

บทที่ ๔

การเปรียบเทียบพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

พ.ศ. ๒๕๒๕ กับ พ.ศ. ๒๕๔๒

ภาษาย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เพราะภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารสิ่งต่าง ๆ ของสังคม และเมื่อพจนานุกรมเป็นหนังสือที่รวบรวมคำที่มีใช้อยู่ในภาษา ฉะนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงพจนานุกรมให้ทันสมัยและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามกาลเวลา และผลที่ได้ก็คือ คำที่ปรากฏในพจนานุกรมย่อมเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่าง ๆ ตามการชำระปรับปรุงนั้น ๆ ด้วย

ราชบัณฑิตยสถานได้ชี้แจงเกี่ยวกับการปรับปรุงพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้เป็นพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ไว้ว่า ได้แก้ไขปรับปรุงและเพิ่มเติมคำต่าง ๆ ไว้พอสมควร คือ แก้ไขปรับปรุงคำที่เป็นศัพท์กฎหมายทั้งหมดที่เก็บไว้แล้วให้ถูกต้องสมบูรณ์ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ที่ใช้ในปัจจุบัน เพิ่มเติมคำกฎหมายและคำที่เกี่ยวข้องซึ่งเห็นว่าควรเก็บเข้าไว้ด้วย เรื่องชื่อพืชและสัตว์ ราชบัณฑิตยสถานได้ขอให้คณะกรรมการจัดทำอนุกรมวิธานพืชและคณะกรรมการจัดทำอนุกรมวิธานสัตว์ แห่งราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งขึ้นเพื่อดำเนินโครงการจัดทำตำราธรรมชาติวิทยา เป็นผู้พิจารณาแก้ไข และโดยที่พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นพจนานุกรมทั่วไป มิใช่พจนานุกรมเฉพาะพืชและสัตว์ ดังนั้นแม้จะมีชื่อพืชและสัตว์ที่เป็นที่รู้จักอีกหลายชนิดซึ่งยังมิได้เก็บลงไว้ คณะกรรมการชำระพจนานุกรมก็มิได้เก็บเพิ่มเติมอีก เว้นแต่จะเป็นชื่อที่พิจารณาว่าสำคัญและจำเป็น หรือเป็นชื่อที่เกี่ยวข้องกับชื่อที่เก็บไว้แล้ว จึงจะเก็บเพิ่มไว้ ชื่อใดที่สามารถหาเอกสารและวินิจฉัยได้ว่าเป็นชื่อที่ไม่ถูกต้องก็ตัดออกไป ยกเว้นชื่อที่ไม่สามารถจะหาหลักฐานยืนยันได้ว่าคลาดเคลื่อน จึงจะเก็บไว้ตามเดิม แต่จะวงเล็บกำกับที่ท้ายคำนิยามนั้นให้ทราบว่ามาแต่พจนานุกรมฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๑ สำหรับคำนิยามได้อธิบายแต่เพียงสั้น ๆ พอให้ผู้สนใจสามารถไปสอบค้นเพิ่มเติมจากหนังสืออ้างอิงเฉพาะวิชาได้เท่านั้น การระบุชื่อสกุล (genus) ชื่อวิทยาศาสตร์ (scientific name) และวงศ์ (family) พิจารณาใช้ชื่อที่เป็นที่ยอมรับของสถาบันระหว่างประเทศ หรือตามที่นักวิชาการส่วนใหญ่ยอมรับเท่านั้น นอกจากนี้ได้แก้ไขปรับปรุงคำนิยามที่ยังคลาดเคลื่อนซึ่งกรรมการชำระพจนานุกรมสอบพบและที่มีผู้แจ้งมาให้ทราบ รวมทั้งเพิ่มคำบางคำที่เกี่ยวข้องกับคำซึ่งได้เก็บลงไว้เพื่อให้ครบสมบูรณ์ และเพิ่มคำอีกจำนวนหนึ่งซึ่งมีความจำเป็นต้องเก็บไว้ แก้ไขเพิ่มเติมที่มาของคำ ตลอดจนการบอกคำอ่านของคำที่สามารถอ่านได้ตามแบบแผนและตามความนิยมไว้ด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ข)

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า มีการปรับปรุงหลายอย่างได้แก่ เพิ่มคำ ลบคำ ปรับปรุงคำนิยาม แก้ไขการบอกคำอ่าน แก้ไขเพิ่มเติมที่มาของคำ เป็นต้น ฉะนั้นผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ กับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. การเรียงคำและการเก็บคำ
๒. การบอกคำอ่าน
๓. การบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง
๔. การบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์
๕. การนิยามคำ
๖. การบอกที่มาของคำ
๗. การใช้ภาพประกอบคำศัพท์

อนึ่ง ผู้วิจัยได้ใช้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นตัวตั้ง และใช้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นตัวเปรียบ และนำคำของพจนานุกรมฯ ทั้ง ๒ ฉบับ มาเทียบไว้ในภาคผนวก หากคำใดมีรายละเอียดต่าง ๆ เหมือนกันก็จัดเทียบเฉพาะคำศัพท์เท่านั้น หากคำใดมีรายละเอียดของส่วนใดส่วนหนึ่งแตกต่างกัน จึงแสดงรายละเอียดทั้งหมดของคำคู่กันไว้

การเรียงคำและการเก็บคำ

การเรียงคำ

การเรียงคำของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานทั้ง ๒ ฉบับมีลักษณะเหมือนกันคือเป็นไปตามคำชี้แจงที่ปรากฏอยู่ในส่วนต้นของหนังสือ เช่น เรียงตามรูปอักษรตั้งแต่ ก – ฮ ไม่ได้เรียงตามเสียง เรียงรูปพยัญชนะก่อนรูปสระ คำที่เป็นนามย่อไม่ได้เรียงกับสามานยนาม คำประสมที่คำแรกเป็นคำเดียวกับแม่คำและความหมายเกี่ยวเนื่องกับแม่คำก็เก็บเป็นลูกคำของแม่คำนั้น ๆ

แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับการเรียงลำดับของพจนานุกรมทั้ง ๒ ฉบับ ก็คือ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เรียง เกื่อน ๑ เกื่อน ๒ , เกื่อนความ และ เกื่อน ตามลำดับ แต่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เรียง เกื่อน เกื่อน ๑ และ เกื่อน ๒ , เกื่อนความ ตามลำดับ ความแตกต่างนี้อาจมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกันของคณะกรรมการชำระพจนานุกรม กล่าวคือ คณะกรรมการชุดแรกยึดการเรียงลำดับของรูปวรรณยุกต์เป็นสำคัญ คือ ไม้เอกมาก่อนไม้โท ส่วนคณะกรรมการชุดหลังยึดการมีส่วนพ่วงเป็นสำคัญ คือ คำว่าเกื่อน ไม้มีส่วนใดพ่วงมา ส่วน เกื่อน ๑ มีหมายเลข ๑ และเกื่อน ๒ มี

หมายเลข ๒ และเลื่อนความ เป็นคำ ๒ พยางค์ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนการเรียงคำเสียใหม่ทำให้เกิดความแตกต่างกัน

อนึ่ง การเพิ่มคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ทำให้คำที่มีบทนิยามและอื่น ๆ เหมือนกัน มีหมายเลขประจำคำต่างกัน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ คำที่มีหมายเลขประจำคำเหมือนกันอาจมีความหมายต่างกัน ดังตัวอย่าง

กรอบจักรวาล ๑ [กรอบ-] น. ชื่อยาเขียวชนิดหนึ่ง.

กรอบจักรวาล ๒ [กรอบ-] น. ชื่อกลบทชนิดหนึ่ง.

กรอบจักรวาล ๓ [กรอบ-] น. ชื่อเพลงไทยชนิดหนึ่ง.

กรอบจักรวาล ๔ [กรอบ-] น. ชื่อไม้พุ่มในวงศ์ Malvaceae ใบมน ดอกเหลือง ผลใช้ทำยาได้ มี ๒ ชนิด คือ ชนิด *Abutilon hirtum* Sweet ผลมีกมี ๑๗ แฉก, ครอบตลับ หรือ ชักเพรีย ก็เรียก; และชนิด *Hibiscus vitifolius* Linn. ผลมี ๕ สัน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรอบจักรวาล ๑ (ปาก) ว. ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น ถามแบบ
กรอบจักรวาล อย่างนี้ตอบยาก.

กรอบจักรวาล ๒ [กรอบ-] น. ชื่อยาเขียว.

กรอบจักรวาล ๓ [กรอบ-] น. ชื่อกลบทชนิดหนึ่ง เช่น
พินางเกลี้ยงแปลงเรื่องให้เคื่องพี
สรวลซึกซึกกันเสียได้ไม่ไต่สวน
จนจะขึ้นข้างมากินให้รัญจน
ออสำนวนพินางอย่างนี้ออ. (จารึกวัดโพธิ์).

กรอบจักรวาล ๔ [กรอบ-] น. ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง.

กรอบจักรวาล ๕ [กรอบ-] น. ชื่อไม้พุ่มในวงศ์ Malvaceae ใบมน ดอกเหลือง ผลใช้ทำยาได้ มี ๒ ชนิด คือ ชนิด *Abutilon hirtum* (Lam). Sweet ผลมีกมี ๒๐ – ๒๕ ซีก, ครอบตลับ หรือ ชักเพรีย ก็เรียก; และชนิด *Hibiscus vitifolius* Linn. ผลมี ๕ ปีก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒).

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เพิ่มความหมายว่า “ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่าง” อีกความหมายหนึ่ง จึงทำให้ครอบคลุม มีบทนิยาม ๕ บท ฉะนั้นคำศัพท์ที่มีหมายเลขเดียวกัน มีความหมายหรือมีบทนิยามที่ต่างกัน

การเก็บคำ

การเก็บคำมีความแตกต่างกันในลักษณะใหญ่ ๆ ๒ ประการ คือ เรื่องจำนวนของคำศัพท์และเรื่องอักขรวิธี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. จำนวนคำศัพท์

เรื่องจำนวนคำแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ การเพิ่มคำและการสูญคำ

๑.๑ การเพิ่มคำ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีแม่คำเพิ่มขึ้น ๑๒๑ คำ และมีลูกคำเพิ่มขึ้น ๓๖๒ คำ ในการเพิ่มคำนั้นมี ๒ ลักษณะ คือ การเพิ่มคำอิสระและการเพิ่มคำคู่เคียง

๑.๑.๑ การเพิ่มคำอิสระ มีทั้งการเพิ่มแม่คำและการเพิ่มลูกคำ ตัวอย่าง

แม่คำ

กวางผา [กวาง-] น. ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิด *Naemorhedus goral* ในวงศ์ Bovidae ลักษณะคล้ายแพะและเลียงผา แต่มีขนาดเล็กกว่า ขนสีเทาหรือน้ำตาลปนเทา มีแถบขนสีดำตลอดแนวสันหลัง ตัวผู้เขายาวกว่าตัวเมีย อาศัยอยู่บนภูเขาสูงชัน กินพืช เป็นสัตว์ป่าสงวนของไทย.

การ์ด (ปาก) น. บัตรเชิญในโอกาสต่าง ๆ เช่น การ์ดแต่งงาน การ์ดงานศพ.

กระเด็นปักหลัก ดู ปักหลัก ๒ (๑).

กระแตไต่ไม้ ๑ ดูใน กระแต ๓.

ขาง ๓ (ถิ่น-อีสาน) น. โลหะชนิดหนึ่งอย่างเหล็กกระทะ.

จี๋หนู ๒ น. ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทำจากแป้งข้าวเจ้าไม่ทบน้ำ ยีให้ร่วนแล้วนึ่งให้สุก ใส่น้ำเชื่อม เคล้าให้ฟูเป็นเม็ดเล็ก ๆ คล้ายเม็ดทราย โรยด้วยมะพร้าวทึนทึกขูด, (ราชา) ขนมหทราย.

- ซูทกนิยาย** น. ชื่อคัมภีร์นิยายที่ ๕ แห่งพระสุตตันตปิฎก แปลว่า
หมวดเล็กน้อย รวบรวมข้อธรรมะที่ไม่อยู่ใน ๔ นิยาย
ข้างต้น มี ๑๕ เรื่อง ซึ่งมีธรรมบทและชาดก รวมอยู่
ในคัมภีร์นี้ด้วย.
- ความรู้ลึกซึ้ง** น. ลักษณะอาการที่รับอารมณ์ต่าง ๆ ได้ซึ้ง เช่น
เขาเป็นคนมีความรู้ลึกซึ้ง ต้องใช้เวลานานกว่าจะเข้าใจ.
- ความรู้ลึกไว** น. ลักษณะอาการที่รับอารมณ์ต่าง ๆ ได้รวดเร็ว เช่น
ผู้ที่ศึกษาวรรณคดีควรจะมีความรู้ลึกไวจึงจะรับรส
วรรณคดีได้.

การเพิ่มคำจากตัวอย่างข้างต้นมาจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

คำว่า **กวางผา** ซึ่งมีปรากฏเพิ่มในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

พ.ศ. ๒๕๔๒ น่าจะมาจากคณะกรรมการจัดอนุกรมวิธานสัตว์แห่งราชบัณฑิตยสถาน พิจารณาเห็น
ว่าสำคัญและจำเป็นจึงได้เก็บเพิ่มไว้ (ตามคำชี้แจงของคณะกรรมการชำระพจนานุกรม)

คำว่า **การ์ด** ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ นั้น
น่าจะมาจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมเห็นว่าเป็นคำทับศัพท์ และมีคำว่า **บัตร** ใช้ในภาษาไทย
อยู่แล้ว เช่นมีคำว่า บัตรเชิญ บัตรอวยพร จึงไม่เก็บคำนี้ไว้ ส่วนคณะกรรมการชำระพจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ น่าจะมีความเห็นว่า มีการใช้คำนี้กันอย่างแพร่หลาย เป็นที่
เข้าใจกันดีโดยทั่วไปในระยะหลัง เพราะมักจะใช้กันว่า การ์ดอวยพร การ์ดเชิญ จึงเก็บคำนี้ไว้

คำ **กระเต็นปักหลัก** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เกิด
จากการนำตัวอย่างของคำว่า **กระเต็น** ในฉบับเดียวกัน ซึ่งกล่าวว่า “กระเต็น น. ชื่อนกชนิดหนึ่งใน
วงศ์ Alcedinidae หัวโต คอสั้น ปากแหลมยาวตรงและแข็งแรง ส่วนใหญ่มีสีสวยสดสดุดตา หา
กินโดยวิธีพุ่งตัวลงจับปลาในน้ำ มีหลายชนิด เช่น กระเต็นปักหลัก หรือ ปักหลัก (*Ceryle rudis*)
กระเต็นน้อยธรรมดา (*Alcedo atthis*) กระเต็นอกขาว (*Halcyon smyrnensis*).” มาตั้งเป็นแม่คำ
เพิ่มเติม (ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ไม่มี กระเต็นปักหลักที่เป็นแม่คำ)

คำ กระแต่ไต้ไม้ ๑ เป็นลูกคำของคำว่า กระแต่ ๓ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ และคณะกรรมการชำระพจนานุกรมได้เก็บไว้เป็นแม่คำอีกครั้งหนึ่ง จึงทำให้มีแม่คำเพิ่มขึ้น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เก็บไว้เป็นลูกคำของ กระแต่ ๓ เท่านั้น)

คำ ขาง ๓ เกิดจากการนำความหมายบางความหมายของคำที่มีหลายความหมาย มาตั้งเป็นคำใหม่ กล่าวคือความหมายของ ขาง ๒ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่กล่าวว่า “ขาง ๒ (ถิ่น-อีสาน) น. รอดเรือน; โลหะชนิดหนึ่งอย่างเหล็กกระทะ.” โดยนำความหมาย “โลหะชนิดหนึ่งอย่างเหล็กกระทะ” แยกมาเก็บเป็นแม่คำทำให้มีแม่คำเพิ่มอีกคำหนึ่ง ทำให้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มี ขาง ๑ ขาง ๒ ขาง ๓ และขาง ๔

คำ จี๊หนู ซึ่งเป็นชื่อขนม นั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ไม่ได้เก็บไว้ว่าจะมาจากเห็นว่าคำนี้มีคำสุภาพที่ใช้แทนแล้วคือขนมทราย เก็บแต่ขนมทราย (เป็นลูกคำของขนม โดยให้รายละเอียดว่า “ขนมทราย (ราชา) น. ขนมจี๊หนู”) ทำให้มีแต่คำว่า จี๊หนู ที่หมายถึงชื่อพริกและชื่อไม้ล้มลุกเท่านั้น ส่วนคณะกรรมการชำระพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ น่าจะมีความเห็นว่า ในปัจจุบันมีผู้ใช้คำว่า ขนมจี๊หนู เป็นส่วนใหญ่ นอกคนที่รู้จักขนมทราย จึงได้เก็บคำนี้ไว้ด้วย

คำว่า ขุททนิกาย เดิมเป็นเพียงตัวอย่างในบทนิยามของคำว่า นิกาย ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งกล่าวไว้ว่า “นิกาย น. หมู่ , พวก , ใช้เกี่ยวกับศาสนาในกรณี เช่น คณะนักบวชในศาสนาเดียวกัน ที่แยกออกไปเป็นพวก ๆ เช่น มหานิกาย ธรรมยุติกนิกาย นิกายโรมันคาทอลิก นิกายโปรเตสแตนต์; เรียกคัมภีร์พระสูตรต้นตอที่แยกออกเป็น ๕ หมวดใหญ่ คือ ทิฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย ขุททนิกาย. (ป., ส.).” ในพจนานุกรมฉบับดังกล่าว (พ.ศ. ๒๕๒๕) ไม่ได้เก็บคำ สังยุตตนิกาย และขุททนิกาย ไว้เป็นแม่คำหรือลูกคำ แต่เก็บ ทิฆนิกาย และมัชฌิมนิกาย เป็นลูกคำของคำว่า ทิฆ- และ มัชฌิม- ตามลำดับ แต่คณะกรรมการชำระพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เก็บคำว่า ขุททนิกาย และสังยุตตนิกาย ไว้เป็นแม่คำ ส่วน ทิฆนิกาย และ มัชฌิมนิกาย คงเป็นลูกคำเช่นเดิม

คำว่า ความรู้ลึกซึ้ง และ ความรู้ลึกไวย น่าจะเกิดจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรม พิจารณาเห็นว่าทั้ง ๒ คำนี้เป็นคำที่ใช้กันอย่างกว้างขวางทั้งวงการศึกษาและวงการทั่วไป จึงได้เก็บเพิ่มไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เพิ่มเติม

ตัวอย่างลูกคำ (คำอิสระ)

กลองเสียง

น. อวัยวะสำคัญในการเปล่งเสียงพูด
ตั้งอยู่บริเวณส่วนบนของหลอดลม.

กลุ้มอกกลุ้มใจ

ก. กลุ้มใจ

กว่าถั่วจะสุกงาก็ไหม้ (สำ)

ว. ลักษณะของการทำงานที่มีความลังเลใจ
ทำให้แก้ไขปัญหาคิดไม่ทันทั่วทั้งที่ เมื่อได้อย่าง
หนึ่งแต่ต้องเสียอีกอย่างหนึ่งไป ดูกเอาถั่วกับงา
มาคั่วพร้อมกัน กว่าจะคั่วจนถั่วสุก งาก็ไหม้
หมดไปก่อน.

ไก่อ่เถื่อน

น. ไก่อ่ป่า

ขวานหิน

น. ขวานที่ทำด้วยหินในยุคหิน.

ขัदनัยน์ตา, ขัตลูกตา, ขัตลูกหูลูกตา

ก. ขัตตา

ขี้ม้าเลียบค่าย

น. ชื่อตำราทำหนึ่ง

เข็มขัดนิรภัย

น. เข็มขัดที่ติดอยู่ที่นั่งในรถยนต์หรือเครื่องบิน
เพื่อป้องกัน ไม่ให้ผู้โดยสารถูกเหวี่ยงกระเด็นจากที่นั่ง
เมื่อมีอุบัติเหตุ.

เขียวขี้ม้า

ว. สีกาสีแถมเขียว

คำตาย

น. คำสระสั้นที่ไม่มีตัวสะกดพวกหนึ่ง และ
คำในมาตรา กก กค กบ.

คลุม ๆ

ว. พุดไม่บ่งชัดให้แจ่มแจ้ง เช่น พุดคลุม ๆ

คำผวน	น. คำที่พูดทวนกลับได้ เช่น ตกที่อิฐ ผวนเป็นติดที่อก.
คำนำ	น. คำอธิบายหรือชี้แจงเหตุที่เขียนหรือพิมพ์หนังสือเรื่องนั้นขึ้น.
คำเป็น	น. คำสระยาวที่ไม่มีตัวสะกด และคำในมาตรา กง กน กม เกย เกอว.
เครื่องคาด	น. เครื่องรางบางชนิด เช่น ตะกรุด ลูกสะกด ปลักจิก ใ้ร้อยเชือกสำหรับคาดเอว.
ฆ่าช้างเอางา (สำ)	ก. ทำลายของใหญ่เพื่อให้ได้ของเล็กน้อย ซึ่งไม่คุ้มค่ากัน.
ฆ่าฟัน	ก. ใช้อาวุธฆ่ากัน.

ลูกคำเพิ่มขึ้นด้วยเหตุหลายประการ

คำว่า **กล่องเสียง** ไม่ปรากฏเป็นลูกคำ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ แต่ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของบทนิยามของคำว่า ลูกกระเดือก ที่ว่า “ลูกกระเดือก น. ส่วนของกล่องเสียงมีลักษณะโปนออกมากลางลำคอเหนือท่อลม เห็นได้ชัดในผู้ชาย.” แต่ในภายหลังมีการศึกษาวิชาสัทศาสตร์ (phonetics) ซึ่งเป็นวิชาที่ศึกษาธรรมชาติของการออกเสียงและการเปล่งเสียงพูด แพร่หลายมากขึ้น ผู้ศึกษาจะทราบว่า กล่องเสียงเป็นอวัยวะอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเปล่งเสียง ฉะนั้นจึงสันนิษฐานว่าเหตุที่คำนี้ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เพราะคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่า เป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายและยุติแล้ว

คำว่า **กาญจนาภิเษก** น่าจะเกิดขึ้นจากงานเฉลิมฉลองกาญจนาภิเษก แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งจัดเป็นครั้งแรกของกรุงรัตนโกสินทร์

คำว่า **กว่าถั่วจะสุกงาก็ไหม้** คำเป็น คำตาย คำนำ คำพวน **ฆ่าช้างเองา** **เครื่องคาด** **เขี้ยวจี้ม้า** **ฆ่าฟัน** คำเหล่านี้เป็นสำนวน และคำที่มีใช้มานานในวงการภาษาและวรรณกรรมไทย ก่อน พ.ศ. ๒๕๒๐ (การประชุมครั้งแรกของคณะกรรมการชำระพจนานุกรม เพื่อจัดพิมพ์เป็นพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕) กล่าวคือคำว่า **เครื่องคาด** ปรากฏอยู่ในบทเสภา เรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** ตอน **ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง** และได้นางแก้วกิริยาเป็นภรรยา ในความว่า “ว่าพลางทางปลี้อง**เครื่องคาด** แขนวนพาดจากลงประจวบ อุ้มนางวางดักสะพัก รับ ก็ทอดทับระทวยลงดังท่อนทอง” (กรมศิลปากร, ๒๕๔๓ หน้า ๓๗๖) คำว่า **ไก่อ่เถื่อน** เป็นคำที่สังคมไทยใช้กันโดยทั่วไป โดยเฉพาะเป็นพระสมัญญาของสมเด็จพระสังฆราช (สุก) วัดราชสิทธิาราม สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งรู้จักกันในนามพระสังฆราชไก่อ่เถื่อน เพราะทรงมีเมตตาพรหมวิหารแก่กล้า ทรงสามารถทำให้ไก่อ่ป่า (ไก่อ่เถื่อน) เชื่องได้เหมือนไก่อ่บ้าน. (ธรรมสภา, ๒๕๔๓ หน้า ๘๓) ส่วนคำว่า **เขี้ยวจี้ม้า** **ฆ่าฟัน** ก็เป็นคำที่มีใช้ในสังคมไทยมาเป็นเวลานานแล้ว ฉะนั้นจึงสันนิษฐานว่า คำข้างต้นเหล่านี้เป็นคำที่คณะกรรมการชำระพจนานุกรมฉบับ พ.ศ. ๒๕๒๕ ก่อนเก็บไม่หมด และมาเก็บเพิ่มเติมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ จึงปรากฏคำดังกล่าวในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒

คำว่า **กลุ่มอกกลุ่มใจ** เป็นคำที่แยกมาจากลูกคำ **กลุ่มใจ** , **กลุ่มอกกลุ่มใจ** ของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่กล่าวว่า “**กลุ่มใจ** , **กลุ่มอกกลุ่มใจ** ก. รู้ลึก รำคาญหรือยุ่งยากใจไม่รู้อะไรจะทำอย่างไร” จึงทำมีลูกคำ **กลุ่มอกกลุ่มใจ** เพิ่มในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ อีกคำหนึ่ง

คำว่า **ขวานหิน** เป็นคำที่มาจากคำไวพจน์ของคำว่า **ขวานฟ้า** ของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่กล่าวว่า “**ขวานฟ้า** น. ขวานที่ทำด้วยหินในยุคนหินเข้าใจกันว่าตกลงมาจากฟ้าเมื่อเวลาฟ้าผ่า, **ขวานหิน** ก็เรียก.”

คำ **จี้ม้าเลียบค่าย** เกิดจากการนำคำ **จี้ม้าตีคัล** , **จี้ม้าเลียบค่าย** ของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่ว่า “**จี้ม้าตีคัล** , **จี้ม้าเลียบค่าย** น. ท่าละครชนิดหนึ่ง” มาแยกออกจากกัน ทำให้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีจำนวนคำมากขึ้น คือเป็น **จี้ม้าตีคัล** คำหนึ่ง และ**จี้ม้าเลียบค่าย** อีกคำหนึ่ง.

คำว่า **ขัदनัยน์ตา** , **ขัตุกตา** , **ขัตุกหุตุกตา** เกิดจากการนำคำไวพจน์ของ คำว่า **ขัตา** ของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ที่ว่า “**ขัตา** ก. ดูไม่ถูกต้อง, ดูไม่เหมาะสม , **ขัदनัยน์ตา** **ขัตุกตา** หรือ**ขัตุกหุตุกตา** ก็ว่า.”

คำว่า **เข้มขัตนิริภัย** น่าจะเกิดจากในระยหลังคำนี้เป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมเพราะรถยนต์ในปัจจุบันจะต้องมีอุปกรณ์ชนิดนี้ ด้วยเหตุที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการคาดเข็มขัดนิรภัยของผู้ขับขี่และผู้ร่วมเดินทาง

คำว่า **คอนเรือ** เกิดจากการนำเอาบางความหมายของคำว่า **คอน** (ซึ่งมาหลายความหมาย) ของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ที่ว่า “**คอน** น. ไม้ที่ทำไว้ให้นกจับ. ว. นักข่างหนึ่งเบาข่างหนึ่ง. ก. เอาสิ่งของห้อยที่ปลายคานข้างเดียวแล้วแบกพาไป, ใช้ปลายไม้ข้างหนึ่งคานสิ่งของไว้, เหยียดมือข้างหนึ่งจับปลายของที่หนักยกขึ้น เช่น คอนไม้จั่น, นั่งคอนไปทางท้ายเรือหรือหัวเรือคนเดียวแล้วพาไป.” มาเก็บเป็นคำศัพท์ใหม่เก็บไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒

คำว่า **คลุม ๆ** เกิดจากการนำตัวอย่างของคำว่า **คลุม** ของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่ว่า “**คลุม** [คลุม] ก. กิริยาที่เอาของที่เป็นผืนเช่นผ้าหรือเสื้อปก; ครอบไปถึง เช่น คำนี้คลุมไม่ถึง. ว. พูดไม่บ่งชัดให้จะแจ้ง เช่น พูดคลุม ๆ.” มาเก็บไว้เป็นลูกคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒

อนึ่ง เมื่อคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่า คำใดมีความหมายที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนไม่เกี่ยวเนื่องกัน หรือมีความหมายอื่นที่มีใช้ในสังคมแต่ยังไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ จึงได้นำความหมายเหล่านั้นไปเก็บเป็นคำศัพท์อีกคำหนึ่งต่างหาก จึงทำให้มีจำนวนแม่คำหรือลูกคำเพิ่มขึ้น ในการเพิ่มคำเช่นนี้ จึงมีความจำเป็นต้องใส่หมายเลขกำกับ ดังตัวอย่าง

การเพิ่มความหมายของคำ

คำร้อง (กฏ) น. คำขอที่ยื่นต่อทางราชการ เพื่อให้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่ผู้ร้อง; คำขอที่คู่ความยื่นต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง, คำร้องขอ
ก็ว่า. (อ. request).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คำร้อง ๑ (กฎ)

น. (๑) คำขอที่ยื่นต่อทางราชการ เพื่อให้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่ผู้ร้อง. (๒) คำขอที่คู่ความยื่นต่อศาล เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง, คำร้องขอ ก็ว่า.
(๑ request).

คำร้อง ๒

น. คำประพันธ์สำหรับขับร้อง, เนื้อร้อง บทเพลง หรือ บทร้อง ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การแยกความหมายของคำ

คมในฝัก (คำ)

ว. มีความรู้ความสามารถแต่เมื่อยังไม่ถึงเวลาที่ไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ; ชื่อเพลงยาวกลบทและกลอักษร.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คมในฝัก ๑ (คำ)

ว. มีความรู้ความสามารถแต่เมื่อยังไม่ถึงเวลาที่ไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คมในฝัก ๒

น. ชื่อเพลงกลบทและกลอักษร

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากข้อความข้างต้นคำว่า คำร้อง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เก็บไว้เป็นลูกคำของคำว่า คำ และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ก็เก็บคำร้อง ๑ และ คำร้อง ๒ ไว้เป็นลูกคำเช่นกัน แต่ได้แยกคำร้อง ๑ และคำร้อง ๒ ตามความหมายที่แตกต่างกัน ส่วนคำว่า คมในฝัก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เก็บไว้เป็นลูกคำของคำว่า คม ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เก็บคมในฝัก ๑ ไว้เป็นลูกคำของคำว่า คม เช่นกัน แต่เก็บคมในฝัก ๒ ไว้เป็นแม่คำ

กล่าวโดยสรุปการเพิ่มคำศัพท์ที่เป็นแม่คำและลูกคำโดยอิสระมี ๒ ลักษณะ คือ ลักษณะแรก เป็นคำที่เพิ่มขึ้นมาในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยไม่เคยปรากฏในฐานะเป็นแม่คำหรือลูกคำ (ทั้งประเภทรูปเขียนและประเภทความหมาย) ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ลักษณะที่ ๒ เป็นคำเพิ่มโดยเปลี่ยนฐานะจากแม่คำกลายเป็นลูกคำ หรือเปลี่ยนจากลูกคำกลายเป็นแม่คำ (ทำให้มีจำนวนแม่คำหรือลูกคำเพิ่มขึ้น)

ตัวอย่างคำที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

แม่คำ

กुरुส

น. มาตรฐานน้ำหนัก เท้ากับ ๑๒ โหล หรือ ๑๔๔. (อ. gross).

กะตัก, กะตัก ๆ (ปาก)

น. กองใหญ่, จำนวนมากมาย, เช่น เขามีเงินเป็นกะตัก ๆ.

ชั้นหมาก ๓ (โบ; ราช)

น. เรียกพานใส่หมากพลูของพระเจ้าแผ่นดินว่า พานพระชั้นหมาก หรือ พระชั้นหมาก, พานพระศรี ก็ว่า.

ค้ำคว ๔

น. ตัวไม้โครงหลังคา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวระหว่างเด้ากับจันทันระเบียง, แขนว หรือ โตงเตง ก็เรียก.

มานินทรีย์

ดู ฆาน, ฆาน-.

ลูกคำ

เกณฑ์ทหาร (ปาก)

ก. เรียกบุคคลมาตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการในยามปกติ. ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีแต่คำว่า ทหารกองประจำการ ซึ่งมีรายละเอียด คือ “ทหารกองประจำการ (กฏ) น. ทหารซึ่งเกณฑ์เข้ารับราชการทหาร ตามกฎหมาย ว่าด้วยการรับราชการทหาร.”

ขาใหญ่ (ปาก)

น. นักเลงผู้มีอิทธิพล, นักโทษหรือผู้กักขังที่มีอิทธิพล.

ขายเงินผ่อน

ก. ขายโดยผู้ซื้อชำระเงินงวด ๆ.

กรอบจักรวาล ๑ (ปาก)

ว. ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น ถามแบบ
กรอบจักรวาลอย่างนี้ตอบยาก.

มานินทริย์

น. จมูกซึ่งเป็นใหญ่ในการดมกลิ่น.
(ป. ฆาน + อินทริย).

ตัวอย่างคำที่เปลี่ยนฐานะจากแม่คำเป็นลูกคำและจากลูกคำเป็นแม่คำ
แม่คำเป็นลูกคำ

ฆราวาส [คะรวาด]

น. คนทั่ว ๆ ไปที่ไม่ใช่ภิกษุ, คนผู้ครอง
เรือน. (ป).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ฆร -, ฆระ [คะระ-]

น. เรือน. (ส. กฤห). ฆรณี [คะระนี]

น. แม่เรือน, เมีย. (ป. , ส.). ฆราวาส

[คะรวาด] น. คนผู้ครองเรือน, คนทั่ว ๆ
ไปที่ไม่ใช่บรรพชิตหรือภิกษุ. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด (สำ)

ว. มีความรู้มาก แต่ไม่รู้จักใช้ความรู้
ให้เป็นประโยชน์

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ความรู้

น. สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียนการค้นคว้า หรือ
ประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและ
ทักษะ; ความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจาก
ประสบการณ์; สิ่งที่ได้รับการจากการได้ยิน ได้ฟัง
การคิด หรือการปฏิบัติ; องค์วิชาในแต่ละสาขา เช่น
ความรู้เรื่องเมืองไทย ความรู้เรื่องสุขภาพ. ความรู้ท่วมหัว
เอาตัวไม่รอด (สำ) ว. มีความรู้มากแต่ไม่รู้จักใช้
ความรู้ให้เป็นประโยชน์.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำเป็นแม่คำ

กระโดง

น. ใบเรือ เช่น เสากระโดง คือ เสาใบเรือ; ส่วนที่อยู่บนหลังปลาทองชนิด เช่น ปลากัด มีลักษณะเป็นแผ่นบางตั้งคล้ายใบเรือ; กิ่งไม้ที่แตกออกตรงขึ้นไปจากกิ่งใหญ่; คลองเล็กที่อยู่ตามระหว่างที่นาที่สวน เรียกว่าลำกระโดง. (ข. โกโดง = ใบเรือ). กระโดงคาง
น. ปลายคาง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระโดงคาง

น. ปลายคาง

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คม ๒

น. ส่วนบางมากจนสามารถบาดได้ เช่น คมมีด คมดาบ คมหญ้า. ว. ไม่ทื่อ เช่น มีดคม, บาดได้ เช่น ป่านคม, เกือบแหลม เช่น ปิณญาคม; ชัดเจน เช่น ภาพคม เส้นคม, โดยปริยายใช้สำหรับดาและปากซึ่งมีลักษณะอย่างของที่คมอาจบาดหรือแทงใจได้.

คมกริบ ว. คมมาก; ฉลาดทันคน, เกือบแหลม, ไหวทัน. **คมขำ** ก. สวยอย่างซึ่งใจชวนพิศ มักหมายถึงหญิงผิว ๒ สี. **คมคาย** ว. ฉลาด, ไหวพริบดี, ทันควัน, เช่น วาจากมคาย พุดจากมคาย, มีแวฉลาด เช่น หน้าดาคมคาย. **คมในฝัก** (สำ)

ว. มีความรู้ความสามารถแต่เมื่อยังไม่ถึงเวลาก็ไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ; ชื่อเพลงยาวกลบทและกลอักษร.

คมสัน

ว. มีหน้าดาทำทางเข้าที่ น่าดู.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คมในฝัก ๑

ดูใน คม ๒.

คมในฝัก ๒

น. ชื่อเพลงยาวกลบทและกลอักษร.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

มีข้อน่าสังเกตว่า ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มักนิยมเก็บลูกคำไว้เป็นแม่คำอีกครั้งหนึ่ง แต่ไม่บอกบทนิยามไว้ใช้วิธีใช้คำโยงให้ไปดูในแม่คำนั้นๆ ดังตัวอย่างในคำ **คมในฝัก** ๑ ข้างต้น วิธีการดังกล่าวนี้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีมากกว่าพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ จึงเป็นเหตุให้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีจำนวนคำเพิ่มขึ้น วิธีการเก็บคำซ้ำซ้อนเช่นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้พจนานุกรม สามารถหาคำได้ง่ายขึ้นด้วยเหตุที่การหาคำศัพท์ที่เป็นแม่คำ จะหาได้ง่ายกว่าลูกคำ เพราะลูกคำจะไปซ่อนหรือเป็นส่วนหนึ่งของแม่คำ ทำให้หาได้ยาก หากผู้ใช้พจนานุกรมหาไม่ละเอียดถี่ถ้วนก็จะหาคำศัพท์นั้นไม่พบหรือหาได้ยาก

๑.๑.๒ การเพิ่มคำคู่เคียง มีทั้งที่เป็นแม่คำและลูกคำ ตัวอย่างการเพิ่มคำคู่เคียงมีดังนี้

แม่คำ

กานท์ (โบ)

น. บทกลอน เช่น สารสขาม
ภาคพริ่อง กลกานท์ นี้ฤา. (ชวนพ่าย).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กานท, กานท์ (โบ)

น. บทกลอน เช่น สารสขามภาคพริ่อง กล
กานทนี้ฤา. (ชวนพ่าย).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กรวบ [กรวบ]

ว. เสียงดังเช่นเคียวถูของแข็ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรวบ, กร๊วบ [กรวบ, กร๊วบ] ว. เสียงดังเช่นเคียวถูของแข็ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กรก [กะหฺรก] (แบบ) น. ลูกเห็บ เช่น กรกวรรณ = ฝน ลูกเห็บ.

(ป., ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรก, กรก-[กะหฺรก , กระกะ-] แบบ น. ลูกเห็บ เช่น กรกวรรณะ

ฝนลูกเห็บ. (ป., ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เขม้บ [จะเหม้บ]

ว. หายใจแผ่ว ๆ แสดงว่าจวนจะหมด
กำลัง, กระเหม้บ ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เขม้บ, เขม้บ ๆ [จะเหม้บ]

ว. หายใจแผ่ว ๆ แสดงว่า จวนจะ
หมดกำลัง, กระเหม้บ หรือ
กระเหม้บ ๆ ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กลับคล้าย [กลับคล้าย]

ก. ราง ๆ, จำได้บ้างไม่ได้บ้าง,
เห็นไม่ถนัด, ในบทกลอนใช้ กลับ
คำเดียวก็มี เช่น เกลี้ย กลับหลังล้ม
ไหล เป็นเหตุ. (โลกนิติ ๑๕๕).

กลับคล้ายกลับคลา

ว. รู้แต่ไม่ชัด, จำได้ไม่ถนัด.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลับคล้าย, กลับคล้ายกลับคลา [กลับคล้าย, -กลับคลา] ก. จำได้แต่

ไม่แน่ใจ, จำได้อย่างเลือนลาง,
ไม่แน่ใจว่าใช่, เช่น กลับคล้าย
กลับคลาว่าจะเคยพบเขามาก่อน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คล้าย, คล้ายคลึง [คล้าย, -คล้าย]

ว. เกือบเหมือน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คล้าย, คล้าย ๆ, คล้ายคลึง [คล้าย, -คล้าย] ว. เกือบเหมือน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ควีคว้ง, ควีคว่าง, ควีคว้าง [ควีคว้ง, -คว่าง, -คว้าง] (กลอน)

ก. ไหลลื่นหวือหวาใจ เช่น
สาครควี คว่าง, ใช้โดย
ปริยายว่า เว้งว้าง, กว้างใหญ่,
น่ากลัว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ควิวค้วง, ควิวค้วง, ควิวคว่าง, ควิวคว้าง [-คว้วง, -คว้วง, -คว่าง, -คว้าง]

ก. หมุมคว้างจนใจหวิว ๆ,
อาการที่จิตใจรู้สึกหวาดหวิว;
ใช้โดยปริยายว่า เว้งว้าง,
กว้างใหญ่, นากลัว, เช่น
สาครควิวคว่าง, โบราณเขียน
เป็น ควิวคว่ง ก็มี เช่น
สมุทรพิศารลิว ควิวคว่ง
แลนา. (กำสรวล).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

สุกคำ

กินเหมือนหมู อยู่เหมือนหมา (สำ)

ว. เละเทะไม่มีระเบียบ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กินเหมือนหมู อยู่เหมือนหมา, กินอย่างหมู อยู่อย่างหมา (สำ)

ว. เละเทะไม่มีระเบียบ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เข็นครกขึ้นภูเขา (สำ)

ก. ทำงานที่ยากเกิน
ความสามารถของตน,
กลิ้งครกขึ้นภูเขา ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เข็นครกขึ้นเขา, เข็นครกขึ้นภูเขา (สำ)

ก. ทำงานที่ยากลำบากอย่าง
ยิ่งโดยต้องใช้ความเพียร
พยายามและอดทนอย่างมาก
หรือบางทีก็เกินกำลัง
ความสามารถหรือสติปัญญา
ของตน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กริบสิงห์

น. ชื่อลายชนิดหนึ่ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กริบสิงห์, กริบหลังสิงห์

น. ชื่อลายชนิดหนึ่ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กลุมประทม, กลุมพทม (ราชา)

น. ผ้าห่มนอน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลุมบรรทม, กลุมประทม, กลุมพทม (ราชา) น. ผ้าห่มนอน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กิต, กิตกะ [กิด, กิตะ, กิตะกะ] (แบบ) น. เพลงขับ, การขับร้อง,
เช่น แลคิตสำเนียงบรรสาน,
(สมุทรโฆษ). (ป., ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กิต, กิต-, กิตกะ, กิตะ [กิด, กิตะ-, กิตะกะ] (แบบ)

น. เพลงขับ, การขับร้อง,

เช่น แลคิตสำเนียงบรรสาน.

(สมุทรโฆษ). (ป., ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ม่ควายอย่าเสียดายพริก (สำ) ก. ทำการใหญ่ไม่ควรตระหนี่.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ม่ควายเสียดายเกลือ, ม่ควายอย่าเสียดายพริก (สำ) ก. ทำการใหญ่
ไม่ควรตระหนี่.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า บางครั้งเป็นการเพิ่มคำศัพท์ที่มีเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน เช่น กรวบ เป็น กรวบ, กร๊วบ บางครั้งก็เพิ่มคำเพื่อแสดงว่าสามารถนำคำอื่นมาสมาสหรือสนธิได้ เช่น กรก, กรก- บางครั้งก็เพิ่มคำเพื่อแสดงว่ามีการเขียนได้หลายแบบ เช่น กานท์ เป็น กานท , กานท์ บางครั้งก็แสดงว่าใช้ได้ทั้งเป็นคำเดี่ยวและคำซ้ำ เช่น แจ้มบ เป็น แจ้มบ , แจ้มบ ฯ

บางครั้งก็ได้จากการนำลูกคำมารวมกับแม่คำ เช่น คลับคล้าย เป็น คลับคล้าย , คลับคล้ายคลับคลา รวมทั้งบางครั้งก็เพิ่มเพราะสามารถใช้ได้หลายคำ เช่น ครีบสิงห์ เป็น ครีบสิงห์ , ครีบหลังสิงห์ เจ็นครกขึ้นภูเขา , เจ็นครกขึ้นภูเขา เป็น เจ็นครกขึ้นเขา , เจ็นครกขึ้นภูเขา การเพิ่มลักษณะนี้นับว่าเหมาะสม เพราะเป็นการเก็บคำที่สมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น และทำให้ไม่เปลืองเนื้อที่ เพราะหากนำไปเก็บเป็นคำใหม่โดยอิสระแล้วให้บันทึกตามซ้ำซ้อนหรือใช้คำโยงช่วย ก็จะเปลืองเนื้อที่ทำให้พจนานุกรมมีขนาดหนามากขึ้น

๑.๒ การลบคำ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ลบคำศัพท์ที่เคยปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ คือ แม่คำ ๓๐ คำ ลูกคำ ๒๖ คำ การลบคำทำให้เกิดการสูญคำ การลบคำมี ๒ ลักษณะ คือ การลบคำอิสระและการลบคำคู่เคียง

๑.๒.๑ การลบคำอิสระ ตัวอย่าง มีดังนี้

แม่คำ

กระแซ ๒

น. เพลงกราวออกภาษาต่อเพลงกราวนอก เรียกว่า กราวกระแซ.

กระบอก ๔

น. กลีบดอกไม้. (ข. ตูรบก).

กระแต ๒

ก. แอนตัวหรือคิดตัวขึ้น, เรียกทำหนึ่งของวิชาพลศึกษาที่แอนตัวขึ้นก่อนที่จะทิ้งตัวลงในเวลาเล่นไกวหว่งหรือราวเดี่ยว, แตะ ก็ว่า.

จี ๒

น. ยาสีฟันโบราณ ใช้สีเพื่อให้ฟันดำ, จี หรือ สี ก็เรียก.

เกล็ดข้าวเม่า

น. ดู ข้าวเม่า ๒

ขอช้าง ๒

น. ชื่อนกชนิดหนึ่งตัวขนาดนกยูง แต่คอสั้นกว่า ปากยาวรูปคล้ายขอช้าง สีนํ้าตาลไหม้ หากินตามที่โล่งเตียน เช่น ตามชายทุ่งนา.

ขมื่นกับปุ่น (ลำ) ว. ชอบวิวาทกันอยู่เสมอเมื่ออยู่ใกล้กัน,
ไม่ถูกกัน.

คร่ำเงิน ก. เอาเงินฝังเป็นลวดลายลงไปในโลหะ.

คร่ำทอง ก. เอาทองฝังเป็นลวดลายลงในโลหะ.

คะเน็ด น. ต้นข้าวที่ทำเป็นเกลียวใช้สำหรับ
มัดฟ่อนข้าว.

คันจาม น. ไม้สำหรับติดเชือกบาศ ใช้ถือในเวลา
ทำการคล้องช้างเรียกว่า ไม้คันจาม.
(ข. ฦกญจาม).

คลอก ๒ [คลอก] (โบ; กลอน) น. คลอง เช่น บดาลคดี
คลอกยุติ. (สมุทรโฆษ).

จากตัวอย่างข้างต้นการสุญคำในฐานแม่คำมีสาเหตุหลายประการ คือ

คำว่า กระแซ ๒ สุญคำเพราะคณะกรรมการชำระพจนานุกรมนำไปเก็บ
ไว้ในคำว่า กราว ในฐานตัวอย่างของบทนิยาม ดังนี้

กราว ๓ [กราว] น. ชื่อเพลงหน้าพาทย์ ใช้ในเวลายกทัพหรือ
แสดงอาการร่าเริง, ครั้นมีเพลงกราวอื่น ๆ ด้วย
เพลงนี้เรียกว่า กราวโน, ต่อนี้ทำบทเชิด,
ถ้ามีการพากย์ เช่น พากย์รถก่อนยกทัพออก
ทำเพลงกราวในหยุดหมายความว่าสุดเจรจา
แล้วใช้กราวโนพอหยุดป้อนหน้าแล้วจึงพากย์,
สำหรับบทของมนุษย์ ถึง หรือเทวดา
เปลี่ยนเป็น กราวนอก ใช้เป็นเพลงประจำ
กัณฑ์มหาราชในเวลามีเทศน์มหาชาติ และ
เรียกว่า กราวเขน ก็ได้ เพราะเมื่อยกกองทัพ

พวกเขนออกก่อน, ถ้าเกี่ยวกับการรำเยาะเย้ย
ใช้เพลง กราวรำ, อาณัติสัญญาณลาโรงก็ใช้
เพลงนี้, เมื่อประสมลูกฆ้องมอญเป็น กราว
รำมอญ, นอกนี้ถ้าประสมลูกฆ้องใน ๑๒
ภาษา ก็มีชื่อตามภาษานั้น ๆ คือ กราว
กระแซ เจื่อไปข้างเพลงลาว ๆ, กราวเขมร
มีเนื้อร้องเป็นเพลงเขมร, กราวจีน ทำใน
เวลาเข้าเฝ้าหรือเดินเล่นหรือเล่นสนุกกัน
ทำนองเป็นเพลงจีน ๒ ชั้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำว่า **กระบอก ๔** ซึ่งแปลว่า กลีบดอกไม้ คณะกรรมการชำระ
พจนานุกรมได้นำไปรวมกับ **กระบอก ๓** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒
ดังนี้

กระบอก ๓

น. ดอกไม้, กลีบดอกไม้, เช่น กระบอกทิพย์
ผกาหวาน กาเมศ กุเอย. (นิ. นรินทร์),
กว่ากลีบกระบอกบง- กชเทศเอาใจ. (เสื่อโค),
ใช้ว่า ตระบอกก็มี. (เทียบอะหม บุดอก;
ไทยใหญ่ หมอก; ไทยขาว และ ไทยนุง
บอก; เขมร คุรบก).

จึงทำให้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มี **กระบอก ๑ – กระบอก ๔** ต่างกับ
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งมี **กระบอก ๑ – กระบอก ๕**

คำว่า **กระแต ๒** คณะกรรมการชำระพจนานุกรมได้นำไปเก็บไว้ที่
อักษร ค คือคำว่า **แตะ** (โดยตัด **กระ** ออก) ซึ่งกล่าวว่า

แตะ

ก. แอนตัวหรือคิดตัวขึ้น. น. เรียกทำหนึ่งของ
วิชาพลศึกษาที่แอนตัวขึ้นก่อนที่จะทิ้งตัวลงในการ
แข่งขันกระโดดไกล กระโดดสูง ราวเดียว เป็นต้น

คำว่า เกล็ดข้าวเม่า ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ พบแต่คำว่า ข้าวเม่า ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่เป็นชื่อปลาทะเลและปลาน้ำจืดหลายชนิด แต่ใช้ว่า ปลาข้าวเม่า โดยไม่มีคำว่า เกล็ด เหมือนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ดังนี้

ข้าวเม่า ๒

ชื่อปลาทะเลและปลาน้ำจืดหลายชนิดในสกุล *mbassis* วงศ์ *Ambassidae* หรือมีผู้รวมไว้กับวงศ์ *Centropomidae* เป็นปลานขนาดเล็ก ลำตัวแบนข้างค่อนข้างใส ก้านครีบแข็ง แหลม และมักซี่ง้างทำให้ทิ่มตำเมื่อจับต้อง ยังพบมีผู้เรียกปลาทะเลชนิด *Ephippusprbid* ในวงศ์ *Ephippidae* และปลาน้ำจืดในสกุล *Chela* วงศ์ *Cyprinidae* ว่า ปลาข้าวเม่าด้วย, สำหรับปลาในวงศ์ *Ambassidae* เกล็ดข้าวเม่า หรือ แป้น ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ข้าวเม่า ๒

น. ชื่อปลาทะเลและปลาน้ำจืดหลายชนิดในสกุล *Ambassis* วงศ์ *Ambassidae* หรือมีผู้รวมไว้กับวงศ์ *Centropomidae* เป็นปลานขนาดเล็ก ลำตัวแบนข้าง ค่อนข้างใส ก้านครีบแข็ง แหลม และมักซี่ง้างทำให้ทิ่มตำเมื่อจับต้อง ยังพบมีผู้เรียกปลาทะเลชนิด *Ephippus orbis* ในวงศ์ *Ephippidae* และปลาน้ำจืดในสกุล *Chela* วงศ์ *Cyprinidae* ว่า ปลาข้าวเม่า ด้วย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ที่เป็นเช่นนี้ น่าจะมาจากในชั้นหลังนิยมเรียกปลาชนิดนี้ว่า ปลาข้าวเม่า โดยไม่มีคำว่าเกล็ด นำหน้าพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงไม่เก็บคำว่า เกล็ดข้าวเม่า และลบคำว่าเกล็ดในบทนิยามด้วย

คำว่า **จี๒** ไม่พบในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ พบแต่แม่คำ **จี** และ **ลี** โดย **จี** มีคำไวพจน์ว่า **ลี** และ **ลี** มีคำไวพจน์ว่า **จี** แต่ไม่พบไวพจน์ **จี** ในคำใด สาเหตุที่คำนี้สูญไปจากเอกสารดังกล่าว น่าจะมาจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่าปัจจุบันไม่มียาสีฟันประเภทนี้แล้วในสังคมไทย ประกอบกับคำนี้ความหมายได้กลายไปในในทางต่ำลง และมีคำว่า **จี** และ **ลี** ใช้แล้วจึงไม่เก็บ **จี** ไว้ แต่อย่างไรก็ตามหากเทียบกับบางคำที่เลิกใช้หรือเป็นคำโบราณ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ก็จะบอกไว้ว่า (เลิก) และ (โบ) เพื่อประโยชน์ในการศึกษาพัฒนาการเรื่องคำในภาษา ฉะนั้นจึงยากที่จะลงความเห็นอย่างแท้จริงเกี่ยวกับการสูญคำนี้ได้

คำว่า **ขอช้าง ๒** สูญจากฐานแม่คำและไม่ปรากฏว่าอยู่ตำแหน่งใด อาจมาจากสาเหตุที่ว่า “เรื่องชื่อพืชและสัตว์... ชื่อใดสามารถหาเอกสารและวินิจฉัยได้ว่าเป็นชื่อที่ไม่ถูกต้องก็ตัดออกไป” (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖, หน้า ข)

คำว่า **ขมื่นกับปุน** ซึ่งเป็นแม่คำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ปรากฏเป็นลูกคำของ **ขมื่น ๑** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังนี้

ขมื่น ๑ [ขะมื่น]

น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด *Curcuma longa* L.

ในวงศ์ Zingiberaceae เหง้าสีเหลือง ใช้ปรุง

อาหาร ทำยา ทำผงทาตัว และใช้ย้อมผ้า,

ขมื่นชัน ก็เรียก, อิกสานและปักยได้เรียก ขมื่น.

ขมื่นกับปุน (สำ) ว. ชอบวิวาทกันอยู่เสมอเมื่อ

อยู่ใกล้กัน, ไม่ถูกกัน. **ขมื่นขาว** น.

ชื่อไม้ล้มลุกในสกุล *Curcuma* ในวงศ์

Zingiberaceae เหง้าสีขาวอมเหลืองอ่อน

ใช้เป็นผัก. **ขมื่นอ้อย** น. ชื่อไม้ล้มลุกในสกุล

Curcuma วงศ์ Zingiberaceae เหง้าสีเหลือง

บางส่วนโผล่พื้นดินขึ้นมา ใช้ปรุงอาหารและ

ทำยา, ขมื่นจีน หรือ ขมื่นหัวจีน ก็เรียก,

ปักยได้เรียก กะตุมุ.

คำว่า คร่ำเงิน , คร่ำทอง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เก็บเป็นตัวอย่างในบทนิยามของคำว่า คร่ำ ดังนี้

คร่ำ [คร่ำ]

ก. เอาเส้นเงินหรือเส้นทองกดและตอกให้ติดบนผิวเหล็ก ทำเป็นลวดลาย, ถ้าเป็นลวดลายเงิน เรียก คร่ำเงิน, ถ้าเป็นลวดลายทอง เรียก คร่ำทอง.

คำว่า คะเน็ด , และ คลอก ๒ ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยไม่ทราบสาเหตุที่แน่นอน

คำว่า คันจาม สูญไปจากการเป็นแม่คำแต่ไปปรากฏในฐานะลูกคำของคำว่า คัน ๑ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังนี้

คัน ๑

น. แนวดินหรือแนวทรายเป็นคันที่พูนสูงขึ้นเป็นแนวยาว เช่น คันทราย, แนวดินที่พูนขึ้นมาสำหรับกั้นน้ำ เช่น คันนา คันดิน; สิ่งที่มีลักษณะยาวทำด้วยไม้ เป็นคัน สำหรับถือหรือปัก เช่น คันเบ็ด คันไถ คันธง; ลักษณะนามเรียกกรดหรือของที่มีด้ามถือบางอย่าง เช่น รด ๓ คัน ช้อน ๔ คัน เบ็ด ๕ คัน. คันจาม น. ไม้ลำยาวสำหรับติดเชือกบาศ ใช้ถือในเวลาคล้องช้าง เรียกว่า ไม้คันจาม. (ข. ผูกคณจาม).

ลูกคำ

กอดอก

ก. เอาเมื่อทั้ง ๒ ไหว้หรือขัดกันไว้ที่อก.

กระพือปีก

ก. ขยับปีกขึ้นลงถี่ๆ เช่น ไก่กระพือปีก.

กตราคา

ก. ตีราคาค่ากว่าปกติ.

ขยุบขยิบ [-ชะหุยิบ]	ว. กระดืบ ๆ, เต็นดืบ ๆ อย่างเนื้อเต็น.
จีปนาวุธนำวิถี	น. จีปนาวุธที่มีการบังคับทิศทางเข้าสู่เป้า.
ไข่ปอดบวม	น. โรคปอดทำให้เนื้อเยื่อปอดอักเสบบวมและแข็ง เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย รา ไวรัส หรือ สารเคมีบางชนิด. (อ. pneumonia).
คำโดด	น. ชื่อภาษากลุ่มหนึ่ง ซึ่งแบ่งโดยรูป คือ มีคำโดด ๆ ได้แก่ภาษาไทย จีน ญวน เขมร มอญ พม่า.
คำติดต่อ	น. ชื่อภาษากลุ่มหนึ่ง ซึ่งแบ่งโดยรูป คือ ใช้วิธีเอาคำเดิมไปติดต่อเข้ากับคำตั้ง ได้แก่ ภาษาตาด ทมิฬ ขวา มลายู ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ เกาหลี เป็นต้น.
คำมากพยางค์	น. ชื่อภาษากลุ่มหนึ่ง ซึ่งแบ่งโดยรูป คือ คำเดียวมีหลายพยางค์ โดยเอาคำหลาย ๆ คำมาต่อกัน ได้แก่ ภาษาของชาวเม็กซิโก ชาวเอสกีโม ชาวอินเดียนแดง ชาวพื้นเมืองในทวีปอเมริกาใต้ และทวีปออสเตรเลีย เป็นต้น.
คนใหญ่คนโต	น. บุคคลสำคัญ, ผู้มีอำนาจวาสนา.
คู่ยาก	น. ผู้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมานาน, บางทีก็ใช้ว่า คู่ทุกข์คู่ยาก.

จากตัวอย่างข้างต้นการสุญคำในฐานะลูกคำ มีสาเหตุดังนี้

คำว่า กอดอก และ กระพือปีก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ไม่เก็บไว้ น่าจะมาจากเหตุผลที่ว่า “คำที่นำมาประสมกันแล้วมีความหมายไม่ต่างจากคำเดิม แปลได้คำต่อคำ จะไม่เก็บ เช่น ข้าวผัด ไม่เก็บเป็นลูกคำของ ข้าว เพราะมีความหมายเท่าคำเดิม

แต่ละคำ” [ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า(๓)] เพราะทั้ง ๒ คำข้างต้นอยู่ในลักษณะเดียวกับข้อความที่ยกมานี้

คำว่า **กดรากา** สูญจากการเป็นลูกคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ไปเป็นเพียงตัวอย่างของคำว่า **กด ๔** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เพราะพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เพิ่มความหมายให้มากขึ้น ดังนี้

กด ๔ ก. บังคับลง, ข่ม, ใช้กำลังดันให้ลง, โดยปริยาย หมายความว่า แกล้งกักไว้ เช่น กดคติ; (กลอน) สะกด; จีน, เช่น อย่ากดใจพินยา นานัก. (ลอ ๔๗๒).
กดจี ก. ข่มให้อยู่ในอำนาจตน, ใช้บังคับเอา, ทำอำนาจเอา. **กดคอ** (ปาก) ก. บังคับเอา. **กดขา** ก. กำหนด. **กดดั้น** ก. บีบคั้น. **กदन้า** (ปาก) ก. ใช้กำลังกดให้มิดลงไปในน้ำ. **กดรากา** ก. ตีราคาต่ำกว่าปกติ. **กดหัว** (ปาก) ก. ทำให้หือไม่ขึ้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กด ๔ ก. บังคับลง, ข่ม, ใช้กำลังดันให้ลง, โดยปริยาย หมายความว่า แกล้งกักไว้ เช่น กดคติ; ทำให้มีค่าน้อยลงกว่าที่ควรจะเป็น เช่น กดรากา กดคะแนน;...

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำว่า **ขยุบขยิบ** ได้เปลี่ยนฐานะจากลูกคำไปเป็นแม่คำคู่เคียงกับคำว่า **ขยุบ** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังนี้

ขยุบ, ขยุบขยิบ [จะหยุบ, -จะหยุบ] ว. กระดุก ๆ, เต็นดุก ๆ อย่างเนื้อเต็น

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำว่า **จีปนาวุธนำวิถี** เป็นลูกคำที่สูญไป กล่าวคือ ไม่ปรากฏทั้งที่เป็นลูกคำและเป็นตัวอย่างเหมือนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ดังนี้

จีปนาวุธ [จีปะ-] น. อาวุธซึ่งถูกส่งออกไปจากผิวพิภพเพื่อใช้

ประหารหรือทำลายในการสงคราม
โดยมีการบังคับวิธีในตัวเองเพื่อนำไปสู่
เป้าหมาย การบังคับวิธีนี้บังคับเฉพาะตอนขึ้น
เท่านั้น มีหลายชนิด เช่น จีปนาวุธข้ามทวีป
จีปนาวุธนำวิถี, จีปนาวุธนำวิถี น. จีปนาวุธ
ที่มีการบังคับทิศทางเข้าสู่เป้า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

จีปนาวุธ [จีปะ-]

น. อาวุธซึ่งถูกส่งออกไปจากผิวพิภพเพื่อใช้
ประหารหรือทำลายในการสงคราม โดยมี
การบังคับวิธีในตัวเองเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย
การบังคับวิธีนี้บังคับเฉพาะตอนขึ้นเท่านั้น
มีหลายชนิด เช่น จีปนาวุธข้ามทวีป.

(อ. ballistic missile).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำว่า ไข่ปอดบวม ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.
๒๕๔๒ ปรากฏแต่คำว่า ปอดบวม ซึ่งเป็นลูกคำของคำว่า ปอด ทั้งนี้เพราะปัจจุบันวงการแพทย์
เลิกใช้คำว่า ไข่ปอดบวม แต่จะใช้ว่า ปอดอักเสบ หรือใช้คำทับศัพท์ว่า นิวโมเนีย (วิจารณ์ พงษ์
พานิช, ๒๕๕๐, พฤษภาคม ๘)

คำว่า คำโดด คำติดต่อ คำมากพยางค์ ได้สูญไปจากตำแหน่งลูกคำ
ของคำว่า คำ แต่ไปปรากฏเป็นลูกคำของคำว่า ภาษา โดยประสมกับคำว่าภาษา เป็น ภาษาคำโดด
ภาษาคำติดต่อ และภาษาคำมากพยางค์ ตามลำดับ จึงเป็นการสูญในที่หนึ่งและไปปรากฏในที่
ที่หนึ่งในอีกลักษณะหนึ่ง

คำว่า คนใหญ่คนโต ในปัจจุบันยังมีใช้เป็นภาษาปากในความหมายข้างต้น
แต่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริง
ของการสูญคำ

คำว่า **คู่ยาก** ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่ปรากฏคำว่า **คู่ทุกข์คู่ยาก** แทน โดยให้ความหมายว่า

คู่ทุกข์คู่ยาก น. ผู้ที่ใช้ชีวิตร่วมกันไม่ทอดทิ้งกันทั้งในยามสุขและยามทุกข์, ผู้ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาเป็นเวลานานปี, (มักใช้แก่คู่ผัวตัวเมีย).

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นไม่มีคำว่า **คู่ยาก** เป็นคำไวพจน์ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรม พิจารณาเห็นว่า ปัจจุบันนิยมใช้คำว่า **คู่ทุกข์คู่ยาก** มากกว่า **คู่ยาก** เพราะฟังเข้าใจง่ายกว่า และหากเป็นผู้อื่นที่มีใช้สามีหรือภรรยาก็นิยมใช้คำว่า **เพื่อนยาก** แทนคู่ยาก แม้คำว่า คู่ยาก จะไม่จำเป็นต้องเป็นสามีหรือภรรยาตาม.

อนึ่ง นอกจากมีความแตกต่างกันดังได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีความแตกต่างในเรื่องการใส่หมายเลขประจำแม่คำและลูกคำบางคำอีกด้วย เช่น

กลม ๑ [กะมน] (แบบ) น. บัว เช่น บาทกลม. (สมุทรโฆษ); ใจ เช่น ดวงกลม. ว. เหมือนบัว เช่น เต้าสุวรรณกลมคนที่. (ม. คำหลวง หิมพานต์), บางทีใช้ว่า กระมล. (ป., ส.).

กลม ๒, กมล [กะมะละ, กะมะ-] น. ชื่อฉันทวรรณพฤติกำหนดด้วย ๔ คณะ สลับกัน คือ ส คณะ ย คณะ ส คณะ ย คณะ (ตามแบบว่า กมลาคี ฌยุยา สยเสหิ โย เจ) ตัวอย่างว่า จะวิสันาสาร พิศดารก็หลายเลบง เรียกว่า กมลฉันท หรือ กมลฉันท. (ป. ว่า นางงาม; ส. ว่า พระลักษมี).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลม [กะมน] (แบบ) น. บัว เช่น บาทกลม. (สมุทรโฆษ); ใจ เช่น ดวงกลม. ว. เหมือนบัว เช่น เต้าสุวรรณกลมคนที่. (ม. คำหลวง หิมพานต์), บางทีใช้ว่า กระมล. (ป., ส.).

กลม-, กมล [กะมะละ-, กะมะ-] น. ชื่อฉันทวรรณพฤติ กำหนดด้วย ๔ คณะ สลับกัน คือ ส คณะ ย คณะ ส คณะ ย คณะ (ตามแบบว่า กมลาคี ฌยุยา สยเสหิ โย เจ) ตัวอย่างว่า

จะวิธานสาร พิศดารก็หลายเบลง เรียกว่า กมลฉันท์
หรือ กมลฉันท์. (ป. ว่า นางงาม; ส. ว่า พระลักษมี).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มี
คำว่า กมล ๑ และ กมล ๒ แต่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มี กมล และ
กมล- ที่เป็นเช่นนี้เพราะในพจนานุกรมฉบับหลังไม่มี กมล ๒ จึงไม่จำเป็นต้องมี กมล ๑ เหตุที่ไม่มี
กมล ๒ น่าจะมาจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่า กมล ๒ ซึ่งมีความหมายถึงชื่อ
ฉันท์ประเภทหนึ่งนั้น จะไม่ใช่โคด ๆ จะต้องใช้นำหรือสมาสกับคำว่าฉันท์ จึงจำเป็นต้องใส่
เครื่องหมายชั้ดกั๊ก ทำให้ไม่มีคำที่มีรูปเขียนเหมือน กมล จึงไม่จำเป็นต้องใส่หมายเลขประจำคำ

๑.๒.๒ การสูญคำคู่เคียง ซึ่งมีทั้งแม่คำและลูกคำ ตัวอย่างการสูญคำคู่เคียง
มีดังนี้

แม่คำ

กุลา ๒, กุหล่า

น. ชนชาติต้องสู้และไทยใหญ่; (ถิ่น-พายัพ)
ใช้เรียกชนต่างประเทศ เช่น เรียกชนชาติฝรั่ง
ว่า กุลาขาว, เรียกชนชาติแขกว่า กุลาคำ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กุลา ๒

น. ชนชาติต้องสู้และไทยใหญ่, กุหล่า หรือ
คุลา กั้ว; (ถิ่น-พายัพ) ใช้เรียกชน
ต่างประเทศ เช่น เรียกชนชาติฝรั่งว่า กุลาขาว,
เรียกชนชาติแขกว่า กุลาคำ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กลอ, กล้อ [กุลอ, กุล้อ]

ก. เคียงคู่กันไปอย่างคู่รักหรืออย่าง
สนิทสนม; หล่อหน่วย เช่น น้ำตาลกลอ;
ทำเสียงดนตรีหรือเสียงร้องเพลงเบา ๆ ตามไป
ให้อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน เช่น ร้องกลอ
เสียงดนตรี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลอ [กุลอ]

ก. เคียงคู่กันไปอย่างคู่รักหรืออย่างสนิทสนม;

ปริม, ไกลจะไหล, ในคำว่า น้ำตาลคลอ
หรือ น้ำตาลคลอหน่วย; ทำเสียงดนตรีหรือ
ร้องเพลงเบาๆ ตามไปให้อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน
เช่น ร้องคลอเสียงดนตรี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กลุ่มใจ, กลุ่มอกกลุ่มใจ ก. รู้สึกรำคาญหรือยุ่งยากใจไม่รู้ว่า
จะอย่างไร

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลุ่มใจ ก. รู้สึกรำคาญหรือยุ่งยากใจ ไม่รู้ว่า
จะอย่างไร

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้นลูกคำสูญหายไป เพราะสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้
คำว่า กุหล่า ซึ่งเป็นคำคู่เคียงกับ กุลา ๒ สูญหายไปเพราะพจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ นำไปเป็นคำไวพจน์อยู่ในบทนิยามที่ว่า “กุหล่า...ก็ว่า”

คำว่า คล้อ ซึ่งเป็นคำคู่เคียงกับคำว่า คลอ สูญหายไปเพราะใน
ปัจจุบันใช้แต่คำว่า คลอ ในความหมายข้างต้น จึงน่าจะเป็นเหตุให้ คณะกรรมการชำระพจนานุกรม
จึงไม่เก็บคำว่าคล้อไว้

คำว่า กลุ่มอกกลุ่มใจ ซึ่งเป็นคำคู่เคียงคำว่า กลุ่มใจนั้น พจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้นำไปเก็บเป็นลูกคำอีกคำหนึ่ง ดังข้อความว่า
“กลุ่มอกกลุ่มใจ ก. กลุ่มใจ”

อนึ่ง มีข้อน่าสังเกตว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ไม่มีคำว่า
เกือกม้า แต่มีคำว่า เกือม้า ซึ่งเป็นลูกคำของคำว่า เกือก ในขณะที่พจนานุกรมฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีคำว่า เกือกม้า ซึ่งมีความเช่นเดียวกับเกือม้า ว่า “น. เหล็กรูปโค้ง

สำหรับรองกิบม้า” ความแตกต่างนี้น่าจะมาจากข้อผิดพลาดในการพิสูจน์อักษรของฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๒ นั่นเอง

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เก็บคำว่า **กระบี่รุข** ไว้เป็นลูกคำของ **กระบี่ ๒** ซึ่งมีความหมายว่า “มีรูปดาบมีฝักมีด้ามถือมีโกร่ง” แต่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เก็บไว้เป็นลูกคำของ **กระบี่ ๑** ซึ่งมีความหมายว่า “ลึง” ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการปรับเปลี่ยนที่สมเหตุผล เพราะกระบี่รุขมีความหมายสอดคล้องหรือแนวเดียวกับ **กระบี่ ๑** มากกว่า **กระบี่ ๒**

นอกจากนี้ ยังมีคำบางคำซึ่งสามารถพิจารณาได้ทั้งในแง่การสุญคำและการเพิ่มคำ กล่าวคือ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีคำว่า **กะหลี่** แต่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีคำว่า **กะหลี่กัญชา** ซึ่งแม้จะมีถ้อยคำในบทนิยามต่างกัน แต่ก็เป็นใจความเดียวกัน ดังนี้

กะหลี่ น. ใบกัญชาที่งอหงิกเป็นช่อ คือ ดอกตัวเมียของกัญชา.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กะหลี่กัญชา น. ใบและช่อดอกเพศเมียของกัญชาที่แห้งใช้สูบปนกับยาสูบ.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ สุญคำว่า **กะหลี่** ซึ่งเคยมีปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ และในขณะเดียวกันก็เพิ่มคำว่า **กะหลี่กัญชา** ซึ่งไม่เคยมีปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ การปรับเปลี่ยนเช่นนี้น่าจะมีเหตุมาจากคำว่า **กะหลี่** มีเสียงใกล้เคียงกับคำว่า **กะหลี่** ซึ่งเป็นภาษาปากที่บางคนใช้แทนคำว่า โสเภณี จึงมีการระบุให้ชัดเจนว่า **กะหลี่กัญชา**.

กล่าวโดยสรุป การเพิ่มคำและการสุญแม้คำและลูกคำนั้น คำบางคำก็เป็นการเพิ่มหรือเป็นการสุญอย่างแท้จริง คือ เป็นคำที่ไม่เคยปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ แต่ก็มิปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือคำบางคำเคยมีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ แต่ก็ไม่มีปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ และคำบางคำก็เป็นการเพิ่มหรือการสุญจากฐานะหรือจากตำแหน่งหนึ่งไปปรากฏในฐานะอื่นหรือตำแหน่งอื่น ซึ่งอาจพิจารณาได้ทั้งในแง่เพิ่มคำและสุญคำในเวลาเดียวกัน

๒. อักษรวิธีของคำศัพท์

อักษรวิธีของแม่คำและลูกคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานทั้ง ๒ ฉบับ ในส่วนที่แตกต่างคือ แม่คำต่างกัน ๑๔ คำ และลูกคำต่างกัน ๑ คำ (ไม่นับรวมคำที่เปลี่ยนจากลูกคำเป็นแม่คำ) ดังนี้

แม่คำ

กรรปูร [กันปุระ] (กลอน) น. สอก. (ดู กโปร).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรรปุระ [กัน-] (กลอน) น. สอก. (ดู กโปร).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กอล น. เรียกผ้าบาง โปร่ง ที่ใช้ปิดแผลหรือ
พันแผลว่า ผ้ากอล. (อ. gauze)
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ก้อช น. เรียกผ้าบาง โปร่ง ที่ใช้ปิดแผลหรือ
พันแผลว่า ผ้าก้อช. (อ. gauze)
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กลันท, กลันทก์ [กะลันทะ] (แบบ) น. กระแต, กระรอก. (ป. กลนุท,
กลนุทก; ส. กลนุทก, กลนุตก).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลันทะ, กลันทก์ [กะลันทะ] (แบบ) น. กระแต, กระรอก. (ป. กลนุท,
กลนุทก; ส. กลนุทก, กลนุตก).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระแหมบ [-แหมบ] ว. แหมีบ เช่น กระแหมบกระหม่นทรวง.
(อนิรุทธิ์), หายใจแผ่ว ๆ แสดงว่าจวนจะหมด
กำลัง.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระแหมีบ, กระแหมีบ ๆ [-แหมีบ] ว. แหมีบ, หายใจแผ่ว ๆ แสดงว่าจวน
จะหมดกำลัง, (โบ) เขียนเป็นกระแหมบ ก็มี

เช่น กระหมอบกระหม่นทรวง. (อนิรุทธิ์).

(แปลมาจาก เขมร).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กษีร, กษีระ [กะสีระ] (แบบ) น. น้ามน เช่น กษีรสุทรมฤฐ. (เสื่อโค). (ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กษีร-, กษีระ [กะสีระ] (แบบ) น. น้ามน เช่น กษีรสุทรมฤฐ. (เสื่อโค). (ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กัณฐุก [-กะกะ]

น. เครื่องประดับคอ เช่น คางเพลา คือ กลวิมล

กัน- ฐุกก่อง คือ แสงสรวล. (สมุทรโฆษ).

(ป. ล. ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กัณฐุกะ [-กะกะ]

น. เครื่องประดับคอ เช่น คางเพลา คือ

กลวิมลกัน- ฐุกก่อง คือ แสงสรวล. (สมุทรโฆษ).

(ป. , ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เกงเขง, เก้งเคง (ถิ่น – พายัพ) น. ต้นกระเจี๊ยบเปรี้ยว. (ดู กระเจี๊ยบเปรี้ยว
ที่ กระเจี๊ยบ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เกงเขง, เก้งเคง (ถิ่น – พายัพ) น. ต้นกระเจี๊ยบเปรี้ยว. (ดู กระเจี๊ยบเปรี้ยว
ที่ กระเจี๊ยบ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เกศพ, เกศว [-สพ, เกสวะ]

ว. ผู้มีผมงาม, ใช้เป็นนามของ

พระนารายณ์หรือพระกฤษณะ. (ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เกศพ, เกศว [-สพ, เกสวะ]

ว. ผู้มีผมงาม, ใช้เป็นนามของ

พระนารายณ์หรือพระกฤษณะซึ่งเป็น
อวตารปางหนึ่งของพระนารายณ์.
(ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

โกณ, โกณก [โกณะ, -นก] (แบบ) น. มุม, เหลี่ยม, เช่น จตุรโกณก.
(ม. คำหลวง วนปเวสน์). (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

โกณก, โกณะ [-นก] (แบบ) น. มุม, เหลี่ยม, เช่น เปนจตุรโกณก
ครรโกทกเพ็ญพยง. (ม. คำหลวงวณ
ปเวสน์). (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขยิร [จะสิระ] (โบ) น. น้ำนม เช่น ขยิรแปรรูปา.
(สมุทรโฆษ). (ส. กุยิร; ป. จิร).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขยิระ (โบ) น. น้ำนม เช่น ขยิรแปรรูปา.
(สมุทรโฆษ). (ส. กุยิร; ป. จิร).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จิร [-ระ] (แบบ) น. น้ำนม. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

จิระ (แบบ) น. น้ำนม. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ค้อ ๒ (ถิ่น – อีสาน) น. ปลาช่อน (ดู ช่อน).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ค่อ (ถิ่น – อีสาน) น. ปลาช่อน (ดู ช่อน).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คิมห, คิมหณะ [คิมหะ, คิมหา] (แบบ) น. ฤดูร้อน. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คิมหะ, คิมหณะ [คิม-] (แบบ) น. ฤดูร้อน. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เคจณ [เคจณะ] (แบบ)

ก. ไป, ถึง, เช่น ผู้เข้าคองควรเคจณ
เถ็ดลอดคูลเขาคด. (ม. คำหลวง
ทานกัณท์). (ป. กจณ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เคจณะ [เคจณะ] (แบบ)

ก. ไป, ถึง, เช่น ผู้เข้าคองควรเคจณ
เถ็ดลอดคูลเขาคด. (ม. คำหลวง
ทานกัณท์) (ป. กจณ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

มน [คะณะ] (แบบ)

น. แท่ง, ก้อน, เช่น กรวดกรับอัน
กละมนศิลา. (คุชฎีคำฉันท์). (ป., ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

มน-, มณะ [คะณะ-] (แบบ)

น. แท่ง, ก้อน. ว. แน่น, ทึบ, แข็ง
เช่น กรวดกรับอันกละมนศิลา.
(คุชฎีคำฉันท์). (ป., ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

ชากรรไทร [-กัณไทร]

น. กระดุกดันคางที่อำขึ้นอ้าลง มีลักษณะ
อย่างกรรไทร, ชากรรไกร หรือ ชาตะไกร ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ชากรรไกร [-กัณไกร]

น. กระดุกดันคางที่อำขึ้นอ้าลง มีลักษณะอย่าง
กรรไกร, ชากรรไทรหรือชาตะไกร ก็ว่า.

ชากรรไทร

น. ชากรรไกร.

ชาตะไกร

น. ชากรรไกร.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ความแตกต่างกันที่นำมาแสดงข้างต้นส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มวิสรรชนีย์ในพยางค์ท้ายของคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต เพื่อให้สอดคล้องกันหลักการประวิสรรชนีย์ ข้อ ข ที่ว่า “คำที่มาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ถ้าต้องการให้พยางค์ท้ายของคำเป็นเสียงอะ ให้ประวิสรรชนีย์ เช่น ลักษณะ ศิลปะ สาธารณะ หิมะ” [ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖, หน้า(๔)] การเพิ่มวิสรรชนีย์เช่นนี้ทำให้มีผลต่อการเรียงลำดับ กล่าวคือ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เรียง กังก ก่อน กังกระดาน และเมื่อพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ประวิสรรชนีย์คำ กังก เป็น กังกะ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงต้องเรียงคำ กังกระดาน ก่อน กังกะ เพราะตัว ร เป็นพยัญชนะต้องมาก่อนวิสรรชนีย์ซึ่งอยู่ท้าย กังกะ การสับลำดับเช่นนี้ พบในคำคู่อื่นอีก เช่น กังสะ กับ กังสดาล

อนึ่งมีคำบางคำที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ไม่ได้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่ว่าหากพยางค์ท้ายต้องการให้ออกเสียงอะก็ให้ประวิสรรชนีย์ เช่น -คต ซึ่งมักใช้เป็น ส่วนท้ายของสมาส เพราะหากกำหนดให้เขียนเช่นนี้ จะต้องออกเสียงว่า คด แต่คณะกรรมการชำระพจนานุกรมบอกคำอ่านว่า [- คตะ , คด] การเรียง คตะ ก่อน คด น่าจะเป็นไปตามคำชี้แจง “...ส่วนคำบางคำที่อนุโลมให้อ่านได้ ๒ อย่าง คือ อ่านตามหลักและอ่านตามความนิยมจะบอกคำอ่านตามหลักไว้ก่อน...” [ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า(๘)] หากเป็นเช่นนี้ตัวอย่างของคำที่คณะกรรมการชำระพจนานุกรมนำมาประกอบ -คต เช่น สวรรคต ตลาดคต ก็ควรอ่านตามหลักว่า สะหวันคะตะ ตะเถาะคะตะ การที่เป็นเช่นนี้น่าจะมาจากความผิดพลาดในการเรียงการบอกคำอ่าน หรือการที่ไม่ได้ประวิสรรชนีย์ใน -คต ในลักษณะเดียวกับคำอื่น ๆ [หากเป็นพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ก็มีข้อเสียงตามข้อความที่ว่า “...แต่ถ้าคำนั้นมีได้ใช้เป็นคำสามัญทั่วไป เช่น มิเฉพาะในวรรณคดี บางทีก็มีได้ประวิสรรชนีย์ เช่น สวร [สะวะระ] สุธ [-ละ] (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๕ หน้า(๔) แต่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ตัดข้อความนี้ออก]

ส่วนคำว่า ก๊อช หากพิจารณาตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษของราชบัณฑิตยสถานทีกล่าวว่า “การเขียนคำทับศัพท์ไม่ต้องใส่เครื่องหมายวรรณยุกต์ ยกเว้นในกรณีที่คำนั้นมีเสียงซ้ำกับคำไทยจนทำให้เกิดความสับสน อาจไม่เครื่องหมายวรรณยุกต์ได้” (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๕, หน้า(๔)) ก็น่าจะเกิดจากการที่คณะกรรมการชำระพจนานุกรมเกรงว่าหากกำหนดให้เขียน ผ้าก๊อช อาจจะมีผู้อ่านว่า ผ้า – กอด ตามรูปคำเช่นเดียวกับมีผู้ออกเสียงคำ ดอกเตอร์ (doctor) ว่า ดอก – เตอ ตามรูปคำโดยไม่ออกเสียงว่า ด็อก – เตอ เช่นบุคคลทั่วไป หากเป็นเช่นนี้การออกเสียง ผ้า – กอด น่าจะทำให้ผู้ฟังเกิดความงุนงงได้ จึงกำหนดให้ใส่ไม้ตรีในคำดังกล่าว

การเปลี่ยนจาก **กระแหมบ** เป็น **กระแห้มบ** , **กระแห้มบ** ๆ น่าจะมาจากความคิดที่ว่า รูปที่มีไม้ไต่คู้เป็นรูปที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมากกว่า **กระแหมบ** ซึ่งเป็นการเขียนแบบโบราณ จึงเก็บคำที่มีรูปไม้ไต่คู้เป็นคำหลัก และนำคำที่ไม่มีรูปไม้ไต่คู้เป็นคำไวพจน์ เพื่อขยายความในบทนิยาม

คำว่า **ขากรรไกร** ที่เปลี่ยนเป็น **ขากรรไกร** เพราะคำ **ขากรรไกร** ใช้แพร่หลาย เป็นที่รู้จักดีมากกว่า **ขากรรไกร** จึงใช้รูป **ขากรรไกร** เป็นหลักและใช้รูป **ขากรรไกร** และ **ขาตะไกร** เป็นคำไวพจน์ และเพื่อให้ผู้ใช้พจนานุกรมหาคำ **ขากรรไกร** และ **ขาตะไกร** ได้ง่ายขึ้น จึงเก็บทั้ง ๒ คำนี้เป็นลูกคำอีกครั้งหนึ่งโดยไม่มีบทนิยามแต่ให้ไปดูบทนิยามที่ศัพท์เดิม การเพิ่มลูกคำเช่นนี้ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เพราะมีเฉพาะคำว่า **ขากรรไกร** เท่านั้น

ส่วนการปรับเปลี่ยนคำว่า **ค้อ** เป็น **ค่อ** น่าจะมาจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมมีความคุ้นชินเรื่องระดับเสียงของคำในภาษาถิ่นอีสานเหนือ หรือภาษาถิ่นอีสานใต้ที่ต่างกัน

อนึ่ง มีคำบางคำนอกจากมีการปรับเปลี่ยนอักขรวิธีแล้ว ยังมีการเปลี่ยนฐานะของคำจากลูกคำเป็นแม่คำด้วย คือ

กระลาพิน

น. ผู้หญิง เช่น ระลึกะลาพิน พระมาศ ภูเออย. (กำสรวล).

(ศ. กลาวานุ = พระจันทร์).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระลาพิม

น. ผู้หญิง เช่น รุกกระลาพิม พระมาศ ภูเออย. (กำสรวล).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เก็บ **กระลาพิน** ไว้เป็นลูกคำของคำว่า **กะลา ๒** ซึ่งมีความหมายว่า องค์ของการบูชา ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ นำไปเก็บเป็นแม่คำและเปลี่ยนอักขรวิธีจาก **กระลาพิน** เป็น **กระลาพิม** การปรับเปลี่ยนฐานะของคำนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าสมควรเพราะความหมายของแม่คำกับลูกคำ คือ **กะลา ๒** กับ **กระลาพิน** ไม่เกี่ยวเนื่องกัน ส่วนเรื่องอักขรวิธีนั้น ผู้วิจัยคิดว่าอาจเกิดจากการตรวจสอบพบว่าคำ **กระลาพิม** ถูกต้องจึงมีการปรับเปลี่ยนแก้ไข พร้อมทั้งพิจารณาเห็นว่า คำนี้ไม่ได้มีที่มาจากภาษาสันสกฤต จึงไม่บอกประวัติของคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒

การบอกคำอ่าน

ในเรื่องการบอกคำอ่านนั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ทั้ง ๒ ฉบับยึดหลักเกณฑ์เดียวกัน คือ คำที่มีตัวสะกดตรงตามแต่ละมาตรา เช่น คบ ออกเสียงแม่กบ คน ออกเสียงแม่กน จะไม่บอกคำอ่าน คำที่มีตัวสะกดต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว เช่น ญ ฌ ล สะกดอ่านเหมือนตัว น สะกด จ ช ท ส สะกดอ่านเหมือนตัว ด สะกด ตัวอย่างเช่นนี้หากมีปัญหาในการอ่านจะบอกคำอ่านไว้ด้วย คำสมาสซึ่งมีการออกเสียงตัวสะกดนั้น ๆ อย่างมีสระอะ ประสมอยู่ เช่น ทารุณกรรม ก็จะบอกเสียงอ่านไว้ ส่วนคำสมาสบางคำที่ออกเสียงได้ทั้งตามหลักและตามความนิยม เช่น มัธยมศึกษา ก็จะบอกคำอ่านตามหลักไว้ก่อน คำที่มีพินทุ เช่น เหลา กุ รุง เป็นคำที่ออกเสียงเป็นอักษรนำหรืออักษรควบกล้ำตามแต่กรณี คำที่ออกเสียงกึ่งมาตราในภาษาอื่นแต่เมื่อนำมาออกเสียงเต็มมาตราในภาษาไทย เช่น เสด็จ แสดมปี ก็บอกคำอ่านไว้ และลูกคำที่ออกเสียงไม่เหมือนแม่คำก็จะบอกคำอ่านไว้ด้วย

ในส่วนที่ต่างนั้น จากการศึกษาเปรียบเทียบพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ทั้ง ๒ ฉบับพบว่า ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีส่วนที่ต่างจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ อยู่ ๓ ลักษณะ คือ การแสดงคำอ่าน การลดคำอ่าน และการลบคำอ่าน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑. การแสดงคำอ่าน

การแสดงคำอ่าน หมายถึง การที่คำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ไม่มีการบอกคำอ่าน แต่มีคำอ่านในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งผู้วิจัยเรียกว่า การแสดงใหม่ประเภทหนึ่ง ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ การที่คำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีการบอกเสียงอ่านอยู่แล้ว แต่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เพิ่มจำนวนคำอ่านหรือพยางค์ที่อ่านให้มากยิ่งขึ้น การแสดงใหม่มีจำนวน ๑๔ คำ ส่วนการแสดงเพิ่มมีจำนวน ๑๕ คำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๑ การแสดงใหม่ มีทั้งที่เป็นแม่คำและลูกคำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

กระจิริด

ว. เล็กนิด. (เทียบมลายู เกะจิรุ, เกะจิก = เล็ก).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระจริด [กระจริด]

ว. เล็กนิด. (เทียบมลายู เกะจิล, เกะจิก = เล็ก).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กรูกฐู

ว. เสี่ยงนกเขาขันคู, จู้กรฐู ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรูกฐู [กรูก-]

ว. เสี่ยงนกเขาขันคู, จู้กรฐู ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กำเนียง

ว. เกียง เช่น อนุว่าพระโพธิสัตว์ก็ใส่กล
กล่าวกำนยกยง แก่นางพญาคงนี้.

(ม. คำหลวง กุมาร).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กำเนียง [กำเนียด]

ว. เกียง, คด, ไม่ซื่อ, โกง; คร้าน; (โบ)

เขียนเป็น กำนยง ก็มี เช่น อนุว่า
พระโพธิสัตว์ก็ใส่กลกล่าว กำนยกยง
แก่นางพญาคงนี้. (ม คำหลวง กุมาร).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กำนัด (โบ)

ก. กำนัด เช่น พิศเพี้ยนพระพนิดาทุกขานล
กำนัด. (สมุทรโฆษ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กำนัด [กำนัด] (โบ)

ก. กำนัด เช่น พิศเพี้ยนพระพนิดาทุกขานล
กำนัด คัดรัตนธารี มาดู. (สมุทรโฆษ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กรอง ๒

ก. เอาของละเอียดออกจากของหยาบ,
ใช้เครื่องกรองมีผ้าเป็นด้น คัดเอากากออกจากน้ำ.

กรอง ๓ (กลอน)

น. กำไล, โดยมากใช้ประกอบกับคำอื่น ๆ
เช่น กรองเชิง = กำไลเท้า กรองไค = กำไลมือ

กรองศอ = สร้อยคำ, สร้อยนาม, เช่น

กรองศอซ้อนสลับทับอังสา. (อิเหนา).

[ข. กง (กอง) ว่า กำไล, วงกลม].

กรอง ๔ (ถิ่น – ปักข์ได้) น. กระซอน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรอง ๒ [กรอง]

ก. เอาของละเอียดออกจากกองหยาบ เช่น

กรองทราย, เอาฝุ่นละอองหรือของสกปรกออก

เช่น กรองน้ำมัน กรองอากาศ, ใช้เครื่อง

กรองมีผ้า เป็นต้น คัดเอาผงหรือกากออกจาก

น้ำหรือสิ่งที่เป็นน้ำ เช่น กรองน้ำ กรองกะทิ.

กรอง ๓ [กรอง] (กลอน) น. กำไล, โดยมากใช้ประกอบกับคำอื่น ๆ

เช่น กรองเชิง = กำไลเท้า กรองไค = กำไลมือ

กรองศอ = สร้อยคอ, สร้อยนาม เช่น กรอง

ศอซ้อนสลับทับอังสา. (อิเหนา). [ข. กง

(กอง) ว่า กำไล, วงกลม].

กรอง ๔ [กรอง] (ถิ่น – ปักข์ได้) น. กระซอน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คาส (แบบ)

ก. กิน, กัด, เช่น รื่นร่นห่านยุง ขงคาสกุงใจ.

(ม. คำหลวง สักบรรพ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คาส [คาค] (แบบ)

ก. กิน, กัด, เช่น รื่นร่นห่านยุงขงคาสกุงใจ.

(ม. คำหลวง สักบรรพ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ดูกรคำ

กามราค

น. ความ กำหนดในกาม. (ป., ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กามราค, กามราคะ [กามมะราค, กามมะ-] น. ความกำหนดในกาม. (ป., ส).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

อุยหรัสย์

น. ความลับที่ควรปิดบัง. (ป. อุยห + ส. รหสฺย).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

อุยหรัสย์ [อุยหระหัด]

น. ความลับที่ควรปิดบัง. (ป. อุยห + ส. รหสฺย).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การแสดงใหม่เกิดจากเหตุผลต่าง ๆ ดังนี้ คือ คำบางคำเข้าลักษณะเขียนอย่างหนึ่งแต่อ่านอย่างหนึ่ง ด้วยเหตุผลที่เป็นคำแผลงบ้าง (ก้านเียง) เป็นคำโบราณบ้าง (ก้านัด) เป็นคำสมาสบ้าง (อุยหรัสย์) หรือเหตุผลอื่น ๆ บ้าง (กะจิริด) รวมทั้งต้องการแสดงให้เห็นว่าเป็นคำควบกล้ำ (กรอง) และพยัญชนะท้ายเป็นตัวสะกด (คาส กามราค)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า บางคำแสดงคำอ่านทุกพยางค์ แต่บางคำก็แสดงเฉพาะบางพยางค์ที่น่าจะมีปัญหาในการอ่านเท่านั้น (กามราค และ กรุกกรู) มีข้อน่าสังเกตว่า คำอ่านของ กรุกกรู นั้น ใส่เครื่องหมายพิณทุที่เสียงสะกด แท้จริงควรอยู่ที่เสียงพยัญชนะต้น ที่เป็นเช่นนั้นน่าจะมาจากความผิดพลาดในการพิสูจน์อักษร

๑.๒ การแสดงเพิ่ม มีเฉพาะที่เป็นแม่คำ ดังตัวอย่าง

กรัษกาย [กะรัดชะ-] (แบบ)

น. ร่างกาย เช่น เจ้ากรมยามประจักษ์กรัษกาย.

(กลบทวิธานกลีบขยาย). (ป. ก = สรีระ + รช = รฐี + กาย = กรชกาย = กายอันเกิดด้วย รฐีในสรีระ). (ลิป).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรัษกาย [กะรัดชะ-, กะหุรัดชะ-, กรัดชะ-] (แบบ)

น. ร่างกาย เช่น

เจ้ากรมยามประจักษ์กรัษกาย. (กลบทวิธาน ขยายกลีบ)...

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กุศราช [กุดสะราด]

น. ผ้าโบราณชนิดหนึ่งมีดอกคล้ายผ้าลาย

เนื้อหยาบหนา เช่น คลี่ผ้ากุศราชออกคาดพุง.

(สังข์ทอง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กุศราข [กุศสะหฺราด, กุศสะราด] น. ฝ่าโบราณชนิดหนึ่งมีดอกคล้าย
ฝ้ายลายเนื้อหยาบหนา เช่น คลี่ฝ้ายกุศราขออก
คาดพุง. (สังข์ทอง).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กุฎิ ๑ [กุคฺ , กุคฺติ] น. เรือนหรือตึกสำหรับพระภิกษุสามเณรอยู่.
(ป. , ส.).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กุฎิ ๑ [กุคฺ, กุคฺติ, กุคฺติ] น. เรือนหรือตึกสำหรับพระภิกษุสามเณรอยู่.
(ป. , ส.).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กนิษฐ. กนิษฐา [กะ-] น. น้อง. (เลื่อนมาจาก กนิษฐ,
กนิษฐา).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กนิษฐ, กนิษฐา [กะนิคฺ, กะนิคฺตา] น. น้อง. (เลื่อนมาจาก กนิษฐ,
กนิษฐา).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขมอย [กะ-] น. หลาน, ลูกหลาน, เช่น ขมอยเมื่อเพื่อแฝก
หล้า. (ม. คำหลวงทานกัณฑ์). (ข. กุมวย ว่า
หลาน, ลูกของพี่หรือของน้อง).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขะมอย [กะมอย] น. หลาน, ลูกหลาน, เช่น ขมอยเมื่อเพื่อแฝก
หล้า ยุ่งชุมฉ่าฝ้าเหลือบฟุ้ง. (ม. คำหลวง
ทานกัณฑ์). (ข. กุมวย ว่า หลาน, ลูกของพี่
หรือของน้อง).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การแสดงคำอ่านเพิ่มเพราะเหตุผลต่าง ๆ ดังนี้

คำว่า **ขมอย ขนิษฐา** เพิ่มเพื่อป้องกันการออกเสียงผิดเป็นอักษรนำเหมือนคำว่า **ขมับ ขนาน** (อักษรสูงนำอักษรต่ำเดียว) คำว่า **กฤ** และ **กรัษกราย** เป็นการเพิ่มเพื่อให้สอดคล้องกับการออกเสียงตามความนิยม

คำว่า **กุตราช** นั้น ได้เปลี่ยนคำอ่านที่มีมาแต่เดิมเป็นอันดับที่ ๒ ซึ่งแสดงว่าเป็นคำอ่านตามความนิยม ส่วนที่เพิ่มเป็นคำอ่านตามหลักเกณฑ์ (เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ชี้แจงไว้ต้นพจนานุกรม)

๒. การลดคำอ่าน

การลดคำอ่าน หมายถึง การที่พจนานุกรมลบบราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ลดจำนวนคำหรือพยางค์อ่านให้น้อยลงกว่าที่เคยปรากฏในพจนานุกรมลบบราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

การลดคำอ่านพบในคำต่าง ๆ รวม ๖ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ ๓ คำ และลูกคำ ๒ คำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คมห, คิมหนะ [คิมหะ, คิมหา-] (แบบ) น. ฤดูร้อน. (ป.).

(พจนานุกรมลบบราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คิมหะ, คิมหนะ [คิม-] (แบบ) น. ฤดูร้อน. (ป.).

ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ **คิม** เปลี่ยนอักษรวิธีเป็น **คิมะ** ซึ่งไม่มีปัญหาในการอ่าน ส่วน **คิมหนะ** ก็ไม่มีปัญหาในการออกเสียงพยางค์ที่ ๒ และที่ ๓ เพราะมีรูปสระกำกับอยู่ชัดเจน จะต้องออกเสียงว่า หา - นะ ตรงตามรูปเขียน จึงไม่จำเป็นต้องบอกคำอ่านมากเท่าในพจนานุกรมลบบราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

กฤด - [กฺริตะ -, กฺริตะ -] (แบบ) ว. อันกระทำแล้ว (ใช้ประกอบเป็น

ส่วนหน้าของคำสมาส) , ในบทกลอน

แผลงเป็นกฤษฎาก็มี. (ส. กฤต; ป. กต).

(พจนานุกรมลบบราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กฤด - [กฺริตะ -] (แบบ)

ว. อันกระทำแล้ว (ใช้ประกอบเป็นส่วนหน้า

ของคำสมาส) , ในบทกลอนแผลงเป็นกฤษฎาก็มี. (ส. กฤต; ป. กต).

(พจนานุกรมลบบราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การลดคำอ่านดังตัวอย่างข้างต้นนี้ ทำให้มีผลต่อคำสมาสอีกคำหนึ่งซึ่งแต่เดิมเคยกำหนดให้ออกเสียงทั้ง **กฺริตะ** และ **กฺริตะ** คือ **กฤดาการ** เหลือเป็น**กฺริตะ** เพียงอย่างเดียว ที่เป็นเช่นนี้น่าจะมาจากบุคคลทั่วไปนิยมออกเสียง **กฺริ** มากกว่า **กฺริ** จึงเก็บไว้เพียงอย่างเดียว

ดูคำ

กฤดาการ [กฺริดาทิกาน, กฺริดาทิกาน]

น. อธิการ. (บารมีอัย) ที่ทำไว้. ว. มีอธิการที่ทำไว้. (ส.; ป. กฤดาการ), ในบทกลอนใช้ **กฤดา** หรือ **กฤดาการ** ก็มี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กฤดาการ [กฺริดาทิกาน]

น. อธิการ (บารมีอันยิ่งใหญ่) ที่ทำไว้. ว. มีอธิการที่ทำไว้. (ส.; ป. กฤดาการ), ในบทกลอนใช้ **กฤดา** หรือ **กฤดาการ** ก็มี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กฤดาภิหาร [กฺริดาพินิทาน, กฺริดาพินิทาน]

น. อภิหาร (บุญอันยิ่งใหญ่) ที่ทำไว้. ว. มีอภิหารที่ทำไว้. (ส.; ป. กฤดาภิหาร) ในบทกลอนใช้ แผลงเป็น **กฤดา** หรือ **กฤดาภิหาร** ก็มี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กฤดาภิหาร [กฺริดาพินิทาน]

น. อภิหาร (บุญอันยิ่งใหญ่) ที่ทำไว้. ว. มีอภิหารที่ทำไว้. (ส.; ป. กฤดาภิหาร) ในบทกลอนใช้แผลงเป็น **กฤดา** หรือ **กฤดาภิหาร** ก็มี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การลดคำอ่านของดูคำข้างต้นนี้ น่าจะมีสาเหตุเช่นเดียวกับแม่คำข้างต้น คือ เหลือไว้เฉพาะคำอ่านที่เป็นที่นิยมเท่านั้น

๓. การลบคำอ่าน

การลบคำอ่าน หมายถึง การที่คำอ่านที่เคยปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการสูญคำอ่าน มีทั้งหมด ๗ คำ เป็นแม่คำ ๓ คำ ลูกคำ ๓ คำ และคำอธิบายที่เสมือนลูกคำ ๑ คำ ดังนี้

แม่คำ

กาก ๒, กาก- [กากะ] (แบบ) น. กา (นก). (ป., ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กาก-, กากะ (แบบ) น. กา (นก). (ป., ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขยี้ร [จะสี่ระ] (โป) น. น้านม เช่น ขยี้รแปรรูปา. (สมุทรโฆษ).

(ส. กุณิธิ; ป. จีร).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขยี้ระ (โป) น. น้านม เช่น ขยี้รแปรรูปา. (สมุทรโฆษ).

(ส. กุณิธิ; ป. จีร).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จีร [- ระ] (แบบ) น. น้านม. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

จีระ (แบบ) น. น้านม. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กรมการพิเศษ [กรมมะ-]

น. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือเป็นพ่อค้าคฤหบดี

ได้รับความยกย่องในเมืองที่ตนอยู่นั้นให้มี

บรรดาศักดิ์เข้าร่วมอยู่ในกรรมการ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรมการพิเศษ (กฎ; โป)

น. กรมการเมืองพวกหนึ่ง เป็นตำแหน่ง
กิตติมศักดิ์ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่
ผู้ว่าราชการเมืองในการบริหารราชการในเมือง
นั้น ๆ แต่งตั้งจากบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิหรือ
คบหาดีในเมืองนั้น โดยไม่จำกัดจำนวน และ
ถือว่าเป็นกรมการชั้นผู้ใหญ่, กรมการนอก
ทำเนียบ ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คริสตัง [คุริดสะ-]

น. ผู้นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คริสตัง

น. ผู้นับถือศาสนานิกายโรมันคาทอลิก.

คริสเตียน

น. ผู้นับถือคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำอธิบายที่เสมือนลูกคำ

คำอธิบายที่เสมือนลูกคำในที่นี้ หมายถึง คำต่าง ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของบทนิยามของคำ
ว่า กลืน ในพจนานุกรมทั้ง ๒ ฉบับ โดยเฉพาะคำว่า กรานกลืน ดังนี้

... ภิภุสงฆ์ผู้ได้อนุโมทนากลืนแล้วนั้น ย่อมได้ชื่อว่า ผู้กรานกลืน [กรานกะดิน]...

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

...ภิภุผู้ได้รับมอบผ้ากลืนจากสงฆ์โดยวิธีที่กำหนดไว้ในพระวินัย เรียกว่า ผู้กรานกลืน
ผู้ครองกลืน...

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การสูญคำอ่านจากข้อความทั้งหมดสรุปได้ คือ

คำว่า ชีระ ขษีระ ไม่จำเป็นต้องบอกคำอ่านเพราะพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ปรับเปลี่ยนอักขรวิธีโดยประวิสรรชนีย์ที่อักษรท้ายคำ ทำให้ต้องอ่านตรงกับรูป
เขียนไม่มีปัญหาในการอ่านเหมือนอักขรวิธีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

คำว่า กาก- , กากะ ได้ประวิสรรชนีย์ ทำให้ต้องอ่านตามอักขรวิธีใหม่ประกอบกับ กาก- แสดงว่าต้องเป็นส่วนหน้าของคำสมาส คณะกรรมการชำระพจนานุกรมน่าจะพิจารณาเห็นว่า ผู้อ่านจะต้องอ่านออกเสียงตัวสะกดนั้น ๆ อย่างมีสระอะประสมอยู่จึงไม่บอกคำอ่านไว้ แต่อย่างไรก็ตามหากความคิดของผู้วิจัยถูกต้อง การเช่นนี้ก็จะต้องขัดกับหลักการที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดไว้ว่า “คำภาษาบาลีและสันสกฤตที่เข้าสมาสกัน ตามปกติต้องอ่านตามหลัก คืออ่านเสียงตัวสะกดนั้น ๆ อย่างมีสระอะประสมอยู่ คำประเภทนี้จะบอกคำอ่านไว้... ส่วนคำบางคำที่อนุโลมให้อ่านได้ ๒ อย่าง คือ อ่านตามหลักและอ่านตามความนิยม จะบอกคำอ่านตามหลักไว้ก่อน...” [ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า(๗)–(๘)]

การบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง

เมื่อนำพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานทั้ง ๒ ฉบับมาเปรียบเทียบกัน ในเรื่องการบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง พบว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีความหมายแตกต่างจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ อยู่ ๕ ลักษณะ คือ การแสดงคำ การลบคำ การลดคำ การเปลี่ยนตำแหน่งของคำ และการเปลี่ยนแปลงบางส่วน

๑. การแสดงคำ

การแสดงคำบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง มีทั้งประเภทแสดงใหม่ และประเภทแสดงเพิ่ม ซึ่งมีทั้งในแม่คำและลูกคำ แม่คำมี ๔๒ คำ ลูกคำมี ๔๔ คำ รวม ๘๖ คำ

๑.๑ การแสดงคำใหม่ มีทั้งประเภทการใช้คำย่อในวงเล็บหน้าบทนิยาม และการอธิบายเพิ่มเติม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบทนิยาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่คำ

กการ

น. กิจการ, หน้าที, ธุระ, ใช้ในความเป็นเชิงบอกปิดว่า ไม่เกี่ยวข้องกับ หรือทักท้วงว่า ไม่สมควร ไม่ถูกต้องในความ เช่นนี้จะมีคำว่า ไม่ใช่ ประกอบหน้า เช่น ไม่ใช่กการของท่าน, ถ้าเป็นประโยคเชิงถาม ไม่ต้องมีคำว่า ไม่ใช่ ประกอบ เช่น กการอะไรจึงเข้ามา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กการ (ปาก)

น. กิจการ, หน้าที, ธุระ, เช่น กการอะไรของคุณ ไม่ใช่ กการของฉัน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระชาเคิม

น. ร้านหรือเรือที่ขายเครื่องหอมต่าง ๆ มีแป้งและน้ำหอม เป็นต้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระชาเคิม (โอบ)

น. ร้านหรือเรือที่ขายเครื่องหอมต่าง ๆ มีแป้งและน้ำหอม เป็นต้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระป้อ

น. ควาย. (ข. กุรบี; มลายู เกรเบา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระป้อ.

น. ควาย (มักใช้เป็นทางการ) เช่น รูปพรรณโคกระป้อ. (ข. กุรบี; มลายู เกรเบา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระหนอง ๒

น. น่อง, ส้น, กระหนอง กี่ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระหนอง ๒ (ถิ่น – อีสาน)

น. อวัยวะส่วนหลังของลำแข้ง ตั้งแต่ขาพับลงไปถึงส้นเท้า เช่น ตัวหนึ่งกัดเอ็นกระหนอง. (ม. ภาคอีสาน ชุชก). กระหนองชะนอง หรือ ขานอง ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขาวม้า

น. ฝ้ายที่ใช้ผลิตอาบนํ้าหรือเคียนพุงเป็นต้น เรียกว่าผ้าขาวม้า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขาวม้า

น. ชื่อเรียกผ้าฝ้ายทอเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มักมีลายตาหมากรุก ใช้ผลิตอาบนํ้าหรือเคียนพุงเป็นต้น เรียกว่าผ้าขาวม้า, (ปาก) ผ้าชะม้า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ความหน่วง	น. อัตราการเปลี่ยนความเร็วที่ลดลงเรื่อย ๆ ต่อ ๑ หน่วยเวลา. (อ. retardation). (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
ความหน่วง (วิทยา)	น. อัตราการเปลี่ยนความเร็วที่ลดลงเรื่อย ๆ ต่อ ๑ หน่วยเวลา. (อ. retardation). (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
ลูกคำ	
แก้บ้าน	น. ผู้ใหญ่บ้าน, นายบ้าน.
แก้บ้าน (ถิ่น – พายัพ)	น. ผู้ใหญ่บ้าน, นายบ้าน.
กองมรดก	ดู มรดก. (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
กองมรดก (กฎ)	ดู มรดก. (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
ไข่ญี่ปุ่น	น. ไข่ลูกเขย. (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
ไข่ญี่ปุ่น (โบ)	น. ไข่ลูกเขย. (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
ของกอง	น. ของแห้งและผลไม้ที่ทายกวัดหามาไว้สมทบ ถวายพระในเวลาทอดกฐินหรือเทศน์มหาชาติ. (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
ของกอง (โบ)	น. ของแห้งและผลไม้ที่ทายกวัดหามาไว้สมทบ ถวายพระในเวลาทอดกฐินหรือเทศน์มหาชาติ. (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
ค้างเติ่ง	ก. ไม่สำเร็จลุ้งไปได้. (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
ค้างเติ่ง (สำ)	ก. ไม่สำเร็จลุ้งไปได้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เครื่องว่าง น. ของกินนอกเวลากินข้าว มักกินในตอนบ่าย, ของว่าง ก็ว่า.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เครื่องว่าง (ราชา) น. ของว่าง, ของกินนอกเวลากินอาหารตามปกติ มักกินในเวลาบ่าย.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

๑.๒ การแสดงเพิ่ม หมายถึง การเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้คำเฉพาะแห่งให้มากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดลักษณะเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

แม่คำ

เก็บ ๑ (ถิ่น – อีสาน) น. เก็บ.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เก็บ ๑ (ถิ่น – พายัพ, อีสาน) น. เก็บ.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระเด็ด ๑ (ถิ่น) น. ปลากระดี.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระเด็ด ๑ (ถิ่น – อีสาน) น. ปลากระดี.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระโบม ๒ (ถิ่น) น. ภาชนะรองถ้วยชามอย่างสำหรับ.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระโบม ๒ (ถิ่น – อีสาน) น. ภาชนะชนิดหนึ่ง ทำด้วยไม้ขุดรูปวงกลม มีขอบ ค้ำขึ้น สำหรับสงข้าวเหนียวที่นึ่งสุกใหม่ๆ หรือคนข้าวเหนียวหนึ่งให้ลดความร้อน ก่อนนำไปใส่กล่องข้าว หรือใช้เป็นภาชนะรองถ้วยชามอย่างสำหรับ, กระบม ก็เรียก.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เคน ๓ (ถิ่น) ก. เค็ล็ด, ขอก, เช่น หลังเคน. (อะหม เคน ว่า เผลยเกิดเหตุถึงฟกชำดำเขียว).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เคน ๓ (ถิ่น – อีสาน)

ก. เค็ล็ค, ยอก, เซ่น หลั่งเคน. (อะหม เคน
ว่า เผอญเกิดเหตุถึงฟกซ้ำคำเจียว).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

ข้างตีน (ถิ่น)

น. ทิศเหนือ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ข้างตีน (ถิ่น – ปักษ์ใต้)

น. ทิศเหนือ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ข้างหัวนอน (ถิ่น)

น. ทิศใต้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ข้างหัวนอน (ถิ่น – ปักษ์ใต้)

น. ทิศใต้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ครัวทาน (ถิ่น)

น. ของถวายพระ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ครัวทาน (ถิ่น – พายัพ)

. ของถวายพระ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การเพิ่มคำบอกลักษณะที่ใช้เฉพาะแห่งทั้งหมดข้างต้นนั้น เป็นไปเพื่อความชัดเจน
สมบูรณ์ของพจนานุกรมที่มีการชำระใหม่นั้นเอง

๒. การลบคำ

การลบคำคือ การที่มีคำบอกลักษณะการใช้เฉพาะแห่งของคำนั้น ๆ อยู่ใน
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ แต่มาสูญหายหรือไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ พบในแม่คำ ๒ คำ คือ

กระแทะ (ปาก)

น. เหวียนสำหรับนั่งขนาดเล็กชนิดหนึ่งเพื่อไป
ได้เร็ว, เหวียนเล็กที่ใช้เทียมด้วยโค, ระแทะ
หรือ รันแทะ ก็เรียก. (ข. ระทะ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระแทะ

น. ยานชนิดลากขนาดเล็ก มี ๒ ล้อ ใช้วัวเทียมตัวเรือน
ราบไม่ยกสูงอย่างเรือนเกวียน มีทั้งชนิดโถงและประกอบ
หลังคา, ระแทะ หรือ รันแทะ กี่ว่า. (ข. ระทะ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ควิว้าง, ควิว้าง, ควิว้าง [ควิว้าง-คว้าง, -คว้าง] (กลอน)

ก. ไหลลื่นหิวหาวใจ เช่น สาครควิว้าง, ใช้โดย
ปริยายว่า เว้งว้าง, กว้างใหญ่, นากลัว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ควิว้าง, ควิว้าง, ควิว้าง, ควิว้าง [คว้าง, -คว้าง, -คว้าง, -คว้าง]

ก. หมุนคว้างจนใจหิวๆ, อาการที่จิตใจรู้สึกหาวหิว;
โดยใช้ปริยายว่า เว้งว้าง, กว้างใหญ่, นากลัว เช่น
สาครควิว้าง, โบราณเขียนเป็น ควิว้าง ก็มี เช่น
สมุทรพิศาลิว ควิว้าง แลนา (กำสรวล).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การตัดคำว่า (ปาก) ในคำว่า **กระแทะ** อาจจะมาจากปัจจุบันคำว่า **กระแทะ** เป็นคำที่ใช้โดยทั่วไปไม่เฉพาะเป็นภาษาปากเท่านั้น ส่วนคำว่า **ควิว้าง** **ควิว้าง** **ควิว้าง** และ **ควิว้าง** นอกจากพบในการแต่งคำประพันธ์แล้ว ก็ยากที่จะได้พบเห็นในการใช้ภาษาโดยทั่วไป จึงยากที่จะหาสาเหตุของการตัดคำว่า (กลอน) ออก.

๗. การลดคำ

การลดคำ หมายถึง การลดจำนวนการบอกลักษณะขอคำที่ใช้เฉพาะแห่งลง พบในแม่
คำ ๒ คำคือ คำว่า กลเหยและควิว้าง ดังนี้

กลเหย [กะละ-] (โบ; กลอน) ก. กระเหย, ระเหย, ชานออก, เช่น

พนคณนกกหลายกล-เหยสุรสาณนท

ฟังลอนนูลงลานใจ. (ม. คำหลวง มหาพน).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลเหย [กะละ-] (โบ)

ก. ระเหย, ชานออก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ควิว ๆ [ควิว-] (โบ; กลอน) ว. อาการที่ใจหวิว ๆ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ควิว ๆ [ควิว] (กลอน)

ว. อาการที่ใจหวิว ๆ เช่น ควิวควิวอควากคว้าง
ลมลอยแลแม่. (นิ. นรินทร์).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การลดคำว่า (กลอน) ของคำว่า กลเหย เหลือเพียง (โบ) รวมทั้งตัดตัวอย่างการใช้คำที่ปรากฏในวรรณคดีออกไป ทำให้สันนิษฐานได้ว่า คณะกรรมการชำระพจนานุกรมน่าจะพบการใช้คำนี้ในสมัยโบราณในที่อื่น ๆ ด้วย ไม่เพียงแต่ใช้ในบทร้อยกรองเท่านั้น

ส่วนการลดคำว่า (โบ) ของคำว่า ควิว ๆ เหลือเพียง (กลอน) ทำให้เข้าใจว่า คณะกรรมการชำระพจนานุกรมคงจะพบการใช้คำนี้ในคำประพันธ์ปัจจุบันด้วย จึงตัดคำว่า (โบ) ออกไป แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยก็ยังไม่ปลงใจว่าข้อสันนิษฐานนี้จะถูกต้อง เพราะหากจะให้แน่ใจ คณะกรรมการชำระพจนานุกรมควรได้ยกตัวอย่างคำประพันธ์ปัจจุบันแทน นิราศนรินทร์ ซึ่งเป็นวรรณคดีในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น.

๔. การเปลี่ยนตำแหน่งของคำ

คำย่อบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง จะอยู่ในวงเล็บหน้าบทนิยาม โดยปกติจะอยู่หลังคำอ่าน และอยู่หน้าการบอกคำอ่าน เพื่อแสดงว่าทุกความหมายในบทนิยามมีการใช้เฉพาะแห่งในลักษณะเดียวกัน หากความหมายใดมีลักษณะพิเศษคือมีการใช้เฉพาะแห่งต่างกับความหมายอื่น คำย่อนั้นก็จะปรากฏข้างหน้าความหมายนั้น ๆ เท่านั้น จากการศึกษพบว่ามีการเปลี่ยนตำแหน่งการบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งของแม่คำ ๑ คำ คือ

กลม ๔ [กลม] (โบ)

ว. ปวง, หมด, ลิ่น, เช่น ทั้งกลมคือทั้งปวง, จึงได้เมืองแก่ภูทั้งกลด (จารึกสยาม ๑/๑/๑๗); เรียกหญิงที่ตายพร้อมกับลูกที่อยู่ในท้องด้วยว่า ตายทั้งกลม คือตายทั้งหมด, ตายท้องกลม ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลม ๔ [กลม]

ว. (โบ) ปวง, หมด, ลิ่น, เช่น ทั้งกลม คือ ทั้งปวง, จึงได้เมืองแก่ภูทงกลด. (จารึกสยาม); เรียกหญิงที่ตายพร้อมกับลูกที่อยู่ในท้องว่า หญิงตายทั้งกลม หมายถึงตายทั้งหมด คือ ตายทั้งแม่ทั้งลูก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำว่า **กลม ๔** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มี (โบ) อยู่หน้าอักษรย่อบอกชนิดของคำทางไวยากรณ์ แสดงว่าความหมายทุกความหมาย รวมทั้งความหมายว่า “หญิงที่ตายพร้อมกับลูกในท้อง” เป็นคำโบราณ แต่แท้จริงมิได้เป็นเช่นนั้น เพราะในปัจจุบันก็เรียกหญิงที่ตายพร้อมกับลูกในท้องว่า ตายทั้งกลม ฉะนั้นสันนิษฐานว่าคณะกรรมการชำระพจนานุกรมจึงได้ปรับเปลี่ยนตำแหน่งของ (โบ) ให้อยู่หน้าความหมายว่า **ปวง** เพื่อแสดงว่าคำว่า **ปวง , หมด , ลัน** เท่านั้น ที่เป็นคำโบราณ

๕. การเปลี่ยนบางส่วน

การเปลี่ยนบางส่วน หมายถึง การที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เปลี่ยนแปลงการบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งบางส่วนให้ต่างกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ พบในคำว่า **กล้วยไม้** ซึ่งเป็นแม่คำ ดังนี้

กล้วยไม้

น. (๑) ชื่อพรรณไม้หลายชนิดและหลายสกุลในวงศ์ Orchidaceae รูปและลักษณะต่าง ๆ กัน บางชนิดเกาะตามต้นไม้และหิน บางชนิดขึ้นอยู่บนพื้นดิน บางชนิดมีดอกงาม , พายัพเรียก เอื้อง. (๒) (ถิ่น – พายัพ) ต้นจุกโรหิณี (ดู จุกโรหิณี).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กล้วยไม้

น. (๑) ชื่อพรรณไม้หลายชนิดและหลายสกุลในวงศ์ Orchidaceae ลักษณะใบ ต้น และช่อดอกต่าง ๆ กัน บางชนิดเกาะตามต้นไม้และหิน บางชนิดขึ้นอยู่บนพื้นดิน บางชนิดมีดอกงาม บางชนิดมีกลิ่นหอม , พายัพเรียก เอื้อง. (๒) (ถิ่น – ปักษ์ใต้) ต้นจุกโรหิณี. (ดู จุกโรหิณี).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ผู้วิจัยได้ศึกษาคำว่า จุกโรหิณี ของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานทั้ง ๒ ฉบับ ไม่พบการบอกว่า เป็นคำในท้องถิ่นใด บอกแต่เพียงว่า พายัพเรียกกล้วยไม้ ประกอบกับข้อความในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานทั้ง ๒ ฉบับข้างต้น กล่าวตรงกันว่า “พายัพเรียกเอื้อง” ไม่ปรากฏข้อความว่า “พายัพเรียกจุกโรหิณี” ฉะนั้นจึงทำให้น่าเชื่อถือว่า คำว่า จุกโรหิณีน่าจะเป็นคำ

ภาษาถิ่นของปักษ์ใต้ได้มากกว่าถิ่นพายัพ ประกอบกับในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้มีคำว่า จุกโรหิณีไว้ด้วยโดยกล่าวว่า จุกโรหิณี คือ ไม้เถาเลื้อยพันต้นไม้อื่น มีรากตามลำต้นใช้เป็นยา ขึ้นในป่าทั่วไป มีเขตการกระจายแพร่พันธุ์ทั่วทุกภาคของประเทศ (ชวลิต นิยมธรรม และพวง บุญรรัตน์, ๒๕๔๒ หน้า ๑๗๑๗) ทำให้น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นว่า คำนี้เป็นคำภาษาถิ่นปักษ์ใต้ตามที่ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้แก้ไขไว้

การบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีความแตกต่างกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ในเรื่องการบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ในประเด็นต่างๆ ๔ ประเด็น คือการเปลี่ยนการบอกชนิดของคำ การเพิ่มการบอกชนิดของคำ การลดการบอกชนิดของคำ และการแสดงชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ อันมีรายละเอียดดังนี้

๑. การเปลี่ยนการบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์

การเปลี่ยนชนิดของคำมีทั้งที่เป็นแม่คำและลูกคำ แม่คำ ๑๒ คำ และลูกคำ ๔ คำ การเปลี่ยนนี้มีทั้งการเปลี่ยนทุกความหมาย และการเปลี่ยนบางความหมาย

๑.๑ การเปลี่ยนชนิดของคำทุกความหมาย หมายความว่า คำบอกลักษณะของคำตามหลักไวยากรณ์นั้นใช้สำหรับทุกความหมายในบทนิยาม มีตัวอย่างดังนี้

แม่คำ

กตัญญู [กะตัน-]

๑. (ผู้) รู้อุปการะที่ท่านทำให้, (ผู้) รู้คุณท่าน, เป็นคำคู่กันกับ กตเวที. [ป. กต = (อุปการะ) ที่ท่านทำแล้ว + ญ = ผู้รู้].

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กตัญญู [กะตัน-]

น. (ผู้) รู้อุปการะที่ท่านทำให้, (ผู้) รู้คุณท่าน, เป็นคำคู่กันกับ กตเวที. [ป. กต ว่า (อุปการคุณ) ที่ท่านทำแล้ว + ญ ว่า ผู้รู้].

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระอุ [กลอน]

๑. ระอุ, ร้อนรน เช่น กระอุระประปราม. (สมุทรโฆษ ; สรรพสิทธิ์).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระอุ [กลอน]

ก. ระอุ ; ร้อนรน เช่น กระอุอุระประ
ปราณ. (สมุทรโฆษ ; สรรสิทธิ์) , หนึ่งรัศมี
พระสุริเยน. รัศมีพระจันทร์เป็น กระอุแลกลับ
ร้อนรน. (อภิไธยโพธิบาทว์) , ใช้เป็น กระอุก
หรือ ประอุก ก็มี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระว่า (โบ; กลอน)

จ. รวกระว่า เช่น เสี่ยงนกระว่ามาตีลาน.
(มโนห์รา), กระหว่า ก็ใช้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระว่า (โบ; กลอน)

ข. ชื่อนกชนิดหนึ่ง เช่น เสี่ยงนกระว่ามาตี
บาน นกกรงหงส์ห่านร้องขานคู่. (มโนห์รา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ครั้น [คุ้ร้น]

จ. เมื่อ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ครั้น [คุ้ร้น]

สัน. เมื่อ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ดูคำ

ก ข ไม่กระดิกหู [โบ อ่านว่า กอซ้อ-] (คำ)

จ. ผู้ที่เรียนหนังสือแล้วไม่รู้
อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ก ข ไม่กระดิกหู [โบ อ่านว่า กอซ้อ-] (คำ)

ข. ผู้ที่เรียนหนังสือแล้วไม่รู้
อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขบเผาะ

ข. เรียกผลมะม่วงอ่อน ๆ ขนาดหัวแม่มือว่า มะม่วง

ขบเผาะ หมายถึงเวลาเอาฟันขบดังเผาะ;

โดยปริยายหมายถึง เด็กหญิงที่เพิ่งเริ่มแตกเนื้อสาว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขบเผาะ

๑. เรียกผลมะม่วงอ่อน ๆ ขนาดหัวแม่มือว่า มะม่วง

ขบเผาะ หมายถึงเวลาเอาฟันขบดังเผาะ;

โดยปริยายเรียกวัยของเด็กหญิงที่เพิ่งเริ่มแตกเนื้อสาวว่า
วัยขบเผาะ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การเปลี่ยนแปลงข้างต้นมาจากเหตุผลต่อไปนี้

คำว่า **กตัญญู** เปลี่ยนจากวิเศษณ์ เป็น คำนาม เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยากแก่การ
สันนิษฐานสาเหตุเพราะบทนิยามมี (ผู้) นำหน้าแสดงว่าจะมีความหมายว่า ผู้ หรือไม่มีก็ได้ แต่
โดยทั่วไปจะใช้ **กตัญญู** เป็นคำขยาย เช่น เขาเป็นคนกตัญญู (**กตัญญู** ขยาย คน มี
ความหมายว่า เขาเป็นคนรู้คุณท่าน) หากเป็นคำนามใช้ว่า **ความกตัญญู** เช่น ความกตัญญูเป็น
เครื่องหมายของคนดี ผู้วิจัยไม่พบการใช้คำว่ากตัญญูที่ใช้เป็นคำสามัญนาม พบแต่ที่เป็นวิสา
มานาม (ซึ่งไม่ใช่เจตนาของพจนานุกรม) เช่น กตัญญูเป็นน้องของฉัน

คำว่า **กระอู** เปลี่ยนจาก คำวิเศษณ์เป็นคำกริยาสอดคล้องกับคำกริยาที่ว่า หมายถึงคำที่
แสดงอาการของนามหรือสรรพนาม (อาการ หมายถึง กิริยาท่าทาง ความเป็นอยู่ ความเป็นไป
สภาพ) เพราะระอูแสดงถึงสภาพของคำนามได้ เช่น ข้าวระอู ส่วนร้อนรน แสดงอาการ เช่น เขา
ร้อนรนนั่งไม่อยู่กับที่ (แต่อย่างไรก็ตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ระบุว่า
ระอู เป็นคำวิเศษณ์)

คำว่า **กระว่า** และ **ก ข ไม่กระดิกหู** เป็นการเปลี่ยนที่สอดคล้องกับความหมายของ
คำ

คำว่า **ครั้น** เปลี่ยนแปลงจากวิเศษณ์ เป็น สันธาน เพื่อให้สอดคล้องกับคำจำกัดความ
ที่ว่า สันธาน คือ คำพวกที่เชื่อมประโยคให้เกี่ยวเนื่องกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า
๑๑๖๖) ตามหน้าที่จริงในการใช้ภาษา

ส่วน **ขบเผาะ** ก็เปลี่ยนไปตามหน้าที่จริงในการใช้ภาษา โดยทำหน้าที่เป็นส่วนขยาย
(คำวิเศษณ์) เช่น สาวขบเผาะ วัยขบเผาะ มะม่วงขบเผาะ

๑.๒ การเปลี่ยนชนิดของคำบางความหมาย หมายถึง การปรับเปลี่ยนการบอก
ชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์เฉพาะบางความหมายในบทนิยามของคำนั้น ๆ การปรับเปลี่ยน
ลักษณะนี้พบเฉพาะแม่คำ ดังตัวอย่าง

กฤณี, กฤณี

ว. ง่อย. (ป., ส.). น. กระเช้า เช่น แลมีมือกฤณีเลขขอ
ขุด. (ม. คำหลวง วนปเวสน์).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กฤณี, กฤณี

น. คนง่อย. (ป., ส.); กระเช้า เช่น แลมีมือกฤ
ณีเลขขอขุดตรง ก็ท่องเที่ยวไปพรกัณคาร
เอามูลผลาหารในพนาลี. (ม. คำหลวง วนปเวสน์).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คลัง ๒ [คลัง]

น. ไม่กระบอกที่ร้อยโซ่หรือเชือกสำหรับล่าม
สัตว์หรือเรือ; การผูกคอสัตว์ให้เข้าคู่กัน เพื่อ
ไม่ให้พรากรัน หรือฝึกหัดตัวที่ไม่ชำนาญงาน
เช่น เอาวไปผูกเข้าคู่กัน ว่า เอาวไปคลัง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คลัง ๒ [คลัง]

น. ไม่กระบอกที่ร้อยโซ่หรือเชือกสำหรับล่ามสัตว์หรือ
เรือ, (โบ) คลัง. ก. ผูกคอสัตว์ให้เข้าคู่กัน เพื่อไม่ให้
พรากรัน หรือฝึกหัดตัวที่ไม่ชำนาญงาน เช่น เอาวไป
ผูกเข้าคู่กัน ว่า เอาวไปคลัง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คล้อย [คล้อย]

ว. เพิ่งพ้นจากที่กำหนดไป เช่น เดินคล้อยหลัง, เรียก
ดวงตะวันที่เคยเที่ยงไปเล็กน้อยว่า ตะวันคล้อย; เรียก
นมที่หย่อนลงเล็กน้อยว่า นมคล้อย; ไม่ขัดกัน เช่น
พูดคล้อยตาม.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คล้อย [คล้อย]

ว. เพิ่งพ้นจากที่กำหนดไป เช่น เขาเพิ่งเดินคล้อยไป
เมื่อสักครู่นี้. ก. บ่าย, ชาย, เรียกอาการที่ดวงตะวัน
เที่ยงไปแล้วว่า ตะวันคล้อย, เรียกอาการที่ดวงจันทร์
เคยเที่ยงคืนไปแล้วว่า เดือนคล้อย; หย่อนลง, ลดต่ำ,
เรียกนมที่หย่อนลงเล็กน้อยว่า นมคล้อย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การเปลี่ยนแปลงตัวอย่างข้างต้นมีเหตุผลดังนี้

คำว่า กุณิ , กุณิ เปลี่ยนจากคำวิเศษณ์ เป็นคำนาม เพราะพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เปลี่ยนบทนิยามจาก ง่อย เป็นคนง่อย

คำว่า คลั่ง ๒ เปลี่ยนจากคำนามของความหมายว่า การผูกคอสัตว์ เป็นคำกริยา ของความหมายว่า ผูกคอสัตว์ โดยเปลี่ยนการบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ตามความหมายที่เปลี่ยนไป

คำว่า คล้อย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เปลี่ยนความหมายที่เกี่ยวกับดวงตะวัน กล่าวคือเปลี่ยนจาก เรียกดวงตะวันเป็นอาการที่ดวงตะวัน และเพิ่มความหมายเรียกอาการของดวงจันทร์ เพราะฉะนั้นจึงเป็นการเหมาะสมที่เปลี่ยนจากคำวิเศษณ์เป็นคำกริยา ส่วนการกำหนดว่า “เรียกนมที่หย่อนลงเล็กน้อยกว่านมคล้อย” นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรกำหนดว่าเป็นคำนาม เพราะเป็นการเรียกนม หากจะให้เป็นคำกริยาควรเขียนบทนิยามว่า เรียกอาการของนมที่หย่อนลงเล็กน้อย

๒. การเพิ่มคำบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์

การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ หมายถึง คำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีคำบอกชนิดทางไวยากรณ์ เพียงจำนวนหนึ่ง แต่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เพิ่มให้มากขึ้น การเพิ่มเป็นแม่คำ ๑ คำ ลูกคำ ๑ คำ ดังต่อไปนี้

แม่คำ

เขม็ง [จะเหม็ง]

ว. ดึงเครียด, แน่น, แข็ง; อย่างแน่นแน เช่น จ้องเขม็ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เขม็ง [จะเหม็ง]

ว. ดึงเครียด; แน่น, แข็ง; อย่างแน่นแน เช่น จ้องเขม็ง. ก. ทำให้ตึง เช่น เขม็งเกลียว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กระโจมอก

ก. นุ่งผ้าสูงปิดอก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระโจมอก

ก. นุ่งผ้าสูงปิดอก. ว. อาการที่นุ่งผ้าสูงปิดอก

ในคำว่า ทุ้งฟ้ากระโสมอก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การเพิ่มการบอกชนิดของคำตามไวยากรณ์ทั้งในแม่คำและลูกคำข้างต้น มีสาเหตุมาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เพิ่มบทนิยามให้มากกว่าพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

๓. การลดการบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์

การลดในที่นี้หมายถึงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีการบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ที่เหมือนกันหลายคำ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงลดคำที่ซ้ำซ้อนกันเหลือเพียงคำเดียว ดังนี้

กระเบียน น. (๑) กระเบากลัก. (ดู กระเบา ๑). (๒) น. ชื่อไม้ต้นผลัดใบขนาดเล็กชนิด *Gardenia turgida* Roxb. ในวงศ์ Rubiaceae ขึ้นในป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ ต้นมีหนามห่างๆ เปลือกเรียบ ดอกเมื่อแรกบานสีขาว แล้วเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอ่อน ผลคล้ายละมุดฝรั่ง แต่สุกแข็ง, กระดานพน มะกอกพราน หมุขาว หรือ หัวโล้น ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระเบียน น. (๑) กระเบากลัก. (ดู กระเบา ๑). (๒) ชื่อไม้ต้นผลัดใบขนาดเล็กชนิด *Gardenia turgida* Roxb. ในวงศ์ Rubiaceae ขึ้นในป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ ต้นมีหนามห่างๆ เปลือกเรียบ ดอกเมื่อแรกบานสีขาว แล้วเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอ่อน ผลคล้ายละมุดฝรั่ง แต่สุกแข็ง, กระดานพน มะกอกพราน หมุขาว หรือ หัวโล้น ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การปรับเปลี่ยนในลักษณะนี้ พบที่เป็นแม่คำเพียง ๑ คำ กล่าวคือ คำว่า กระเบียนมี ๒ ความหมายคือหมายถึง กระเบากลักและชื่อต้นไม้ผลัดใบขนาดเล็ก และทั้ง ๒ ความหมายนี้เป็นคำนามเช่นเดียวกัน จึงไม่จำเป็นจะต้องบอกลักษณะของคำทางไวยากรณ์ทุกความหมาย

๔. การแสดงชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์

การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้เกิดจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ไม่ได้แสดงการบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ไว้ แต่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้แสดงไว้ พบในแม่คำ ๑ คำ และลูกคำ ๑ คำ คือ

แม่คำ

กมลศ [กะมะเลศ] (กลอน) เลื่อนมาจาก กมลาสน์ เช่น ดุจองค์สมเด็จพระ
กมลศ ลงจากชั้นสุทธาวาสบรรพต.
(ม. ร่ายยาว ฉกษัตริย์). (ในสันสกฤต
หมายความว่าผู้เป็นใหญ่แห่งลักษมี คือ
พระนารายณ์. กมลา = พระลักษมี + อิศ =
ผู้เป็นใหญ่).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กมลศ [กะมะเลศ] (กลอน) น. บั้ว; ใจ; พระนารายณ์ เช่น ดุจองค์
สมเด็จพระอมรินทราบรมราชูปถัมภ์ ลงจากชั้นสุทธาวาส
บรรพต. (ม. ร่ายยาว ฉกษัตริย์. (ป., ส.
กมล + ศ เข้าลิติด; ในสันสกฤตหมายความว่า
ผู้เป็นใหญ่แห่งพระลักษมี คือ พระนารายณ์
มาจาก กมลา – พระลักษมี + อิศ = ผู้เป็น
ใหญ่).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กบเลือนาย (คำ) ต้องการเปลี่ยนผู้บังคับบัญชาอยู่เรื่อย ๆ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กบเลือนาย (คำ) น. ผู้ที่ต้องการเปลี่ยนผู้บังคับบัญชาอยู่เรื่อย ๆ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การนิยามคำ

การนิยามคำ หมายถึง การให้ความหมายของคำ ตัวอย่างการใช้คำที่มาของตัวอย่าง คำไวพจน์และคำตรงกันข้าม คำแต่ละคำไม่จำเป็นต้องมีครบทั้ง ๕ ส่วน อาจมีเพียงความหมาย หรือความหมายและตัวอย่างการใช้คำเท่านั้น ในการศึกษาเปรียบเทียบพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ กับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ในหัวข้อนี้รวม ๒ ประเด็นใหญ่คือ จำนวนบทนิยามและการอธิบายบทนิยาม ดังนี้

๑. จำนวนบทนิยาม

คำศัพท์แต่ละคำย่อมมีจำนวนบทนิยามหรือความหมายต่างกัน บางคำมีความหมายเดียว บางคำมีหลายความหมาย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานทั้ง ๒ ฉบับ มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบอกความหมายไว้เหมือนกัน คือ หากคำใดมีหลายความหมายและความหมายเหล่านั้นคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน ก็ใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นแต่ละความหมายหรือแต่ละบทนิยาม เช่น “กระตือรือร้น ก. รีบร้อน, เร่งรีบ, ขมีขมัน, มีใจฝักใฝ่เร่งร้อน.” หากคำใดมีความหมายแตกต่างกันแต่ยังมีนัยเนื่องกับความหมายเดิมก็ใช้เครื่องหมายอัฒภาคคั่นความหมายเหล่านั้น เช่น “กึ่ง น. ส่วนที่แยกออกจากต้น, แขนง; ทำให้เรียกส่วนย่อยที่แยกออกจากส่วนใหญ่ แต่ยังขึ้นอยู่กับส่วนใหญ่ เช่นกึ่งอำเภอ กึ่งสถานีตำรวจ.”

ฉะนั้นในการศึกษาเรื่องจำนวนความหมายหรือบทนิยามของคำว่าเพิ่มขึ้น ลดลง หรือคงที่นั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาจากการใช้เครื่องหมายทั้ง ๒ ประเภทข้างต้น กล่าวคือ หากมีจำนวนเครื่องหมายใดเครื่องหมายหนึ่งเพิ่มขึ้นก็หมายความว่ามีความหมายเพิ่มขึ้น หากมีจำนวนเครื่องหมายลดลงก็หมายความว่าจำนวนความหมายก็ลดลงด้วย เป็นต้น

จากการศึกษาเปรียบเทียบพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานทั้ง ๒ ฉบับ พบว่าพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ แตกต่างกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ อยู่ ๓ ประเด็นคือ จำนวนบทนิยามเพิ่มขึ้น จำนวนบทนิยามลดลง และจำนวนบทนิยามคงที่แต่มีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดบางประการ

๑.๑ จำนวนบทนิยามเพิ่มขึ้น มีทั้งที่เป็นแม่คำและลูกคำ เป็นแม่คำ ๒๒๘ คำ และลูกคำ ๑๑๒ คำ รวมเป็น ๓๔๐ คำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

กะโปรง [-โปรง] น. ภาชนะเย็บด้วยกาบหมากหรือใบไม้สำหรับใส่ของต่าง ๆ; ผู้หญิงหญิงแบบสากล, กระโปรงก็ใช้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กะโปรง [-โปรง]

น. ฟ้านุ่งผู้หญิงแบบสากล; ฝากรอบเครื่องรถยนต์หรือ
ฝากรอบที่เก็บของข้างหน้าและข้างหลังรถยนต์
ว กระจกรูปกลมสูง ปากผายมาก พื้นกันเป็นสื่เหล็ก
เล็กสอบลง ลักษณะคล้ายกระโปรงบาน สำหรับ
ชนข้ามเปลือกหรือมะพร้าวเป็นต้น; ภาชนะเย็บด้วยกาบ
หมากหรือใบไม้สำหรับใส่ของต่าง ๆ; กระโปรงก็ใช้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กั๊ด ๑

ก. เอาหน้าฟันกดไว้โดยแรง เพื่อไม่ให้สิ่งที่กดไว้
หลุดไป เช่น กั๊ดไว้ให้อยู่ กั๊ดไว้ให้แน่น หรือเพื่อให้
เข้าไป ให้ทะลุ ให้ลึกขาด เป็นต้น เช่น สุนัขกั๊ดเป็น
แผลลึกเข้าไป หนูกั๊ดผ้าเป็นรู ปากคันกั๊ดเสียนไม่มี
จิ้นดี, โดยปริยายหมายความว่า ทำให้หมดไปสิ้นไป
เช่น สนิมกั๊ดเหล็กจนกร่อน กั๊ดสิวกันผ้าออกให้หมด,
ทำให้เปื่อยเป็นแผล เช่น ปูนกั๊ดปาก. น. เครื่องมือจับ
ปลาชนิดอวน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กั๊ด ๑

ก. เอาฟันกดไว้โดยแรง เพื่อไม่ให้สิ่งที่กดไว้หลุดไป
เช่น กั๊ดไว้ให้อยู่ กั๊ดไว้ให้แน่น หรือเพื่อให้เข้าไปให้
ทะลุ ให้ลึกขาด เป็นต้น เช่น สุนัขกั๊ดเป็นแผลลึกเข้าไป
หนูกั๊ดผ้าเป็นรู ปากคันกั๊ดเสียนไม่มีจิ้นดี, โดยปริยาย
หมายความว่า ทำให้หมดไปสิ้นไป เช่น สนิมกั๊ดเหล็ก
จนกร่อน กั๊ดสิวกันผ้าออกให้หมด, ทำให้เปื่อยเป็นแผล
เช่น ปูนกั๊ดปาก; (ปาก) คอยหาเรื่อง เช่น เขากั๊ดฉัน
ไม่เลิก, ทะเลาะวิวาท เช่น ๒ คนนี้กั๊ดกันอยู่เสมอ.
น. เครื่องมือจับปลาชนิดอวน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ข่ม

ก. ใช้กำลังกดลงไม่ให้เหยียดขึ้น; โดยปริยายหมายความว่า แสดงกิริยาวาจาให้เห็นว่า เหนือกว่า หรือทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าคุณกว่า เช่น แต่งตัวข่มเพื่อน พุดข่ม, บังคับ เช่น ข่มใจ ข่มอารมณ์.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ข่ม

ก. ใช้กำลังกดลงไม่ให้เหยียดขึ้น; สาธยายด้วยการใช้เส้นดอกเป็นด้นที่เป็นเส้นสานขัดทับอยู่ข้างบนเส้นดอกที่เป็นเส้นอื่น ตรงข้ามกับคำ ยก คือ ใช้เส้นสานลอดใต้เส้นอื่น เช่น ยก ๒ ข่ม ๒; โดยปริยายหมายความว่า แสดงกิริยาวาจาให้เห็นว่าเหนือกว่า หรือทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าคุณกว่า เช่น แต่งตัวข่มเพื่อน พุดข่ม, บังคับ เช่น ข่มใจ ข่มอารมณ์; ครอบ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขวิด ๑ [ขวิด]

ก. กิริยาของหมูหรือสัตว์ที่มีเขาใช้เขี้ยวหรือเขาทำร้าย, เลี้ยว, ชน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขวิด ๑ [ขวิด]

ก. กิริยาของหมูป่าหรือสัตว์ที่ใช้เขาหรือนอทำร้าย, เลี้ยว, ชน. ว. อาการที่เดินสะดุดขาตัวเองเพราะอายุหรือรีบร้อน เรียกว่า เดินขาขวิด.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คนละ

ว. ต่างหากจากกัน ไม่ใช่อย่างเดียวกัน เช่น ผ้าคนละชนิด หนังสือ คนละเล่ม

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คนละ

ว. คนหนึ่ง ๆ, แต่ละคน, เช่น เก็บเงินคนละ ๕ บาท; ต่างหากจากกัน ไม่ใช่อย่างเดียวกัน เช่น ผ้าคนละชนิด หนังสือคนละเล่ม.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คุ้ง น. ส่วนเว้าโค้งเข้าไปของฝั่งน้ำด้านที่ตรงกันข้ามกับหัวแหลม.
ว. ยาว, อ้อม, นาน; ตลอดไป. (ดู คุ้ง) .

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คุ้ง น. ส่วนเว้าโค้งเข้าไปของฝั่งน้ำด้านที่ตรงกันข้ามกับหัวแหลม.
(โบ) ว. ยาว, อ้อม, นาน, ตลอดไป, คุ้ง กี่ว่า. (โบ) สัน.
ตราบเท่า, คุ้ง คุ่ม หรือ คุ่มเท่า กี่ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จน [กะนะ] (แบบ) น. แท่ง, ก้อน, เช่น กรวดกรับอันละจนศิลา.
(คุชฎีกำนันท์). (ป., ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

จน [กะนะ] (แบบ) น. แท่ง, ก้อน. ว. แน่น, ทึบ, แข็ง เช่น กรวดกรับอัน
ละจนศิลา. (คุชฎีกำนันท์). (ป., ส.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เจียน ก. ดีด้วยหายหรือไม่เรียวเป็นต้นเป็นการลงโทษ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เจียน ก. ดีด้วยหายหรือไม่เรียวเป็นต้นเป็นการลงโทษ;
(ปาก) เร่งความเร็ว เช่น เจียนมาด้วยความเร็ว ๑๘๐
กิโลเมตรต่อชั่วโมง, เอาชนะคู่แข่งกันอย่างขาดลอย
เช่น เจียนฝ่ายตรงข้าม ๓ เกมรวด.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างแม่คำที่นำมาแสดงไว้ข้างต้น เห็นได้ว่า แต่ละคำมีความหมายที่ชัดเจนได้
เพิ่มขึ้น บางคำเพิ่มความหมายที่อยู่ในชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์เดียวกันคือคำว่า **กะโปรง กัด**
ข่ม คนละ และ **เจียน** แต่บางคำความหมายที่เพิ่มเข้ามาเป็นความหมายที่เกิดจากการเพิ่มการบอก
ชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ คือคำว่า **ขวิด ๑ คุ้ง และจน**

ลูกคำ

กรรมเวร [กำเวน] น. การกระทำที่สนองผลร้ายซึ่งทำไว้แต่ปางก่อน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

- กรรมเวร [กำเวน] น. การกระทำที่สนองผลร้ายซึ่งทำไว้แต่ปางก่อน;
คำแสดงความรู้สึกเดือดร้อนเพราะกรรมหรือชะตากรรม
ในอดีต เช่น อายุตั้ง ๗๐ ปี แล้วยังต้องมาหาบขนม
ขายอีก กรรมเวรแท้ ๆ, เวรหรือเวรกรรมก็ว่า.
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
- กันแดด น. ชื่อหมวกชนิดหนึ่ง กรุด้วยไม้ก๊อก หรือไม้โสน
 เพื่อให้เบา มีปีกใหญ่รูปอย่างกะโล่.
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- กันแดด น. ชื่อหมวกชนิดหนึ่ง ทรงกลม มีปีกแข็งโดยรอบ
 โครงทำด้วยไม้ก๊อกหรือไม้ฉำฉาหรือไม้โสน หุ้มด้วย
 ผ้า, หมวกกะโล่ ก็เรียก. ว. ที่ลดความเข้มของแสง
เช่น แวนกันแดด หมวกกันแดด.
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
- ขอร้อง ก. ขอให้ช่วยเหลือ.
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- ขอร้อง ก. ขอให้ช่วยเหลือ, ขอให้ทำตามทีขอ.
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
- ขึ้นหม้อ น. เรียกข้าวที่หุงแล้วพองตัวมากกว่าข้าวธรรมดาว่า
 ข้าวขึ้นหม้อ. ว. โดยปริยายหมายความว่า มีผลองงาม
 รวดเร็วมากผิดปกติ, โชคดี.
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- ขึ้นหม้อ น. เรียกข้าวที่หุงแล้วพองตัวมากกว่าข้าวธรรมดาว่า
 ข้าวขึ้นหม้อ. ว. โดยปริยายหมายความว่า
 มีผลประโชชน์รวดเร็วมากผิดปกติ, โดดเด่น, เป็นที่
โปรดปราน, โชคดี.
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นนี้ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับแม่คำ กล่าวคือ บางคำก็เพิ่มความหมายที่อยู่ในชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์เดียวกัน คือคำว่า **กรรมเวร ขอร้อง และขึ้นหม้อ** บางคำความหมายที่เพิ่มขึ้นเป็นความหมายที่เกิดจากการเพิ่มชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ คือคำว่า **กันแดด**

การที่คำมีความหมายมากยิ่งขึ้นนี้ บางคนเรียกว่า มีความหมายกว้างออก การมีความหมายกว้างออกนั้น นอกจากพิจารณาจากจำนวนความหมายที่มากขึ้นแล้ว ยังอยู่ในลักษณะจำนวนความหมายเท่าเดิม แต่ปรับเปลี่ยนการให้ความหมายจนเห็นได้ว่าความหมายเดิมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความที่ปรับเปลี่ยนไป หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ความหมายที่ปรับเปลี่ยนหมายถึงสิ่งที่กว้างขวางกว่าความหมายเดิม เช่น

กระสอบ น. เครื่องสานหรือทอด้วยต้นกระจูดหรือป่านปอสำหรับบรรจุข้าวและของอื่น ๆ.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระสอบ น. เครื่องสานหรือทอด้วยต้นกระจูดหรือป่านปอเป็นต้นสำหรับบรรจุข้าวและของอื่น ๆ.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า **กระสอบ** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ หมายถึงเครื่องสานหรือทอด้วยต้นกระจูดหรือป่านเท่านั้น ส่วนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เพิ่มคำว่า เป็นต้น ซึ่งแสดงว่า กระสอบนั้นจะสานหรือทอด้วยต้นกระจูดก็ได้ ป่านก็ได้ หรือวัสดุอื่นก็ได้ ไม่ได้หมายความว่าเครื่องสานหรือทอด้วยต้นกระจูดหรือป่านเท่านั้น ทำให้ความหมายของ **กระสอบ** กว้างขวางกว่าเดิม การปรับเปลี่ยนเช่นนี้เป็นความแตกต่างของบทนิยามในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานทั้ง ๒ ฉบับด้วย ตัวอย่าง

แม่คำ

กระเลือกกระสน ว. ดิ้นรนเพื่อให้พ้นความทุกข์ยาก.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระเลือกกระสน ว. ดิ้นรนเพื่อให้พ้นความทุกข์ยากเป็นต้น.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

คติชาวบ้าน

น. เรื่องราวของชาวบ้านที่เป็นของเก่าเล่าต่อปากและ
ประพจน์สืบ ๆ กันมาหลายชั่วอายุคน ในรูปคติความ
เชื่อ ประเพณี นิยาย นิทาน เพลง ภาษิต ปริศนา
บททนาย ศิลปะ สถาปัตยกรรม ตลอดจนการเล่นของ
เด็ก, วิชาที่ว่าด้วยเรื่องเหล่านั้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คติชาวบ้าน

น. เรื่องราวของชาวบ้านที่เป็นของเก่าเล่าต่อปากและ
ประพจน์สืบ ๆ กันมาหลายชั่วอายุคนในรูปคติความเชื่อ
ประเพณี นิทาน เพลง ภาษิต ปริศนา คำทนาย ศิลปะ
สถาปัตยกรรม การเล่นของเด็ก เป็นต้น, วิชาที่ว่า
ด้วยเรื่องเหล่านั้น.

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า **กระเลื่อกระสน** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ หมายความว่าเพียงคั่นรนให้พื้นความทุกข์ยากเท่านั้น แต่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ การคั่นรนเพื่อให้พื้นความทุกข์ยากเป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น การคั่นรนเพื่อเหตุผลอื่น ๆ เช่น เพื่อความเจริญรุ่งเรือง เพื่อพื้นความร่ำคาญ ก็อยู่ในข่ายของการกระเลื่อกระสนได้ทั้งสิ้น

ในทำนองเดียวกัน คำว่า **คติชาวบ้าน** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ หมายถึงเรื่องราวของชาวบ้านที่อยู่ในรูปของความเชื่อ ประเพณี นิยาย นิทาน เพลง ภาษิต ปริศนา บททนาย ศิลปะ สถาปัตยกรรม และการเล่นของเด็ก เท่านั้น แต่ **คติชาวบ้าน** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ นอกจากจะหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังหมายถึงสิ่งอื่นได้อีกด้วย สิ่งทีกล่าวมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะมีคำว่า เป็นต้น เป็นคำบ่งชี้

๑.๒ จำนวนบทนิยามลดลง มีทั้งที่เป็นแม่คำและลูกคำ แม่คำ ๕๐ คำ ลูกคำ ๔๕ คำ รวมเป็น ๑๓๕ คำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

กระเจิง

ว. เจิ่นไป, เลยไป, หลงไป แตกจากหมู่ไป, และใช้เข้าคู่กับคำ
กระเจอะ กระเจิด เป็น กระเจอะกระเจิง กระเจิดกระเจิง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระเจิง

ว. เลยไป, หลงไป, แตกจากหมู่ไป, นิยมใช้เข้าคู่กับคำ

กระเจอะ กระเจิด เป็น กระเจอะกระเจิง กระเจิดกระเจิง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระเพลิส [-เพฺลิด] (กลอน) ว. ตะเพิด, ตะพีด เช่น พลพายกระเพลิสฟ้าง
พายพัด. (เฉลิมพระเกียรติ ร. ๒).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระเพลิส [-เพฺลิด] (กลอน) ว. ตะพีด เช่น พลพาย กระเพลิสฟ้าง
พายพัด. (เฉลิมพระเกียรติ ร. ๒).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขา ๔ (โบ) ส. คำที่ใช้แทนผู้ที่เราพูดถึง. เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓. เช่น
สองขาพ่อลูก หมายถึง สองคนพ่อลูก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขา ๔ (โบ) ส. เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓ แทนคำว่า เขาสองคน เช่น สองขา
พ่อลูก หมายถึง เขาสองคนพ่อลูก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เงิน น. ชื่อคนไทยเผ่าหนึ่ง คล้ายพวกลื้อ อยู่ในแคว้นฉาน ประเทศ
พม่า; เครื่องสานที่ลงรักฉาบชาด. ว. ดินสูงเป็นเนินขึ้นมา
(ใช้แก่พื้นที่ในแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง เป็นต้น), มักใช้คำว่า
ดินเงิน เช่น แม่น้ำดินเงิน; วางหน้า ไม่สนิท, รู้สึกกระดาก
อาย; สั้นหรือสูงเกินไปจนดูขัดตา เช่น นุ่งผ้าเงิน; เข้ากัน
ไม่สนิท เช่น ข้อความตอนนี้ฟังเงิน ๆ อยู่.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เงิน ๑ น. ชื่อคนไทยใหญ่เผ่าหนึ่ง ส่วนมากอยู่ในแคว้นฉาน ประเทศ
พม่า; เครื่องสานที่ทำจากผิวไม้ไผ่ซึ่งนำมาเรียงแล้วทำเป็นโครง
ฉาบด้วยรักสมุกหรือรักชาดเพื่อกันน้ำรั่วซึม ไทยได้รับวิธีการ
ทำมาจากไทยเงินซึ่งอยู่ในญวนนานตอนได้ จึงเรียกว่า เครื่องเงิน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ควบ ก. เอารวมเข้าเป็นอันเดียวกันหรือเข้าคู่กัน เช่น ควบเชือก

ควบค้าย สอบควบ กินยาควบกัณ; วังเต็มทีจนดูเหมือนเท้า
ไม่ติดกัน (ใช้แก้ม้า).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ควบ ๑ ก. เอารวมเข้าเป็นอันเดียวกันหรือเข้าคู่กัน เช่น ควบเชือก
ควบค้าย สอบควบ กินยาควบกัณ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ค้อน ๑ ก. ชื่อเครื่องมือสำหรับเคาะ ตอก ตี ทบ; ชื่อไม่ใช่เป็นเครื่องตี
เช่น ตะพด เรียก ไม้ค้อน; ชื่อเครื่องมือชนิดหนึ่งในการจับ
ปลา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ค้อน ๑ น. ชื่อเครื่องมือที่มีหัวและด้าม สำหรับเคาะ ตอก ตี ทบ,
ลักษณะนามว่า เต้า หรือ อ้น; เครื่องมือชนิดหนึ่งใช้ในการจับ
ปลา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น การลดความหมายมาจากเหตุต่าง ๆ ดังนี้

คำว่า **กระเจิง** ตัดความหมายว่า **เงินไป** เพราะเงินมีความหมายว่า เข้าหน้าไม่สนิท
เพราะห่างเหินไปนาน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ๓๒๖) ซึ่งไม่มีผู้ใดใช้คำว่ากระเจิงใน
ความหมายนี้คณะกรรมการชำระพจนานุกรมจึงไม่เก็บความหมายนี้ไว้

คำว่า **กระเพริศ** ตัดความหมายว่า **ตะเพิด ออกไป** เพราะ ตะเพิดมีความหมายว่า
ตวาดให้หนีไป ไต่ส่งไป โบราณเขียนว่า กระเพลิด ก็มี (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ๔๔๕)
(ไม่ได้เขียนว่า กระเพลิส) รวมทั้งหากพิจารณาจากตัวอย่างข้อความที่คณะกรรมการชำระ
พจนานุกรมยกมาประกอบ คำว่า กระเพลิส น่าจะมีความหมายว่า ไม่หยุดหย่อน รั้าไป หรือ
เรื่อยไป ซึ่งเป็นความหมายของคำว่าตะเพิดมากกว่ามีความหมายว่าขับไล่ไต่ส่ง

คำว่า **ขา ๔** ความหมายว่า “คำที่ใช้แทนผู้ที่เราพูดถึง” กับ “เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓”
มีความหมายเหมือนกัน ฉะนั้นจึงไม่มีความจำเป็นต้องระบุถึง ๒ ความหมาย

คำว่า **เงิน** คณะกรรมการชำระพจนานุกรมได้นำความหมายที่ชัดเจนได้ (ตื่น และการ
วางหน้า) ไปเก็บไว้เป็นแม่คำอีก ๒ คำ ทำให้มีเงิน ๑ – เงิน ๓ เพราะความหมายที่ชัดเจนได้

ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความหมายว่า ชื่อคนไทยเผ่าหนึ่ง ส่วนความหมายว่าเครื่องสานหรือเครื่องเงินนั้น ยังเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชื่อคนไทยเผ่าหนึ่ง จึงเก็บไว้เช่นเดิม

คำว่า **ควบ** คณะกรรมการชำระพจนานุกรมไทยนำความหมายว่า วังเดิมที่ ซึ่งใช้แก้ม้า ไปเก็บไว้เป็นลูกคำว่า **ควบม้า** โดยให้ความหมายว่า “อาการที่คนขี่หลังม้ากระตุ่นให้ม้าวิ่งไปอย่างรวดเร็ว” (ลูกคำของ **ควบ ๒** ซึ่งมีความหมายว่า อาการที่วังเดิมที่จนดูเหมือนเท้าและล้อไม่ติดดิน) การลดเช่นนี้เป็นสิ่งที่สมเหตุสมผลเพราะความหมายที่ไม่คล้ายกันไม่เป็นไปในทำนองเดียว หรือไม่มีนัย เนื่องจากความหมายเดิมก็ไม่ควรปรากฏในคำศัพท์เดียวกัน

ลูกคำ

กงเกวียนกำเกวียน (สำ)

ใช้เป็นคำอุปมา หมายความว่า เวนสนองเวรกรรมสนองกรรม เช่น ทำแก่เขาอย่างไร เขาก็ทำแก่ตนอย่างนั้น เป็นกงเกวียนกำเกวียน, การหมุนเวียนไปตามสภาพ เช่น อันทุกข์โศกโรคร้ายในมนุษย์ ไม่รู้สุดสิ้นลงที่ตรงไหนเหมือนกงเกวียนกำเกวียนเวียนระไว จงหักใจเสียเถิดเจ้าเขาวมालย์. (พระอภัย).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กงเกวียนกำเกวียน (สำ)

ใช้เป็นคำอุปมาหมายความว่า เวนสนองเวรกรรมสนองกรรม, เช่น ทำแก่เขาอย่างไรตนหรือลูกหลานเป็นต้นของตนก็อาจจะถูกทำในทำนองเดียวกันอย่างนั้นบ้าง เป็นกงเกวียนกำเกวียน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กิจวัตร

น. กิจทางศาสนาที่ทำประจำวัน เช่น ทำวัตรเช้าเย็น, กิจที่ทำเป็นประจำ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กิจวัตร

น. กิจที่ทำเป็นประจำ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขาดตอน

ก. ขาดระยะกัน, ไม่ติดต่อกัน, เห็นห่างจากกัน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขาดตอน

ก. ขาดระยะกัน, ไม่ติดต่อกัน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขั้นต้นไม่สุดยอด (ลำ)

ก. ขึ้นถึงตำแหน่งสูงสุด, หมดทางเจริญต่อไป.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขั้นต้นไม่สุดยอด (ลำ)

ก. ขึ้นถึงตำแหน่งสูงสุด.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คู่เคียง

น. ผู้ที่เข้ากระบวนแห่ของหลวง ซึ่งเดินเคียงราชยานไปคนละข้าง; คู่เมียที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คู่เคียง

น. ผู้ที่เข้ากระบวนแห่ของหลวง ซึ่งเดินเคียงราชยานไปคนละข้าง

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างลูกคำที่ยกมาข้างต้น สามารถอธิบายเหตุแห่งการลดจำนวนความหมายได้
ดังนี้

คำว่า กงเกวียนกำเกวียน เท่าที่สังเกตการใช้โดยทั่วไปมุ่งเฉพาะผลที่เกิดจากเหตุในเรื่องของเวรกรรมหรือกรรมสนองกรรม โดยมุ่งในเรื่องของอกุศลกรรมมากกว่าจะใช้ในการความหมาย การเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งหลาย ฉะนั้นสันนิษฐานว่าคณะชำระพจนานุกรมจึงตัดความหมายที่ขีดเส้นใต้ได้ด้วยเหตุผลดังกล่าว

คำว่า กิจวัตร นั้น ความหมายว่า กิจที่ทำเป็นประจำ ครอบคลุมกิจทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นกิจทางศาสนาหรือกิจทางด้านอื่น ๆ ฉะนั้น จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องแยกกิจทางศาสนาออกเป็นอีก ๑ ความหมาย

คำว่า ขาดตอน ที่ใช้กันโดยทั่วไปนั้นใช้ในการความหมายว่า ขาดระยะกัน หรือไม่ต่อเนื่องกัน ส่วนห่างเหินจากกัน มักใช้ว่า ขาดการติดต่อ ฉะนั้นจึงคาดว่าคณะกรรมการชำระพจนานุกรมตัดความหมายสุดท้ายออกด้วยเหตุผลดังกล่าว

คำว่า ขึ้นต้นไม้สุดยอด ความหมายบ่งอยู่ในตัวว่า เป็นที่สุดของสิ่งนั้น จึงน่าจะตรงกับ ความหมายว่า ขึ้นถึงตำแหน่งของสุด มากกว่าหมดทางเจริญต่อไปเพราะการหมดทางเจริญต่อไป เป็นเรื่องของขีดความสามารถของบุคคล ไม่ใช่เป็นเรื่องสภาพหรืออุทากของสิ่งที่จะก้าวต่อไป จึง คาดว่าคณะกรรมการชำระพจนานุกรมตัดความหมายว่าหมดทางเจริญต่อไปออกเสียด้วยเหตุผล ดังกล่าวนี้

คำว่า คู่เคียง คณะกรรมการชำระพจนานุกรมได้นำความหมายที่ขีดเส้นใต้ไปตั้งเป็นลูก คำใหม่ คือ คู่เคียงเรียงหมอน และให้คำไวพจน์ว่า คู่เรียงเคียงหมอน โดยให้ความหมายว่า “สัว เมียที่อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน” และ “ชายหญิงที่อยู่กันร่วมกันฉันสัวเมีย” ทำให้คำทั้งสองคือ คู่ เคียง และคู่เคียงเรียงหมอน มีความหมายที่ตรงกับความหมายที่ใช้กันโดยทั่วไปในปัจจุบัน

การที่คำมีความหมายหลายอย่างหรือมีหลายบทนิยาม แล้วเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ มีความหมายน้อยลงหรือมีจำนวนบทนิยามน้อยลง บางคนเรียกลักษณะเช่นนี้ว่า คำมีความหมาย แคบเข้า คำที่มีความหมายแคบเข้า นอกจากมีความหมายน้อยลงด้วยจำนวนหรือปริมาณแล้ว ยัง แคบลงด้วยการอธิบายอีกด้วย ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ปรากฏคำที่มีความหมายแคบลงในลักษณะนี้อยู่บ้าง เช่น

กะละมัง

น. ชามอ่างหรือถาดเป็นต้น ทำด้วยโลหะเคลือบ เรียกว่า ชาม หรือถาดกะละมัง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กะละมัง

น. เรียกชามที่ทำด้วยโลหะเคลือบว่า ชามกะละมัง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างแม้คำข้างต้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ กล่าวว่า ชามอ่าง ถาด หรืออื่น ๆ (เพราะมีคำว่าเป็นต้น) ที่ทำด้วยโลหะเคลือบเรียกภาชนะเหล่านั้นว่า กะละมัง ทั้งสิ้น ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ใช้คำว่ากะละมังใน ความหมายที่แคบลง หมายถึงชาม (ภาชนะสำหรับใส่อาหาร) ที่เคลือบด้วยโลหะเท่านั้น จึง ตัดคำว่า เป็นต้น (เป็นตัวอย่าง) ออก การกำหนดเพียงชามเท่านั้น อาจมาจากในระยะหลังภาชนะ สำหรับซักเสื้อผ้า (ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าชาม) ที่เรียกกันว่า กะละมังซักผ้า มีใช้น้อยลงหรือหาได้ยาก เพราะมีอ่างที่ทำด้วยอะลูมิเนียมและพลาสติกเข้ามาแทนอย่างแพร่หลาย แต่อย่างไรก็ตามก็อาจพบการใช้คำว่า กะละมังอะลูมิเนียม และกะละมังพลาสติกในภาษาปากอยู่บ้าง

ขจอก

ว. ง้อย, ขาเขยก, กระจอก. (ข. ขจก ว่า เขยก, ขาเขยก).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขจอก

ว. กระจอก, ง้อย, ขาเขยก. (ข. ขจก ว่า ขาเขยก พิการ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คู่

ว. จำนวนที่หารด้วย ๒ ลงตัว, ตรงข้ามกับ คี่; มีภาวะตรงกันข้าม เช่น หญิงคู่กับชาย ดวงอาทิตย์คู่กับดวงจันทร์; โดยปริยายหมายความว่า เท่า, เสมอ, เช่น คู่ฟ้า, สำหรับกัน เช่น คู่บ้านคู่เมือง. น. ของ ๒ สิ่งที่สำหรับกันหรือใช้กำกับกันอย่างซื่อสัตย์; ลักษณะนามหมายถึงของที่มีลักษณะเป็น ๒ เช่น ตะเกียบคู่หนึ่ง; ผัวหรือเมีย เช่น เลือคู่ มีคู่ หาคู่.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คู่

น. จำนวนที่หารด้วย ๒ ลงตัว, ตรงข้ามกับ คี่; ของ ๒ สิ่งที่สำหรับกันหรือใช้กำกับกันอย่างซื่อสัตย์; ลักษณะนามหมายถึงของที่มีลักษณะเป็น ๒ เช่น ตะเกียบคู่หนึ่ง; ผัวหรือเมีย เช่น เลือคู่ มีคู่ หาคู่.

ว. ลักษณะของสิ่ง ๒ สิ่งที่แตกต่างกันแต่มีภาวะคล้ายคลึงกัน เช่น ดวงอาทิตย์คู่กับดวงจันทร์ หรือมีความสัมพันธ์กัน เช่น หญิงคู่กับชาย; โดยปริยายหมายความว่า เท่า, เสมอ, เช่น คู่ฟ้าคู่ดิน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กระจุกกระจิก

ว. เบ็ดเตล็ดคละกัน, เล็ก ๆ น้อย ๆ คละกัน, จุกจิก กี่ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระจุกกระจิก

ว. เล็ก ๆ น้อย ๆ, เบ็ดเตล็ดคละกัน, เช่น ในกระเป๋าก็มีแต่ของกระจุกกระจิก, จุกจิก กี่ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระลั่นกระเลือก [-หลืออก] ว. กลั่นเกลือก, กลอกขึ้นกลอกลง, (ใช้แก้ตา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระลั่นกระเลือก [-หลืออก] ว. กลอกขึ้นกลอกลง (ใช้แก้ตา), (โบ)
กลั่นเกลือก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้นแต่ละคำน่าจะมีเหตุผลในการสับตำแหน่งของความหมายดังนี้

คำว่า **กระเตาะกระตะ** ย้ายความหมายที่เป็นอาการของเด็กเริ่มสอนเดิน น่าจะมาจากเป็นความหมายที่ใช้อยู่เสมอและเด่นมากกว่าความหมายอื่น

คำว่า **กระพอก ๑** เปลี่ยนจาก กล่องสาน การเลี้ยว ที่เลี้ยว หม้อ และกระบะ เป็น กล่องสาน หม้อ กระบะ การเลี้ยว และที่เลี้ยวกัน น่าจะมาจากการจัดกลุ่มความหมายโดยจัดความหมายที่เป็นรูปธรรมคือ กล่องสาน หม้อ กระบะ เรียงลำดับกันแล้วจึงต่อด้วยชุดความหมายที่เป็นพฤติกรรมทำให้มีระเบียบเข้าสู่ชุดเข้าระบบ

คำว่า **ขจอก** เป็นคำที่ยากแก่การสันนิษฐานเพราะหากจะพิจารณาจากการจัดลำดับความหมายตามตัวอักษร ก็น่าจะลำดับเป็น กระจอก ขาเขก และง่อย ตามลำดับ

คำว่า **คู่** นอกจากมีการปรับเปลี่ยนการบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ให้ตรงตามคำจำกัดความตามที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ แล้ว ยังได้สับเปลี่ยนตำแหน่งความหมายให้เข้าสู่ชุดความหมายใดควรเป็นความหมายของคำนาม ความหมายใดควรเป็นความหมายของคำวิเศษณ์.

คำว่า **กระจุกกระจิก** และ **กระลั่นกระเหลือก** สับเปลี่ยนความหมายที่ใช้เสมอและเด่นไว้ก่อน แล้วจึงตามด้วยความหมายที่ใช้น้อยหรือใช้ในสมัยโบราณ

๒. การอธิบายบทนิยาม

ในเรื่องของบทนิยามนั้น นอกจากพิจารณาในแง่จำนวนแล้ว ยังสามารถพิจารณาในแง่ของการอธิบายหรือการนำเสนอได้อีกด้วย จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ แตกต่างกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ในแง่การนำเสนอในประเด็นต่าง ๆ ๑๔ ประเด็นคือ การปรับเปลี่ยนความหมาย การปรับเปลี่ยนคำ

การเปลี่ยนแปลงเครื่องหมาย การลบคำ การเพิ่มคำ การสลับที่คำ การใช้ตัวอย่างประกอบ การเพิ่มรายละเอียด การเขียนใหม่แต่หมายถึงสิ่งเดิม การแสดงชื่อสกุลชื่อวิทยาศาสตร์และชื่อวงศ์ของพืช และสัตว์ การอธิบายศัพท์กฎหมาย การบอกคำไวพจน์ การบอกคำตรงกันข้าม และการใช้คำโยง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ การปรับเปลี่ยนความหมาย หมายถึง การที่บทนิยามบางบทของคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ปรับเปลี่ยนต่างกับความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ จากการศึกษาพบว่า มีทั้งหมด ๑๔ คำ เป็น แม่คำ ๑๐ คำ และลูกคำ ๔ คำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

กระซิก ๒

น. ชื่อไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ชนิด *Dalbergia parviflora* Roxb. ในวงศ์ Leguminosae มีทางปีกยี่ได้ เนื้อไม้สีแดงคล้ำคล้ายไม้ชิงชัน, คีร์ หรือ สรีร์ ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระซิก ๒

น. ชื่อไม้พุ่มรอเลื้อยชนิด *Dalbergia parviflora* Roxb. ในวงศ์ Leguminosae มีทางปีกยี่ได้ เนื้อไม้สีแดงคล้ำคล้ายไม้ชิงชัน, คีร์ หรือ สรีร์ ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระทอก

ก. กระแทกขึ้นกระแทกลง, กำแน่นแล้วรูดขึ้นรูดลง, กระตุก เช่น กระทอกเลือดกระแทกล้มกระดิกดิน.

(ขุนช้างขุนแผน). (เทียบมลายู กระตอก = ตอก).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระทอก

ก. กระแทกขึ้นกระแทกลง, กำแน่นแล้วรูดขึ้นรูดลง, ทำให้ทะลัก เช่น กระทอกเลือดกระแทกล้มกระดิกดิน.

(ขุนช้างขุนแผน). (เทียบมลายู กระตอก ว่าตอก).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เขน ๑

น. เครื่องมือสำหรับป้องกันอาวุธ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เขน ๑

น. เครื่องปิดป้องศัตรูราช รูปกลมคล้ายกระทะ
ด้านหลังมีห่วงสำหรับสอดเขนและมือจับ มักใช้คู่กับ
ดาบหรือหอก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขลุ้ม [ขลุ้ม].

เครื่องถักเป็นเครื่องสวมหัวม้าสำหรับล่าม.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขลุ้ม [ขลุ้ม].

เครื่องผูกปากม้าย่างหนึ่ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กรรมการ ๒ (โป; กลอน)

น. กรรมการ เช่น ข้าขอภักดีภูบาล เป็นทาส
กรรมการ ไปกว่าจะสิ้นสุตสกันธ. (เสื่อโค).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรรมการ ๒ (โป; กลอน)

น. ผู้รับใช้ เช่น ข้าขอภักดีภูบาล เป็นทาส
กรรมการ ไปกว่าจะสิ้นสุตสกันธ. (เสื่อโค).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เข้าขา

ก. เข้าเป็นพวก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เข้าขา

ว. สอดคล้องกัน, ไปกันได้ดี, เช่น นักเทนนิส
คู่นี้เล่นเข้าขากันได้ดี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ไขว้ขวัญ

น. ไขว้ปากที่วางไว้บนข้าวบายศรี, ไขว้ข้าว
ก็เรียก. (ดู ขวัญ); ไขว้ที่อยู่บนยอดกลางกองไข่,
ไขว้ลูกยอด ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ไขว้ขวัญ

น. ไขว้ปากที่เสียบไม้ปักไว้บนยอดบายศรี, ไขว้
ข้าว ก็เรียก. (ดู ขวัญ); ไขว้ที่อยู่บนยอดกลาง

กองไข่, ไข่ลูกหยอด ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ก้อนตึง

ก. พูดโดยความริษยา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ก้อนตึง (โงก)

ก. ทักท้วงแสดงความไม่เห็นด้วย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างที่ยกมานี้ เห็นได้ว่า บทนิยามบางบทเปลี่ยนไปในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

คำว่า **กระซิก ๒** เปลี่ยนจากไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เป็น ไม้พุ่มรอเลื้อย แม้ว่า เป็นชื่อของต้นไม้เหมือนกัน แต่ลักษณะของต้นไม้เป็นคนละประเภทคนละความหมาย

คำว่า **กระตอก** ความหมายแตกต่างกันที่ **กระตุก** กับ **ทำให้ทะลัก** กระตุก หมายถึง ชักเข้ามาโดยเร็วทันที งอเข้ามาโดยเร็ว หรืออาการที่กลัมนื้อหดและยืดตัวขึ้นมาเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ๓๗) ส่วน **ทะลัก** หมายถึง อาการที่สิ่งที่แออัดกันอยู่หรือถูก กีดกันผลุดหรือหลุดออกมาโดยแรง เมื่อสิ่งกีดกันแตกหรือพังทลายลง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ๕๑๕) ฉะนั้นบทนิยามทั้ง ๒ บทจึงมีความหมายต่างกัน

คำว่า **เขน ๑** ปรับเปลี่ยนจากเครื่องมือรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าเป็นเครื่องมือรูปกลมคล้าย กระทะ ทำให้กลายเป็นอุปกรณ์ที่มีรูปทรงที่ต่างกัน

คำว่า **ขลุ้ม** ปรับเปลี่ยนจากเครื่องสวมหัวม้า เป็น เครื่องผูกปากม้า กลายเป็นอุปกรณ์ที่มีลักษณะที่ต่างกัน เพราะการผูกปากอาจไม่จำเป็นต้องสวมหัว และการสวมหัวก็อาจไม่จำเป็นต้อง ผูกปาก จึงเป็นอุปกรณ์ต่างชนิดกัน

คำว่า **กรรมกร ๒** เปลี่ยนจาก กรรมกร เป็นผู้รับใช้ กรรมกรหมายถึงคนงานหรือ ลูกจ้างที่ใช้แรงงาน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ๑๖) ส่วนผู้รับใช้ หมายถึง คอยทำตาม คำสั่ง คอยปรนนิบัติด้วยความเต็มใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖, หน้า ๕๘๖) ซึ่งไม่จำเป็นว่า จะต้องใช้แรงงานเสมอไป ความหมายของทั้ง ๒ คำ จึงไม่เหมือนกันทุกประการ

คำว่า **เข้าขา** เปลี่ยนจาก เข้าเป็นพวก เป็น สอดคล้องกันหรือไปกันได้ดีทั้ง ๒ คำนี้ก็ มีความหมายไม่เหมือนกันใช้แทนกันไม่ได้เสมอไป กล่าวคือ การเข้าเป็นพวกอาจไม่จำเป็นจะต้องมี สิ่งต่าง ๆ สอดคล้องกันทุกประการหรืออาจไม่จำเป็นจะต้องไปกันได้ดี อาจเข้าเป็นพวกเพราะหวัง ประโยชน์หรืออื่น ๆ ตัวอย่างนักการเมืองแม้จะเข้าเป็นพวกเดียวกันคือสังกัดพรรคเดียวกัน แต่หลาย ครั้งก็แสดงให้เห็นว่า มีความคิดหรือการกระทำที่ไม่สอดคล้องกันหรือไปกันด้วยดีไม่ได้ คำว่า

เข้าหา ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เช่นเดียวกับคำอื่น ๆ ที่ยกมาข้างต้น การเปลี่ยนแปลงความหมายเช่นนี้ บางคนเรียกว่า ความหมายย้ายที่

๒.๒ การปรับเปลี่ยนคำ หมายถึง การที่บทนิยามหรือความหมายของคำใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เปลี่ยนแปลงคำบางคำให้แตกต่างกับ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ พบทั้งหมด ๑๗ คำ เป็นแม่คำ ๑๒ คำ ลูก คำ ๕ คำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

กข, กข- [กค, กคชะ-] (กลอน; ตัดมาจาก บงกช) น. ดอกบัว เช่น
 ดอกบัวอันบานชู กชกรรณิกามาศ. (สมุทรโฆษ),
 โดยมากใช้ควบกับคำ กร เป็น กรกช เช่น กรกช
 ชูลีคล. (อิเหนาคำฉันท์). (ป. ปงกช).
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กข, กข- [กค, กคชะ-] (กลอน; ตัดมาจาก บงกช) น. ดอกบัว เช่น
 ดอกบัวอันบานชู กชกรรณิกามาศ. (สมุทรโฆษ),
 โดยมากใช้เข้าคู่กับคำ กร เป็น กรกช เช่น กรกช
 ชูลีคล. (อิเหนาคำฉันท์). (ป. ปงกช).
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กอย น. คนป่าเผ่าหนึ่ง ตัวดำ ผมหยิก อยู่ในแหลมมลายู,
 เงาะ ก็เรียก.
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กอย น. คนป่าพวกหนึ่ง ตัวดำ ผมหยิก อยู่ในแหลมมลายู,
 เงาะ ก็เรียก.
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เกษม-, เกษมา ๑ [เกษะ-, เก-มา] น. เกษม สบายใจ, ความพ้นภัย.
 (ป.; ส. เกษม).
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เกษม-, เกษมา ๑ [เกษะ-, เก-มา] น. เกษม ความสบายใจ, ความพ้นภัย.
 (ป.; ส. เกษม).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขวาน ๒ [ขวาน]

น. ชื่อหอยน้ำจืดกาบคู่ชนิดหนึ่งในสกุล *Corbicula* ในวงศ์ Corbiculidae กาบเกือบเป็นรูปสามเหลี่ยม ผิวเรียบ พบในโคลนตามแม่น้ำและตามทะเลสาบทั่วไป กินได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขวาน ๒ [ขวาน]

น. ชื่อหอยน้ำจืดกาบคู่ชนิดหนึ่งในสกุล *Corbicula* วงศ์ Corbiculidae กาบคล้ายรูปสามเหลี่ยม ผิวเรียบ พบตามแม่น้ำและทะเลสาบทั่วไป.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คมิกกัต [คะมิกะ-]

น. อาหารที่เตรียมถวายพระก่อนที่ท่านจะออกเดินทาง. (ป. คมิกกัตต).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คมิกกัต [คะมิกะ-]

น. อาหารที่เตรียมถวายภิกษุก่อนที่ท่านจะออกเดินทาง. (ป. คมิกกัตต).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ครอก ๑ [ครอก]

น. ฝูงสัตว์ที่เกิดร่วมกันคราวเดียว; ลูกของทาสที่เกิดขึ้นในเรือนเบี้ย เรียกว่า ลูกครอก; เจ้าโดยกำเนิด ชั้นหม่อมเจ้า, ถ้าชั้นพระเจ้าลูกเธอ เรียกว่า เจ้าครอก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ครอก ๑ [ครอก]

น. สัตว์หลายตัวที่เกิดพร้อมกันคราวเดียว เช่น ลูกครอกปลาช่อน, ลักษณะนามเรียกการตกของสัตว์คราวหนึ่ง ๆ เช่น ปีนี้แมวออกลูก ๒ ครอก; (โบ) ลูกของทาสที่เกิดในเรือนเบี้ย เรียกว่า ลูกครอก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาน, มาน- [คาน, คานะ-] (แบบ) น. จมูก, ประสาทที่รู้สึก
กลิ่น. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

มาน, มาน- [คาน, คานะ-] (แบบ) น. จมูก, ประสาทที่รับรู้กลิ่น.
(ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กระด้างกลนไฟ (สำ) น. หญิงที่เคยแต่งงานหรือผ่านผู้ชายมามาก
แล้ว ย่อมรู้จักชั้นเชิงทางปรนนิบัติและเอาอก
เอาใจผู้ชายได้ดีกว่าหญิงที่ยังไม่เคยแต่งงาน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระด้างกลนไฟ (สำ) น. หญิงที่เคยแต่งงานหรือผ่านผู้ชายมาแล้ว
ย่อมรู้จักชั้นเชิงทางปรนนิบัติและเอาอกเอาใจ
ผู้ชายได้ดีกว่าหญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระดานดำ

น. กระดานใหญ่ มักทำดำสำหรับใช้เขียน
หนังสือสอนนักเรียน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระดานดำ

น. กระดานใหญ่ มักทำสีดำใช้เป็นอุปกรณ์
การสอนการเรียนรู้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขว้างข้าวเฒ่า

น. ประเพณีการเล่นชนิดหนึ่ง เอมะพร้าวทั้ง
ผลโยนไปยังที่เขากำลังทำข้าวเฒ่ากันอยู่ เพื่อ
แสดงว่าเอมะพร้าวมาขอแลกข้าวเฒ่าไป
กินบ้าง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขว้างข้าวเฒ่า

น. ประเพณีการเล่นอย่างหนึ่ง เอามะพร้าวทั้งผลโยนไปยังที่เขากำลังทำข้าวเฒ่ากันอยู่ เพื่อแสดงว่าเอามะพร้าวมาขอแลกข้าวเฒ่าไปกินบ้าง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขันหม

น. ขันชนิดที่เล็กกว่าขันเชิงชนิดหนึ่ง สำหรับปักแวนเวียนเทียน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขันหม

น. ขันชนิดที่เล็กกว่าขันเชิงเล็กน้อย ใส่ข้าวสารไว้ในขันสำหรับปักแวนเวียนเทียน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คหปตานี

น. แม่เจ้าเรือน, หญิงที่มีอันจะกิน, แม่บ้านแม่เรือน. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คหปตานี

น. หญิงที่เป็นเจ้าบ้าน, ภรรยาของคหบดี, คฤหปตานี ก็ว่า. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คอตก

ว. อาการที่หัวขุ่นลงมาแสดงอาการผิิดหวัง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คอตก

ว. อาการที่หัวขุ่นลงมาแสดงอาการผิิดหวังเป็นต้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น คำแต่ละคู่มีการปรับเปลี่ยนคำแต่ความหมายก็ยังคงเหมือนเดิมหรือยังใกล้เคียงกัน บางคู่คือ สบายใจ กับ ความสบายใจ เป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับการบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์คือคำนาม (เปลี่ยนจากสบายใจ ซึ่งเป็นคำกริยาเป็นคำนาม) บางคู่คือ พระ กับ ภิกษุ เป็นการปรับเปลี่ยนให้เป็นภาษาระดับทางการหรือระดับแบบแผนยิ่งขึ้น

มีข้อนำสังเกตประการหนึ่งคือ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้เปลี่ยนคำในบทนิยามของคำว่า **กลาก** ว่า “ชื่อโรคผิวหนังชนิดหนึ่ง มีหลายชนิดเกิดจากเชื้อรา ขึ้นเป็นวง มีอาการคัน” (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๕ หน้า ๖๑) แต่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เปลี่ยนคำว่า **วง** เป็น **ดวง** (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ๗๕) การเปลี่ยนแปลงนี้ ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเกิดจากความผิดพลาดของการพิสูจน์อักษรมากกว่าการแก้ไขของคณะกรรมการชำระพจนานุกรม เพราะคำว่า **ดวง** ไม่มีความหมายใด ที่ถูกต้องควรขึ้นเป็นวง เพราะวงมีความหมายที่เข้ากับบริบทมากกว่า

๒.๓ การเปลี่ยนแปลงเครื่องหมาย จากการศึกษาพบว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีการปรับเปลี่ยนเครื่องหมายชนิดหนึ่งไปเป็นเครื่องหมายอีกชนิดหนึ่ง ทำให้มีความแตกต่างกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ รวมทั้งสิ้น ๕ คำ เป็นแม่คำ ๔ คำ และลูกคำ ๑ คำ ตัวอย่าง

แม่คำ

กฏ [กต] (โบ)

ก. จดไว้เป็นหลักฐาน เช่น ให้นายกกระบัตรกฏปากหลากคำไว้. (กฎหมายอาัยคทาต); ตรา เช่น ตรัสแก่ขุนศรีฐริปริชา, ให้งฎเป็นคำราไว้. (อัยการเบ็ดเสร็จ), ...

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กฏ [กต] (โบ)

ก. จดไว้เป็นหลักฐาน เช่น ให้นายกกระบัตรกฏปากหลากคำไว้. (กฎหมายอาัยคทาต), ตรา เช่น ตรัสแก่ขุนศรีฐริปริชา, ให้งฎเป็นคำราไว้. (อัยการเบ็ดเสร็จ), ...

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กบ ๔

น. เครื่องมือช่างไม้สำหรับไสไม้ ทำหน้าไม้ให้เรียบ ทำให้เป็นรางหรือลอกบัว ลอกลวด มีมากชนิดด้วยกัน เช่น กบกระดี่ กบบรรทัด กบบัว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กบ ๔

น. เครื่องมือช่างไม้สำหรับไสไม้ ทำหน้าไม้ให้เรียบ ทำให้เป็นรางหรือลอกบัว ลอกลวด มีมากชนิดด้วยกัน เช่น กบกระดี่ กบบรรทัด กบบัว; อุปกรณ์ใช้เหลาเดินสอ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กระต่ายข่มจันทร์ น. วิธีรำละครท่าหนึ่ง. (เพื่อน); เพลงเสภา ๒ ชั้น
ของเก่าพวกเพลงเกร็ด, กระต่ายข่มเดือน กี่ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระต่ายข่มจันทร์ น. ท่ารำละครท่าหนึ่ง. (เพื่อน); เพลงเสภา ๒ ชั้น
ของเก่าพวกเพลงเกร็ด.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การปรับเปลี่ยนข้างต้นมีสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

คำว่า กฏ เปลี่ยนจากเครื่องหมายอฒภาค (;) เป็นเครื่องหมายจุลภาค (.) น่าจะมี
สาเหตุมาจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่า ความหมาย “จดไว้เป็นหลักฐาน” กับ
“ตรา” มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน ไม่ใช่ความหมายที่แตกต่างกันแต่มิฉะนั้นเนื่องจาก
ความหมายเดิม

คำว่า กบ ๔ เปลี่ยนจากเครื่องหมายมหัพภาค (.) เป็นอฒภาค เพราะมีการเพิ่ม
บทนิยาม “อุปกรณ์ใช้เหลาดินสอ” ซึ่งเป็นความหมายที่แตกต่างแต่ยังมีนัยเนื่องกับความหมายว่า
เครื่องมือ จึงใช้เครื่องหมายอฒภาคตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ในคำชี้แจง

คำว่า กระต่ายข่มจันทร์ เปลี่ยนจากเครื่องหมายจุลภาค เป็นเครื่องหมาย
มหัพภาคเพราะมีการตัดคำไวพจน์ออกไป ข้อความจบเพียงคำว่า เพลงเกร็ด จึงใช้มหัพภาคเพื่อ
แสดงว่าจบข้อความ

๒.๔ การลบคำ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ลบคำบางคำ
ในบทนิยามที่เคยปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ออกรวมทั้งสิ้น ๑๘
คำศัพท์ เป็นแม่คำ ๘ คำ ลูกคำ ๑๐ คำ ตัวอย่าง

แม่คำ

กฏุก, กฏุก- [กะตุก, กะตุกกะ-] ว. เฝ็ด, เฝ็ดร่อน เช่น ในคำว่า
ตริกฏุก ซึ่งหมายถึงเครื่องยาที่เฝ็ดร่อน
รวม ๓ อย่าง คือ พริกไทย ดีปลี
จิงแห้ง. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กฏุก, กฏุก- [กะตุก, กะตุกกะ-] ว. เฝ็ด, เฝ็ดร่อน เช่น ในคำว่า
ตริกฏุก หมายถึงเครื่องยาที่เฝ็ดร่อน
รวม ๓ อย่าง คือ พริกไทย ดีปลี
จิงแห้ง. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กีตาร์ น. เครื่องดีดชนิดหนึ่งทำรูปคล้ายซอฝรั่งมี ๖ สาย
ใช้มือดีด (อ. guitar).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กีตาร์ น. เครื่องดีดชนิดหนึ่งทำรูปคล้ายซอฝรั่งมี ๖ สาย
ใช้มือดีด (อ. guitar).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

খনอน [ชะหฺนอน] (โบ) น. ที่ตั้งเก็บอาคารการผ่านเขต, ที่คอย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

খনอน [ชะหฺนอน] (โบ) น. ที่ตั้งอาคารการผ่านเขต, ที่คอย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คออ่อน น. ชื่องูทะเลมีพิษชนิด *Enhydrina schistose* ในวงศ์
Hydrophiidae ตัวยาวประมาณ ๖๐ เซนติเมตร สีเขียว
อมเทา มีลายจางๆ ชอบอาศัยในทะเลโคลน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คออ่อน ๒ น. ชื่องูทะเลมีพิษชนิด *Enhydrina schistose* ในวงศ์
Hydrophiidae ตัวยาวประมาณ ๖๐ เซนติเมตร สีเขียว
อมเทา มีลายจางๆ อาศัยในทะเลโคลน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กู ๒ ก. กิริยาที่นกบางชนิดเช่นนกเขาหรือนกพิราบก่อกอขึ้น
หรือร้อง, โดยปริยายความหมายว่า พุดทะเฒ่าโลมกัน
เช่น ข้อยคุณูแนบนินทร. (สรพสิทธิ์).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ญ ๒

ก. กิริยาที่นกบางชนิดเช่นนกเขาหรือนกพิราบขันหรือร้อง, โดยปริยายความหมายว่า พุดทะโลมกัน เช่น ข้อยกนูแนบนิทรา. (สรรพสิทธิ์).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กระษัยกล่อน [-ไสกล่อน] น. ชื่อโรคตามตำราแพทย์แผนโบราณว่า ทำให้ร่างกายผอมแห้ง ซึ่งเกิดจากโรคกล่อน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระษัยกล่อน [-ไสกล่อน] น. ชื่อโรคตามตำราแพทย์แผนโบราณว่า ทำให้ร่างกายผอมแห้ง เกิดจากโรคกล่อน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขอโทษ, ขอประทานโทษ ก. ขอให้ง้อโทษ, ใช้เป็นคำสุภาพเมื่อรู้สึกว่าจะเป็นการล่วงเกินหรือต่ำต้อยต่อผู้อื่น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขอโทษ, ขอประทานโทษ ก. ขอให้ง้อโทษ, ใช้เป็นคำสุภาพเมื่อรู้สึกว่าจะเป็นการล่วงเกินผู้อื่น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

แคฝรั่ง น. ชื่อไม้ต้นขนาดกลางชนิด *Cliricidia sepium* Steud. ในวงศ์ Leguminosae แตกกิ่งก้านออกกระเถาะออกดอกสีขาวหรือสีม่วงอ่อนตามกิ่ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

แคฝรั่ง น. ชื่อไม้ต้นขนาดกลางชนิด *Cliricidia sepium* (Jacq.) Walp. ในวงศ์ Leguminosae แตกกิ่งก้านกระเถาะออกดอกสีขาวหรือสีม่วงอ่อนตามกิ่ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าการลบหรือลดคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ทำให้ข้อความไม่พุ่มเพื่อย กระชับขึ้น บางคำคือ คออ่อน ตัดคำว่า ชอบ ออก เหลือเพียง อาศัย ทำให้ข้อความสมเหตุสมผล เพราะไม่มีผู้ใดทราบว่า งูทะเลชนิดนี้ชอบจริงหรือไม่ การตัดลักษณะนี้ไม่ได้ทำให้รายละเอียดของคำสูญหายไป

๒.๕ การเพิ่มคำ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เพิ่มคำบางคำในบทนิยามทำให้บทนิยามมีคำมากกว่าบทนิยามในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ รวมทั้งสิ้น ๒๗ คำ เป็นแม่คำ ๑๓ คำ ลูกคำ ๑๔ คำ ตัวอย่าง

แม่คำ

กีด, กีดได้ ๑

นิ. แสดงความหมายเป็นส่วน ๆ หรือเน้นความให้มีน้ำหนักเท่ากัน เช่น บิดากีดดี มารดากีดดี ย่อมรักบุตร กินกีดได้ ทากีดได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กีด, กีดได้ ๑

นิ. แสดงความหมายเป็นส่วน ๆ หรือเน้นความให้มีน้ำหนักเท่ากัน เช่น บิดากีดดี มารดากีดดี ย่อมรักบุตร ยานี้กินกีดได้ ทากีดได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขย่ม [จะหุยม]

ก. ใช้น้ำหนักตัวกดลง แล้วยกตัวขึ้นแล้วกลับกดลงอีก, ห่ม กี่ว่า. (ดู ห่ม ๑).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขย่ม [จะหุยม]

ก. ใช้น้ำหนักตัวกดลง แล้วยกตัวขึ้นแล้วกลับกดลงอีก ซ้ำ ๆ กัน, ห่ม กี่ว่า. (ดู ห่ม ๑).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กางคก ๓

น. ชื่อว่านชนิดหนึ่ง ต้นและหัวเหมือนอูดพิค คันจืด ใซ้อยู่คงชั่วเบา. (กบิลว่าน).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กางคก ๓

น. ชื่อว่านชนิดหนึ่ง ต้นและหัวเหมือนอูดพิค คันจืด ใช้เพื่อให้อยู่ยงคงกระพันชั่วเบา. (กบิลว่าน).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

ก้นแมลงสาบ

ว. แหลมมอย่างก้นแมลงสาบ, เรียกเครื่องมือที่มีลักษณะเช่นนั้นว่า เหล็กก้นแมลงสาบ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ก้นแมลงสาบ

ว. แหลมมอย่างก้นแมลงสาบ, เรียกเครื่องมือเหล็กที่มีลักษณะเช่นนั้นว่า เหล็กก้นแมลงสาบ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ของลับ

น. อวัยวะสืบพันธุ์.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ของลับ

น. อวัยวะสืบพันธุ์ของมนุษย์.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คู่ขา

น. คู่เล่นการพนันที่ไม่เอาเงินกัน, คู่แสดงหรือคู่เล่นที่เข้ากันได้ดี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คู่ขา

น. คู่เล่นการพนันที่หย่ากันคือไม่เอาเงินกัน, คู่แสดงหรือคู่เล่นที่เข้ากันได้ดี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ฆ่าไม่ตายขายไม่ขาด (สำ) ก. ตัดไม่ขาด (มักใช้แก่พ่อแม่ที่รักลูกมากถึงจะโกรธจะเกลียดอย่างไรก็ตัดไม่ขาด).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ฆ่าไม่ตายขายไม่ขาด (สำ) ก. ตัดเยื่อใยไม่ขาด (มักใช้แก่พ่อแม่ที่รักลูกมากถึงจะโกรธจะเกลียดอย่างไรก็ตัดไม่ขาด).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น การเพิ่มคำทำให้บทนิยามในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีความชัดเจนหรือเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น คำที่ชัดเจนยิ่งขึ้นคือคำว่า กดี, กี่ได้ ๑ ขยม คางคก ๓ ก้นแมลงสาบ คู่ขา และ ฆ่าไม่ตายขายไม่ขาด ส่วนที่เฉพาะเจาะจงคือ คำว่า ของลับ

ทำให้ทราบว่า หมายเหตุอวัยวะสืบพันธุ์ของมนุษย์เท่านั้น การเพิ่มคำทำให้บทนิยามชัดเจนหรือเฉพาะเจาะจงนี้ เป็นการทำให้รายละเอียดเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ต่างกับการเขียนใหม่แต่หมายถึงสิ่งเดิม ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อ ๒.๕

๒.๖ การสับที่คำ จากการศึกษาพบว่าในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีการสับที่คำในบทนิยามของลูกคำ ๒ คำ ดังนี้

กระดานถีบ น. แผ่นกระดานที่ใช้ถีบไปบนเลน เพื่อเก็บหอยปู
ใช้กันในจังหวัดชลบุรีโดยมาก.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระดานถีบ น. แผ่นกระดานที่ใช้ถีบไปบนเลนเพื่อเก็บหอยปู
โดยมากใช้กันในจังหวัดชลบุรี.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระดานชนวน น. กระดานทำด้วยไม้ทาสมุกบ้าง ทำด้วยแผ่น
หินชนวนบ้าง สำหรับเขียนหนังสือ.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระดานชนวน น. กระดาน ทำด้วยแผ่นหินชนวนบ้าง ทำด้วยไม้ทาสมุก
บ้าง สำหรับเขียนหนังสือ.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การสับที่คำว่า **โดยมาก** ในคำว่า **กระดานถีบ** เป็นการสับที่เพื่อให้เป็นลีลาหรือท่วงทำนองของภาษาที่เป็นแบบแผนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือใช้ **โดยมาก** ดันข้อความ หากอยู่ท้ายข้อความจะเปลี่ยนเป็น “เป็นส่วนมาก” กล่าวคือ นิยมใช้ว่า “ใช้กันในจังหวัดชลบุรีเป็นส่วนมาก” มากกว่าใช้ว่า “ใช้กันในจังหวัดชลบุรีโดยมาก” ในระดับภาษาที่เป็นแบบแผน

ส่วนการสับที่ในคำว่า **กระดานชนวน** นั้น น่าจะมาจากการที่คนส่วนใหญ่รู้จักกระดานชนวนที่ทำด้วยแผ่นหินชนวนซึ่งใช้คู่กับดินสอหินมากกว่ากระดานชนวนที่ทำด้วยไม้ทาสมุก คณะกรรมการชำระพจนานุกรมจึงนำบทนิยามที่รู้จักกันดีนำมาก่อน

๒.๗ การใช้ตัวอย่างประกอบ ตัวอย่างที่ใช้ประกอบบทนิยามมี ๒ ประเภทคือ ตัวอย่างที่เป็นข้อความธรรมดาและตัวอย่างที่นำมาจากวรรณกรรม ผลของการศึกษาตัวอย่างแต่ละประเภทมีดังนี้

๒.๗.๑ ตัวอย่างที่เป็นข้อความธรรมดา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีความแตกต่างกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ในประเด็นต่าง ๆ ๕ ประเด็นคือ การแสดงตัวอย่าง การลดตัวอย่าง การลบตัวอย่าง การเปลี่ยนถ้อยคำในตัวอย่าง และการเปลี่ยนแปลงตัวอย่าง ทุกประเภทรวมทั้งสิ้น ๘๕ คำ เป็นแม่คำ ๓๔ คำ ลูกคำ ๕๑ คำ อันมีรายละเอียดดังนี้

๒.๗.๑.๑ การแสดงตัวอย่าง มี ๒ ประเภท คือ การแสดงใหม่และการแสดงเพิ่ม อันมีรายละเอียดดังนี้

(๑) การแสดงใหม่ หมายถึง คำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ไม่มีตัวอย่างการใช้คำ แต่ปรากฏตัวอย่างในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ตัวอย่าง

แม่คำ

กระบือ

น. ควาย. (ข. กุรบี; มลาญ เกรเบา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระบือ

น. ควาย. (มักใช้เป็นทางการ) เช่น รูปพรรณ

โค กระบือ. (ข. กุรบี; มลาญ เกรเบา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เกร็ง [เกร็ง]

ก. ทำกล้ามเนื้อให้แข็ง. ว. แข็งอย่างกล้ามเนื้อที่เกร็งแล้ว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เกร็ง [เกร็ง]

ก. ทำกล้ามเนื้อให้แข็ง เช่น เกร็งข้อ เกร็งแขน. ว. อาการที่กล้ามเนื้อเป็นต้นแข็งอย่างงอไม่ได้ เช่น มือเกร็ง เท้าเกร็ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขจัด [ขะ -]

ก. กำจัด. (ข. ขุจาด).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขจัด [ขะ -]

ก. กำจัด. เช่น ขจัดความสกปรก; กระจัด, แยกย้ายออกไป. (ข. ขุจาด ว่า พลัด, แยก).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
เขียน ก. ข่วน, จีด.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
เขียน ก. ข่วน, จีด, เช่น ถูกหนามเขียน.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คลอก [คลอก] ก. อาการที่ไฟล้อนเผาออกไม่ได้.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คลอก [คลอก] ก. อาการที่ไฟล้อนเผาหน่อออกไม่ได้ เช่น
ถูกไฟคลอกตาย.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คล่อง [คล่อง] ว. สะดวก, ว่องไว, ไม่ฝืด, ไม่ติดขัด.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คล่อง [คล่อง] ว. สะดวก เช่น หายใจได้คล่องขึ้น, ว่องไว
เช่น เด็กคนนี้ใช้คล่อง, ไม่ฝืด เช่น คล่องคอ,
ไม่ติดขัด เช่น พุดคล่อง.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ถูกคำ

กะเรือกะรำ ว. อาการที่แบกหรือหอบของพระรูงพระรัง,
อาการที่แต่งตัวพระรูงพระรัง.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กะเรือกะรำ ว. อาการที่แต่งตัวรุ่มร่ามเกินพอดี เช่น
เขาแต่งตัวกะเรือกะรำผิดกาลเทศะ, ชุ่มช้ำ
เช่น เขาเดินกะเรือกะรำออกไปกลางถนน
ถูกรถชน, เชื้อชำ เช่น เขากะเรือกะรำเข้าไป
อยู่กับพวกเล่นการพนันเลยถูกจับไปด้วย,
แก๊งก้าง เขาเป็นคนทำทางกะเรือกะรำอย่าง
นั่นเอง, กะเล่อกะล่า เรือรำ หรือเล่ล่า ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
 กระดี้น้ำ (สำ) น. อาการแสดงความดีใจ ดิ้นเต้นจนตัวสั่น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
 กระดี้น้ำ (สำ) น. ใช้เปรียบเทียบคนที่แสดงอาการดีใจ
 ดิ้นเต้นจนตัวสั่น เช่น เขาดีใจเหมือนกระดี้น้ำ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ข่มขวัญ ก. ทำให้ขวัญเสีย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ข่มขวัญ ก. ทำให้ขวัญเสีย เช่น พุดข่มขวัญฝ่ายตรงข้าม.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เข้าไส้ (ปาก) ว. ถึงอกถึงใจ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เข้าไส้ (ปาก) ว. ถึงอกถึงใจ เช่น นักมวยคู่นี้ชกกันมันเข้าไส้;
 มากที่สุด เช่น เกลียคเข้าไส้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คลาคล่ำ ก. ไปเป็นฝูง ๆ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คลาคล่ำ ก. ไปหรือมาเป็นจำนวนมาก เช่น ฝูงชน
 คลาคล่ำเต็มท้องถนน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

(๒) การแสดงเพิ่ม คือการที่บทนิยามในพจนานุกรมฉบับ
 ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีตัวอย่างประกอบอยู่แล้ว แต่พจนานุกรมฉบับ
 ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เพิ่มตัวอย่างให้มากขึ้น ตัวอย่าง

แม่คำ

กร ๑ [กอน] น. ผู้ทำ, ใช้ประกอบเป็นส่วนหลังของสมาส
 เช่น กรรมกร. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กร ๑ [กอน] น. ผู้ทำ, ใช้ประกอบเป็นส่วนหลังของสมาส
เช่น กรรมกร เกษตรกร. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระดืบ, กระดืบ ๆ ก. อาการที่คืบไปทีละน้อย เช่น ว่ายน้ำ
กระดืบ ๆ หนองกระดืบ ๆ ไป, และใช้เข้าคู่
กับคำกระดืบ เป็นกระดืบกระดืบ..

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระดืบ, กระดืบ ๆ ก. อาการที่คืบไปทีละน้อย เช่น
ค้อย ๆ กระดืบไป ว่ายน้ำกระดืบ ๆ, หนอง
กระดืบไป, นิยมใช้เข้าคู่กับคำ, กระดืบ
เป็นกระดืบกระดืบ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขโมย [ขะ-] น. ผู้ลักทรัพย์. ก. ลัก, โดยปริยายหมายความว่า
ลอบทำในสิ่งที่ตนไม่มีสิทธิ์หรือไม่ได้รับ
อนุญาต เช่น เด็กขโมยสบุนหรี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขโมย [ขะ-] น. ผู้ลักทรัพย์. ก. ลัก, โดยปริยายหมายความว่า
ลอบทำในสิ่งที่ตนไม่มีสิทธิ์หรือไม่ได้รับ
อนุญาต เช่น เด็กขโมยสบุนหรี เขาขโมยอ่าน
จดหมายเพื่อน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

คมคาย ว. ฉลาด, ไหวพริบดี, ทันคน, เช่น วาจา
คมคาย พูจากมคาย, มีแววจลาด เช่น
หน้าตาคมคาย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กมคาย

ว. ฉลาด, ไหวพริบดี, ทันคน, เช่น วาจา
กมคาย พุจฉากมคาย สำนวนภาษากมคาย,
มีแววจฉลาด เช่น หน้าตากมคาย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การแสดงตัวอย่างทั้งประเภทแสดงใหม่และแสดงเพิ่มมีจุดประสงค์เดียวกันคือ เพื่อให้
ผู้ใช้งานานุกรมได้เข้าใจความหมายหรือบทนิยามได้แจ่มชัดขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางที่จะนำคำ
เหล่านี้ไปใช้ต่อไป

มีข้อนำสังเกตเกี่ยวกับตัวอย่างที่เพิ่มในคำ กรรตุการก กล่าวคือ พจนานุกรมฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ กล่าวว่า

กรรตุการก [กัตุ-] (ไว)

น. ผู้ทำ เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งใน ๓ ส่วน
ของประโยค คือ กรรตุการก กริยา และ
กรรมการก ถ้าต้องการทำให้ผู้ทำเด่น ก็เรียง
เป็นบทประธานของประโยค เช่น ดำรวจยัง
ผู้ร้าย ดำรวจ เป็นกรรตุการก. (ป., ส. การก=ผู้ทำ).

ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ปรับปรุงเพิ่มเติมว่า

กรรตุการก [กัตุ-] (ไว)

น. ผู้ทำหรือผู้ให้ทำ เป็นส่วนสำคัญส่วน
หนึ่งใน ๒ ส่วนของประโยคที่ไม่ต้องมีกรรม
มารับ เช่น เด็กวิ่ง วิ่งเป็นกรรตุการก หรือเป็น
ส่วนสำคัญส่วนหนึ่งใน ๓ ส่วนของประโยคที่
กริยาต้องมีกรรมรับ เช่น ดำรวจยังผู้ร้าย
ดำรวจเป็นกรรตุการก. (ป., ส. การกว่า ผู้ทำ).

ในความเห็นของผู้วิจัย ประโยคว่า เด็กวิ่ง เด็กควรเป็นกรรตุการก ส่วนวิ่ง เป็นกรรตุ
วาก มิใช่เป็น กรรตุการก ดังที่แสดงไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒
เพราะพจนานุกรมฉบับนี้ได้แสดงไว้อย่างชัดเจนว่า กรรตุการก คือ ผู้กระทำหรือผู้ให้ทำ ซึ่งต้อง
เป็นคำนาม ส่วน วิ่ง มิใช่เป็นคำนาม แต่เป็นคำกริยา ฉะนั้น วิ่งจึงไม่ใช่กรรตุการก ผู้วิจัยเข้าใจว่า

ข้อผิดพลาดนี้น่าจะมาจากการจัดพิมพ์และการพิสูจน์อักษร ซึ่งควรจะได้มีการแก้ไขในการจัดพิมพ์ หรือในการชำระครั้งต่อไป.

๒.๗.๑.๒ การลดตัวอย่าง หมายถึง การที่พจนานุกรมลัทธิ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีจำนวนตัวอย่างประกอบบทนิยามน้อยกว่าในพจนานุกรมลัทธิ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ตัวอย่าง

แม่คำ

เก็ง (ถิ่น – พายัพ) ก. กั้น, บัง, มุง, เช่น เก็งร่ม เอาผ้า
เก็งแดด เก็งหลังคา. น. จัตร.

(พจนานุกรมลัทธิราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เก็ง (ถิ่น – พายัพ) ก. กั้น, บัง, มุง, เช่น เอาผ้าเก็งแดด
เก็งหลังคา. น. จัตร.

(พจนานุกรมลัทธิราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

แข่ง

น. ภาชนะสานอย่างหนึ่งมีรูปและ
ขนาดต่าง ๆ เช่น แข่งลำไย แข่งปลาทุ
แข่งขนมแข่ง; ชื่อขนมอย่างหนึ่ง
ทำด้วยแป้งข้าวเหนียวกับน้ำตาล
ใส่กระทวงวางในแข่งเล็ก ๆ นึ่งให้สุก.

(พจนานุกรมลัทธิราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

แข่ง

น. ภาชนะสานอย่างหนึ่งมีรูปและ
ขนาดต่าง ๆ เช่น แข่งลำไย แข่งปลาทุ;
ชื่อขนมอย่างหนึ่ง ทำด้วยแป้ง
ข้าวเหนียวกับน้ำตาล ใส่กระทวงวางใน
แข่งเล็ก ๆ นึ่งให้สุก เรียกว่า ขนมแข่ง.

(พจนานุกรมลัทธิราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ถูกคำ

เกินตัว ว. เกินฐานะ, เกินกำลังความสามารถ, เช่น
จ่ายเกินตัว รู้เกินตัว ทำงานเกินตัว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เกินตัว ๑. เกินฐานะ เช่น ใช้จ่ายเกินตัว, เกินสภาพ
ปกติ เช่น รู้เกินตัว ทำงานเกินตัว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การลดตัวอย่างในคำว่า **เกินรู้** น่าจะมาจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่าตัวอย่างนี้ไม่สนับสนุนหรืออธิบายความหมายข้างต้น เพราะเกินรู้น่าจะตรงกับภาษากรุงเทพฯ ว่า เกินรู้ ไม่ใช่เกินรู้ บังรู้ หรือมั่งรู้ ส่วนเอาผ้าเกินคาด คือ เอาผ้าบังแดด เกินหลังคา คือ มุงหลังคา ฉะนั้นจึงลดตัวอย่างในคำว่าเกินลง

การลดตัวอย่างในคำว่า **แข่ง** น่าจะมาจากการพิจารณาเห็นว่า “แข่งขันทบแข่ง” ควรเป็นรายละเอียดของความหมายที่สองคือ ชื่อขันทบชนิดหนึ่ง แต่ในรายละเอียดก็มีข้อความว่า “ใส่กระหวางในข่งเล็ก ๆ” แล้ว ฉะนั้นคำว่า แข่งขันทบแข่งจึงไม่มีความจำเป็น จึงลดจำนวนตัวอย่างของคำว่า แข่ง ลง

คำว่า **เกินตัว** หากพิจารณาตัวอย่างของบทนิยามว่า เกินฐานะ ก็ลดไป ๒ ตัวอย่าง เหลือแต่ตัวอย่างว่า “ใช้จ่ายเกินตัว” เท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะคณะกรรมการชำระพจนานุกรมได้นำตัวอย่างว่า “รู้เกินตัว” และ “ทำงานเกินตัว” มาเป็นตัวอย่างของบทนิยามว่า เกินสภาพปกติ ฉะนั้นตัวอย่างของความหมายว่า “เกินฐานะ” จึงลดเหลือ ๑ ตัวอย่างเท่านั้น

๒.๗.๑.๓ การลดตัวอย่าง หมายถึงการที่คำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีตัวอย่างประกอบบทนิยาม แต่ไม่ปรากฏตัวอย่างเหล่านั้นในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ พบทั้งในแม่คำและลูกคำ ตัวอย่าง

แม่คำ

กรณี-, **กรณีย**, **กรณียะ** [กะระ-, กอระ-] น. กิจ. ๑.

อันควรทำ, อันพึงทำ, เช่น กรณียกิจ
= หน้าที่อันพึงทำ. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรณี-, **กรณีย**, **กรณียะ** [กะระ-, กอระ-] น. กิจ. ๑.

อันควรทำ, อันพึงทำ. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กฎหมายเทียรบาล (กฎ)

น. ข้อบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับพระราชฐาน พระราชวงศ์ และระเบียบการปกครองในราชสำนัก เช่น กฎหมายเทียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ กฎหมายเทียรบาลว่าด้วยการสมรสพระราชวงศ์, โบราณใช้ว่า กฎหมายเทียรบาล หรือ กฎหมายเทียรบาล ก็มี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กฎหมายเทียรบาล (กฎ)

น. ข้อบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับพระราชฐาน พระราชวงศ์ และระเบียบการปกครองในราชสำนัก, โบราณใช้ว่า กฎหมายเทียรบาล หรือ กฎหมายเทียรบาล ก็มี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การลบตัวอย่างของคำว่า กรณีย-, กรณีย, กรณียะ เพราะคณะกรรมการชำระพจนานุกรมได้นำตัวอย่าง กรณียกิจ ไปเก็บเป็นลูกคำของแม่คำ กรณีย-, กรณีย, กรณียะ

ส่วนการลบตัวอย่างในคำว่า กฎหมายเทียรบาล น่าจะมาจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่าคำอธิบายมีความกระชับแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องยกตัวอย่างประกอบ

๒.๗.๑.๔ การเปลี่ยนถ้อยคำในตัวอย่าง หมายถึงการที่ตัวอย่างในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ใช้ถ้อยคำอย่างหนึ่งแต่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เปลี่ยนไปใช้ถ้อยคำอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีทั้งแม่คำและลูกคำ ตัวอย่าง

แม่คำ

เกรียก ๑ [เกรียก] ก. เอามีดสับ ผ่า หรือจักขึ้น
ไม่ให้ลืงออกไปตามเนื้อไม้
เพื่อให้เป็นซีกเป็นเสี้ยนน้อย ๆ
เช่น เกรียกฟัน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เกรียก ๑ [เกรียก] ก. เอามีดสับ ผ่า หรือจักขึ้น
ไม่ให้ลืงออกไปตามเนื้อไม้
เพื่อให้เป็นซีกเป็นเสี้ยนน้อย ๆ
เช่น เกรียกไม้ทำเชื้อไฟ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เกิด ก. เป็นขึ้น, มีขึ้น, กำเนิด; มีขึ้นเป็น
ขึ้นโดยกะทันหัน เช่นเกิดตายขึ้นมา
เกิดฝนตกลงมา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เกิด ก. เป็นขึ้น, มีขึ้น, กำเนิด; มีขึ้นเป็น
ขึ้นโดยกะทันหัน เช่นเกิดตายไป
เสียก่อนที่จะได้รับมรดก เกิดฝนตก
ลงมา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

เกินกิน ว. กินไม่ดีเพราะแก่เกินไป เช่น
ผลไม้นี้แก่เกินกิน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เกินกิน ว. กินไม่ได้เพราะแก่เกินไป เช่น
อ้อยท่อนนี้แก่เกินกิน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การปรับเปลี่ยนถ้อยคำในตัวอย่างของคำข้างต้น ทำให้เป็นตัวอย่างที่เข้าใจง่ายหรือเฉพาะเจาะจงกว่าของเดิม กล่าวคือ เรียกไม้ทำเชื้อไฟ เข้าใจง่ายกว่าเรียกฟืน เกิดตายไปเสียก่อนที่จะได้รับมรดก เข้าใจง่ายและเป็นภาษาระดับแบบแผนมากกว่า เกิดตายขึ้นมา รวมทั้งอ้อยท่อนนี้แก็่เกินกิน ก็เฉพาะเจาะจงกว่า ผลไม้นี้แก็่เกินกิน

๒.๓.๑.๕ การเปลี่ยนแปลงตัวอย่าง หมายถึงการที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ใช้ตัวอย่างหนึ่ง แต่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ใช้ตัวอย่างอีกอย่างหนึ่ง ตัวอย่าง

แม่คำ

กระเทียม ก. มีอาการเหมือนไหวหรือส้นเพราะถูกกระทบทำให้มีอาการเช่นนั้น, โดยปริยาย หมายความว่า ห้วนไหว, รู้สึก เช่น ถูกตำหนิอย่างแรงก็ไม่มีกระเทียม, สะเทือนที่ว่า, ไข่เข้าคู่กับคำ กระทบ เป็น กระทบกระเทียม.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระเทียม ก. มีอาการเหมือนไหวหรือส้นเพราะถูกกระทบกระทั่ง เช่น นั่งรถที่แล่นไปตามทางขรุขระก็รู้สึกกระเทียม เสียงระเบิดทำให้บ้านกระเทียม, โดยปริยาย หมายความว่า รู้สึกห้วนไหว เช่น เขาว่าลูกก็กระเทียมไปถึงแม่ ใครจะว่าอย่างไร ๆ ก็ไม่กระเทียมบางทีก็ไข่เข้าคู่กับคำ กระทบ เป็น กระทบกระเทียม, สะเทือน ที่ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เขมร ๒ [อะเหฺมฺน] น. ชื่อเพลงไทยจำพวกหนึ่ง มีชื่อขึ้นต้นด้วยคำว่าเขมร เช่น เขมรปี่แก้ว เขมรโพธิสัตว์ เขมรลอองค์.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เขมร ๒ [อะเหฺมน]

น. ชื่อเพลงไทยจำพวกหนึ่ง
มีชื่อขึ้นต้นด้วยคำว่า เขมร
เช่น เขมรไพรโยค เขมร
โพธิสัตว์ เขมรลอองค์.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ครุ่น [คฺุร่น]

ว. บ่อยๆ, รำไป, เช่น
ครุ่นคิด.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ครุ่น [คฺุร่น]

ว. บ่อยๆ เช่น เก็บปวดครุ่น
ไปไ้ช้ชรา ถอยกำลังวังชา
ลงทุกปี. (สังข์ทอง), ซ้ำๆ,
รำไป, เช่น ครุ่นแค้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

คำประสม

น. คำที่เกิดจากการนำคำมูลตั้งแต่ ๒
คำขึ้นไปมาประสมกันแล้วกลายเป็น
คำใหม่ขึ้นมาอีกคำหนึ่ง เช่น ลูกเสือ
เครื่องใน ชาวไร่ ชาวไร่อ้อย เตารีด
ไฟฟ้า ครูโรงเรียนเทศบาล.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คำประสม

น. คำที่เกิดจากการนำคำมูลที่เกิด
อิสระได้ตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไปมาประสม
กันแล้วกลายเป็นคำใหม่ที่มีความหมาย
ใหม่ขึ้นมาอีกคำหนึ่ง เช่น ลูกเสือ
ลูกน้ำ แขกยาม เครื่องใน ไฟฟ้า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำว่า **กระเทียม** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ใช้ตัวอย่างประกอบบทนิยามทุกบท แต่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เสริมตัวอย่างบทนิยามแต่ละบท และได้เปลี่ยนแปลงข้อความที่เป็นตัวอย่างร่วมของบทนิยามทุกบท (ถูกกำหนดอย่างแรงก็ไม่กระเทียม) ด้วย

คำว่า **เขมร ๒** คณะกรรมการชำระพจนานุกรมได้เปลี่ยนตัวอย่าง เขมรปี่แก้วเป็นเขมรไพรโยค ซึ่งน่าจะมาจากเหตุผลว่าคนทั่วไปรู้จักเพลงเขมรไพรโยคมากกว่าเพลงเขมรปี่แก้ว

คำว่า **ครุ่น** คณะกรรมการชำระพจนานุกรมได้เปลี่ยนคำว่า ครุ่นคิด เป็น ครุ่นแค้น เพราะได้นำคำ ครุ่นคิด ไปเก็บเป็นลูกคำของแม่คำว่า ครุ่น การเปลี่ยนคำเช่นนี้เป็นการเปลี่ยนทุกตัวอย่าง (๑ ตัวอย่าง) ส่วนการเปลี่ยนตัวอย่างของคำว่า คำประสม เป็นการเปลี่ยนบางตัวอย่าง (เช่นเดียวกับเขมร ๒) โดยใช้ลูกน้ำ แยกยาม ไฟฟ้า แทน ชาวไร่ ชาวไร่ฮ้อย เคาริดไฟฟ้า และครูโรงเรียนประชาบาล ตัวอย่างที่คงเดิมคือ ลูกเสือและเครื่องใน

อนึ่ง คำว่า **กลาย** ซึ่งเป็นแม่คำได้เปลี่ยนตัวอย่างจากข้อความธรรมดาเป็นข้อความจากวรรณกรรม ดังนี้

กลาย [กุลาย]

ก. เปลี่ยนไป, แปรปรวนไป, เช่น หน้าหนาวกลายเป็นหน้าร้อน, เป็นอื่นไป, แปลงไป, เช่น ลูกศรกลายเป็นดอกไม้, (โบ; กลอน) ใช้ในความว่า กรายก็มี เช่น ไปกลายบ้านของตนก็ดี. (จารึกสยาม), จักเจริญสวัสดิภาพศักดิ์ศรี ศัตรูไพร่ บ่อนจะไถ่กลายตน. (โชค – โบราณ), มิให้พวกศรีมลามากลายกล้า. (ขุนช้างขุนแผน). ว. ที่แปลงไป เช่น แผลกลาย; เรียกปีที่ล่วงหรือเปลี่ยนไปแล้วปีหนึ่งว่า ปีกลาย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลาย [กุลาย]

ก. เปลี่ยนไป, แปรปรวนไป, เช่น หน้าหนาวกลายเป็นหน้าร้อน, เป็นอื่นไป, แปลงไป, เช่น ศรกลายเป็นทิพย์กระยาหารเปรี้ยวหวานตกลงตรงหน้า. (รามเกียรติ์ ร. ๒), (โบ; กลอน) ใช้ในความว่า กราย ก็มี เช่น ไปกลายบ้านของตนก็ดี. (จารึกสยาม), จักเจริญสวัสดิภาพศักดิ์ศรี ศัตรูไพร่ บ่อนจะไถ่กลายตน. (โชค – โบราณ) ว. ที่แปลงไป เช่น แผลกลาย; เรียกปีที่ล่วงหรือเปลี่ยนไปแล้วปีหนึ่งว่า ปีกลาย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ทำให้น้ำหนักมากขึ้น เพราะได้แสดงให้เห็นว่า มีการใช้คำว่า กลาย ในความหมายว่า เป็นอื่นไป หรือแปลงไป จริงเพราะมีหลักฐานจากเอกสารหรือวรรณกรรม เป็นเครื่องยืนยัน

๒.๗.๒ ตัวอย่างจากวรรณกรรม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนตัวอย่างที่มาจากวรรณกรรมทำให้มีตัวอย่างประกอบบทนิยามของ คำศัพท์ต่าง ๆ แตกต่างไปจากตัวอย่างของคำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ในลักษณะต่าง ๆ ๓ ประเด็น คือ การแสดงตัวอย่าง การลบตัวอย่าง การเปลี่ยนตัวอย่าง การเปลี่ยนแปลงอักขรวิธีของตัวอย่าง การแสดงรายชื่อวรรณกรรม การลบเลขหน้าวรรณกรรม และการลบชื่อวรรณกรรม พบทั้งสิ้น ๑๒๒ คำ เป็นแม่คำ ๑๐๖ คำ ลูกคำ ๑๖ คำ

๒.๗.๒.๑ การแสดงตัวอย่าง มีทั้งประเภทการแสดงผลใหม่และการแสดงผล
เพิ่ม ดังนี้

(๑) การแสดงผลใหม่ มีทั้งแม่คำและลูกคำ ตัวอย่าง

แม่คำ

กระซิง

น. เครื่องเข้ากระบวนแห่งของหลวงชนิดหนึ่ง.
(ดู กระซิง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระซิง

น. เครื่องเข้ากระบวนแห่งของหลวงชนิดหนึ่ง
เช่น กระซิงหุ้มผ้าแดงได้แต่หลานหลวงอยู่ใน
วัง อยู่นอกวัง กระซิงหุ้มผ้าขาวแล้ว.
(กฎมนเทียรบาล). (ดู กระซิง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กำเลา (แบบ)

ว. โง่, อ่อน, ไม่รู้เท่าทัน, ไม่มีไหวพริบ.
(ข. กำเลา จาก เขลา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กำเลา (แบบ)

ว. โง่, อ่อน, ไม่รู้เท่าทัน, ไม่มีไหวพริบ,
เช่น คุณตักแตนเต้นเห็นไฟ บมิไฟหนีไกล
กำเลากำเลาหวังเขย. (อนิรุทธ).

(ข. กิเลา จาก เขลาค).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขดาน [ชะ-] (โป) น. กระดาน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขดาน [ชะ-] (โป) น. กระดาน เช่น นางทวยขดานทับแด
ไฟสมรลามาแล ถิ่นพาสปราราย.
(สมุทรโฆษ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เขม้น [ชะเม่น] ก. เฟ่ง, จ้องดู, มุ่งโดยเฉพาะ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เขม้น [ชะเม่น] ก. เฟ่ง, จ้องดู, มุ่งโดยเฉพาะ เช่น
ฝ่ายผู้ได้พิจารณาว่ากล่าวบางคน
ก็ลำเอียงไปว่าทรพจะไ้เป็นหลวง
เขม้นว่ากล่าวกันไซกข่มจีเอ
แต่ทรพเป็นหลวงจงไ้. (สามดวง),
มักใช้เข้าคู่กับคำ มอง เป็น เขม้นมอง
หรือ มองเขม้น, (โป) เขียนเป็น
ขเม่น ก็มี เช่น ขเม่น, คือ คนถาสัดว
แลดูสิ่งของใด ๆ เฟ่งคาดูไมไ้ใครจะ
กพริบ. (ปรัคเล).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ครง ๑ [ครง] ก. ร้องเบา ๆ เรื่อย ๆ ด้วยความ
เจ็บปวด หรือเสียงที่ร้องลากยาว ๆ
เช่น เสียงฟ้าร้อง เรียกว่า คราง

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ครง ๑ [ครง] ก. ร้องเบา ๆ เรื่อย ๆ ด้วยความ
เจ็บปวดหรือเสียใจ, มักใช้เข้าคู่กับคำ
ครวญ เป็น ครวญครง; ร้องเสียง

ลากยาว ๆ อย่างเสียงฟ้าร้อง เช่น
อัมพรอุทรรคาง เรียมคร่ำ ครวญแม่.
 (นิ. นรินทร์).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คลา [คุลา]

ก. เดิน, เคลื่อน, คล้อย, คลาด เช่น
 อายแก่ราชาคลา ยศแท้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คลา [คุลา] (กลอน)

ก. เดิน, เคลื่อน, เช่น พาชีชีคล่อง
คล้อย ควรรคลา. (โลกนิติ); คลาด
 เช่น อายแก่ราชาคลา ยศแท้.
 (โลกนิติ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ถูกคำ

กรรมชัย [กัมมะไช] (โป)

น. การสิ้นอายุเพราะกรรม.
 (ไตรภูมิ). (ส. กรุม + ป. ขย).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรรมชัย [กัมมะไช] (โป)

น. การสิ้นอายุเพราะกรรม
 เช่น อันว่าอายุสมัยังมิควรตาย
แลมาตายดั่งนั้นชื่อว่ากรรม
ชัยแล. (ไตรภูมิ). (ส. กรุม +
 ป. ขย).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กากคติ [กากระคะติ]

น. ชื่อกาพย์ชนิดหนึ่ง ดำเนินกลอน
 อย่างกาที่บินไป (ชุมนุมตำรากลอน).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กากคติ [กากระคะติ]

น. ชื่อกาพย์ชนิดหนึ่ง มีดำเนินกลอน

อย่างกาที่บินไป เช่น สรรพเพชญ์เจ้าได้
ทรงฤทธิ์เรืองไกร ย่อมบำเพ็ญทาน
ให้พระวิมุตติ โลกุตระญาณ แสงศีลาจาร
ประเสริฐหนักหนา. (ขุมนุมคัมภีระ
กลอน).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ข้ามอกเจ้าข้ามอกหม้อ (ลำ) น. การกระทำหรือความ
 ประพฤตินอกเหนือคำสั่งหรือ
 แบบอย่างธรรมเนียม.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ข้ามอกเจ้าข้ามอกหม้อ (ลำ; โป) น. จำนวนคนซึ่งมี
 จำนวนมากย่อมกระทำหรือประพฤตินอก
 ออกไปจากคำสั่งหรือแบบอย่าง
 ขนบธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติกันมานาน
 เช่นกัน ดังข้อความว่า กาลแต่ก่อน
เจ้านายน้อยตัว ก็ไม่รู้ว่าไม่รู้ว่าข้างไหน
หนัก ครั้นภายหลังเจ้านายมาก
ขึ้นก็เกิดการรู้ว่าไปต่าง ๆ เป็นการ
ข้ามอกเจ้า ข้ามอกหม้อ ลูกนอกพ่อ
หลานนอกปู่ เป็นขึ้น.
(พระราชหัตถเลขารัชกาลที่ ๔).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เคี้ยวเข็ญ

ก. บีบบังคับ, บีบคั้นให้ได้ความ
 ลำบาก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เคี้ยวเข็ญ

ก. บีบบังคับ, บีบคั้นให้ได้ความ
 ลำบาก เช่น เคี้ยวเข็ญเย็นคำกรำไป
ตามวิสัยเชิงเช่นผู้เป็นนาย.

(พระราชบัญญัติ ร. ๖); บังคับให้
ทำงานให้มากขึ้น เช่น เกี้ยวเจ็ญให้
ขยันหมั่นเพียรในการเล่าเรียน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ในการแสดงตัวอย่างนั้นมีการบอกที่มาของชื่อความเหล่านั้นด้วย บางคำ เช่น คลา
ของเดิมมีตัวอย่างประกอบทุกบทนิยาม แต่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเสียใหม่ โดยแยกบทนิยาม
ว่า คลาด ออกจาก เดิน และ เคลื่อน โดยใช้ตัวอย่างที่มีแต่เดิม และได้ใช้ตัวอย่างใหม่ประกอบ
ความหมายว่า เดิน, เคลื่อน นอกจากนี้ยังได้เพิ่มที่มาของตัวอย่างเดิม

(๒) การแสดงเพิ่ม มีทั้งที่เป็นแม่คำและลูกคำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

การ [ภาค] (แบบ) น. ไม้ฟัน เช่น คือโกยการอันกอง.
(สรรพสิทธิ์), กายการ ก็ใช้. (ป. กุญ; กาย).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

การ [ภาค] (แบบ) น. ไม้ฟัน เช่น คือโกยการอันกอง
แลนองธรณีภาค กลาดกล่นถกกลถาก
อนันต์. (สรรพสิทธิ์), กายระ ก็ใช้.
(ป. กุญ; ส. กาย).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กำลึง (แบบ) บ. ใน, ที่, เช่น ประดิษฐ์กำลึงใน.
(กล่อมช้างของเก่า). (ข. กำลึง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กำลึง (แบบ) บ. ใน, ที่, เช่น แล้วจึงตั้งกมลจิตร
ประดิษฐ์กำลึงใน หุ่การชาลอรรรค
นิประไพ ก็เผาอาตมนศกนซ์.
(คุชฎีสังเว).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขยด [ชะหฺยด]

ก. ถด, ถอย, กระเถิบ, เลื่อนจากที่เดิม, เช่น ขยคออกฤดูไถล.
(ลอ ๔๖๔). ใช้ว่า กระหยด ก็มี เช่น กระหยดเข้า นางเจ้าแม่ทรงศาสดราชัย.
(มโนห์รา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขยด [ชะหฺยด]

ก. ถด, ถอย, กระเถิบ, เลื่อนจากที่เดิม, เช่น ทวารวังในว่าไถล ฤาแลวันนี้ไสร ขยคออกฤดูไถลบารนี ฯ.
(ลอ) ใช้ว่า กระหยด ก็มี เช่น กระหยดเข้า นางเจ้าแม่ทรงศาสดราชัย.
(มโนห์รา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ชะแถก (ถิ่น)

ก. กระแทก, กระทบโดยแรง, กระทุ้ง, เช่น ชะแถกแทงทอท่วย. (ม. คำหลวง มหาราช).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ชะแถก (ถิ่น)

ก. กระแทก, กระทบโดยแรง, กระทุ้ง, เช่น ชะแถกแทงทอท่วย เขาสัยม ส่วยงมี. (ม. คำหลวง มหาราช).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ก่อน ๓

ก. ตัด, ทอน, เช่น ก่อนพวนขาดเป็นท่อน. (ตะเลงพ่าย ๑๗๒); ตี, ทูป, ข้อน ก็ใช้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ก่อน ๓

ก. ตัด, ทอน, เช่น บันเรือขาด เปนท่อน ก่อนพวนขาดเป็นท่อน. (ตะเลงพ่าย); ตี, ทูป, ข้อน ก็ใช้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เคี้ย (ถิ่น; กลอน) ก. อยู่ เช่น เคี้ยค่อมเคี้ยคอยทวาร.
(ม. คำหลวง ทศพร).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เคี้ย (ถิ่น; กลอน) ก. อยู่ เช่น อันเคี้ยรดาษด้วยเคี้ย
เคี้ยค่อมเคี้ยคอยทวารทุกแห่งแล.
(ม. คำหลวง ทศพร).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กุสุมวิจิตร น. ชื่อฉันทวรรณคดี กำหนดด้วยคณะคือ
น ข น ข บาทละ ๑๒ อักษร (ตามแบบว่า
นยสหิตานุยา กุสุมวิจิตตา) ตัวอย่างว่า จะร
จิตรอรรธา ปิสุณวิจิณ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กุสุมวิจิตร น. ชื่อฉันทวรรณคดีแบบหนึ่ง กำหนดด้วย
๔ คณะ คือ น คณะ ข คณะ น คณะ ข
คณะ บาทละ ๑๒ คำ หรือ ๑๒ พยางค์
(ตามแบบว่า นยสหิตานุยา กุสุมวิจิตตา)
ตัวอย่างว่า จะรจิตรอรรธา ปิสุณวิจิณ
พิปริตญาณชล บรรชนทำลาย. (ชุมนุมตำรา
กลอน).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขอ (ถิ่น) ก. ร้องเพลง เช่น ขับชอยชอยศอ้าง.
(ลอ ๑๕).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขอ (ถิ่น) ก. ร้องเพลงโดยมีดนตรีประกอบ เช่น
ขับชอยชอยศอ้าง ภาลูกกษัตริย์เจ้าช้าง ชันแท้

ไครเทียม เทียบนา. (ลอ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การเพิ่มเติมข้อความในตัวอย่างเป็นการเพิ่มความ ทำให้ผู้ใช้พจนานุกรมได้เข้าใจมากขึ้น บางคำคือ **กำลูง** ได้เปลี่ยนชื่อเอกสารซึ่งเป็นที่มาของตัวอย่างเสียใหม่ บางคำ คือ **ขยด** และ **ค่อน ๓** ได้ตัดเลขหน้าของเอกสารออก บางคำคือ **กุสุมวิจิตร** ไม่ใช่ **เช่น** แต่ใช้คำว่า **ตัวอย่างว่า** แทน.

๒.๓.๒.๒ การลบตัวอย่าง การลบตัวอย่างมี ๒ ลักษณะคือ การลบตัวอย่างของทุกบทนิยามและการลบตัวอย่างของบางบทนิยาม ดังนี้

(๑) การลบตัวอย่างของทุกบทนิยาม มีเฉพาะคำศัพท์ที่เป็น
แม่คำ ตัวอย่าง

กริช [กะหฺรีด] (แบบ) น. คูณ, อุจจาระ, จี๋, กรีส
ก็ใช้ เช่น หนึ่งน้ามูตรกรีส,
ญาเกียจฎากิด คำคนตินิกิน.
(สรรพสิทธิ์). (ส.; ป. กรีส).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กริช [กะหฺรีด] (แบบ) น. คูณ, อุจจาระ, จี๋. (ส.; ป. กรีส).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กล่ำ ๓ [กะหฺล่ำ] (โบ; กลอน) ใช้คู่กับคำว่า
กระเลือก หมายความว่า
กลอกไปกลอกมา เช่น
กล่ำดากระเลือกกระเลือก
กลอกตากลม. (ลอ ๗๓).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กล่ำ ๓ [กะหฺล่ำ] (โบ; กลอน) ใช้คู่กับคำว่า
กระเลือก หมายความว่า
กลอกไปกลอกมา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

(๒) การลบตัวอย่างของบางบทนิยาม มีเฉพาะคำศัพท์ที่เป็น

แม่คำ ตัวอย่าง

กระย่อน ก. ขย่อน คือ อาการขยับขึ้นขยับลง,
กระหย่อนก็ใช้ เช่น พระยานั่งอยู่แลกระหย่อน
องค์โลดขึ้นทั้งนั้นก็ดิ้นสูงได้ ๑๘ ศอก.
(ไทรภูมิ; สรรพสิทธิ์; พงศ. เหนือ); ขวบยาบ,
แกว่ง เช่น ลมไกวกิ่งกลฟ่อน ก็กระย่อนอยู่
ยานโยน. (สมุทรโฆษ); ขยับ เช่น ยกค้อน
กระย่อนคูบริพาร. (สมุทรโฆษ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระย่อน ก. ขย่อน คือ อาการขยับขึ้นขยับลง,
กระหย่อน ก็ใช้; ขวบยาบ, แกว่ง เช่น
ลมไกวกิ่งกลฟ่อน ก็กระย่อนอยู่ยานโยน.
(สมุทรโฆษ); ขยับ เช่น ยกค้อนกระย่อน
คูบริพาร. (สมุทรโฆษ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

โกรด [โกรด] (โบ) ว. ว่องไว, แข็งแรง, เต็มที่, เต็มกำลัง,
โดดเดี่ยว, เปลี่ยว, เช่น ผอมเหมือน
กวางโกรกโกรด. (มโนห์รา), โตรด
ก็ใช้ เช่น เยียยลสุดเดี่ยวตรอมโตรด.
(ทวาทศมาส).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

โกรด [โกรด] (โบ) ว. ว่องไว, แข็งแรง, เต็มที่, เต็มกำลัง,
เช่น ผอมเหมือนกวางโกรกโกรด.
(มโนห์รา); เปลี่ยว, คะนอง, เช่น
ควายโกรด; โดดเดี่ยว; โตรด ก็ใช้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้นอธิบายได้ว่า

คำว่า **กระย่อน** ลงตัวอย่างในบทนิยามว่า อาการขยับเขยื้อนขึ้นลง ส่วนบทนิยามว่า
แกว่งและขยับ ยังคงตัวอย่างไว้เช่นเดิม

คำว่า **โกรด** ลงตัวอย่างประกอบคำไวพจน์

๒.๓.๒.๓ การเปลี่ยนตัวอย่าง มีเฉพาะคำศัพท์ที่เป็นแม่คำ ดังตัวอย่าง

กระลาการ (โบ) น. ตุลาการ เช่น เมื่อกระลาการไปดู
นั้นไซ้, มิได้ให้กระลาการกำหนดพื้นที่
รู้อยู่มหา ฯลฯ. (อัยการเบ็ดเสร็จ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระลาการ (โบ) น. ตุลาการ เช่น แลผู้พิพากษา
กระลาการได้ไปโดยคลองธรรม
ดังกล่าวมานี้. (สามดวง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กำเสา ก. กระเสา, เสา, เช่น กำเสาสบาย
ชบเซา. (อุเทน).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กำเสา ก. กระเสา, เสา, เช่น เลือก
ชบสยบสกลลง กำเสาโศกระด้าง
ดาล. (สุชน).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คลาธ [คลาด] (โบ) ก. คลาด เช่น ดอกไม้จวงจันทน์
คลาธแล. (ม. คำหลวง มหาราช).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คลาธ [คลาด] (โบ) ก. คลาด, เคลื่อนจากที่หมาย, เช่น
เร่งฝ้ายเร่งคลาธคลา แลนา. (ลอ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ควณ ก. คำนวน เช่น คุณควณสวนสอบ.
(อิเหนา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ควณ

ก. คำนวน เช่น ขับควณทวนเทียบ
ด้วยตำราพิเคราะห์พระชันษาชะตา
เมือง. (อิเหนา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๗.๒.๔ การเปลี่ยนแปลงอักษรวิธีของตัวอย่าง มีทั้งที่เป็นแม่คำและ

ลูกคำ ตัวอย่าง

แม่คำ

กัปน [กัปปะหนก] (แบบ)

ว. กำพรว้า, นำสงสาร, เช่น
อันว่าพรหมณ์ชราขึ้นกัปน.
(ม. คำหลวง ชูชก).
(ป. กปณก).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กัปน [กัปปะหนก] (แบบ)

ว. กำพรว้า, นำสงสาร, เช่น
อันว่าพรหมณ์ชรา ขึ้น กัปน.
(ม. คำหลวง ชูชก).
(ป. กปณก).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กริ้ว [กริ้ว] (ราชา)

ก. โกรธ, เคือง, ในบทกลอน
โบราณ ใช้ในที่สามัญก็มี
เช่น ผูกมหาชนทั้งหลายกริ้ว
โกรธ. (ม. คำหลวง ชูชก)

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กริ้ว [กริ้ว] (ราชา)

ก. โกรธ, เคือง, ในบทกลอน
โบราณ ใช้ในที่สามัญก็มี
เช่น ผูกมหาชนทั้งหลายกริ้ว
โกรธ. (ม. คำหลวง ชูชก)

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กะไค (โป) ว. เคย เช่น เคาะกะไคไคเลียม
รอกเคิ้น. (นิ. นรินทร์ ๖๗).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กะไค (โป) ว. เคย เช่น เคาะกะไคไคเลียม
ลอคเคิ้น. (นิ. นรินทร์ ๖๗).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ไกรย [ไกรย] น. หลัง เช่น โจมเหลียวไกรยเกรง.
 (ชวนฟ่าย), อกระอุ กรยมไกรย
 กระด้าง. (ทวาทศมาส). (ข.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ไกรย [ไกรย] น. หลัง เช่น โจมหลยวไกรยเกรง.
 (ชวนฟ่าย), อกระอุ กรยมไกรย
 กระด้าง. (ทวาทศมาส). (ข.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กากภาษา [กาอะพาสา] น. ชาติกา เช่น บางมาร
 นิรมิตอินทรีย์ เสียรเป็นอสุรี
 และกายเป็นกากภาษา.
 (คำพากย์).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กากภาษา [กาอะพาสา] น. ชาติกา เช่น ลางมาร
 นิรมิตอินทรีย์ เสียรเป็นอสุรี
 และกายเป็นกากภาษา.
 (คำพากย์).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

โกธรมธาตุ

น. ธาตุไต้ฟ้า คือแผ่นดิน เช่น
ปางพินไกรโกธรมธาตุ. (ม. คำหลวง
ทานกัณท์).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

โกธรมธาตุ

น. ธาตุไต้ฟ้า คือแผ่นดิน เช่น
ปางพินไกรโกธรมธาตุ. (ม. คำหลวง
ทานกัณท์).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำว่า กัปนก มีการเปลี่ยนจาก จัน เป็น จัน น่าจะมาจากการผิดพลาดในการพิสูจน์อักษรของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เพราะ จัน มีความหมายว่า ของที่แยกออกมาจากส่วนใหญ่หรือลักษณะนามเรียกของที่เป็นก้อนเป็นแผ่นเล็ก ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ๓๖๔) ซึ่งไม่เข้ากับบริบทในตัวอย่าง ส่วน จัน น่าจะเป็นคำคำเดียวกับคำว่า จีระ จีระนะ หรือ จินณะ ซึ่งมีความหมายว่า แก่ คร่ำคร่า ยุบ หรือชำรุด (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ๓๖๔, ๓๖๖) ซึ่งทำให้ความหมายของตัวอย่างชัดเจนบริบูรณ์

คำว่า กริ้ว เปลี่ยนจาก ทั้ง เป็น ทั้ง ซึ่งเป็นอักษรวิธแบบโบราณเช่นเดียวกับคำว่า เหลียว เป็น หลยว ในคำว่า โกรย เพื่อให้เป็นระเบียบเดียวกับคำ กรยม ของตัวอย่างที่มาจากทวาทศมาส

คำว่า กากภาษา เปลี่ยนคำว่า บาง เป็น ลาง น่าจะมาจากความต้องการให้ถูกต้องตามต้นฉบับคำพากย์ ซึ่งเป็นวรรณกรรมโบราณ ซึ่งใช้ ลาง ในความหมายว่า แต่ละ หรือต่าง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ๑๐๐๕) โดยไม่ใช่คำว่า บาง อย่างเช่นปัจจุบัน

คำว่า โกธรมธาตุ เปลี่ยน พิน เป็น พิน ทำให้ตัวอย่างเปลี่ยนเป็นปางพิน หรือปางพิน ทำให้ได้ความหมายว่า ปางพิน เพราะปางพินหมายถึง สมัยนั้น คราวนั้น หรือเวลานั้น

๒.๗.๒.๕ การแสดงรายชื่อวรรณกรรม มีทั้งคำศัพท์ที่เป็นแม่คำและลูกคำ
แม่คำ

กระสัน

ก. กระสัน, คิณุกพันอยู่, มีใจจดจ่ออยู่, เช่น
ปู่กระสันถึงไก่อในไพรพฤษ; ...

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระสัน ก. คะนึ่ง, คิดผูกพันกัน, มีใจจ่ออยู่, เช่น
 ปู่กระสันถึงไก่ในไพรพฤษ. (ลอ); ...
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กุมารลพิตา [กุมาระละลิตา] น. ชื่อฉันทวรรณพฤติกำหนด
 ด้วย ๒ คณะ คือ ช คณะ
 และ ส คณะ บาทละ ๓
 อักษร (ตามแบบว่า กุมารลพิ
 ตาสุตา) ตัวอย่างว่า อนึ่งนุช
 มีจิต สนิทกรุณเปรมปรีดี.
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กุมารลพิตา [กุมาระละลิตา] น. ชื่อฉันทวรรณพฤติแบบ
 หนึ่ง กำหนดด้วย ๒ คณะ
 คือ ช คณะ และ ส คณะ
 และเติมกรูข้างท้ายอีก ๑ คำ
 หรือ ๑ พยางค์ จึงมีบาทละ
 ๓ คำ หรือ ๓ พยางค์ (ตาม
 แบบว่า กุมารลพิตาสุตา)
 ตัวอย่างว่า อนึ่งนุชมีจิต สนิท
 กรุณเปรมปรี ดิสวามิมะนะ
 ภัคดี ภิบาลบมือนาทร.
 (ชุมนุมตำรากลอน).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๗.๒.๖ การลบเลขหน้าวรรณกรรม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
 พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ลบเลขหน้าของข้อความจากวรรณกรรม ซึ่งเคยปรากฏในพจนานุกรม พ.ศ.
 ๒๕๒๕ ออก ซึ่งมีทั้งคำศัพท์ที่เป็นแม่คำและลูกคำ

แม่คำ

กามินี น. หญิง เช่น จกามินีปน รสร่วม กันนา.
 (ลอ ๔๐๓). (ป. ว่า หญิงมีความใคร่).
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

- กามินี น. หญิง เช่น จกามินีปน รสร่วม กันนา.
(ลอ). (ป. ว่า หญิงมีความใคร่).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
- กุงาน น. ห่าน ใช้ความหมายถึงนกยูง ก็มี เช่น
แพนกุงานกระพือ. (สมุทรโฆษ ๒๖๘),
กลางคชเทอดแพนกุงาน ง่ากว้าง. (ลิลิตพยุหยาตรา).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- กุงาน น. ห่าน ใช้ความหมายถึงนกยูง ก็มี เช่น
แพนกุงานกระพือ. (สมุทรโฆษ), กลางคชเทอด
แพนกุงาน ง่ากว้าง. (ลิลิตพยุหยาตรา).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
- ก่อน ๓ ก. ตัด, ทอน, เช่น ก่อนพวนขาดเป็นท่อน.
(ตะเลงพ่าย ๑๗๒); ตี, ทูบ, ข้อน ก็ใช้.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- ก่อน ๓ ก. ตัด, ทอน, เช่น ก่อนพวนขาดเป็นท่อน.
(ตะเลงพ่าย); ตี, ทูบ, ข้อน ก็ใช้.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
- โคกมั่ว ๒ น. ชื่อชนิดหนึ่ง เช่น โคกมั่วมายนางนวล.
(ลอ. ๘๕).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- โคกมั่ว ๒ น. ชื่อชนิดหนึ่ง เช่น โคกมั่วมายนางนวล
กระสาสรลกระสันต์. (ลอ).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
- ถูกคำ
- ภูฏาคาร น. เรือนยอดเช่นปราสาท เช่น ธกัแต่งภูฏาคาร
ปราสาท. (ลอ. ๖๕๖).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

- กุฎาคาร** น. เรือนยอดเช่นปราสาท เช่น ธกัณฑ์กุฎาคาร ปราสาท. (ลอ.).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
- เก้งพัง** น. เรือสำปั้นขนาดใหญ่มีเก้งกลางลำ เช่น เรือเก้งพังทั้งสองลำรองเสร็จ. (นิ. ลอนดอน ๑๑๕๕).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- เก้งพัง** น. เรือสำปั้นขนาดใหญ่มีเก้งกลางลำ เช่น เรือเก้งพังทั้งสองลำรองเสร็จ. (นิ. ลอนดอน).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การลบเลขหน้าของวรรณกรรมน่าจะมาจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่า การพิมพ์หนังสืออ้างอิงแต่ละครั้ง อาจมีจำนวนหน้าต่างกัน ข้อความที่นำมาเป็นตัวอย่างก็จะไม่ปรากฏในหน้าเดิมเสมอ ประกอบกับผู้ใช้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานก็ไม่อาจหาเอกสารอ้างอิงที่พิมพ์ตามปีพุทธศักราช ซึ่งราชบัณฑิตยสถานนำมาอ้างอิงได้ ฉะนั้นเลขหน้าที่ระบุในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ จึงไม่มีความจำเป็น

๒.๗.๒.๗ การลบชื่อวรรณกรรม พบการลบชื่อวรรณกรรมอ้างอิงของ

แม่คำ ๑ คำ คือ

- กรามพลู** [กรามพลู] (โบ) น. กรามพลู เช่น แห้วหมู พืชกรามพลูก็มี (ม. คำหลวง มหาพน; โอสถพระ นารายณ์). (เทียบทมิฬ กรามปู).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- กรามพลู** [กรามพลู] (โบ) น. กรามพลู เช่น แห้วหมู พืชกรามพลูก็มี (ม. คำหลวง มหาพน). (เทียบทมิฬ กรามปู).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การลบเช่นนี้ไม่สามารถสันนิษฐานเหตุผลที่แน่นอนได้ อาจเกิดจากข้อบกพร่องในการจัดพิมพ์

๒.๘ การเพิ่มรายละเอียด พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เพิ่มรายละเอียดบทนิยามในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ รวม ๗๖ คำ เป็นแม่คำ ๓๓ ลูกคำ ๔๓ คำ ตัวอย่าง

แม่คำ

ก้วยจับ

น. ชื่อของกินชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้งที่ใช้ทำเส้น ก้วยเดียว แต่หั่นเป็นชิ้นใหญ่ ๆ. (จ.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ก้วยจับ

น. ชื่อของกินชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้งที่ใช้ทำเส้น ก้วยเดียว แต่หั่นเป็นชิ้นใหญ่ ๆ ต้มสุกแล้วปรุงด้วยเครื่องมีหมูเป็นต้น. (จ.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กั*

น. ฐานสำหรับรองสิ่งของ ทำด้วยวัสดุต่าง ๆ มีรูปต่าง ๆ กัน เช่น ฐานรองแจกัน ฐานรองกระถางต้นไม้; ภาชนะมีรูปต่าง ๆ สำหรับใส่เครื่องน้ำชาแบบจีน เช่น กั๊ญวน. (จ.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กั*

น. ฐานสำหรับรองสิ่งของหรือสำหรับนั่ง ทำด้วยวัตถุต่าง ๆ มีรูปต่าง ๆ กัน เช่น กี่รองแจกัน กี่รองกระถางต้นไม้; ภาชนะมีรูปต่าง ๆ สำหรับใส่เครื่องน้ำชาแบบจีน เช่น กั๊ญวน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขนำ [ชะหฺนํ] (ถิ่น – ปักษ์ใต้) น. กระท่อม.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขนำ [ชะหฺนํ] (ถิ่น – ปักษ์ใต้) น. กระท่อมชั่วคราวในทุ่งนาเป็นต้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ชั้น ๓ ก. อาการร้องเป็นเสียงอย่างหนึ่งของไก่หรือนก
บางชนิด เช่น นกเขา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ชั้น ๓ ก. อาการร้องเป็นเสียงอย่างหนึ่งของไก่หรือนก
บางชนิดเฉพาะในตัวผู้ เช่น ไก่ ไก่ฟ้า นกเขา ใช้เป็น
สัญญาณติดต่อสื่อสารในสัตว์ประเภทเดียวกัน จะร้อง
มากในระหว่างฤดูผสมพันธุ์ หรือในเวลาจำเพาะเช่น
เช้าตรู่.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คล้อง [คล้อง] ก. เอาของที่เป็นวงหรือบ่วงสวมสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้า เช่น
คล้องพวงมาลัย, เอาของที่เป็นวงหรือไค้เกี่ยวหรือ
เกี่ยวกัน เช่น ลูกโซ่คล้องกัน คล้องแขน, รับกัน เช่น
ชื้อคล้องกัน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คล้อง [คล้อง] ก. เอาของที่มีลักษณะเป็นเส้น เป็นวงหรือเป็นบ่วง
คาด เกี่ยว หรือสวมสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้า เช่น ผ้ายคล้องคอ
คล้องพวงมาลัย คล้องช้าง, เอาของที่เป็นวงหรือไค้
เกี่ยวหรือเกี่ยวกัน เช่น ลูกโซ่คล้องกัน คล้องแขน,
รับกัน เช่น ชื้อคล้องกัน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คลี [คลี] (โบ) น. การเล่นแข่งขันอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้ไม้ตีลูกกลมด้วยไม้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คลี [คลี] (โบ) น. ลูกกลม เช่น เล่นคลี โยนคลี, (โบ) การเล่น
แข่งขันอย่างหนึ่ง ผู้เล่นใช้ไม้ตีลูกกลมด้วยไม้ เช่น
ให้พระยาสามนตค์คนดี มาตีคลีพนันในสนาม.
(สังข์ทอง); (ถิ่น-อีสาน) การเล่นแข่งขันอย่างหนึ่ง

แต่ละฝ่ายใช้ไม้ตีลูกกลมซึ่งทำด้วยไม้ขนาดลูกมะนาว หรือโตกว่าเล็กน้อย ฝ่ายที่ตีลูกไปสู่ที่หมายทางฝ่ายของตนได้ก่อนเป็นฝ่ายชนะ; การเล่นลูกกลมด้วยลีลาเอียงกรายเพื่อบูชาเทพเจ้า เช่น นางเริ่มเคาะกลีบบูชาพระศรีเทวี. (กามนิด). (เทียบ ส. กุฑ, กุส โคล; ป. กุพ ว่า ลูกกลม).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กันแดด

น. ชื่อหมวกชนิดหนึ่ง กรอด้วยไม้ก้อกหรือไม้โสน เพื่อให้เบา มีปีกใหญ่รูปอย่างกะโล่.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กันแดด

น. ชื่อหมวกชนิดหนึ่ง ทรงกลมมีปีกแข็งโดยรอบ โครงทำด้วยไม้ก้อกหรือไม้ฉำฉา หรือไม้โสน หุ้มด้วยผ้า, หมวกกะโล่ก็เรียก ว. ที่ลดความเข้มของแสง เช่น แว่นกันแดด หมวกกันแดด.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระต่ายตื่นตูม (สำ)

น. อาการที่ตื่นตกใจง่ายโดยไม่ทันสำรวจให้ถ่องแท้ก่อน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระต่ายตื่นตูม (สำ)

น. ใช้เปรียบเทียบคนที่แสดงอาการที่ตื่นตกใจง่ายโดยไม่ทันสำรวจให้ถ่องแท้ก่อน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ของเคียง (สำ)

น. ของกินที่เอามาตั้งเทียบข้าง, ราชศัพท์ว่า เครื่องเคียง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ของเคียง (สำ)

น. ของกินที่เอามาตั้งเทียบข้างเพื่อกินประกอบกับอาหารบางชนิด, ราชศัพท์ว่า เครื่องเคียง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จับไม้

น. การเล่นดนตรีอย่างหนึ่ง มีคนเล่น ๓ คนด้วยกัน คนหนึ่งจับร้องลำน้า คนหนึ่งตีชอประสานเสียง คนหนึ่งไกวบัณเฑาะว์ให้จังหวะ; ชื่อคำประพันธ์ ชนิดหนึ่งใช้โคลงกับกาพย์สุรางคนางค์สลับกัน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

จับไม้

น. การเล่นดนตรีอย่างหนึ่ง มีคนเล่น ๓ คนด้วยกัน คนหนึ่งจับร้องลำน้า คนหนึ่งตีชอ ๑ สายประสานเสียง คนหนึ่งไกวบัณเฑาะว์ให้จังหวะ; ชื่อคำประพันธ์ ชนิดหนึ่งใช้โคลงกับกาพย์สุรางคนางค์สลับกัน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เครื่องเงิน

น. เครื่องสานที่ลงรักฉาบชาด.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เครื่องเงิน

น. เครื่องสานที่ทำจากผิวไม้ไผ่ซึ่งนำมาเรียงแล้วทำเป็นโครง ฉาบด้วยรักสมุกหรือรักชาดเพื่อกันน้ำรั่วซึม ไทยได้รับวิธีการทำมาจากไทยเงิน ซึ่งอยู่ในญวนนานได้ จึงเรียกว่าเครื่องเงิน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

แคว [แคว]

น. ลำน้ำที่ไหลมาลงลำน้ำอีกสายหนึ่ง

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

แคว [แคว]

น. ลำน้ำที่ไหลมาลงลำน้ำอีกสายหนึ่ง ซึ่งมีขนาดใหญ่พอ ๆ กัน เช่น แควน้อย แควใหญ่; แม่น้ำหรือลำธารสายเล็กที่ไหลลงสู่แม่น้ำหรือลำธารสายใหญ่ เช่น แควป่าสัก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าได้เพิ่มรายละเอียดบทนิยามของคำศัพท์แต่ละคำให้มีเนื้อความละเอียดกว้างขวางกว่าเดิม รวมทั้งบางคำได้เพิ่มตัวอย่าง (ขัน ๑ แคว) หรือเพิ่มจำนวนบทนิยาม (แคว) ด้วย ทำให้เป็นบทนิยามที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๒.๕ การเขียนใหม่แต่หมายถึงสิ่งเดิม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ปรับบทนิยามโดยปรับเปลี่ยนท่วงทำนองในการใช้ภาษาเสียใหม่แต่เนื้อความยังหมายถึงสิ่งเดิม รวม ๓๓ คำ เป็นแม่คำ ๑๕ คำ ลูกคำ ๒๒ คำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

กต ๑ น. ชื่ออักษรที่มีตัว จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ค ต ถ ท ฐ ศ ษ ส สะกด เรียกว่า แม่หรือมาตรากด
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กต ๑ น. เรียกคำหรือพยางค์ที่มีตัว จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ค ต ถ ท ฐ ศ ษ ส สะกดแม่กดหรือมาตรากด
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระเดือก น. ส่วนอวัยวะที่เป็นก้อนแข็งที่ในคอ อยู่เหนือหลอดลม เรียกว่า ลูกกระเดือก.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระเดือก น. ส่วนของกล่องเสียง มีลักษณะโปนออกมากลางลำคอ เนื้อนุ่มเห็นได้ชัดในผู้ชายเรียกว่า ลูกกระเดือก.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

แซละ [แซละ] น. ชื่อลวดลายเล็ก ๆ สำหรับเสริมให้เข้ากับกะเปาะที่มีอยู่.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

แซละ [แซละ] น. ลายเกลียวเส้นลวดเล็ก ๆ ส่วนมากนิยมทำไว้ตรงโคนกะเปาะที่ฝังหัวแหวนแบบโบราณชนิดเม้มหรือลิ่มขอบ.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

โหล่น [โหล่น]

น. หญิงนายประตูซึ่งรับราชการอยู่ใน
พระราชวัง หน้าทีกล้ายตำรวจ; ตำแหน่ง
ราชการฝ่ายทหาร. (จารึกสยาม).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

โหล่น [โหล่น] (โบ)

น. ชื่อกรมซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย
ในพระราชฐานชั้นใน, เจ้าพนักงานหญิงในกรม
โหล่น มีหน้าที่กล้ายตำรวจ; ตำแหน่งราชการ
ฝ่ายทหาร. (จารึกสยาม).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระ ๑ [กระ]

คำย้าหน้าคำขึ้นต้นด้วย ค ในบทกลอนมีความ
แปลอย่างเดียวกับคำเดิมนั้น คือ กระครง
กระไกร กระกรีก กระกราบ กระโครม.
(ม. ร่ายยาว).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระ ๑ [กระ]

คำกร่อนของคำหน้าซึ่งซ้ำกับคำหลังในคำที่มี
คร- เป็นพยัญชนะต้นในบทกลอน มีคำแปล
อย่างเดียวกับคำเดิมนั้น และมีความหมาย
ในทางย้าคำหรือเป็นพหูพจน์ เช่น กระครง
(หมายความว่า ครางคราง) กระครื้น
(หมายความว่า ครื้นครื้น) กระโครม
(หมายความว่า โครมโครม).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คร่าว [คร่าว]

น. ชื่อต้นไม้ที่ตรงกับเสาสำหรับตีสังกะสีหรือ
ไม้ทับเพื่อทำฝาหรือรั้วเป็นต้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คร่าว [คร่าว]

น. โครงสร้างซึ่งทำขึ้นด้วยวัสดุอย่างใดอย่าง
หนึ่งเช่นไม้ โลหะ เพื่อใช้ในการยึดแผ่นวัสดุที่
ทำเป็นฝา รั้ว หรือฝาเพดาน ส่วนใหญ่จะยึด

กับโครงสร้างที่สำคัญมีเสาคาน เป็นต้น คร่าว
ดีได้ทั้งในแนวตั้ง แนวนอน หรือเป็นตาราง.
คร่าว ๆ ว. เล่า ๆ พอเห็นเป็นเค้า, ยังไม่
เรียบร้อย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กฎศีลธรรม

น. ข้อกำหนดเกี่ยวกับศีลธรรม.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กฎศีลธรรม

น. กฎว่าด้วยการกระทำที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องทาง
ศีลธรรม.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระเดาะปาก

ก. ทำปากให้ดังด้วยอาการกระดกลิ้นเพดานแล้วสลดลง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระเดาะปาก

ก. ทำให้เกิดเสียงดังด้วยการใช้ลิ้นดันเพดานเป็นต้น
แล้วสลดลง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ไข่หงส์

น. ขนมีไข่เหี้ย แต่มีขนาดเล็กกว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ไข่หงส์

น. ชื่อขนอย่างหนึ่งทำด้วยเป้งทอด มีไส้ทำด้วย
ถั่วเขียวหนึ่งผัดกับพริกไทย เกลื่อนน้ำตาลจนแห้ง
ลักษณะกลม, ไข่เหี้ย ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขรัวยาย

น. ยายของเจ้าซึ่งเป็นราชโอรสหรือราชธิดา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขรัวยาย

น. สามัญชนที่เป็นยายของพระองค์เจ้า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คบคนให้ดูหน้า ซื้อผ้าให้ดูเนื้อ (สำ)

ก. จะคบใครให้พิจารณา

เสียก่อน เช่นเดียวกับจะซื้อผ้า

ก็ต้องพิจารณาเนื้อผ้า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คบคนให้ดูหน้า ซื้อผ้าให้ดูเนื้อ (สำ)

ก. จะพิจารณาคนหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้

พิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คหกรรมศาสตร์ [คะหะกำมะสาต]

น. วิชาว่าด้วยศิลปะและหลักของการ
ครองเรือน เช่น หลักการโภชนาการ
การจัดและตกแต่งบ้าน การเลี้ยงดูเด็ก,
เกษตรศาสตร์ หรือ เศรษฐศาสตร์
ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คหกรรมศาสตร์ [คะหะกำมะสาต]

น. วิชาที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทาง
วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และ
มนุษยศาสตร์ โดยมุ่งพัฒนาครอบครัว
ด้วยการจัดการทรัพยากรบุคคล วัสดุ
และสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาอาชีพและ
เสริมสร้างคุณภาพชีวิต ความมั่นคงของ
สถาบันครอบครัวและสังคม.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น เห็นได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเปลี่ยนมุมมอง
สิ่งต่าง ๆ เช่น คำว่า กด ๑ เปลี่ยนจากการเน้นเฉพาะอักษรที่เป็นตัวสะกดเท่านั้น มาพิจารณาทั้ง
พยางค์หรือคำ คำว่า กระเดือก แทนที่จะกล่าวอย่างกว้าง ๆ ว่า อวัยวะที่เป็นก้อนแข็งที่ในคอ

ก็กล่าวว่า ส่วนของกล่องเสียง คำว่า **กระ ๑** เปลี่ยนมุมมองจาก คำย่ำ เป็น คำกร่อน หรือคำว่า **คร่าว** เปลี่ยนมุมมองจากวิเศษเฉพาะตัวเพราะเป็น “ตัวไม้ที่ตรงกับเสา” เป็นวัสดุที่ทำหน้าที่ “เพื่อใช้ยึด”

๒.๑๐ การแสดงชื่อสกุลชื่อวิทยาศาสตร์และชื่อวงศ์ของพืชและสัตว์ ชื่อสกุลของพืชหรือสัตว์ เขียนด้วยอักษรโรมันขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่ และพิมพ์แบบตัวเอนหรือขีดเส้นใต้ (ในเวลาที่เขียน) ส่วนชื่อวิทยาศาสตร์อาจเป็นชื่อสกุลเพียงอย่างเดียวหรือประกอบด้วยชื่อสกุลและชื่อชนิด (species) (ซึ่งพิมพ์ด้วยตัวเอนเช่นเดียวกันแต่ชื่อชนิดขึ้นต้นคำด้วยอักษรตัวเล็กโดยมีการเว้นระหว่างชื่อสกุลกับชื่อชนิดของพืชหรือสัตว์นั้น ๆ) นอกจากนี้คำศัพท์บางคำอาจมีส่วนเสริมต่อจากชื่อชนิดพ่วงมาด้วย ส่วนเสริมคือส่วนขยายรายละเอียดโดยส่วนใหญ่คือชื่อผู้ที่ตั้งชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชหรือสัตว์นั้น ๆ เช่น

จามจุรี ๒ น. ชื่อไม้ต้นชนิด *Albizia lebbbeck* Benth. ในวงศ์
Leguminosae ดอก (เกสร) อ่อนมีสีเขียวและขาว ...

คำ *Albizia* คือชื่อสกุล *bebbbeck* คือชื่อชนิด ส่วน Benth. คือ ส่วนเสริม ชื่อสกุลนั้นอักษรตัวแรกพิมพ์ด้วยอักษรตัวใหญ่ ส่วนชื่อชนิดพิมพ์ด้วยอักษรตัวเล็ก และมีการเว้นระหว่างชื่อสกุลกับชื่อชนิด

จากการศึกษาพบว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้มีการเปลี่ยนแปลงส่วนต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้อยู่ ๑๖ ประการคือ การเปลี่ยนชื่อวิทยาศาสตร์ การเปลี่ยนชื่อวิทยาศาสตร์และส่วนเสริม การเปลี่ยนชื่อสกุลและเพิ่มชื่อชนิดและรวมทั้งส่วนเสริม การเปลี่ยนชื่อสกุลและส่วนเสริม การเปลี่ยนชื่อชนิด การเพิ่มชื่อสกุล การเปลี่ยนชื่อชนิดและส่วนเสริม การตัดชื่อชนิดและส่วนเสริม การเปลี่ยนแปลงส่วนเสริม การลบชื่อสกุล การลบชื่อชนิด การเปลี่ยนส่วนเสริมจากคำเต็มเป็นอักษรย่อ การเปลี่ยนส่วนเสริมจากอักษรย่อเป็นคำเต็ม การเปลี่ยนชื่อสกุลจากอักษรย่อเป็นคำเต็ม การเปลี่ยนชื่อวงศ์ และการลบส่วนต่าง ๆ ทั้งหมด อันมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑๐.๑ การเปลี่ยนชื่อวิทยาศาสตร์ มี ๑ คำ ซึ่งเป็นแม่คำคือ

เก่า	น. ชื่อปลาทะเลหลายชนิดในวงศ์ Serranidae ที่มีสีต่าง ๆ เป็นแฉก ค้าง ดวง ลาย หรือจุดประ คล้ำทึบ เช่น ตู๊กแก (<i>Epinephelus tauvina</i>) หมอทะเล (<i>Cromilepis altivelis</i>). (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
เก่า	น. ชื่อปลาทะเลหลายชนิดในวงศ์ Serranidae

ที่มีสีต่าง ๆ เป็นแต้ม ต่าง ดวง ลาย หรือจุด
ประคล้ำทึบ เช่น ตู๊กแก (*Epinephelus*
salmoides) หมอทะเล (*Promicrops*
lanceoatus).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๒ การเปลี่ยนชื่อวิทยาศาสตร์และส่วนเสริม มีทั้งหมด ๒ คำ

ซึ่งเป็นแม่คำ คือ

กะหลาป่า ๒ น. ชื่อชมพูพันธุ์หนึ่งของชนิด *Eugenia*
javanica Lamk. ผลสีเขียว รสหวาน เรียกว่า
ชมพูกะหลาป่า เป็นพรรณไม้ชาว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กะหลาป่า ๒ น. ชื่อชมพูพันธุ์หนึ่งของชนิด *Syzygium*
samalagnense (Blume) Merr. Et L.M. Perry
ผลสีเขียว รสหวานเรียกว่า ชมพูกะหลาป่า
เป็นพรรณไม้ชาว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คัดเค้า น. ชื่อไม้เถาเนื้อแข็งชนิด *Randia siamensis*
Craib ในวงศ์ Rubiaceac มีหนามโค้งแหลม
ดอกสีขาวๆ เหลืองๆ กลิ่นหอม, คัดเค้าเครือ
ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คัดเค้า น. ชื่อไม้เถาเนื้อแข็งชนิด *Oxyceros horridus*
Lour. ในวงศ์ Rubiaceac มีหนามโค้งแหลม
ดอกสีขาวๆ เหลืองๆ กลิ่นหอม, คัดเค้าเครือ
ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำว่า กระหลาป่า ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ *Eugenia javanica* เป็นชื่อวิทยาศาสตร์โดยมี *Eugenia* เป็นชื่อสกุล และ *javanica* เป็นชื่อชนิด และมี Lamk. เป็นส่วนเสริม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ปรับเปลี่ยนเป็น *Syzygium samalangense* และเปลี่ยนส่วนเสริมเป็น (Blum) Merr. Et L.M. Perry แต่วงศ์คงเดิม ส่วนคำว่า คัดเค้า ได้เปลี่ยนแปลงทั้งชื่อวิทยาศาสตร์และส่วนเสริมเช่นเดียวกับ กระหลาป่า

๒.๑๐.๓ การเปลี่ยนชื่อสกุลและเพิ่มชนิดรวมทั้งส่วนเสริม มี ๑ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ คือ

- เคด น. ชื่อไม้ต้นขนาดเล็กหลายชนิดในสกุล *Randia* วงศ์ Rubiaceae เช่น ปรูปรางเคด ควงคายก็มี. (ม. คำหลวง มหาพน).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- เคด, เค็ด น. ชื่อไม้ต้นชนิด *Catunaregum tomentosa* (Blume ex DC.) Tirveng. ในวงศ์ Rubiaceae ลำต้นมีหนามยาว ใบรูปไข่กลับ หรือค่อนข้างกลม ตามยอดอ่อนด้านล่างของใบและดอกมีขนนุ่ม ผลมีเนื้อหลายเมล็ด เช่น ปรูปรางเคดควงคายก็มี. (ม. คำหลวง มหาพน).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๔ การเปลี่ยนชื่อสกุลและส่วนเสริม มี ๑ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ คือ

- กะลา ๒ น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด *Nicolaia elatior* Horan. ในวงศ์ Zingiberaceae ต้นคล้ายข่า สูง ๓ – ๔ เมตร ช่อดอกคล้ายบัวตมแต่กลีบแข็ง สีชมพู หรือแดง มีดอกเล็ก ๆ แน่นเป็นกระจุกอยู่ภายใน ก้านช่อดอกชูขึ้นจากดินและยาวได้ถึง ๑ เมตร หน่อและดอกอ่อนใช้เป็นอาหาร, กาหลา ก็เรียก, ปักยได้เรียก ปุดกะลา.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กะลา ๒

น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด *Etlingera elatior* (Jack) R.M. Smith ในวงศ์ Zingiberaceae ต้นคล้าย ข่า สูง ๓-๔ เมตร ช่อดอกคล้ายบัวตมแต่ กลีบแข็ง สีชมพูหรือแดง มีดอกเล็ก ๆ แน่น เป็นกระจุกอยู่ภายใน ก้านช่อดอกผุดขึ้นจาก คินและยาวได้ถึง ๑ เมตร หน่อและดอกอ่อน ใช้เป็นอาหาร, กาหลา ก็เรียก, ปักข์ได้เรียก ปุดกะลา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๕ การเปลี่ยนชื่อชนิด มีทั้งหมด ๔ คำ เป็นแม่คำ ๒ คำ

ลูกคำ ๒ คำ ดังนี้

แม่คำ

กระซอน ๒

น. ชื่อแมลงชนิด *Gryllotalpa africana* ในวงศ์ Gryllotalpidae ลำตัวยาว ขนาดย่อม กว่านิ้วก้อยเล็กน้อย สีน้ำตาล ปีกสั้น บินได้ ในระยะใกล้ ขาคู่หน้าสั้นแบน รูปร่างคล้าย อู้งมื่อ ปลายมีหนามแข็ง ใช้ขุดดิน อาศัยอยู่ใน ดิน กินรากพืชและแมลงเล็ก ๆ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระซอน ๒

น. ชื่อแมลงชนิด *Gryllotalpa orientalis* ในวงศ์ Gryllotalpidae ลำตัวยาว ขนาดย่อม กว่านิ้วก้อยเล็กน้อย สีน้ำตาล ปีกสั้น บินได้ ในระยะใกล้ ขาคู่หน้าสั้นแบน รูปร่างคล้าย อู้งมื่อ ปลายมีหนามแข็ง ใช้ขุดดิน อาศัยอยู่ใน ดิน กินรากพืชและแมลงเล็ก ๆ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คั่น ๓

น. ชื่อไม้ต้นขนาดกลางชนิด *Amesiodendron sinensis* (Merr.) Hu ในวงศ์ Sapindaceae ขึ้นตามชายน้ำ สูงประมาณ ๑๐ เมตร, ขัน

ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คัน ๓

น. ชื่อไม้ต้นขนาดกลางชนิด *Amesiodendron chinense* (Merr.) Hu ในวงศ์ Sapindaceae ขึ้นตามชายน้ำ สูงประมาณ ๑๐ เมตร, ขึ้นก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ถูกคำ

กุ้งฝอย

น. ชื่อกุ้งตัวเล็ก ๆ มีหลายชนิด ที่พบในทะเล คือชนิด *Penaeopsis ovirostris* ในวงศ์ Penaeidae ที่พบในน้ำจืด คือ สกุล *Caridina* และ สกุล *Atyopsis* ในวงศ์ Atyidae และ ชนิด *Macrobrachium lanchesteri* ในวงศ์ Palaemonidae.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กุ้งฝอย

น. ชื่อกุ้งตัวเล็ก ๆ มีหลายชนิด ที่พบในทะเล คือชนิด *Penaeopsis avirostris* ในวงศ์ Penaeidae ที่พบในน้ำจืด คือ สกุล *Caridina* และ สกุล *Atyopsis* ในวงศ์ Atyidae และ ชนิด *Macrobrachium lanchesteri* ในวงศ์ Palaemonidae.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กุ้งแห

น. ชื่อกุ้งน้ำจืดชนิด *Macrobrachium sundaicus* ในวงศ์ Palaemonidae.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กุ้งแห

น. ชื่อกุ้งขนาดกลางชนิด *Macrobrachium equidens* ในวงศ์ Palaemonidae ก้ามมีปิ่น

สีเข้ม อาศัยอยู่ในย่านน้ำกร่อย พบข้างในน้ำจืด หรือชายทะเล.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๖ การแสดงชื่อสกุล มีทั้งหมด ๒ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ คือ

กล้วย [กล้วย] น. ชื่อกล้วยลูกผสมพันธุ์หนึ่งในวงศ์ Musaceae ผลใหญ่โค้งงอเป็นเหลี่ยม และยาว กว่ากล้วยหอม สุกแล้วยังมีรสซัด ๆ ฝาด ๆ ถ้าต้มหรือเผาให้สุกกรสดีขึ้น, กล้วยกล้วย ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กล้วย [กล้วย] น. ชื่อกล้วยลูกผสมพันธุ์หนึ่งในสกุล *Musa* วงศ์ Musaceae ผลใหญ่โค้ง เป็นเหลี่ยมและ ยาวกว่ากล้วยหอม เปลือกหนา เนื้อเหนียว ใสแข็งสีส้ม รสหวาน นิยมกินเมื่อทำให้ สุกแล้ว, กล้วยกล้วย ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ข้างตะเภา น. ชื่อปลาทะเลหลายวงศ์ที่มีลายสีน้ำตาล เป็นเส้น แถบ หรือจุด ส่วนมากทำเสียงได้ เช่น ชนิด *Therapon jarbua* ในวงศ์ Theraponidae. ชนิด *Plectorhynchus pictus* ในวงศ์ Haemulidae.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ข้างตะเภา น. ชื่อปลาทะเลหลายชนิดในสกุล *Plectorhynchus* และ *Diagramma* วงศ์ Haemulidae ลำตัวป้อมแบนข้าง สันหัวโค้งลาดลง รอบปากมีเนื้อนุ่ม ใต้คางมีรู ๑-๓ คู่ เกือบเล็กเล็กปากมีฟัน พื้นลำตัวและอกมักมีสีจุดขนาด ในปลาขนาดเล็กมักมีลายสีทึบพาดตามยาวหลายเส้นและมักแตกเป็นจุดเมื่อตัวโตขึ้น ขอบแผ่นปิดเหงือกและในโพรงปากมักมีสี

แดงส้ม ส่วนใหญ่พบอาศัยอยู่ตามแนวปะการัง

ขนาดตั้งแต่ ๓๐ – ๔๐ เซนติเมตร, สร้อย

นกเขา ก็เรียก. (๒) คูช้างลาย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๓ การเปลี่ยนชื่อชนิดและส่วนเสริม มีทั้งหมด ๑๐ คำ เป็นแม่คำ
๕ คำ ลูกคำ ๑ คำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

กอบนาง

น. ชื่อไม้เถาชนิด *Chilocarpus cuneifolius* Kerr

ในวงศ์ Apocynaceae พบทางปักษ์ใต้ มียางขาว,

ย่านกอบนาง ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กอบนาง

น. ชื่อไม้เถาชนิด *Chilocarpus costatus* Miq ในวงศ์

Apocynaceae พบทางปักษ์ใต้ มียางขาว, ย่านกอบนาง

ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จี้ฮ้าย

น. (๑) ชื่อไม้ต้นขนาดกลางชนิด *Terminalia nigro-*

venulosa Pierre ex Laness. ในวงศ์ Combretaceae

เปลือกชั้นในสีแสด รสฝาด ใช้เกี่ยวกับหมาก, กำจาย

ก็เรียก, จันทบุรี เรียก หอมกราย. (๒) ชื่อไม้ต้น ๓

ชนิด ในสกุล *Walsura* วงศ์ Meliaceae คือ ชนิด

W. robusta Roxb., *W. trichostemon* Miq. และ

W. villosa Wall.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

จี้ฮ้าย

น. (๑) ชื่อไม้ต้นขนาดกลางชนิด *Terminalia triptera*

Stapf. ในวงศ์ Combretaceae เปลือกชั้นในสีแสด

รสฝาด ใช้เกี่ยวกับหมาก, กำจาย ก็เรียก, จันทบุรี

เรียก หอมกราย. (๒) ชื่อไม้ต้น ๓ ชนิด ในสกุล

Walsura วงศ์ *Meliaceae* คือ ชนิด *W. robusta*

Roxb., *W. trichostemon* Miq. และ *W. villosa* Wall.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กันหามเสื่อ

น. ชื่อไม้ต้นขนาดเล็ก ๒ ชนิดในวงศ์ *Araliaceae* คือ ชนิด *Trevesia valida* Craib ขึ้นตามหินใกล้ลำธาร ในป่า ลำต้นมีหนามห่างๆ และชนิด *Aralia armata* Seem. ลำต้นและใบมีหนาม ใบเป็นใบประกอบ ขาวประมาณ ๑ เมตร.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กันหามเสื่อ

น. ชื่อไม้ต้นขนาดเล็ก ๒ ชนิดในวงศ์ *Araliaceae* คือ ชนิด *Trevesia valida* Craib ขึ้นตามหินใกล้ลำธาร ในป่า ลำต้นมีหนามห่างๆ และชนิด *Aralia Montana* Blume ลำต้นและใบมีหนาม ใบเป็นใบประกอบ ขาวประมาณ ๑ เมตร.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

ข้าวละมาน (ถิ่น-อีสาน)

น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด *Oryza latifolia* Desv. ในวงศ์ *Gramineae* เป็นข้าวป่า ชนิดหนึ่ง มักขึ้นแซมต้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ข้าวละมาน (ถิ่น-อีสาน)

น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด *Oryza minuta* J. Presl ในวงศ์ *Gramineae* เป็นข้าวป่าชนิดหนึ่ง มักขึ้นแซมต้นข้าว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๘ การลบชื่อชนิดและส่วนเสริม มี ๑ คำ ซึ่งเป็นลูกคำ ดังนี้

ขมิ้นอ้อย

น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด *Curcuma zedoria*

Roscoe ในวงศ์ *Zingiberaceae* เหง้าสีเหลือง

บางส่วนโผล่พื้นดินขึ้นมา ใช้ปรุงอาหารและ
ทำยา, ขมิ้นจีน หรือ ขมิ้นหัวจีน ก็เรียก,
ปักข์ได้เรียก กะตุมุ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขมิ้นอ้อย

น. ชื่อไม้ล้มลุกในสกุล *Curcuma* วงศ์
Zingiberaceae เหง้าสีเหลือง บางส่วนโผล่
พื้นดินขึ้นมา ใช้ปรุงอาหารและทำยา, ขมิ้นจีน
หรือ ขมิ้นหัวจีน ก็เรียก, ปักข์ได้เรียก กะตุมุ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๕ การเปลี่ยนแปลงส่วนเสริม มีทั้งหมด ๖ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ

ดังตัวอย่าง

กระดังงา

น. ชื่อไม้ต้นชนิด *Cananga odorata* (Lamk.)
Hook. f. et Th. ในวงศ์ Annonaceae
ดอกหอม กลีบบาง มี ๖ กลีบ ดอกใช้กลั่น
น้ำมันหอมได้, กระดังงาใหญ่ สะบันงา หรือ
สะบันงาดั้น ก็เรียก. (เทียบมลายู *canange*,
kananga); พรรณไม้ชนิดนี้มีพันธุ์หนึ่งเป็นไม้
พุ่ม ดอกมักมีกลีบมากกว่า ๖ กลีบ หอมอ่อน
เรียกว่า กระดังงาสงขลา [*Cananga odorata*
Hook. F. et Th. var. *fruticosa* (Craib)
J. Sincl./

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระดังงา

น. ชื่อไม้ต้นชนิด *Cananga odorata* (Lam.)
Hook. f. et Thomson. ในวงศ์ Annonaceae
ดอกหอม กลีบบาง มี ๖ กลีบ ดอกใช้กลั่น
น้ำมันหอมได้, กระดังงาใหญ่ สะบันงา หรือ
สะบันงาดั้น ก็เรียก. (เทียบมลายู *canange*,
kananga); พรรณไม้ชนิดนี้มีพันธุ์หนึ่งเป็นไม้
พุ่ม ดอกมักมีกลีบมากกว่า ๖ กลีบ หอมอ่อน
เรียกว่า กระดังงาสงขลา [*Cananga odorata*

Hook. f. et Thomson. var. *fruticosa* (Craib)

J. Sinclair./

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขมิ้นเครือ น. ชื่อไม้เถาหลายชนิดในวงศ์ Menispermaceae เช่น ชนิด *Arcangelisia flava* Merr., *Fibraurea tinctoria* Lour. ทั้ง ๒ ชนิดใช้ทำยาได้, ชนิดหลัง กำแพงเจ็ดชั้น ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขมิ้นเครือ น. ชื่อไม้เถาหลายชนิดในวงศ์ Menispermaceae เช่น ชนิด *Arcangelisia flava* (L.) Merr., *Fibraurea tinctoria* Lour. ทั้ง ๒ ชนิดใช้ทำยาได้, ชนิดหลัง กำแพงเจ็ดชั้น ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขว้าว [ขุว้าว] น. ชื่อไม้ต้นชนิด *Haldina cordifolia* (Hook.f.) Ridsd. ในวงศ์ Rubiaceae ขึ้นในป่าเบญจพรรณทั่วไป ลำต้นสูงใหญ่ ใบมนรูปหัวใจ ปลายแหลม ดอกเหลืองคล้ายดอกกระทุ่ม แต่เล็กกว่า เนื้อไม้สีเหลืองละเอียด ใช้ทำฝ้ายบ้าน เครื่องเรือน และเครื่องกลึง แกะสลัก, กว้าว ขวาว หรือ คว้าว ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขว้าว [ขุว้าว] น. ชื่อไม้ต้นชนิด *Haldina cordifolia* (Roxb.) Ridsdale ในวงศ์ Rubiaceae ขึ้นในป่าเบญจพรรณทั่วไป ลำต้นสูงใหญ่ ใบมนรูปหัวใจ ปลายแหลม ดอกเหลืองคล้ายดอกกระทุ่ม แต่เล็กกว่า เนื้อไม้สีเหลืองละเอียด ใช้ทำฝ้ายบ้าน เครื่องเรือน เครื่องกลึงและเครื่องแกะสลัก,

ก๊าว ขาว หรือ ค๊าว ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขนุน ๑ [ชะหูน] น. ชื่อต้นไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่

ชนิด *Artocarpus heterophyllus* Lamk.

ในวงศ์ Moraceae มีน้ำยางขาว ผลกลมขาว

ราว ๒๐–๕๐ เซนติเมตร ภายนอกเป็นหนาม

ถี่ ภายในมีวงสีเหลืองหรือสีจําปา รสหวาน

กินได้ แก่นสีเหลือง เรียกว่า กรัก ใช้ต้มเอาน้ำ

ย้อมผ้า, พันธุ์ที่มีวงสีเหลือง เนื้อนุ่มแต่ไม่

เหลว เรียก ขนุนหนัง, พันธุ์ที่มีวงสีจําปา

เนื้อนุ่ม เรียก ขนุนจําปาละ, ส่วนพันธุ์ที่มีวง

สีเหลือง เนื้อเหลว เรียก ขนุนละมุด.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขนุน ๑ [ชะหูน] น. ชื่อต้นไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่

ชนิด *Artocarpus heterophyllus* Lam. ในวงศ์

Moraceae มีน้ำยางขาว ผลกลมขาวราว ๒๐ –

๕๐ เซนติเมตร ภายนอกเป็นหนามถี่ ภายใน

มีวงสีเหลืองหรือสีจําปา รสหวาน กินได้

แก่นสีเหลือง เรียกว่า กรัก ใช้ต้มเอาน้ำย้อมผ้า

, พันธุ์ที่มีวงสีเหลือง เนื้อนุ่มแต่ไม่เหลว

เรียก ขนุนหนัง, พันธุ์ที่มีวงสีจําปา เนื้อนุ่ม

เรียก ขนุนจําปาละ, ส่วนพันธุ์ที่มีวงสีเหลือง

เนื้อเหลว เรียก ขนุนละมุด.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

โคเคน

น. สารอินทรีย์ประเภทแอลคาลอยด์ มีสูตร

$C_{17}H_{21}O_4N$ ลักษณะเป็นผลึกสีขาว มีปรากฏใน

ใบของต้นโคคา (*Erythroxylum coca* Lamk.)

ใช้เป็นยาชาเฉพาะที่ได้ดี เป็นยาเสพติด.

(อ. cocaine).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

โคเคน

น. สารอินทรีย์ประเภทแอลคาลอยด์ มีสูตร

$C_{17}H_{21}O_4N$ ลักษณะเป็นผลึกสีขาว มีปรากฏใน

ใบของต้นโคคา (*Erythroxylum coca* Lam.)

ใช้เป็นยาชาเฉพาะที่ได้ดี เป็นยาเสพติด.

(อ. cocaine).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๑๐ การลบชื่อสกุล มีทั้งหมด ๒ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ คือ

ก่ ๒

น. ชื่อต้นไม้ในวงศ์ Fagaceae มี ๓ สกุล คือ

Castanopsis, *Lithocarpus* และ *Quercus*

สกุล *Castanopsis* ผลมีเนื้อในกินได้ รสมัน,

ปักษ์ใต้เรียก กอ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ก่ ๒

น. ชื่อต้นไม้ในวงศ์ Fagaceae บางชนิดผลมี

เนื้อในกินได้ รสมัน, ปักษ์ใต้เรียก กอ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จีกา

น. ชื่อไม้เถาเนื้ออ่อนหลายชนิดในสกุล

Gynopetalum และ *Trichosanthes* วงศ์

Cucurbitaceae ผลกลมขนาดผลมะนาวถึงผล

ส้มเกลี้ยง สุกสีแดง เมล็ดสีเขียวแก่ มีเยื่อเป็น

เมือก ๆ หุ้มและมีรสขม เช่น จีกาแดง หรือ

กระดัง ข้างเผือก (*T. tricuspidata* Lour.)

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

จีกา

น. ชื่อไม้เถาเนื้ออ่อนหลายชนิดหลายสกุล

ในวงศ์ Cucurbitaceae ผลกลมขนาดผลมะนาว

ถึงผลส้มเกลี้ยง สุกสีแดง เมล็ดสีเขียวแก่

มีเยื่อเป็นเมือก ๆ หุ้มและมีรสขม เช่น

จีกาแดง หรือ กระดังช้างเผือก

(*Trichosanthes tricuspidata* Lour.)

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๑๑ การลบชื่อชนิด มี ๑ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ คือ

กวางชะมด น. ชื่อสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็กชนิด *Moschus moschiferus* ในวงศ์ Moschidae ตัวสั้นป้อม สีน้ำตาลแดง หูตั้ง หางสั้น มีแถบสีขาว ๒ แถบขนานกันตามความยาวของลำคอ มีจุดขาว ที่ตะโพกและหลังช่วงท้าย อยู่ตามป่าบนภูเขา สูงในประเทศจีนและเนปาล ชอบหากินตาม ลำพังเวลาเข้ามิดหรือพลบค่ำ ตัวผู้ไม่มีเขาแต่มี เขี้ยวบนยาวประมาณ ๑ เซนติเมตร โผล่ ออกมาเห็นได้ชัด และมีต่อมกลิ่นอยู่ระหว่าง สะดือกับอวัยวะสืบพันธุ์ขับสารคล้ายขี้ผึ้ง ออกมา เรียกว่า ชะมดเขียง ใช้แต่งกลิ่นเครื่องหอมและทำยาได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กวางชะมด น. ชื่อสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็กในสกุล *Moschus* วงศ์ Moschidae ลำตัวป้อม หัวเล็ก ไม่มีเขา เขาหยาบมีสีแตกต่างกัน ตัวเมียเขี้ยวสั้นมาก ตัวผู้มีเขี้ยวยาวคล้ายใบมีดยื่นพ้นริมฝีปาก และมีต่อมกลิ่นอยู่ระหว่างสะดือกับอวัยวะเพศ ขับสารคล้ายขี้ผึ้งออกมาเรียกว่า ชะมดเขียง ใช้แต่งกลิ่นเครื่องหอมและทำยาได้ มักอาศัย อยู่ตามป่าสนและป่าผลัดใบรกที่บนภูเขา มี ๔ ชนิด ได้แก่ กวางชะมดไซบีเรีย

(*M. moschiferus*) กวางชะมดเขาสูง

(*M. chrysogaster*) กวางชะมดดำ (*M. fuscus*)

และกวางชะมดป่า (*M. berezovskii*) ไม่พบใน

ประเทศไทย แต่ที่นำมาเลี้ยงในประเทศไทย
ได้แก่ กวางชะมดป่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๑๒ การเปลี่ยนส่วนเสริมจากคำเต็มเป็นอักษรย่อ มีทั้งหมด ๘๕
เป็นแม่คำ ๖๕ คำ ลูกคำ ๑๖ คำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

กรุงเขมา [กรุงชะเหมา] น. ชื่อไม้เถาชนิด

Cissampelos pareira Linn. var.
hirsute (Buch. ex DC.) Forman
ในวงศ์ Menispermaceae ในรูป
สามเหลี่ยมปลายมน ผลกลมขนาด
มะกล่ำต้น เมื่อสุกสีแดง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรุงเขมา [กรุงชะเหมา] น. ชื่อไม้เถาชนิด

Cissampelos pareira L. var. *hirsute*
(Buch. ex DC.) Forman ในวงศ์
Menispermaceae ในรูปสามเหลี่ยม
ปลายมน ผลกลม เมื่อสุกสีแดง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขจรจบ [ชะจอน-] น. ชื่อหญ้าชนิดหนึ่ง *Pennisetum*

pedicellatum Trin. และ *P.*
polystachyon (Linn.) Schult. ในวงศ์
Gramineae แพร่พันธุ์รวดเร็วมากและ
ปราบยาก หญ้าทั้ง ๒ ชนิดนี้ต้นอ่อน
ใช้เป็นอาหารสัตว์ ต้นแก่ใช้ทำ
กระดาสได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขจรจบ [ชะจอน-] น. ชื่อหญ้าชนิด *Pennisetum*

pedicellatum Trin. และ *P.*

polystachyon (L.) Schult. ในวงศ์

Gramineae แพร่พันธุ์รวดเร็วมากและ

ปราบยาก หญ้าทั้ง ๒ ชนิดนี้ต้นอ่อน

ใช้เป็นอาหารสัตว์ ต้นแก่ใช้ทำ

กระดาษได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำฝอย

น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด *Carthamus tinctorius*

Linn. ในวงศ์ Compositae ดอกใช้ทำยาได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คำฝอย

น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด *Carthamus tinctorius* L.

ในวงศ์ Compositae ดอกใช้ทำยาได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

โกฐสอ

น. ชื่อเรียกรากแห้งของไม้ล้มลุกหลายชนิด

ในสกุล *Angelica* วงศ์ Umbelliferae เช่น

ชนิด *A. sylvestris* Linn., *A. glabra* Makino.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

โกฐสอ

น. ชื่อเรียกรากแห้งของไม้ล้มลุกหลายชนิด

ในสกุล *Angelica* วงศ์ Umbelliferae เช่น

ชนิด *A. sylvestris* L., *A. glabra* Makino.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ข้าวเจ้า

น. ชื่อข้าวพันธุ์หนึ่งของชนิด *Oryza sativa*

Linn. เนื้อเมล็ดโต ใช้หุงเป็นอาหาร เมื่อหุง

แล้วเมล็ดมัก่วนและสวย มีชื่อต่าง ๆ กัน เช่น

ข้าวปิ่นแก้ว ข้าวมันปู. (ไทยใหญ่) เจ้า ว่า

เปราะ, ร่วน, ไม่เหนียว).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ข้าวเจ้า

น. ชื่อข้าวพันธุ์หนึ่งของชนิด *Oryza sativa* L. เนื้อเมล็ดใส ใช้หุงเป็นอาหาร เมื่อหุงแล้วเมล็ดมักร่วนและสลาย มีชื่อต่าง ๆ กัน เช่น ข้าวป่นแก้ว ข้าวมันปู. (ไทยใหญ่ เจ้า ว่า เปราะ, ร่วน, ไม่เหนียว).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คนทีเขมา [คนทีชะเหมา]

น. ชื่อไม้พุ่มชนิด *Vitex*

negundo Linn. ในวงศ์ Verbenaceae คล้ายต้นคนทีสอ แต่ใบเป็นใบประกอบมีใบย่อย ๓-๕ ใบ และมีขนาดใหญ่กว่า ดอกขาว ปลูกไว้ตามบ้าน ใช้ทำยาได้, ปัตตานีเรียก กุโนกามอ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คนทีเขมา [คนทีชะเหมา]

น. ชื่อไม้พุ่มชนิด *Vitex*

negundo L. ในวงศ์ Labiatae คล้ายต้นคนทีสอ แต่ใบเป็นใบประกอบ มีใบย่อย ๓-๕ ใบ และมีขนาดใหญ่กว่า ดอกสีขาว ปลูกไว้ตามบ้าน ใช้ทำยาได้, ปัตตานีเรียก กุโนกามอ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๑๓ การเปลี่ยนส่วนเสริมจากอักษรย่อเป็นคำเต็ม มีทั้งหมด

๑๓ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ ดังตัวอย่าง

กร่าง [กร่าง]

น. ชื่อไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่

ชนิด *Ficus altissima* Bl. ในวงศ์ Moraceae

เปลือกเรียบสีเทา ใบกว้างหนารูปไข่ ปลายมน ไม่มีขน ผลกลม เมื่อสุกสีส้มออกแดง, ลูก ฮ้าง หลวง หรือ ไทรทอง ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กร่าง [กร่าง] น. ชื่อไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่

ชนิด *Ficus altissima* Blume ในวงศ์

Moraceae เปลือกเรียบสีเทา ใบกว้างหนา

รูปไข่ ปลายมน ไม่มีขน ผลกลม เมื่อสุกสีส้ม

ออกแดง, ลุง อ่างหลวง หรือ ไทรทอง

ก็เรียก. (ปาก) ว. การที่ทำท่าทางหรือพูดจา

วางโต เช่น เขาชอบทำกร่างอยู่เรื่อย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เขยตาย

น. ชื่อไม้พุ่มชนิด *Glycosmis pentaphylla*

Corr. ในวงศ์ Rutaceae ชอบขึ้นในที่ชื้นตาม

ชายป่าและริมหมู่บ้าน สูงประมาณ ๒ เมตร

ผลกลมขนาดราวปลายนิ้วก้อย สุกสีชมพูเรื่อ ๆ

รสหวาน กินได้ รากใช้ทำยา, กระจอกน้ำข้าว

กระจอกน้ำข้าว หรือ น้ำข้าว ก็เรียก, พายัพ

และอีสานเรียก ส้มขึ้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เขยตาย

น. ชื่อไม้พุ่มชนิด *Glycosmis pentaphylla*

Correa ในวงศ์ Rutaceae ชอบขึ้นในที่ชื้นตาม

ชายป่าและริมหมู่บ้าน สูงประมาณ ๒ เมตร

ผลกลมขนาดราวปลายนิ้วก้อย สุกสีชมพูเรื่อ ๆ

รสหวาน กินได้ รากใช้ทำยา, กระจอกน้ำข้าว

กระจอกน้ำข้าว หรือ น้ำข้าว ก็เรียก, พายัพ

และอีสานเรียก ส้มขึ้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ค่าหัด

น. ชื่อไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่

ชนิด *Engelhardtia spicata* Bl. ในวงศ์

Juglandaceae เนื้อไม้ใช้ทำหีบชาหรือก้าน

ไม้ขีดไฟ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คำหัด น. ชื่อไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ชนิด
Engelhardtia spicata Blume ในวงศ์
Juglandaceae เนื้อไม้ใช้ทำหีบชาหรือก้าน
ไม้ขีดไฟ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๑๔ การเปลี่ยนชื่อสกุลจากอักษรย่อเป็นคำเต็ม มี ๑ คำ ซึ่งเป็น

แม่คำ คือ

จิก้า น. ชื่อไม้เถาเนื้ออ่อนหลายชนิดในสกุล
Gymnopetalum และ *Trichosanthes* วงศ์
Cucurbitaceae ผลกลมขนาดผลมะนาวถึงผล
ส้มเกลี้ยง สุกสีแดง เมล็ดสีเขียวแก่ มีเยื่อเป็น
เมือก ๆ หุ้มและมีรสขม เช่น จิก้าแดง หรือ
กระดังง่าเผือก (*T. tricuspidata* Lour.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

จิก้า น. ชื่อไม้เถาเนื้ออ่อนหลายชนิดหลายสกุล
ในวงศ์ Cucurbitaceae ผลกลมขนาดผล
มะนาวถึงผลส้มเกลี้ยง สุกสีแดง เมล็ดสีเขียว
แก่ มีเยื่อเป็นเมือก ๆ หุ้มและมีรสขม เช่น
จิก้าแดง หรือ กระดังง่าเผือก (*Trichosanthes*
tricuspidata Lour.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๑๕ การเปลี่ยนชื่อวงศ์ มี ๑ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ คือ

กรณิการ น. ชื่อไม้ต้นขนาดเล็กชนิด
Nyctanthes arbortristis Linn. ในวงศ์
Verbenaceae ใบคาย ดอกหอม
กลีบขาว หลอดดอกสีแสด ใช้ย้อมผ้า,
เขียนเป็นกรณิการ หรือ กรณิการ ก็มี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรรมกร

น. ชื่อไม้ต้นขนาดเล็กชนิด

Nyctanthes arbortristis L. ในวงศ์*Oleaceae* ใบคาย ดอกหอม กลีบขาว

หลอดดอกสีแสด ไข่ม้วนผ้า, เขียน

เป็นกรรมกร หรือ กรรมกร ก็มี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กริม [กริม]

น. ชื่อปลาน้ำจืดขนาดเล็กในสกุล

Trichopsis วงศ์ *Belontiidae*

พบทั่วไป รูปร่างคล้ายปลากัด ซึ่งอยู่

ในวงศ์เดียวกัน แต่หัวแหลมกว่า และ

สีไม่สดสวย มักมีแถบสีเข้มพาดตลอด

ข้างตัว ๒-๓ แถบ ที่พบมากได้แก่

กริมข้างลาย (*T. vittatus*), กัดป่า

ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กริม [กริม]

น. ชื่อปลาน้ำจืดขนาดเล็กในสกุล

Trichopsis วงศ์ *Anabantidae*

พบทั่วไป รูปร่างคล้ายปลากัด ซึ่งอยู่

ในวงศ์เดียวกัน แต่หัวแหลมกว่าและสี

ไม่สดสวย มักมีแถบสีเข้มพาดตลอด

ข้างตัว ๒-๓ แถบ ที่พบมากได้แก่

กริมข้างลาย (*T. vittatus*), กัดป่า

ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

โคน ๒

น. ชื่อเห็ดหลายชนิดในสกุล *Termitomyces*วงศ์ *Tricholomataceae* ขึ้นบริเวณจอมปลวก

ดอกเห็ดรูปร่มยอดแหลม สีขาวนวลจนถึง

น้ำตาลคำ ด้านล่างมีครีบก้านยาวตั้งตรง

โคนเรียวยาวเล็กห้อยลึกลงไปถึงรังปลวก กินได้

เช่น *T. fuliginosus* Heim.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

โค่น ๒

น. ชื่อเห็ดหลายชนิดในสกุล *Termitomyces*

วงศ์ *Amanitaceae* ขึ้นบริเวณจอมปลวก ดอก

เห็ดรูปร่ม ยอดแหลม สีขาวนวลจนถึงน้ำตาล

คำ ด้านล่างมีครีบก้านยาวตั้งตรง โคนเรียวยาวเล็ก

ห้อยลึกลงไปถึงรังปลวก กินได้ เช่น

T. fuliginosus Heim.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๒.๑๐.๑๖ การลบชื่อสกุลและชื่อวงศ์ มี ๑ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ คือ

กุอะ

น. ชื่อไม้เถาในสกุล *Smilax* วงศ์

Smilacaceae ใช้ทำยาได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กุอะ

น. ชื่อไม้เถา ใช้ทำยาได้. (พจน. ๒๔๕๓).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กล่าวโดยสรุป ความแตกต่างของข้อมูลเกี่ยวกับชื่อสกุล ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์ และรายละเอียดเกี่ยวกับส่วนเสริมของพืชและสัตว์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ กับ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงให้เป็นข้อมูลที่ทันสมัย ถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นสากลดังข้อความในคำนำของประธานคณะกรรมการชำระพจนานุกรมที่ว่า “การระบุชื่อสกุล ชื่อวิทยาศาสตร์ (scientific name) และวงศ์ พิจารณาใช้ชื่อที่เป็นที่ยอมรับของสถาบันระหว่างประเทศ หรือตามที่นักวิชาการส่วนใหญ่ยอมรับเท่านั้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ข)

๒.๑๑ ศัพท์ที่ใช้ในกฎหมาย

คณะกรรมการชำระพจนานุกรม กล่าวว่า ในการจัดพิมพ์พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ นั้น ได้ปรับปรุงแก้ไขศัพท์กฎหมายทั้งหมดที่

เก็บไว้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ที่ใช้ในปัจจุบัน รวมทั้งเพิ่ม คำกฎหมายและคำที่เกี่ยวข้องซึ่งเห็นสมควรเก็บเข้าไว้ด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ข)

ในเรื่องของการเพิ่มคำกฎหมายนั้น จากการศึกษาพบว่ามียุ่จำนวนหนึ่ง เช่น คำว่า กฎหมายมหาชน การประกอบโรคศิลปะ ข้าราชการอัยการ คณะกรรมการจังหวัด และคำอื่นดังปรากฏรายละเอียดในภาคผนวก ส่วนเรื่องการปรับปรุงแก้ไขคำที่เคยเก็บไว้ใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้ถูกต้องสมบูรณ์และเป็นปัจจุบันนั้น มีทั้งหมด ๒๖ คำ ซึ่งมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่าง ๆ ๕ ลักษณะ คือ การแสดงคำไวพจน์ การเพิ่มข้อความ การเปลี่ยนแปลงถ้อยคำหรือการนำเสนอ การแสดงการบอกลักษณะของคำที่ใช้ เฉพาะแห่ง และการลบรายละเอียดแหล่งที่มาของตัวอย่าง

๒.๑๑.๑ การแสดงคำไวพจน์ มีที่เป็นลูกคำ ๑ คำ คือ

กฎหมายระหว่างประเทศ (กฎ) น. หลักกฎหมายหรือหลัก
ปฏิบัติที่ยอมรับกันว่าด้วยรัฐและความ
เกี่ยวพันระหว่างรัฐ รวมทั้งความ
เกี่ยวพันระหว่างรัฐกับองค์การระหว่าง
ประเทศและประชาคมระหว่าง
ประเทศ. (อ. international law).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กฎหมายระหว่างประเทศ (กฎ) น. หลักกฎหมายหรือหลัก
ปฏิบัติที่ยอมรับกันว่าด้วยรัฐและความ
เกี่ยวกันระหว่างรัฐ รวมทั้งความเกี่ยว
กันระหว่างรัฐกับองค์การระหว่าง
ประเทศและประชาคมระหว่าง
ประเทศ, เดิมเรียกว่า กฎหมายนานาชาติ
ประเทศ. (อ. international law).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำไวพจน์ที่แสดงคือ “กฎหมายนานาชาติประเทศ” ซึ่งเป็นคำที่ใช้ตามกฎหมายเดิม และได้ให้ความหมายไว้ตามพระราชบัญญัติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หัวข้อกฎหมายนานาชาติประเทศแผนกคดีเมือง แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลง เป็น “กฎหมายระหว่างประเทศ” ซึ่งมีความหมายเฉพาะเจาะจงกว่า เพราะแสดงถึงความเกี่ยวพันระหว่างรัฐต่อรัฐ และรัฐต่อองค์กร

ระหว่างประเทศ การแสดงคำไวพจน์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ทำให้ผู้ใช้งานพจนานุกรมได้รับความรู้เพิ่มเติมในแง่ประวัติของคำ ประกอบกับปัจจุบันยังมีคำทางด้านกฎหมายบางฉบับ ซึ่งใช้และกล่าวถึงคำว่า กฎหมายนานาชาติอยู่ การแสดงคำไวพจน์นี้จึงทำให้ผู้ใช้งานพจนานุกรมได้อ่านคำรากกฎหมายบางฉบับได้เข้าใจ

๒.๑.๒ การเพิ่มข้อความ มีทั้งแม่คำและลูกคำ รวม ๗ คำ ดังนี้
แม่คำ

โฆษณา [โคดสะนา]

ก. เผยแพร่หนังสือออกไปยังสาธารณชน; ป่าวร้อง, ป่าวประกาศ, เช่น โฆษณาสินค้า; (กฎ) กระทำการไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความ (ส.; ป. โฆษณา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

โฆษณา [โคดสะนา]

ก. เผยแพร่ข้อความออกไปยังสาธารณชน; ป่าวร้อง, ป่าวประกาศ, เช่น โฆษณาสินค้า; (กฎ) กระทำการไม่ว่าวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความเพื่อประโยชน์ในทางการค้า (ส. ; ป. โฆษณา).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำว่า โฆษณา เพิ่มข้อความว่า “เพื่อประโยชน์ในทางการค้า” เพื่อให้ความหมายครอบคลุม มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช ๒๕๒๒ เพราะของเดิมที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ นั้นใช้ตามมาตรา ๓๒๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งไม่ได้ให้ความหมายถึง “ประโยชน์ในทางการค้า”

ลูกคำ

ของเก่า

น. ของโบราณ, ของใช้แล้ว; (กฎ) ทรัพย์สินที่เสนอขายแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายโดยประการอื่นอย่างทรัพย์สินที่ใช้แล้ว ทั้งนี้รวมถึงของโบราณด้วย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ของเก่า

น. ของโบราณ, ของใช้แล้ว; (กฎ) ทรัพย์สินที่
ผู้ค้าของเก่าเป็นอาชีพ เสนอขายแลกเปลี่ยน
หรือจำหน่ายโดยประการอื่นอย่างทรัพย์สินที่ใช้
แล้ว ทั้งนี้รวมถึงของโบราณด้วย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คนสาบสูญ (กฎ)

น. บุคคลซึ่งได้ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่
และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่
หรือไม่ตลอดระยะเวลา ๕ ปี และศาลมีคำสั่ง
ให้เป็นคนสาบสูญ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คนสาบสูญ (กฎ)

น. บุคคลซึ่งได้ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่
และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่
หรือไม่ตลอดระยะเวลา ๕ ปี และศาลมีคำสั่ง
ให้เป็นคนสาบสูญ ระยะเวลา ๕ ปี ดังกล่าว
ลดลงเหลือ ๒ ปี นับแต่วันที่การรบหรือ
สงครามสิ้นสุดลง ถ้าบุคคลนั้นอยู่ในการรบ
หรือสงครามและหายไปในการรบหรือสงคราม
ดังกล่าว หรือนับแต่วันที่ยานพาหนะที่บุคคล
นั้นเดินทางไป ได้อับปาง ถูกทำลายหรือสูญหาย
หรือนับแต่วันที่เหตุอันตรายเป็นเหตุ นอกจากที่
ระบุไว้ใน ๒ กรณีดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านพ้นไป
ถ้าบุคคลนั้นตกอยู่ในอันตรายเช่นนั้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ค่าสินไหมทดแทน (กฎ)

น. เงินที่ต้องชดใช้เกี่ยวกับการคืน
ทรัพย์สินที่เสียหาย การใช้ราคา
ทรัพย์สิน หรือค่าใช้จ่ายอันจำเป็น
อย่างอื่น รวมทั้งค่าเสียหายด้วย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ค่าสินไหมทดแทน (กฎ) น. เงินที่ต้องชดใช้เพื่อทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินหรือแก่บุคคลอันเนื่องมาจากการละเมิด หรือการผิดสัญญา รวมทั้งทรัพย์สินที่ต้องคืนให้แก่ผู้เสียหายด้วย เช่น ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด ค่าสินไหมทดแทนในการไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำขอ (กฎ) น. คำซึ่งคู่ความขอให้ศาลมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง; หนังสือที่ยื่นต่อทางราชการ เพื่อขอให้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่ผู้อื่น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คำขอ (กฎ) น. คำซึ่งคู่ความหรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียขอให้ศาลมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง; หนังสือที่ยื่นต่อทางราชการ เพื่อขอให้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่ผู้อื่น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำแถลงการณ์ (กฎ) น. คำแถลงด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ ซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งกระทำหรือยื่นต่อศาล เพื่อเสนอความเห็นต่อศาลในข้อความในประเด็นที่ได้ยกขึ้นอ้างในคำคู่ความหรือในปัญหาข้อใดที่ศาลพึงมีคำสั่งหรือคำพิพากษา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คำแถลงการณ์ (กฎ) น. คำแถลงด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ ซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งกระทำหรือยื่นต่อ

ศาลด้วยมุ่งหมายที่จะเสนอความเห็น
ต่อศาลในข้อความในประเด็นที่ได้
ยกขึ้นอ้างในคำคู่ความหรือในปัญหา
ข้อใดที่ศาลพึงมีคำสั่งหรือคำพิพากษา
ซึ่งในข้อเหล่านี้คู่ความฝ่ายนั้นเพียงแต่
แสดงหรือกล่าวทบทวนหรือยืนยันหรือ
อธิบายข้อความแห่งคำพยานหลักฐาน
และปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงทั้งปวง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คู่ฉบับ (กฎ)

น. หนังสือที่ทำขึ้นเป็นต้นฉบับตั้งแต่
๒ ฉบับขึ้นไป มีข้อความตรงกัน โดย
ฉบับหนึ่งเป็นคู่ฉบับของอีกฉบับหนึ่ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คู่ฉบับ (กฎ)

น. หนังสือหรือเอกสารที่ทำขึ้นเป็น
ต้นฉบับตั้งแต่ ๒ ฉบับขึ้นไป
มีข้อความตรงกัน โดยฉบับหนึ่งเป็น
คู่ฉบับของอีกฉบับหนึ่ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากคำศัพท์ข้างต้นอธิบายได้ดังนี้

คำว่า ของเก่า เพิ่มข้อความว่า “ผู้ค้าของเก่าเป็นอาชีพ” เพื่อให้ได้ใจความครบถ้วน
ตามกฎหมาย (พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราชการ ๒๔๗๔)
เพราะการค้าของเก่าจะทำให้เฉพาะผู้ค้าของเก่าตามพระราชบัญญัติเท่านั้น

คำว่า คนสาบสูญ เพิ่มข้อความว่า “ระบุ ๕ ปีดังกล่าว...ถ้าบุคคลนั้นตกอยู่ในอันตราย
เช่นนั้น” เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อความทั้งวรรคแรกและวรรคหลังของมาตรา ๖๑ ตามประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

คำว่า ค่าสินไหมทดแทน เพิ่มข้อความว่าให้ครอบคลุมถึงค่าเสียหายเนื่องจากการ
ละเมิดหรือการผิดสัญญาด้วย เพราะของเดิมให้ความหมายตามบัญญัติในส่วนของกฎหมายลักษณะ
ละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น นอกจากนี้ยังได้มีการยกตัวประกอบเพื่อความ
ชัดเจนยิ่งขึ้น

คำว่า **คำขอ** เพิ่มข้อความว่า “หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสีย” ให้ถูกต้องครบถ้วน เพราะคำขอนั้นแม้มิใช่คู่ความแต่เป็นบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสีย ก็สามารถยื่นขอต่อศาลได้ เช่น บุคคลภายนอกขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

คำว่า **คำแถลงการณ์** เพิ่มข้อความว่า “ด้วยมุ่งหมาย” และ “ซึ่งในข้อความเหล่านี้... ข้อเท็จจริงทั้งปวง” เป็นการเพิ่มให้ตรงกับความหมายตามมาตรา ๑ (๖) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

คำว่า **คู่ฉบับ** เพิ่มข้อความว่า “หรือเอกสาร” เพื่อให้ครอบคลุมและถูกต้องเพราะ เอกสารกับหนังสือเป็นคนละอย่างกัน

๒.๑๑.๓ การเปลี่ยนแปลงถ้อยคำหรือการนำเสนอ มีทั้งแม่คำและลูกคำ ดังนี้ แม่คำ

คดี [คะดี]

น. เรื่อง, มักใช้ประกอบคำศัพท์ เช่น โบราณคดี คดีโลก คดีธรรม วรรณคดี สารคดี; (กฎ) เรื่องที่พิพาทหรือกล่าวหากันในทางกฎหมาย เช่น คดีแพ่ง คดีอาญา; เรื่องที่ดำเนินการตามกระบวนการพิจารณานับตั้งแต่เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้รับรอง คู่ครองบังคับตาม หรือเพื่อการใช้ซึ่งสิทธิหรือหน้าที่. (ป. คดี).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คดี [คะดี]

น. เรื่อง, มักใช้ประกอบคำศัพท์ เช่น โบราณคดี คดีโลก คดีธรรม วรรณคดี สารคดี; (กฎ) เรื่องหรือความที่ฟ้องร้องหรือกล่าวหากันในทางกฎหมาย ซึ่งต้องดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาความตามที่กฎหมายกำหนด เช่น คดีแพ่ง คดีอาญา คดีปกครอง. (ป. คดี).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำว่า **คดี** เป็นการอธิบายใหม่ให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยเปลี่ยนคำว่าเรื่องที่พิพาทกัน เป็น เรื่องที่กล่าวหากัน รวมทั้งนำบทนิยามหลังไปรวมกับบทนิยามแรก ทำให้เป็นความที่กระชับไม่ซ้ำซ้อน รวมทั้งยกตัวอย่างคดีปกครองเพิ่มเติมด้วย

ลูกคำ

ข้าราชการ

น. (โบ) คนที่ทำราชการตามทำเนียบ;
ผู้ปฏิบัติราชการในส่วนราชการ; (กฎ) บุคคล
ซึ่งรับราชการโดยได้รับเงินเดือนจากเงิน
งบประมาณรายจ่ายหมวดเงินเดือน เช่น
ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการการเมือง
ข้าราชการครู ข้าราชการทหาร ข้าราชการ
ฝ่ายตุลาการ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ข้าราชการ

น. (โบ) คนที่ทำราชการตามทำเนียบ;
ผู้ปฏิบัติราชการในส่วนราชการ; (กฎ) บุคคล
ซึ่งรับราชการโดยได้รับเงินเดือนจากเงิน
งบประมาณรายจ่ายหมวดเงินเดือน เช่น
ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการการเมือง
ข้าราชการครู ข้าราชการทหาร ข้าราชการ
ฝ่ายตุลาการ ข้าราชการอัยการ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คณะรัฐมนตรี (กฎ)

น. คณะบุคคลซึ่งพระมหากษัตริย์ทรง
แต่งตั้งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีคน
หนึ่ง และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน ๔๘
คน เพื่อทำหน้าที่บริหารราชการ
แผ่นดิน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คณะรัฐมนตรี (กฎ)

น. คณะบุคคลซึ่งพระมหากษัตริย์ทรง
แต่งตั้งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีคน
หนึ่ง และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน
จำนวนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ครอบครองทรัพย์สิน (กฎ) ก. ยึดถือทรัพย์สินของผู้อื่นไว้โดย
สงบและโดยเปิดเผยด้วยเจตนา
เป็นเจ้าของ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ครอบครองทรัพย์สิน (กฎ) ก. ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้
โดยความสงบและโดยเปิดเผยด้วย
เจตนาเป็นเจ้าของ บุคคลผู้
ครอบครองทรัพย์สิน ถ้าเป็น
อสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครอง
ติดต่อกันเป็นเวลา ๑๐ ปี ถ้าเป็น
สังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกัน
เป็นเวลา ๕ ปี บุคคลนั้นได้
กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คดีดำ (กฎ) น. คดีที่ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา
ของศาล.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คดีดำ (กฎ) น. คดีหมายเลขดำ.
คดีหมายเลขดำ (กฎ) น. คดีที่ฟ้องร้องต่อศาลและศาล
ได้ลงทะเบียนคดีในสารบบความของ
ศาล โดยเริ่มตั้งแต่เลข ๑ ทับเลข
ปี พ.ศ. เรียงลำดับไปจนสิ้นปีก่อน
ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัย
ชี้ขาดคดีหรือมีคำสั่งจำหน่ายคดีออก
จากสารบบความ หรือมีคำสั่งจำหน่าย
คดีชั่วคราว เรียกย่อ ๆ ว่า “คดีดำ”
เช่น คดีหมายเลขดำที่ ๑/๒๕๔๐
หรือคดีดำที่ ๑/๒๕๔๐.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คดีแดง (กฎ)

น. คดีที่ศาลได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาแล้ว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คดีแดง (กฎ)

น. คดีหมายเลขแดง.

คดีหมายเลขแดง (กฎ)

น. คดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดี หรือมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ หรือมีคำสั่งจำหน่ายคดีชั่วคราวแล้ว โดยเริ่มตั้งแต่เลข ๑ ทับเลขปี พ.ศ. เป็นลำดับไปจนสิ้นปี เรียกย่อ ๆ ว่า “คดีแดง”
เช่น คดีหมายเลขแดงที่ ๑/๒๕๔๐
หรือคดีแดงที่ ๑/๒๕๔๐.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำฟ้อง (กฎ)

น. ข้อกล่าวหาที่โจทก์เสนอต่อศาล กล่าวหาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีคำขอให้ศาลพิจารณาพิพากษา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คำฟ้อง (กฎ)

น. กระบวนการพิจารณาใด ๆ ที่โจทก์ได้เสนอข้อหาต่อศาล ไม่ว่าจะเสนอด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือ ไม่ว่าจะเสนอต่อศาลชั้นต้นหรือชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ไม่ว่าจะได้เสนอในขณะที่เริ่มคดีโดยคำฟ้องหรือคำร้องขอหรือเสนอในภายหลังโดยคำฟ้องเพิ่มเติมหรือแก้ไขหรือฟ้องแย้ง หรือโดยสอดเข้ามาในคดี ไม่ว่าด้วยสมัครใจหรือถูกบังคับ หรือโดยมีคำขอให้พิจารณาใหม่.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำมั่น (กฏ)

น. คำรับรองซึ่งบุคคลหนึ่งให้ไว้กับบุคคลอื่นว่าจะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น คำมั่นจะซื้อหรือขาย คำมั่นว่าจะให้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คำมั่น (กฏ)

น. การแสดงเจตนาฝ่ายเดียวของผู้ให้คำมั่นที่มีผลผูกพันผู้ให้คำมั่นเมื่อมีผู้แสดงเจตนารับรู้ที่สอดคล้องกับคำมั่นอันเป็นความผูกพันก่อนเกิดสัญญาที่มุ่งประสงค์จะทำระหว่างกัน เช่น คำมั่นว่าจะซื้อหรือขาย คำมั่นไม่จำเป็นต้องมีการเสนอให้มีการตกลงทำสัญญาเสมอไป อาจมีผู้แสดงเจตนารับรู้ที่สอดคล้องกับคำมั่น หรือไม่มีผู้แสดงเจตนารับรู้ก็นับว่าเป็นคำมั่นได้ เช่น คำมั่นว่าจะให้รางวัล.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คดีโมเสเร

น. (โบ) คดีเล็กน้อย; (กฏ) คดีแพ่งที่ฟ้องเรียกค่าเช่าหรือฟ้องขับไล่ออกจากอสังหาริมทรัพย์ อันมีจำนวนทุนทรัพย์ไม่เกิน ๕๐๐ บาท ซึ่งจำเลยมิได้กล่าวแก้เป็นข้อพิพาทด้วยกรรมสิทธิ์ หรือมิได้ยกข้อโต้แย้งในเรื่องแปลความหมายแห่งข้อความในสัญญาเช่า; คดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง หรือเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้อง

หรือสิทธิต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวนทุนทรัพย์
หรือราคาไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คดีมโนสำเร

น. คดีอันมีทุนทรัพย์หรือค่าเช่า
จำนวนเล็กน้อย ซึ่งไม่เกินจำนวนที่
กำหนดในกฎหมาย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คดีอานาถ (กฎ)

น. คดีแพ่งที่โจทก์หรือจำเลยได้รับ
อนุญาตจากศาลให้ฟ้องหรือต่อสู้คดีได้
โดยไม่ต้องเสียค่าค่าธรรมเนียม
ทั้งหมดหรือบางส่วน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คดีอานาถ (กฎ)

น. คดีแพ่งที่คู่ความอ้างว่าเป็นคน
ยากจนไม่สามารถเสียค่าธรรมเนียม
ศาลในศาลชั้นต้น หรือชั้นอุทธรณ์
หรือชั้นฎีกา เมื่อศาลได้ไต่สวนเป็นที่
เชื่อได้ว่าคู่ความนั้นเป็นคนยากจน
ไม่มีทรัพย์สินพอจะเสียค่าธรรมเนียม
ศาลจะอนุญาตให้คู่ความนั้นฟ้องหรือ
ต่อสู้คดีอย่างคนอานาถได้ แต่การขอ
เช่นว่านี้ถ้าผู้ขอเป็นโจทก์ ผู้ขอจะต้อง
แสดงให้เห็นที่พอใจศาลด้วยว่าคดีของ
ตนมีมูลที่จะฟ้องร้อง หรือในกรณี
อุทธรณ์หรือฎีกา ศาลเห็นว่ามิใช่เหตุผล
อันสมควรที่จะอุทธรณ์หรือฎีกา
แล้วแต่กรณี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คดีอาญา (กฎ)

น. คดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด
ตามกฎหมายอาญา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คดีอาญา (กฎ)

น. คดีที่เกี่ยวกับการกระทำที่กฎหมาย
บัญญัติว่า เป็นความผิดและมีโทษทาง
อาญา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คู่สัญญา (กฎ)

น. บุคคลซึ่งเป็นคู่กรณีในสัญญา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คู่สัญญา (กฎ)

น. บุคคล ๒ ฝ่ายหรือหลายฝ่ายซึ่งมี
ความผูกพันตามสัญญา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำที่ยกมาข้างต้นอธิบายความแตกต่างได้ดังนี้

คำว่า **ข้าราชการ** ได้เปลี่ยนคำว่า **ข้าราชการฝ่ายตุลาการ** เป็น **ข้าราชการตุลาการ** รวมทั้งเพิ่มคำว่า **ข้าราชการอัยการ** เพราะตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ คำว่า **ข้าราชการอัยการ** **ข้าราชการตุลาการ** ใช้ในความหมายเฉพาะเจาะจงถึงตัวบุคคล ส่วนคำว่า **ข้าราชการฝ่ายตุลาการ** **ข้าราชการฝ่ายอัยการ** ใช้ในการเรียกกลุ่มคณะ ซึ่งเป็นลักษณะการใช้คำในทางกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติการดำรงตำแหน่งในทางการเมืองของข้าราชการ กรมการ พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานรัฐวิสาหกิจ พุทธศักราช ๒๕๒๒ ระบุว่า “ข้าราชการหมายความว่า...ข้าราชการอัยการตามกฎหมายว่าด้วยข้าราชการฝ่ายอัยการ...” ฉะนั้นพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงปรับเปลี่ยนจาก **ข้าราชการฝ่ายตุลาการ** ให้เป็น **ข้าราชการตุลาการ** ให้เข้าชุดกับ **ข้าราชการพลเรือน** **ข้าราชการครู** และอื่น ๆ รวมทั้งเพิ่ม **ข้าราชการอัยการ** อีกคำหนึ่งเพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

คำว่า **คณะรัฐมนตรี** ได้เปลี่ยนแปลงข้อความว่า “และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน ๒๕ คน” เป็น “และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ” การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้บทนิยามใช้ได้ตลอดไป ไม่ต้องแก้ไขจำนวนรัฐมนตรีตามจำนวนที่เปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ในอนาคต

คำว่า **ครอบครองปรปักษ์** เปลี่ยนคำว่ายึดถือ เป็น ครอบครอง รวมทั้งเพิ่มความตั้งแต่ “บุคคล...กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น” เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ความหมายตรงกับ มาตรา ๑๓๘๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

คำว่า **คดีดำ** และ **คดีแดง** ปรับเปลี่ยนวิธีนำเสนอใหม่ โดยใช้ถ้อยคำที่ต่างจากเดิม รวมทั้งให้รายละเอียดเพิ่มขึ้น เป็นการเปลี่ยนเพื่อความชัดเจนและถูกต้องตามกฎหมาย โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับเลขที่รับคำฟ้อง ซึ่งเป็นงานด้านธุรการ

คำว่า **คำฟ้อง** ปรับเปลี่ยนวิธีนำเสนอและให้รายละเอียดเพื่อให้เป็นบทนิยามที่ตรงกับ มาตรา ๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

คำว่า **คำมั่น** ปรับเปลี่ยนวิธีนำเสนอ รวมทั้งยกตัวอย่างประกอบทำให้เข้าใจง่ายขึ้น รวมทั้งครอบคลุมความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

คำว่า **คดีโมฆะ** ปรับเปลี่ยนให้สั้นย่อหรือสั้นเข้า และให้มีเนื้อความตรงตาม มาตรา ๑๘๕ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งมีการแก้ไขจำนวนเงิน บทนิยามที่ปรากฏใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นบทนิยามที่ใช้ได้ตลอดไปเพราะไม่ระบุจำนวนเงินซึ่งอาจปรับเปลี่ยนไปตามการแก้ไขกฎหมาย

คำว่า **คดีอนาถา** ปรับเปลี่ยนโดยให้รายละเอียดเพิ่มขึ้น และแก้ไขให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

คำว่า **คดีอาญา** เป็นการให้ความหมายใหม่ของนักกฎหมาย เพื่อให้ครอบคลุมกฎหมายทั้งหมด เนื่องจากคดีอาญาบางกรณี อาจไม่ใช่การกระทำผิดตามกฎหมายอาญา เช่น การกระทำผิดตามประมวลรัษฎากร ก็มีความผิดทางอาญาได้ในกรณีที่กระทำโดยเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงภาษีอากร

คำว่า **คู่สัญญา** เป็นการปรับเปลี่ยนให้ตรงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๒.๑๑.๔ การแสดงคำบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง มีทั้งที่เป็นแม่คำ และลูกคำ รวม ๕ คำ คือ

แม่คำ

กรรมการ [กรรมมะ-]

น. เจ้าพนักงานคนหนึ่ง มีหน้าที่

บริหารราชการแผ่นดิน, ถ้าเป็นกรรมการจังหวัด

ก็ประกอบด้วยข้าหลวงประจำจังหวัด ปลัด

จังหวัด และหัวหน้าส่วนราชการบริหารฝ่าย

พลเรือนต่าง ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ประจำจังหวัด,

ถ้าเป็นกรรมการอำเภอ ก็ประกอบด้วย

นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และหัวหน้าส่วน
ราชการบริหารฝ่ายพลเรือนต่าง ๆ ซึ่งเป็น
หน้าที่ประจำอำเภอ. (ส. กรม + การ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรรมการ [กรมมะ-] (กฎ; โป) น. ตำแหน่งพนักงานปกครอง
ที่มีมาแต่สมัยโบราณ และได้กำหนด
ไว้ในข้อบังคับลักษณะการปกครอง
หัวเมือง ร.ศ. ๑๑๖ เรียกว่า กรรมการ
เมือง ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ พวก คือ
กรรมการในทำเนียบ และกรรมการนอก
ทำเนียบ. (ส. กรม + การ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ครอบครอง ก. ยึดถือไว้, มีสิทธิปกครอง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ครอบครอง ก. ยึดถือไว้, มีสิทธิปกครอง; (กฎ)
ยึดถือทรัพย์สินไว้โดยเจตนาจะยึดถือ
เพื่อตน อันทำให้บุคคลได้มาซึ่งสิทธิ
ครอบครอง ทั้งนี้จะยึดถือไว้เองหรือ
บุคคลอื่นยึดถือไว้ให้ก็ได้.

คำว่า กรรมการ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้แสดงให้เห็นว่าเป็นคำที่ใช้ในกฎหมายที่ใช้ในสมัยโบราณ (กฎ; โป) นอกจากนี้ยังได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงข้อความของบทนิยามอีกด้วย

คำว่า ครอบครอง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เพิ่มบทนิยามที่ใช้ในทางกฎหมาย และเป็นบทนิยามที่มีเนื้อความตรงตาม บรรพ ๔ ทรัพย์สินแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สรุปคำ

กรมท่าขวา [กรมมะ-]

น. ส่วนราชการที่มีหน้าที่
เกี่ยวกับชาวแขก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรมท่าขวา [กรมมะ-] (กฎ; โป) น. ส่วนราชการที่มี

หน้าที่เกี่ยวกับชนชาวแขก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กรมท่าซ้าย [กรมมะ-]

น. ส่วนราชการที่มีหน้าที่

เกี่ยวกับชาวจีน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรมท่าซ้าย [กรมมะ-] (กฎ; โป) น. ส่วนราชการที่มีหน้าที่

เกี่ยวกับชนชาวจีน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขับจี๋

ว. เรียกใบอนุญาตให้ขับรถได้ว่า ใบขับจี๋.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขับจี๋

ว. (ปาก) เรียกใบอนุญาตให้ขับรถได้ว่า

ใบขับจี๋, (กฎ) ใช้ว่า ใบอนุญาตขับจี๋.

ก. สามารถบังคับเครื่องยนต์ให้ยานพาหนะ
เคลื่อนไปได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำว่า กรมท่าซ้าย และกรมท่าขวา นั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้แสดงให้เห็นว่าเป็นคำที่ใช้ในกฎหมายในสมัยโบราณ (กฎ; โป) และได้เพิ่มคำว่า ชน กลายเป็น ชนชาวแขก ชนชาวจีน

ส่วนคำว่า ขับจี๋ ได้แสดงให้เห็นว่า ในทางกฎหมาย คือ ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พุทธศักราช ๒๕๒๒ ใช้คำว่า ใบอนุญาตขับจี๋ ไม่ใช่ใบขับจี๋

๒.๑๑.๕ การลบรายละเอียดแหล่งที่มาของตัวอย่าง มีที่เป็นแม่คำ ๑ คำ คือ

กรมธรรม์ [กรมมะ-] (กฎ; โป)

น. เอกสารซึ่งทาส

ถูกหนี้ยินยอมให้กรรมการอำเภอทำให้

ไว้แก่เจ้าหนี้เงิน, คำนี้เรียกเต็มว่า
 สารกรมธรรม์ หรือย่อว่า สารกรม,
 บางทีเรียกเพียงคำเดียวว่า กรม ก็มี
 เช่น กู้หนี้ยึดสินกันเข้าชื่อในกรมหลาย
 คน (สามดวง ลักษณะกู้หนี้ยึด).
 (ศ. กรม + ธรรม.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรมธรรม์ [กรมมะหัน] (กฎ; โบ) น. เอกสารซึ่งทาส
 ลูกหนี้ยินยอมให้กรรมการอำเภอทำให้
 ไว้แก่เจ้าหนี้เงิน, คำนี้เรียกเต็มว่า
 สารกรมธรรม์ หรือย่อว่า สารกรม,
 บางทีเรียกเพียงคำเดียวว่า กรม ก็มี
 เช่น กู้หนี้ยึดสินกันเข้าชื่อในกรม
 หลายคน (สามดวง); กรมธรรม์
 ประกันภัย. (ศ. กรม + ธรรม.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คำว่า **กรมธรรม์** พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ลบลายละเอียด
 ของแหล่งที่มาของตัวอย่าง คือ ลบคำว่า ลักษณะกู้หนี้ยึด เหลือเพียงคำว่า สามดวง ซึ่งเป็นคำย่อของ
 กฎหมายตราสามดวง นอกจากนี้ยังได้เพิ่มบทนิยามอีก ๑ บท คือ กรมธรรม์ประกันภัย ทำให้
 คำว่า **กรมธรรม์** มีบทนิยามที่ครอบคลุมความหมายที่สังคมใช้อยู่จริงในปัจจุบัน (ปราชญ์ปรัชญา
 พันธุ์, ๒๕๕๑ เมษายน ๑๒)

๒.๑๒ การบอกคำไวยากรณ์ คำไวยากรณ์ มีคำว่า ก็มี ก็ว่า ก็ใช้ หรือก็เรียก
 ตามหลัง ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ต่างกับพจนานุกรมฉบับ
 ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ อยู่ ๔ ลักษณะ คือ การเพิ่มคำไวยากรณ์ การลบคำไวยากรณ์ การ
 เปลี่ยนตำแหน่งคำไวยากรณ์ และการเปลี่ยนคำบอกการเป็นคำไวยากรณ์ อันมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑๒.๑ การเพิ่มคำไวยากรณ์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.
 ๒๕๔๒ ได้เพิ่มคำไวยากรณ์จำนวน ๑๒๐ คำ เป็นแม่คำ ๘๖ คำ และลูกคำ ๓๔ คำ ซึ่งมีทั้ง
 ประเภทเพิ่มใหม่และเพิ่มเติม อันมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑๒.๑.๑ การเพิ่มใหม่ หมายถึง การที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้แสดงคำไวพจน์ในคำที่ไม่ปรากฏคำไวพจน์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีทั้งแม่คำและลูกคำ ตัวอย่าง

แม่คำ

กลาก [กฺลาก]

น. ชื่อโรคผิวหนังอย่างหนึ่ง มีหลายชนิดเกิดจากเชื้อรา ขึ้นเป็นวง มีอาการคัน, (ราชา) โรคดวงเดือน

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลาก [กฺลาก]

น. ชื่อโรคผิวหนังอย่างหนึ่ง มีหลายชนิดเกิดจากเชื้อรา ขึ้นเป็นวง มีอาการคัน, จี้กลาก ก็ว่า, (ราชา) โรคดวงเดือน

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กะซัง (โป)

น. น้ำปัสสาวะแห่งทารก, น้ำคร่ำ. (มิวเซียม) (ดู กระซัง ๓).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กะซัง (โป)

น. น้ำปัสสาวะแห่งทารก, น้ำคร่ำ. เขียนเป็นกระซังก็มี. (มิวเซียม) (ดู กระซัง ๓).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขวยชวน [ขฺวยชวน]

ก. ขวนวาย, เสาะหา, แสวงหา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขวยชวน [ขฺวยชวน]

ก. เสาะหา, แสวงหา, ขวนขวย ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คุณ ๒

น. อาถรรพณ์ คือ พิธีทำร้ายต่อมิตร

โดยเสกสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้าในตัวหรือฝังรูปฝังรอย เรียกกันว่า กระทำคุณ, ผู้ถูกกระทำ เรียกว่า

ถูกคุณ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คุณ ๒

น. อาถรรพณ์ คือ พิธีทำร้ายต่อมิตร

โดยเสกสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้าในตัวหรือฝังรูป

ฝังรอย เรียกกันว่า กระทำคุณ, ผู้ถูกกระทำ

เรียกว่า ถูกคุณ, คุณไสย ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เจ้าสนามหลวง (โป)

น. สำนักของเจ้าผู้ครองเมืองทางภาค

พายัพและหลวงพระบาง; ผู้ว่าราชการ

เมืองทางภาคพายัพในสมัยก่อน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เจ้าสนามหลวง (ถิ่น-พายัพ; โป) น. สำนักผู้ปกครอง

บ้านเมือง, ที่ว่าราชการเมือง, คณะ

ผู้ว่าการบ้านเมือง ซึ่งประกอบด้วยเจ้า

ผู้ครองเมืองหรือผู้ครองเมืองข้าหลวง

ประจำนครหรือเมืองซึ่งต่อมาเรียกว่า

ปลัดมณฑลประจำจังหวัด และข้าหลวง

ผู้ช่วย มีหน้าที่บังคับบัญชารับผิดชอบ

ในกิจการทั่วไปของเมือง, เจ้าสนาม ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. ๒๕๒๕ ไม่ปรากฏคำไวพจน์ แต่มาปรากฏคำไวพจน์ในคำที่อยู่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒

ถูกคำ

กระโดดร่ม

ก. กระโดดออกจากอากาศยานในขณะที่อยู่ใน

อากาศเพื่อลงสู่พื้นดินโดยอาศัยร่มชูชีพ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระโดดร่ม

ก. กระโดดออกจากอากาศยานในขณะที่อยู่ใน

อากาศเพื่อลงสู่พื้นดินโดยอาศัยร่วมชีพ,
โคดรัม กัว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กินนรเลียบก้า น. ชื่อท่าละครชนิดหนึ่ง

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กินนรเลียบก้า น. ชื่อท่ารำแม่บทท่าหนึ่ง, กินนรเลียบก้า กัว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จี๊ด (ปาก) ว. ตระหนี่เหนียวแน่นมาก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

จี๊ด (ปาก) ว. ตระหนี่, จีเหนียว กัว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขุนเคื่อง ก. โกรธกรุ่น ๆ อยู่ในใจ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขุนเคื่อง ก. โกรธกรุ่น ๆ อยู่ในใจ, เคื่องขุน กัว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ค้ำกิ้น ก. แรมกิ้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ค้ำกิ้น ก. ไปพักที่อื่นข้ามคืน, แรมกิ้น, ค้ำ กัว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

โคมตาวิ้ว น. โคมชนิดหนึ่งมีที่เปิดปิดไฟมีแว่นฉายแสง
 ไปได้ไกล.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

โคมตาวิ้ว น. โคมชนิดหนึ่งมีที่เปิดปิดไฟมีแว่นฉายแสง
 ไปได้ไกล, กระสือ กัว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างลูกคำข้างต้นก็มีลักษณะเช่นเดียวกับแม่คำ กล่าวคือ ไม่ปรากฏคำไวพจน์ของคำที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ แต่ปรากฏคำไวพจน์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒

๒.๑๒.๑.๒ การเพิ่มเติม หมายถึง การที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เพิ่มคำไวพจน์ให้แก่คำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งมีคำไวพจน์อยู่จำนวนหนึ่งแล้วให้มีจำนวนมากขึ้น มีเฉพาะที่เป็นแม่คำ ๓ คำ คือ

กระกัถ, ตระกัถ (โบ) ก. ไคร้, อยาก, ยินดี, เช่น
ด้วยกระกัถศรัทธา. (มาลัยคำหลวง),
พ่อเอ๋ย ไซ้ตั้งใจแก่ความกำหนด
ในความตระกัถกริธา. (ม. คำหลวง
กุมาร), ไซ้ว่า กรกัถิ ก็มี เช่น กรกัถิ
กามา. (สรรพลีทธิ์).

กระกัถ (โบ) ก. ไคร้, อยาก, ยินดี, เช่น
ด้วยกระกัถศรัทธา. (มาลัยคำหลวง),
ไซ้ว่า ตระกัถ ก็มี, เขียนเป็น กรกัถิ
หรือ กระกัถิ ก็มี.

ขอ ๑ น. ไม้หรือเหล็กทิ่มอ ๆ สำหรับชัก เกี่ยว
แขวน หรือสับ, ดาขอ ก็เรียก.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขอ ๑ น. ไม้หรือเหล็กทิ่มอ ๆ สำหรับชัก เกี่ยว
แขวน หรือสับ, ตะขอ หรือดาขอ ก็เรียก.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กุลา น. ชนชาติต้องสู้และไทยใหญ่, กุลา ก็ว่า.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กุลา น. ชนชาติต้องสู้และไทยใหญ่, กุลา หรือ
กุหล่า ก็ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การมีคำไวพจน์เพิ่มเติม ทำให้ผู้ใช้พจนานุกรมมีความรู้มากขึ้น ทำให้ทราบว่าพินยาม
เช่นนั้น ๆ มีรูปเขียนหรือออกเสียงได้หลายอย่าง

๒.๑๒.๒ การลบคำไวพจน์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒
ตัดคำไวพจน์ซึ่งเคยปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ จำนวน ๑๗ คำ
เป็นแม่คำ ๑๐ คำ และลูกคำ ๗ คำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

คำพวด ๑

น. ส่วนประกอบของปีซึ่งทำให้เกิดเสียงเวลา
เป่า สอดติดอยู่กับเลาปี, ลิ้นปี ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คำพวด ๑

น. ส่วนประกอบของปีซึ่งทำให้เกิดเสียงเวลา
เป่า สอดติดอยู่กับเลาปี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ถูกกัก, ถูก ๆ กัก ๆ

ว. เสียงดังเช่นนั้น, กึกกัก, ติด ๆ ขัด ๆ,
ไม่สะดวก, ตะกุกตะกัก ก๊ว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ถูกกัก, ถูก ๆ กัก ๆ

ว. เสียงดังเช่นนั้น, กึกกัก, ติด ๆ ขัด ๆ,
ไม่สะดวก; เสียงดังเช่นนั้น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ครื้นเครง [คุรีนเคฺรง]

ว. เสียงดังครึกครื้น, เครงครื้น ก๊ว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ครื้นเครง [คุรีนเคฺรง]

ว. เสียงดังครึกครื้น, สนุกสนาน เช่น
หัวเราะกันอย่างครื้นเครง, มีอารมณ์
สนุกสนาน เช่น เขาเป็นคนครื้นเครง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

สุกคำ

กินเกลบกินรำ [-เกลบ-] (สำ) ว. โง่, กินเกลือกินกระปิ กี่ว่า.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กินเกลบกินรำ [-เกลบ-] (สำ) ว. โง่ เช่น ฉันไม่ได้กิน
เกลบกินรำนี้จะได้ไม่รู้เท่าทัน
คุณ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

แข่งสิงห์ น. ชื่อลายชนิดหนึ่งมักประดับส่วนขา เช่น
ขาโต๊ะ หรือประดับริมหรือขอบ เช่น ริมโต๊ะ
หรือขอบกรอบรูป, น้องสิงห์ กี่ว่า. โดยปริยาย
เรียกการพนันกระด้างซึ่งขอยให้เป็นชั้นเล็ก ๆ ที่
ค้ำธงว่า พันแข่งสิงห์.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

แข่งสิงห์ น. ส่วนหน้าของขาสิงห์ตรงที่เป็นสัน; เรียก
การพนันกระด้างซึ่งขอยให้เป็นชั้นเล็ก ๆ ที่ค้ำ
ธงว่า พันแข่งสิงห์.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ไข้แดด

น. ไข้ที่ขึ้นเร็วและสูงเพราะถูกแดดจัด อาจมี
อาการปวดศีรษะ เวียนศีรษะ ชัก และต่อไป
อาจสลบโดยไม่มีเหตุอื่นร่วม, ไข้ความร้อน กี่ว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ไข้แดด

น. ไข้ที่ขึ้นเร็วและสูงเพราะถูกแดดจัด อาจมี
อาการปวดศีรษะ เวียนศีรษะ ชัก และต่อไป
อาจสลบโดยไม่มีเหตุอื่นร่วม. (อ. solar
fever, sunstroke).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คู่บุญ

น. ผู้ที่เคยสร้างบุญกุศลร่วมกันมาในชาติก่อน,
คู่สร้าง คู่สร้างคู่สม หรือเนื้อคู่ กี่ว่า

บุญ

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

น. ผู้ที่เคยสร้างบุญกุศลร่วมกันมาในชาติก่อน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คหกรรมศาสตร์ [คะหะกัมมะสาต]

น. วิชาว่าด้วยศิลปะและหลัก
ของการครองเรือน เช่น
หลักการโภชนาการ การจัด
และการตกแต่งบ้าน การ
เลี้ยงดูเด็ก, เกษศาสตร์ หรือ
เกษตรศาสตร์ ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คหกรรมศาสตร์ [คะหะกัมมะสาต]

น. วิชาที่เกี่ยวข้องกับความรู้
ทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ โดยมุ่งพัฒนา
ครอบครัวด้วยการจัดทรัพยากร
บุคคล วัสดุและสิ่งแวดล้อม
เพื่อพัฒนาอาชีพและเสริมสร้าง
คุณภาพชีวิตความมั่นคงของ
สถาบันครอบครัวและสังคม

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น การตัดคำไวพจน์มาจากเหตุดังนี้

คำว่า **คำพวด ๑** ตัดคำไวพจน์ว่า **ล้นปี** น่าจะมาจากการที่คณะกรรมการชำระพจนานุกรมได้ทราบความจริงว่า คำพวด กับ ล้นปี เป็นคนละส่วนกัน กล่าวคือ คำพวดคือส่วนที่เป็นหลอดทองเหลือง ส่วนล้นปีคือส่วนที่ทำด้วยใบตาล ฉะนั้นจึงได้ตัดคำว่า ล้นปี ซึ่งเป็นคำไวพจน์ออกเสีย และหากค้นคำว่า ล้นปี ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ก็พบว่ามีความหมายว่า “ส่วนปลายล่างของกระดุกอกที่ย้อยลงมาในผนังหน้าท้องส่วนบน”(ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ๑๐๑๔) เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ต่างกับกับให้คำนิยาม คำ **ล้นปี** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่มีบทนิยาม ๒ บท คือบทที่มี

ความหมายถึงอวัยวะของคนและบทนิยามที่หมายถึงส่วนประกอบของปีด้วย รวมทั้งยังให้คำไวพจน์ว่า กำพวด (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๕ หน้า ๗๓๓ – ๗๓๔)

คำว่า กินเกลบกินรำ คณะกรรมการชำระพจนานุกรมตัดคำไวพจน์ว่า กินเกลือกินกะปิ ออกเพราะได้เปลี่ยนแปลงความหมายกินเกลือกินกะปิ จากความหมายว่าโง่ (ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕) เป็นอดทนต่อความลำบากยากแค้น ฉะนั้น กินเกลบกินรำ กับ กินเกลือกินกะปิ จึงไม่เป็นคำไวพจน์ของกันและกันเหมือนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

คำว่า แข่งสิงห์ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ตัดคำไวพจน์น้องสิงห์ ออกเพราะคณะกรรมการชำระพจนานุกรมได้เปลี่ยนความหมายของแข่งสิงห์เสียใหม่ เป็น “ส่วนหน้าของขาสิงห์ที่เป็นสัน” ไม่ใช่ชื่อลายชนิดหนึ่ง ส่วนชื่อลายชนิดหนึ่งนั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เก็บไว้บทนิยามของน้องสิงห์ เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้คำว่า แข่งสิงห์ กับ น้องสิงห์ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงไม่เป็นคำไวพจน์ของกันและกันเหมือนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

คำว่า ไข่แดด ไม่ปรากฏคำไวพจน์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ น่าจะมาจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่า มีการเก็บคำว่า ไข่ความร้อน, ไข่แดด เป็นลูกคำเช่นเดียวกับคำไข่แดด แล้ว ทั้งความหมายหรือบทนิยามก็เหมือนกับไข่แดดทุกประการ จึงไม่มีความจำเป็นต้องเก็บ ไข่ความร้อน ไว้เป็นคำไวพจน์ของไข่แดด

คำว่า คู่บุญ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีความหมายแตกต่างกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เพราะในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีคำศัพท์ ๔ คำ คือ คู่บุญ คู่สร้าง คู่สร้างคู่สม และเนื้อคู่ แต่มีข้อน่าสังเกตว่า คำว่าคู่บุญและคู่สร้าง ต่างก็มีคำอื่นอีก ๓ คำเป็นคำไวพจน์และแม้ทั้ง ๓ คำนี้ มีคำว่าเนื้อคู่เป็นคำไวพจน์ด้วย แต่คำว่า เนื้อคู่ไม่มี ๓ คำดังกล่าวเป็นคำไวพจน์ และมีความหมายต่างกับคำว่าคู่บุญและคู่สร้าง กล่าวคือ เนื้อคู่มีความหมายว่า “ชายหญิงที่ถือกันว่าเคยร่วมกันมาแต่ปางก่อน, ชายหญิงหรือสมเป็นคู่ครองกัน” (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๕ หน้า ๔๕๔) ฉะนั้นจึงสันนิษฐานว่าคณะกรรมการชำระพจนานุกรมจึงพิจารณาเห็นว่า คำว่าเนื้อคู่ คู่สร้าง และคู่สร้างคู่สม มีความหมายแคบกว่าคำว่า คู่บุญ เพราะทั้ง ๓ คำนั้นเป็นเรื่องของสามีภรรยา ส่วนคู่บุญเป็นเรื่องของบุคคลในฐานะอื่นก็ได้ เช่น ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ญาติมิตร ฉะนั้นในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงไม่เก็บคำว่า เนื้อคู่ คู่สร้าง คู่สร้างคู่สม ไว้เป็นคำ

ไวพจน์ของคำว่าคู่บุญ แต่กำหนดให้ทั้ง ๓ คำ คือ เนื้อคู่ คำสร้าง และคู่สร้างคู่สมต่างก็เป็นคำไวพจน์ซึ่งกันและกัน

คำว่า คหกรรมศาสตร์ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ตัดคำไวพจน์ว่า เกษศาสตร์ และเกษตรศาสตร์ น่าจะมีจากเหตุผลว่าคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่าคำไวพจน์ทั้ง ๒ คำนี้ปัจจุบันไม่นิยมใช้เพราะแม้จะเก็บคำว่า เกษศาสตร์ และเกษตรศาสตร์ ไว้เป็นลูกคำของ เกห-, เกหะ, เกหา ก็ตาม แต่ก็มีคำว่า (โป) ซึ่งเป็นคำย่อของคำว่า คำโบราณไว้ด้วย ซึ่งต่างกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ แม้จะเก็บ ๒ คำดังกล่าวนี้ไว้เป็นลูกคำของคำว่า เกห-, เกหะ, เกหา เช่นเดียวกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่ก็ไม่ปรากฏคำว่า (โป) (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๕ หน้า ๑๕๖)

๒.๑๒.๓ การเปลี่ยนตำแหน่งคำไวพจน์ จากการศึกษาพบว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เปลี่ยนตำแหน่งคำไวพจน์ ๒ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ ดังนี้

กระโปรง [-โปรง]

น. ฝ้านุ่งผู้หญิงแบบสากล, กะโปงก็ใช้; เรียกฝ้าครอบเครื่องรถยนต์ว่า กระโปรงรถ; ภาชนะเย็บด้วยกาบหมากหรือใบไม้ สำหรับใส่ของต่าง ๆ เช่น ราชบุโรหิตก็ให้เอนางนกลใส่ใส่กระโปรงขังไว้จนเพลงรุ่งเช้า (นพมาศ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระโปรง [-โปรง]

น. ฝ้านุ่งผู้หญิงแบบสากล; เรียกฝ้าครอบเครื่องรถยนต์ หรือฝ้าครอบที่เก็บของข้างหน้าและข้างหลังรถยนต์; กระบุงรูปกลมสูง ปากผายมาก พื้นก้นเป็นสี่เหลี่ยมเล็กสอบลง ลักษณะคล้ายประโปรงบานสำหรับขนข้าวเปลือกหรือมะนาว เป็นต้น; ภาชนะเย็บด้วยกาบหมากหรือใบไม้ สำหรับใส่ของต่าง ๆ เช่น ราชบุโรหิตก็ให้เอนางนกลใส่ใส่กระโปรงขังไว้จนเพลงรุ่งเช้า (นพมาศ); กะโปง ก็ใช้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เขม่น [จะเห่มน]

ก. อาการที่กล้ำเนื้อกระดูกเด่นเบา ๆ ขึ้นเอง
ตามคติโบราณถือเป็นนิมิตบอกเหตุร้ายดีได้;
(ปาก) รู้สึกไม่ชอบหน้าหรือไม่พอใจ,
กระหมื่น ก๊ว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เขม่น [จะเห่มน]

ก. อาการที่กล้ำเนื้อกระดูกเด่นเบา ๆ ขึ้นเอง
ตามความเชื่อโบราณถือเป็นนิมิตบอกเหตุร้าย
ดีได้, กระหม่น ก๊ว; (ปาก) รู้สึกไม่ชอบ
หน้าหรือไม่พอใจ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การเปลี่ยนคำไวพจน์ในคำว่า กระโปรง จาก กะโปง ก็ใช้ เฉพาะบทนิยามแรก ไปเป็น
คำไวพจน์ของทุกบทนิยามหรือทุกความหมาย (ถ้าคำไวพจน์อยู่ต่อจากเครื่องหมายจุลภาคแสดงว่า
เป็นคำไวพจน์ของบทนิยามข้างหน้า หากอยู่ต่อเครื่องหมายอัฒภาคแสดงว่าเป็นคำไวพจน์ของทุก
บทนิยาม) แสดงถึงการเปลี่ยนเจตนาที่แสดงให้เห็นว่าความหมายเดียวกันสามารถใช้รูปเขียนหรือ
อักษรวิธีได้หลายแบบ

ส่วนคำว่า เขม่น นั้น เป็นการปรับเปลี่ยนที่ตรงกับความเป็นจริงของการใช้ภาษา
โดยทั่วไป เพราะหากใช้ในความหมายว่า “รู้สึกไม่ชอบหน้าหรือไม่พอใจ” จะได้ว่า เขม่น เช่น
คนคู่นี้เขม่นกัน หรือเขาเขม่นกัน จะไม่พบการใช้ว่า คนคู่นี้กระหม่นกัน หรือเขากระหม่นกัน แต่
จะพบว่าผู้ใช้ตากะหม่น ก๊วกระหม่น แทน ตาเขม่น คิ้วเขม่น อยู่บ้าง

๒.๑๒.๔ การเปลี่ยนคำบอกการเป็นคำไวพจน์ จากการศึกษาพบว่า พจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีการเปลี่ยนคำบอกการเป็นคำไวพจน์ ซึ่งเป็นแม่คำ ๖ คำ
ดังตัวอย่าง

กง

ก. ทำให้โค้ง เช่น ก่งศร. ว. โค้ง เช่น คิ้วก่ง โกง ก็ใช้

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กง

ก. ทำให้งอเป็นรูปโค้ง, ทำให้โค้ง, เช่น ก่งศร ก่งคอ,
โกง ก๊ว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระบะ น. ภาชนะไม้ก้นแบนไม่มีขอบ ใช้อย่างถาด; ชื่อรถชนิดหนึ่ง ใ้บรรทุกสิ่งของ ทำตัวถังเป็นรูปอย่างกระบะ เรียกว่า รถกระบะ, ตระบะ ก็ใช้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระบะ น. ภาชนะไม้ก้นแบนไม่มีขอบ ใช้อย่างถาด; ใช้ว่า ตระบะ ก็มี; ชื่อรถชนิดหนึ่งใ้บรรทุกสิ่งของ ทำตัวถังเป็นรูปอย่างกระบะ เรียกว่า รถกระบะ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กษัย, กษัย- [กะไส, กะไสยะ-] น. การสิ้นไป, การหมดไป, การเสื่อมไป, การน้อยไป; ชื่อโรคผอมแห้งที่มักเกิดแก่ผู้ชายที่สูงอายุ, กระษัย ก็ว่า. (ส. กุษย ว่า โรคผอมแห้ง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กษัย, กษัย- [กะไส, กะไสยะ-] น. การสิ้นไป, การหมดไป, การเสื่อมไป, การน้อยไป; ชื่อโรคตามตำราแพทย์แผนโบราณว่า ทำให้ร่างกายทรุดโทรม มีอาการผอมแห้ง ตัวเหลืองเท้าเย็น, เขียนเป็นกระษัย ก็มี. (ส. กุษย)

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานทั้ง ๒ ฉบับ ไม่ได้แจ้งไว้ว่า ก็มี ก็ว่า ก็เรียก ก็ใช้ แต่ละคำใช้เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร แต่ราชบัณฑิตยสถานได้ตอบปัญหานี้แก่ผู้วิจัยความว่า คำว่า ก็ว่า ในท้ายบทนิยามหมายความว่าคำนั้นเรียกได้ ๒ อย่าง มีความหมายเหมือนกัน ส่วนคำว่า ก็มี, มักเขียนเป็น มี หมายความว่า คำนั้นที่เขียนเป็นอย่างอื่นก็มี แต่ที่ถูกควรใช้ตามที่เก็บเป็นแม่คำหรือคำตั้ง (สุชาติ พงษ์พานิช, ม.ป.ป. หน้า ๔๕๕) ฉะนั้นหากยึดคำตอบนี้เป็นพื้นฐาน ผู้วิจัยขอสันนิษฐานเจตนาของคณะกรรมการชำระพจนานุกรมว่า คำว่า ก็เรียก และก็ว่า มีความหมายเหมือนกันกล่าวคือคำนั้น ๆ สามารถเรียกได้ ๒ อย่าง ใช้อย่างคำศัพท์หรือคำไวพจน์ก็ได้ ส่วน ก็มี

ก๊ว มีความหมายเหมือนกันกล่าวคือ มีผู้ใช้อย่างคำไวพจน์ก็มี แต่ที่ถูกต้องควรใช้อย่างรูปเขียนที่เป็นคำศัพท์ แต่อย่างไรก็ตามหากใช้ข้อสันนิษฐานนี้เป็นพื้นฐานคำที่ยกมาเป็นตัวอย่าง ก็จะได้รายละเอียดดังนี้

คำว่า **ก่ง** เปลี่ยนจาก **ก๊ว** เป็น **ก๊ว** (ซึ่งใช้ได้ทั้งบทนิยามที่เป็นคำกริยาและวิเศษณ์ของเดิมใช้ได้เฉพาะบทนิยามที่เป็นวิเศษณ์เท่านั้น) แสดงว่าบทนิยามทั้ง ๒ อย่างจะใช้ **ก่ง** หรือ **โก่ง** ก็ถูกต้อง และเมื่อศึกษาคำว่า **โก่ง** ก็มี **ก่ง** เป็นคำไวพจน์ทั้ง ๒ บทนิยามของ **ก่ง**

คำว่า **กระบะ** คำบอกไวพจน์เปลี่ยนจาก **ก๊ว** เป็น **ก๊ว** ซึ่งมีข้อกำหนดในการเขียนเหมือนกันคือมีผู้ใช้ แต่ที่ถูกต้องควรใช้รูปเขียนที่เป็นคำศัพท์ และเมื่อค้นหาคำว่า **กระบะ** ที่เป็นคำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ก็ไม่พบคำนี้ ฉะนั้นคำสันนิษฐานข้างต้นจึงน่าจะถูกต้อง

คำว่า **กษัย**, **กษัย-** เปลี่ยนจากคำว่า **ก๊ว** เป็น **ก๊ว** ซึ่งน่าจะแสดงว่าคำว่า **กษัย** แม้จะมีผู้ใช้แต่ก็ควรใช้ว่า **กษัย** แต่อย่างไรก็ตามก็ปรากฏคำว่า **กษัย** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ในฐานะเป็นแม่คำและมีความหมายว่าชื่อโรค โดยมีคำว่า **กษัย** เป็นคำไวพจน์ และใช้คำว่า **ก๊ว** เป็นคำต่อท้าย ดังนี้

“**กษัย** [-ไส] น. ชื่อโรคตามตำราแพทย์แผนโบราณว่าทำให้ร่างกายทรุดโทรมมีอาการผอมแห้งตัวเหลืองเทาเย็น, **กษัย ก๊ว**.”

ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า เจตนาของคณะกรรมการชำระพจนานุกรมต้องการจะบอกว่าไม่ควรใช้คำว่า **กษัย** เพราะมี **ก๊ว** ต่อท้ายแต่ควรจะใช้คำว่า **กษัย** เพราะมี **ก๊ว** ต่อท้าย

๒.๑๓ การบอกคำตรงกันข้าม จากการศึกษาพบว่า มีการบอกคำตรงกันข้ามซึ่งเป็นลูกคำ ๒ คำ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่ไม่ปรากฏคำตรงกันในคำเหล่านั้นในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ดังนี้

คอแข็ง

ว. อาการที่นิงอันเพราะเถียงไม่ขึ้นเป็นต้น; ทนต่อรสอันเข้มหรือรุนแรงได้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คอแข็ง

ว. อาการที่นิงอันเพราะเถียงไม่ขึ้นเป็นต้น; ทนต่อรสอันเข้มหรือรุนแรงได้, ตรงกันข้ามกับคออ่อน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กุ่มิตร (โหร) น. ผู้ที่มีชะตาถูกกันเป็นมิตรกัน, ผู้ที่รักใคร่กัน ไม่เป็น
ภัยแก่กัน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กุ่มิตร (โหร) น. ผู้ที่มีชะตาถูกกันเป็นมิตรกัน, ผู้ที่รักใคร่กัน ไม่เป็น
ภัยแก่กัน ตรงกันข้ามกับ คู่ศัตรู.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

มีข้อน่าสังเกตว่า ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีลูกคำ
คออ่อน และคู่ศัตรู โดยมีคำว่า คอแข็ง และกุ่มิตร เป็นคำตรงกันข้ามตามลำดับ แต่ไม่ปรากฏคำว่า
คออ่อน และคู่ศัตรู ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ อนึ่ง คำตรงกันข้ามทำให้
บทนิยามของคำนั้น ๆ มีความหมายชัดเจนขึ้น เพราะหากผู้อ่านพจนานุกรมเข้าใจความหมายของคำ
ตรงกันข้ามก็จะเข้าใจว่า บทนิยามของคำศัพท์นั้นมีความหมายตรงกันข้ามกับคำตรงข้ามนั้น ผู้วิจัยมี
ความคิดเห็นว่า หากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมบรรจุคำตรงกันข้ามของคำศัพท์ต่าง ๆ ให้
มากกว่านี้ เช่น คำตรงกันข้ามของ คำ คือ แบ คำตรงกันข้ามของ ภาพปักษ์ คือ ชนหปักษ์
คำตรงกันข้ามของ ขึ้น คือ ลง ก็จะทำให้ผู้อ่านพจนานุกรมได้ประโยชน์ในแง่การเข้าใจความหมาย
และการนำคำศัพท์ไปใช้มากยิ่งขึ้น

๒.๑๔ การใช้คำโยง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีการ
เปลี่ยนแปลงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคำโยงอยู่ ๖ ประการคือ การเปลี่ยนจากคำโยงเป็นบทนิยาม การ
เปลี่ยนจากบทนิยามเป็นคำโยง การแสดงคำโยง การลบคำโยง การเปลี่ยนคำโยง และการเปลี่ยน
อักขรวิธีในคำโยง อันมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑๔.๑ การเปลี่ยนคำโยงเป็นบทนิยาม จากการศึกษาพบว่า พจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เปลี่ยนคำโยงในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.
๒๕๒๕ เป็นบทนิยามรวม ๖ คำ เป็นแม่คำ ๔ คำ และลูกคำ ๒ คำ ดังนี้

กระพัตร์ [-พัต]

ดู กระพัต.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระพัตร์ [-พัต]

น. เข็กลหรือลวดหนังดีเป็นเกลียวหุ้มผ้าแดง
ปกดคล้องผูกอยู่รอบคอช้าง เมื่อตั้งสัปคับหรือ
ผูกอย่างใดอย่างหนึ่ง ใช้ปลายทั้ง ๒ ข้างผูก

สับคัปหรือกูปเพื่อรั้งมิให้เลื่อนไปทางท้ายช้าง

ขณะเดินขึ้นที่ชัน เช่น และกระพัตร์รัตน

การ. (คุษฎีสังเวย), กระพัต คัว่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กวางป่า

ดู กวาง ๑.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กวางป่า

น. ชื่อกวางชนิด *Cervus unicolor* ในวงศ์ Cervidae

เป็นชนิดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ขนยาวหยาบ

สีน้ำตาล ตัวผู้มีเขาเป็นแขนง ผลัดเขาปีละครั้ง มักอยู่

ลำพังตัวเดียวเว้นฤดูผสมพันธุ์, กวางม้า ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

แก๊ส

ดูที่ ก๊าซ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

แก๊ส

น. อากาศธาตุ. (วิทยา) สถานะหนึ่งของสสาร รูปร่าง

และปริมาตรไม่คงที่ขึ้นอยู่กับภาชนะที่บรรจุ, เรียกไฟ

ซึ่งเกิดจากการจุดอะเซทิลีน (acetylene) ซึ่งได้จากก้อน

แคลเซียมคาร์ไบด์ทำปฏิกิริยากับน้ำว่า ไฟแก๊ส, ก๊าซ

ก็ว่า. (อ. gas).

คลังโคลง [คลังโคลง]

ดู กิ่งโครง ๑.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คลังโคลง [คลังโคลง]

น. นกกิ่งโครง เช่น คลังโคลงคล้อแคล่ในรัง

นกเจ้าเหงาฟังแลสารกระสาสรวดตาง.

(สุมทรโฆษ). (ดู กิ่งโครง ๑).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กำลังม้า

ดู แรงม้า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กำลังม้า (วิทยา) น. หน่วยวัดกำลังหรืออัตราของการทำงานโดยกำหนดว่ากำลังม้า คือ อัตราของการทำงานได้ ๕๕๐ ฟุต – ปอนด์ ต่อวินาที กำลังม้า มีค่าเท่ากับ ๗๔๕.๗ วัตต์, แรงม้า ก็ว่า. (อ. horsepower).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จี้เรือน ดู เรือน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เรือน. (ปาก) ว. ไม่มีคุณค่า เช่น คนจี้เรือน ของจี้เรือน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากข้อมูลข้างต้น มีข้อสังเกตว่า คำว่าคลังโคลง แม้จะให้บทนิยามแล้วก็ตาม แต่เป็นบทนิยามที่ไม่ละเอียดถี่ถ้วนนักจึงให้คำโยงเพื่อให้ดูรายละเอียดที่คำ กึ่งโครง ไว้ด้วย ส่วนคำว่า จี้เรือน ได้ให้บทนิยามสั้น ๆ ว่า เรือน และแม้ไม่ให้คำโยงเพิ่มเติมเหมือนคำว่า คลังโคลง แต่ก็เชื่อได้ว่าผู้ใช้พจนานุกรมจะต้องไปดูรายละเอียดของบทนิยามที่คำว่า เรือน ซึ่งเป็นชื่อโรคชนิดหนึ่ง หรือหากศึกษาที่คำว่า คดสร้าง (เป็นลูกคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ แต่เป็นคำไวพจน์และแม่คำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒) ซึ่งมีความหมายว่า คดขวาง ก็เป็นที่แน่ใจว่าผู้อ่านจะต้องไปดูที่คำว่า คดขวาง เพื่อหารายละเอียด ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า บทนิยามคดขวางก็ทำหน้าที่ดูคำโยงของคำว่า คดสร้างด้วย

๒.๑๔.๒ การเปลี่ยนจากบทนิยามเป็นคำโยง จากการศึกษาพบว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เปลี่ยนบทนิยามของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นคำโยงหรือใช้คำโยงประกอบ รวม ๕ คำ เป็นแม่คำ ๗ คำ ลูกคำ ๒ คำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

กะแจะ (ถิ่น – พายัพ) น. ต้นพญาบาท. (พจน. ๒๔๕๓).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กะแจะ ดู กระแจะ ๒.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กึ่งเกียง ก. ไม่ลงรูป, ไม่ลงรอย, ไม่ลงที, รวมกัน
ไม่เข้า, เขียนเป็น กางเกียง หรือ กำเกียง ก็มี.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กึ่งเกียง คู กางเกียง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ครั้ง ๒ [ครั้ง] น. ชื่อกล้วยไม้ชนิด *Dendrobium*

pharishii Reichb. f. ในวงศ์ Orchida , พายัพ
เรียก เอื้องครั้ง, ภาคกลางเรียก เอื้องน้ำครั้ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ครั้ง ๒ [ครั้ง] น. เอื้องครั้ง (ดู เอื้องครั้ง ที่เอื้อง ๑).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กลองโยน เป็นเพลงไทยเครื่องเป่าพาทย์, ดังนั้นจึงใช้เป็น
เพลงประจำกันท์ในเวลามีเทศน์มหาชาติ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลองโยน คู ทะแยกลองโยน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ใช้กาพ น. ไข่ที่มีฝืนและการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นทาง
ผิวหนัง มีลักษณะอาการและความรุนแรงต่าง ๆ
กัน ตั้งแต่เป็นเม็ดเล็ก ๆ เหมือนหัวเข็มหมุด
เช่น หัด จนถึงเป็นใหญ่ ๆ เช่น เริม ในรายที่
รุนแรงมากอาจมีเลือดออกใต้ผิวหนังบริเวณฝืน
หรือเป็น และผิวหนังจะเปลี่ยนเป็นสีคล้ำ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ใช้กาพ คู ไข่ฝืน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า แม่บางคำคือ ครั้ง ๒ จะมีบทนิยามแต่ก็เป็นบทนิยามสั้น ๆ ไม่มีรายละเอียด อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้พจนานุกรมก็จะต้องไปศึกษารายละเอียดที่คำโยงนั้น

๒.๑๔.๓ การแสดงคำโยง คือการที่บทนิยามในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ไม่มีคำโยงแต่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้แสดงคำโยง เพื่อให้ผู้ใช้พจนานุกรมได้รายละเอียดจากคำโยงมากยิ่งขึ้น การแสดงคำโยงมีทั้งหมด ๑๓ คำ เป็นแม่คำ ๑๑ คำ และลูกคำ ๒ คำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

กรรไกร [กันไกร] น. ตะไกร. (เลื่อนมาจาก กรรไตร).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรรไกร [กันไกร] น. ตะไกร. (เลื่อนมาจาก กรรไตร
ดู ตะไกร ๑)
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ไถ่ (ถิ่น – พายัพ) น. กระจง.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ไถ่ (ถิ่น – พายัพ) น. กระจง (ดู กระจง).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

แจ้ (ถิ่น – อีสาน) น. จระเข้.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

แจ้ (ถิ่น – อีสาน) น. จระเข้ (ดู จระเข้).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กวางจุก (ถิ่น – ปักษ์ใต้) น. เก้ง.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กวางจุก (ถิ่น – ปักษ์ใต้) น. เก้ง (ดู เก้ง).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ไข่ขาว น. ไข่แมลงวัน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ไข่ขาว น. ไข่แมลงวัน (ดู ขาง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น การแสดงคำโยงเสมือนเป็นการชี้แนะให้ผู้ใช้พจนานุกรม
ดูรายละเอียดของบทนิยามจากคำโยง มากกว่าการไม่มีคำโยงโดยปล่อยให้ผู้ใช้พจนานุกรมตัดสินใจเอง

๒.๑๔.๓ การลบคำโยง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒
ได้ลบคำโยงที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ รวม ๒ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ
ดังนี้

กำพอง น. ชื่อตัวไม้อันบนที่เป็นราวลูกกรงเรือนหรือ
เกวียน, กระพอง ก็เรียก. (ดู กระพอง ๒).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กำพอง น. ชื่อตัวไม้อันบนที่เป็นราวลูกกรงเรือนหรือ
เกวียน, กระพอง ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เจียว ๑ (โบ) ก. รีบไป, รีบมา, เกี้ยว หรือเกรียว ก็ใช้.
(ดู เกี้ยว ๒).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เจียว ๑ (โบ) ก. รีบไป, รีบมา, เกี้ยว หรือเกรียว ก็ใช้.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวคำโยงจากข้อมูลข้างต้นเป็นเสมือนการบอกให้ทราบว่า หากผู้ใช้พจนานุกรม
ต้องการทราบข้อมูลหรือข้อมูลเพิ่มเติม ก็สามารถดูได้จากคำไวพจน์ที่ได้ให้ไว้แล้ว โดยไม่
จำเป็นต้องแสดงคำโยง

๒.๑๔.๕ การเปลี่ยนคำโยง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เปลี่ยนคำโยงของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มี ๒ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ คือ

กว้างม้า ดู กวาง ๑.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กว้างป่า ดู กวางป่า.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

แข่งไก่ ดู ขาไก่ ๒.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

แข่งไก่ ดู หางแข่ง.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ คำว่า กว้างม้า และ กว้างป่า ถูกระบุว่าเป็นคำไวพจน์ของคำว่า กวาง ๑ ซึ่งมีบทนิยามเพียงคำเดียว ส่วนคำ กว้างป่า และ กว้างม้า ได้ใช้คำโยงช่วย จึงให้ดูบทนิยามที่กวาง ๑ ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีบทนิยามที่กวางป่า และระบุว่า กว้างม้า เป็นคำไวพจน์ ส่วนกวางม้า ซึ่งเป็นแม่คำก็ใช้คำโยงช่วย จึงต้องระบุให้ดูบทนิยามที่กวางป่า ส่วนเหตุที่เปลี่ยนไปไม่ระบุให้ดูบทนิยามที่กวาง เหมือนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เพราะเมื่อศึกษาบทนิยามของ กว้าง พบว่า กว้างป่า เป็นเพียงตัวอย่างของกวางหรือเป็นชนิดหนึ่งของกวางเท่านั้น ไม่ได้เป็นคำไวพจน์ เหมือนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ รวมทั้งไม่มีคำ กว้างม้า เป็นคำไวพจน์ด้วย กล่าวโดยสรุปการปรับปรุงบทนิยามหรือความหมายของ กว้าง เป็นเหตุให้เกิดความแตกต่างระหว่างพจนานุกรม ๒ ฉบับ

ส่วนคำว่า แข่งไก่ นั้น ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นคำไวพจน์ของ ขาไก่ ซึ่งมีบทนิยาม รวมทั้งมีบทนิยามที่คำว่า หางแข่ง และคำว่า ขาไก่และ แข่งไก่ ก็เป็นคำไวพจน์ของหางแข่ง แต่หางแข่ง ไม่ได้เป็นคำไวพจน์ของขาไก่ จึงระบุให้ดูบทนิยามของแข่งไก่ ที่ขาไก่ ส่วนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ นั้น ขาไก่และ แข่งไก่ ไม่มีบทนิยามแต่มีคำโยงให้ไปดูที่หางแข่ง และในบทนิยามของ หางแข่ง ระบุว่า ขาไก่และ แข่งไก่ เป็นคำไวพจน์ ฉะนั้นเมื่อ ขาไก่ ไม่มีบทนิยามแต่มีบทนิยามที่หางแข่งเพียงแห่งเดียว

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงไม่ระบุคำโยงให้ดูบทพินัยของแข่งไก่
ที่ ขาไก่ ๒ เหมือนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

๒.๑๓.๖ การเปลี่ยนอักขรวิธีของคำโยง จากการศึกษาพบการเปลี่ยน
อักขรวิธีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ อยู่ ๒ คำ ซึ่งเป็นแม่คำ ดังนี้

กษีรามพุ	ดู กษีร, กษีร-	(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
กษีรามพุ	ดู กษีร, กษีระ.	(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
กษีรารณพ	ดู กษีร, กษีร-	(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
กษีรารณพ	ดู กษีร, กษีระ.	(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การเปลี่ยนแปลงโดยการประวิสรรชนีย์ที่ตัว ร ของทั้ง ๒ คำ มาจากหลักการ
ประวิสรรชนีย์ที่วางไว้ว่า “คำที่มาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ถ้าต้องการให้พยางค์ท้ายของคำ
เป็นเสียงอะให้ประวิสรรชนีย์” (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ๔)

การบอกที่มาของคำ

ที่มาของคำ หมายถึง การแสดงให้เห็นว่าคำนั้น ๆ มีที่มาจากภาษาใด จากแหล่งใด
หรือจากวิธีการใด ในการบอกที่มาว่ามาจากภาษาใดอาจมีรายละเอียดอื่น ๆ เพิ่มเติม นอกจากอักษร
ย่อของภาษานั้น ๆ เช่น รูปคำในภาษาเดิม ความหมายในภาษาเดิม รวมทั้งคำว่า เทียบ ซึ่งแสดง
ถึงความไม่แน่ใจว่าคำนั้นมาจากภาษานั้น ๆ จริงหรือไม่ ความแตกต่างของการบอกที่มาของคำมี ๔
ลักษณะ คือ การแสดงที่มาของคำ การลบที่มาของคำ การปรับเปลี่ยนการบอกที่มาของคำ และ
การเปลี่ยนแปลงเครื่องหมายเป็นถ้อยคำ

การบอกที่มาของคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ต่างกับ
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ รวมทั้งสิ้น ๘๔ คำ แบ่งออกเป็นแม่คำ ๕๕ คำ
และลูกคำ ๒๙ คำ อันมีรายละเอียดดังนี้

๑. การแสดงที่มาของคำ

การแสดงที่มาของคำมี ๒ ลักษณะ คือ การแสดงใหม่ และการแสดงเพิ่ม
รวมทั้งสิ้น ๕๑ คำ เป็นแม่คำ ๔๑ คำ และลูกคำ ๑๒ คำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๑ การแสดงใหม่ หมายถึง การที่คำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. ๒๕๒๕ ไม่มีการบอกที่มาของคำ แต่มีการบอกที่มาในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. ๒๕๔๒ มีทั้งแม่คำและลูกคำ ตัวอย่าง

แม่คำ

การบูร [การะบูร] น. ชื่อต้นไม้ชนิด *Cinnamomum camphora*
(Linn.) J.S. Presl ในวงศ์ Lauraceae
เนื้อไม้มีสารสีขาว กลิ่นฉุนร้อน ซึ่งกลั่นแยก
ออกมาได้ เรียกว่า การบูร หรือ กรบูร ใช้ทำยา.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

การบูร [การะบูร] น. ชื่อต้นไม้ชนิด *Cinnamomum camphora*
(L.) J.S. Presl ในวงศ์ Lauraceae เนื้อไม้
มีสารสีขาว กลิ่นฉุนร้อน ซึ่งกลั่นแยกออกมา
ได้ เรียกว่า การบูร หรือ กรบูร ใช้ทำยา.
(ส. กรบูร).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เก๋อ น. ที่สำหรับนั่งมีขา ยกย้ายไปได้ มีมากชนิดด้วยกัน
ถ้าเป็นเก๋อนั่งมีรูปต่างๆ โดยมากมีพนักพิง, ถ้ามีรูป
ยาวใช้นอน เรียกว่า เก๋อนอน, ถ้าใช้โยกได้ เรียกว่า
เก๋อโยก, ลักษณะนามว่า ตัว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เก๋อ น. ที่สำหรับนั่ง มีขาและพนักพิง มักยกย้ายไปมาได้
มีหลายชนิด, ถ้ามีรูปยาวใช้นอน เรียกว่า เก๋อนอน,
ถ้าใช้โยกได้ เรียกว่า เก๋อโยก, ลักษณะนามว่า
ตัว. (จ.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ไข้ น. อาการของโรค ทำให้ตัวร้อน มีชื่อต่างๆ กัน เช่น

ไข้จับสั่น ไข้ทรพิษ ไข้หวัด ไข้หวัดใหญ่; ความเจ็บป่วย.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ไข้

น. ความเจ็บป่วย เช่น ไข้จับสั่น ไข้ทรพิษ ไข้หวัด ไข้หวัดใหญ่; อาการที่มีอุณหภูมิของร่างกายผิดปกติจากระดับปกติเนื่องจากความเจ็บป่วย. (อ. fever, pyrexia, pyrexia).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขาล [ขาน]

น. ชื่อปีที่ ๓ ของรอบปีนักษัตร มีเสือเป็นเครื่องหมาย; เสือ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขาล [ขาน]

น. ชื่อปีที่ ๓ ของรอบปีนักษัตร มีเสือเป็นเครื่องหมาย; เสือ. (ข.)

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คาราวาน

น. หมู่คนหรือยานพาหนะเป็นต้นซึ่งเดินทางไกลமாகันเป็นขบวนยาว.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คาราวาน

น. หมู่คนหรือยานพาหนะเป็นต้นซึ่งเดินทางไกลமாகันเป็นขบวนยาว. (อ. caravan).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

ไข้จับสั่น, ไข้มาลาเรีย

น. ไข้ที่เกิดเพราะถูกยุงก้นปล่องที่มีเชื้อมาลาเรียกัด มีอาการหนาวและสั่น.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ไข้จับสั่น

น. ไข้ที่เกิดเพราะถูกยุงก้นปล่องที่มีเชื้อมาลาเรียกัด มีอาการหนาวและสั่น,

ไข้มาลาเรีย ก็ว่า (อ. malarial fever, malaria, paludism).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คอหอย

น. ส่วนของคอตรงเหนือลูกกระเดือกขึ้นมา.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คอหอย

น. อวัยวะในลำคอ เป็นทางร่วมของระบบทางเดินอาหารและระบบทางเดินอากาศหายใจ เริ่มตั้งแต่หลังโพรงจมูกหลังช่องปากลงไปจนถึงหลังกล่องเสียง. (อ. pharynx).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างที่ยกมาแสดงข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเพิ่มที่มาของคำมี ๒ ลักษณะ คือ การเพิ่มโดยมีการบอกรูปเดิมในภาษา ได้แก่ การบูร และคาราวาน และการเพิ่มโดยไม่มีการบอกรูปเดิมในภาษา เช่น แก้ว การบอกรูปเดิมในภาษาแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะย่อย คือ การบอกรูปเดิมในลักษณะที่ใช้ในภาษาไทยเป็นคำทับศัพท์ คือ การบูร คาราวาน มาลาเรีย อีกลักษณะหนึ่ง คือ การบอกให้ทราบว่า คำในภาษาไทยตรงกับคำใดในภาษาอื่น เช่น ไข้ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า fever หรือ pyrexia หรือ pyrexia การบอกในลักษณะนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าไม่ควรใช้รูปแบบการบอกเช่นเดียวกับลักษณะทับศัพท์ เพราะเป็นคนละลักษณะกัน ควรนำไปเป็นส่วนท้ายของบทนิยามในทำนองว่า “คำนี้ภาษา...ใช้ว่า...”

การเพิ่มใหม่ในลักษณะข้างต้นเป็นการเพิ่มที่คณะกรรมการชำระพจนานุกรม เน้นใจที่มาของคำ ส่วนคำที่คณะกรรมการชำระพจนานุกรมไม่แน่ใจที่มา แต่เห็นว่ามิใช่รูปคล้ายภาษาใดภาษาหนึ่ง ก็ได้บอกเพิ่มไว้โดยมีคำว่า เทียบ นำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่คำ

กร้อ

น. เครื่องสานยาขัน รูปคล้ายปิ้งกี แต่เล็กกว่า ใช้วิดน้ำเรือ เช่น ส่วนตัวมึงคือกร้อ แต่งไว้วิดเรือ. (โคลงกวี). เรียกสามัญว่า ตะกร้อ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กร้อ

น. เครื่องสานยาขัน รูปคล้ายปิ้งกี แต่เล็กกว่า ใช้วิดน้ำเรือ เช่น ส่วนตัวมึงคือกร้อ แต่งไว้วิดเรือ. (โคลงกวี),

สามัญเรียกว่า ตะกร้อ. (เทียบ ข. กรพ ว่า ไห).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขลุบ [ขลุบ] น. ลูกกลี, ลูกกลม ๆ สำหรับเล่นแข่งขัน, ใช้เป็น
 คลุบ ก็มี เช่น ม้าคลุบกลีกระบี่ม้า. (ขอพระเกียรติ
 กรุณ); เบ้ากลมรูปเหมือนขลุบ มีแบบพิมพ์ติดอยู่บน
 เบ้านั้นเสร็จ เมื่อทองในเบ้าละลาย ก็พลิกคว่ำให้ทอง
 ไหลลงในแบบพิมพ์นั้น เรียกว่า เบ้าขลุบ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขลุบ [ขลุบ] น. ลูกกลี, ลูกกลม ๆ สำหรับเล่นแข่งขัน, ใช้เป็น
 คลุบ ก็มี; เบ้ากลมรูปเหมือนขลุบ มีแบบพิมพ์ติดอยู่
 บนเบ้านั้นเสร็จ เมื่อทองในเบ้าละลาย ก็พลิกคว่ำให้
 ทองไหลลงในแบบพิมพ์นั้น เรียกว่า เบ้าขลุบ; อาวุธ
 ชนิดหนึ่ง ใช้ในการรบ เช่น ล้อมระวังปลั่งเพ็ญมัน
 เหวี่ยงขลุบ ฎอกอกอุบจุกอัคขัดไม่หาย. (อภัย). (เทียบ
 ป. คุพ ว่า ลูกกลม)..

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

โคร่ง๑ [โคร่ง]

น. ชื่อเสือชนิด *Panthera tigris* ในวงศ์ Felidae
 เป็นเสือที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ตัวสีเหลือง
 มีลายดำตามขวาง ลำตัวป้านบนพื้นดิน มักอยู่ตาม
 ลำพังตัวเดียว ยกเว้นฤดูผสมพันธุ์ ชอบเล่น
 น้ามากกว่าเสือชนิดอื่น, ลายพาดกลอน
 ก็เรียก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

โคร่ง๑ [โคร่ง]

น. ชื่อเสือชนิด *Panthera tigris* ในวงศ์ Felidae
 เป็นเสือที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ตัวสีเหลือง
 มีลายดำตามขวาง ลำตัวป้านบนพื้นดิน มักอยู่
 ตามลำพังตัวเดียว ยกเว้นฤดูผสมพันธุ์ ชอบเล่น
 น้ามากกว่าเสือชนิดอื่น, ลายพาดกลอน ก็เรียก.

(เทียบ ข. โคร่ง ว่า สูงเกินขนาด, สูงโย่ง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

คว้านท้อง

ก. ฆ่าตัวตายแบบญี่ปุ่น โดยใช้มีดแทงที่ท้อง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คว้านท้อง

ก. ฆ่าตัวตายแบบญี่ปุ่น โดยใช้มีดแทงที่ท้อง

แล้วคว้าน. (เทียบ ญี่ปุ่น. harakiri).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

อนึ่งมีการบอกที่มาของคำจากเอกสารซึ่งเป็นแม่คำ ๑ คำ คือ

กันตัง

น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิดหนึ่งในสกุล *Alpinia*

วงศ์ Zingiberaceae กล้ายต้นข่า.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กันตัง

น. ชื่อต้นไม้มีใบคัน. (พจน. ๒๔๕๓).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ตัวอย่างข้างต้นนี้เป็นตัวอย่างสนับสนุนคำนำของคณะกรรมการชำระพจนานุกรม ที่กล่าวว่า “...ชื่อใดสามารถหาเอกสารและวินิจฉัยได้ว่า เป็นชื่อที่ไม่ถูกต้องก็ตัดออกไป ยกเว้นชื่อที่ไม่สามารถหาหลักฐานยืนยันได้ว่าคลาดเคลื่อน จึงจะเก็บไว้ตามเดิม แต่จะวงเล็บกำกับไว้ที่ท้ายบทนิยามให้ทราบว่ามาแต่พจนานุกรมฉบับ พ.ศ. ๒๔๕๓...” (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖ หน้า ๖)

นอกจากนี้ยังมีการบอกที่มาของคำโดยการแผลงคำ (แม่คำ) คือ

กระแลง [กระ-]

ก. แคลง, เอียง, โคลง, ลอยไป.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระแลง [กระ-]

ก. เอียง, ลอยไป. (แผลงมาจากแคลง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๑.๒ การแสดงเพิ่ม หมายถึง การที่คำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีการบอกที่มาของคำส่วนหนึ่งแล้ว แต่ได้มีการเสริมรายละเอียดบางประการให้มากขึ้นในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีทั้งแม่คำและลูกคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่คำ

- กะกั๋ง น. ฟี่. (ช.).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- กะกั๋ง น. ฟี่ชาย. (ช. kakang).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
- กั๋ฐ (แบบ) น. ไม้, ฟีน, ไม้วัด (คือ ใช้ในมาตรวัด). (ป, ส. กฤษ).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- กั๋ฐ (แบบ) น. ไม้ฟีน; ไม้วัด (คือ ใช้ในมาตรวัด). (ป, ส. กฤษ;
ส. กายฐ).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
- กรินท [-รินทะ] (แบบ) น. ช่างสำคัญ เช่น สิวากกรินทไกร
อาสน์. (ม. คำหลวง วนปเวสน์).
(ป. กรินท).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- กรินท [-ริน] (แบบ) น. ช่างสำคัญ เช่น อ้าบัดนี้แม่มาเคอรดิน
สิวากกรินทไกรอาสน กวยนแก้วราชรณา.
(ม. คำหลวง วนปเวสน์). (ป. กรินท; ส. กริน
ว่า ผู้มีมือคือวง).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
- เกี่ยมม็* น. ของกินชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้งข้าวเจ้า เป็นตัว ๆ
คล้ายลอดช่อง. (จ.).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- เกี่ยมม็* น. ของกินชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้งข้าวเจ้า เป็นตัว ๆ
คล้ายลอดช่อง. (จ. ว่า เกี่ยมม็).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)
- ขจอก [ชะ-] ว. ง่อย, ขาเขยก, กระจอก. (ข. ขุจก ว่า เขยก, ขาเขยก).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- ขจอก [ชะ-] ว. กระจอก, ง่อย, ขาเขยก. (ข. ขุจก ว่า ขาเขยก, พิการ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ครรรณ, ครรรณ-, ครรรณ์ [คัรบ, คัรบพะ-, คัรน] น. ท้อง เช่น หญิงมีครรรณ์
(ใช้เฉพาะท้องผู้หญิงที่มีลูก).
(ส.ครรรณ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ครรรณ, ครรรณ-, ครรรณ์ [คัรบ, คัรบพะ-, คัรน] น. ห้อง, ท้อง เช่น หญิงมี
ครรรณ์ (ใช้เฉพาะหญิงที่มีลูก
อยู่ในท้อง). (ส.ครรรณ; ป.คพภ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ครุ ๒ [คะรุ] น. ครุ. ว. หนัก, ใช้ในตำราจันท์ลักษณะ หมายถึง
พยางค์ที่มีสระยาวหรือสระสั้นที่มีตัวสะกด.
(ป. ครุ, คุรุ, ว่า ครุ; หนัก; สูง; ส. คุรุ ว่า
ใหญ่; หนัก; ครุ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ครุ ๒ [คะรุ] ว. หนัก, ใช้ในตำราจันท์ลักษณะ หมายถึง
พยางค์ที่มีเสียงหนัก ได้แก่ พยางค์ที่
ประกอบด้วยสระเสียงยาวและสระเกินทั้ง ๔
คือ สระอำ ไอ โอ เอา เช่น ตา คำ (สระ
อำถือเป็น ครุ ก็ได้ ลหุ ก็ได้) และพยางค์ที่มี
ตัวสะกดทั้งสั้น เช่น หัด เรียน ใช้เครื่องหมาย
แทน, คู่กับ ลหุ ซึ่งใช้เครื่องหมาย แทน.
(ป. ครุ ว่า หนัก; สำคัญ, ควรเคารพ, มีค่าสูง;
ส. คุรุ ว่า หนัก; สำคัญ, ควรเคารพ, มีค่าสูง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ดูคำ

กรรมกร [กัรมะกอน] น. คนงาน, ลูกจ้างที่ใช้แรงงาน, เป็นจำพวก
ไม่ใช่ทาสจึงพูดเป็นคู่กันว่า ทาสกรรมกร.
(ส. กรัม + กร = ผู้ทำ; ป. กัมม + กร).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรรมกร [กำมะกอน] น. คนงาน, ลูกจ้างที่ใช้แรงงาน (ส. กรรม = การงาน + กร = ผู้ทำ; ป. กम्म + กร).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างที่นำมาแสดงข้างต้นมีข้อน่าสังเกตดังนี้
 คำว่า กะกั๋ง และ เกี่ยมอี เป็นการเพิ่มเติมรูปคำในภาษาเดิม
 คำว่า ขอก และ กรรมกร เพิ่มเติมความหมายบางประการในภาษาเดิม
 คำว่า กิรินท เพิ่มเติมภาษาอื่นให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเคยมีมาแล้ว
 คำว่า กัฏ ได้เพิ่มรูปเดิมในภาษาสันสกฤตให้มากยิ่งขึ้น
 ส่วนคำว่า กรรม, กรรม-, กรรม นั้น ได้เพิ่มเติมอักษรย่อของภาษาบาลีพร้อมทั้ง
 รูปคำเดิมในภาษาบาลีด้วย

๒. การลบการบอกที่มาของคำ

การลบการบอกที่มาของคำ หมายถึง มีการบอกที่มาในพจนานุกรมฉบับ
 ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ กลายเป็นไม่มีการบอกที่มาของคำในพจนานุกรมฉบับ
 ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีทั้งหมด ๑๐ คำ เป็นแม่คำ ๕ คำ และลูกคำ ๑ คำ ดังตัวอย่าง
 แม่คำ

กิเลส, กิเลส- [-เหฺลด, -เหฺลดสะ-]

น. เครื่องทำใจให้เศร้าหมอง
 ได้แก่ โลก โกรธ หลง
 เช่น ยังตัดกิเลสไม่ได้ กิเลส
 หนา; กิริยามารยาท ในคำว่า
 กิเลสหยาบ. (ป.).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กิเลส, กิเลส- [-เหฺลด, -เหฺลดสะ-]

น. เครื่องทำใจให้เศร้าหมอง
 ได้แก่ โลก โกรธ หลง
 เช่น ยังตัดกิเลสไม่ได้ กิเลส
 หนา; กิริยามารยาท ในคำว่า
 กิเลสหยาบ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กำลุง (แบบ)

บ. ใน, ที่, เช่น ประดิษฐ์กำลุงใน.

(กล่อมข้างของเก่า). (ข. กัลุง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กำลุง (แบบ)

บ. ใน, ที่, เช่น แล้วจึงตั้งกลมจิตร

ประดิษฐ์กำลุงใน หุงการชาลอรณคณิประไพ

ก็เผาอาตมนิสกนธ์. (คุยฎีสั่งเวย).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กะละแม

น. ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทำด้วยข้าวเหนียว กะทิ

และน้ำตาล กวนจนเหนียวเป็นสีดำ. (เทียบ

อ. caramel).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กะละแม

น. ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทำด้วยข้าวเหนียว กะทิ

และน้ำตาล กวนจนเหนียวเป็นสีดำ.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

แครง ๑ [แครง]

น. ชื่อหอยทะเลกาบคู่ชนิด *Anadara granosa*

ในวงศ์ Arcidae ตัวป้อม ๆ กาบเป็นร่อง ๆ

อาศัยอยู่ตามบริเวณพื้นที่เป็นโคลนปนทราย;

ภาชนะสำหรับวิดน้ำรูปคล้ายกาบหอยแครง,

ถ้าใช้วิดน้ำในสวน มีด้ามยาว, ถ้าใช้วิดน้ำเรือ

ไม่มีด้าม; ชื่อขิงในหมวดจตุทิพคันธา.

(ข. แครง ว่า ขิงแห่งสิ่งต่าง ๆ เช่น ขิงผ้า

ห้อยละคร ขิงตะพานน้ำ ฯลฯ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

แครง ๑ [แครง]

น. ชื่อหอยทะเลกาบคู่ชนิด *Anadara granosa*

ในวงศ์ Arcidae ตัวป้อม ๆ กาบเป็นสัน และ

ร่อง อาศัยอยู่ตามบริเวณพื้นที่เป็นโคลนปน

ทราย; ภาชนะสำหรับวิดน้ำ รูปคล้ายกาบ
หอยแครง, ถ้าใช้วิดน้ำในสวน มีด้ามยาว,
ถ้าใช้วิดน้ำเรือ ไม่มีด้าม.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลูกคำ

กลอุกรณ์ [กนอุปะกอน, กนอุบปะกอน]

น. อุปกรณ์เชิงกลที่
ออกแบบหรือผลิตขึ้นเพื่อใช้
ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง.
(อ. device).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลอุกรณ์ [กนอุปะกอน, กนอุบปะกอน]

น. อุปกรณ์เชิงกลที่
ออกแบบหรือผลิตขึ้นเพื่อใช้
ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การลบการบอกที่มาของคำว่า กิเลส, กิเลส- ออกไป น่าจะมาจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่า มีการบอกที่มาของคำว่า กิเลสมาร (คำต่อจากกิเลส) แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องบอกในคำว่า กิเลส เพราะเมื่อกิเลสมารมาจากภาษาบาลี คำว่ากิเลสก็จะต้องมีที่มาจากภาษาบาลีเช่นกัน แต่ในความคิดของผู้วิจัยเห็นว่า ควรบอกที่มาของคำว่า กิเลส เพราะคำว่า กิเลสมาก่อนกิเลสมาร และเมื่อบอกที่มาของคำว่า กิเลสแล้วก็ไม่จำเป็นต้องบอกในคำว่ากิเลสมาร

การลบที่มาของคำว่ากำลูงนั้น ยากที่จะหาเหตุผลในการสันนิษฐานได้ อาจมีเหตุมาจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่าคำนี้ไม่ได้มาจากภาษาเขมร ทำนองเดียวกับคำว่ากะละแม เพราะของเดิมก็เป็นเพียงแต่การสันนิษฐานเพราะมีคำว่า เทียบ ซึ่งแสดงความไม่แน่ใจ จึงได้ตัดออก

คำว่า แครง ๑ การบอกที่มาของคำได้สูญหายไปเพราะความหมายทั้งที่หมายถึงหอยและคำว่า แครง ที่มีความหมายว่า จิงและภาชนะ มีความเกี่ยวข้องกับคำว่า แครง ซึ่งมีความหมายว่าเชิงแห่งสิ่งต่าง ๆ น้อยมาก หรือไม่เกี่ยวข้องเลย จึงน่าจะเป็นเหตุผลที่คณะกรรมการชำระพจนานุกรมตัดที่มาของคำออกเสีย มีข้อน่าสังเกตว่า แม้คำว่า ชายแครง (เชิงผ้าห้อยละคร) คำว่าเชิง ของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ก็ไม่ปรากฏการบอกที่มาว่า (ข. แครง)

ส่วนการลบการบอกที่มาของคำว่า **กลอุปกรณ์** นั้น น่าจะมาจากการที่คณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่า คำว่า device ในภาษาอังกฤษ ไม่ได้เป็นที่มาของรูปคำ **กลอุปกรณ์** รวมทั้งแนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างอุปกรณ์เชิงกลที่ออกแบบหรือผลิตขึ้นเพื่อใช้ในกิจการใดกิจการหนึ่งของไทย ก็ไม่ได้มีที่มาจากทางตะวันตก แท้จริงแล้วคนไทยมีอุปกรณ์เชิงกลหลายชนิดใช้มาตั้งแต่อดีตกาลแล้วอันมีเครื่องมือดักสัตว์ เป็นต้น ฉะนั้นจึงตัดที่การบอกที่มาของคำออกเสีย

การลบการบอกที่มาของคำซึ่งเกี่ยวกับการแผลงคำ ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ทำให้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ แตกต่างกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ตัวอย่าง

กระลี น. สิ้งร้าย, โทษ. ว. ร้าย เช่น กระลีชาติ กระลียุค.
(แผลงมาจาก กลี).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระลี น. สิ้งร้าย, โทษ. ว. ร้าย เช่น กระลีชาติ กระลียุค.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กุมภา (กลอน) น. จระเข้. (เพี้ยนมาจาก กุมภีล).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กุมภา (กลอน) น. จระเข้ เช่น ตัวกู่หลงอยู่ด้วยกุมภา จะเลื่อมเสียววิชา
ที่เรียนรู้. (ไกรทอง).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การลบที่มาของคำจากวรรณกรรมเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่พบได้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ คือ

กระลุมพาง น. กลองหน้าเดียว (ม. คำหลวง มหาราช).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระลุมพาง น. กลองหน้าเดียว, โบราณเขียนเป็นกรลุมพาง
ก็มี.
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

๓. การปรับเปลี่ยนการบอกที่มาของคำ

ผลของการปรับเปลี่ยนการบอกที่มาของคำที่พบในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีทั้งที่เป็นแม่คำ และลูกคำ รวม ๑๘ คำ เป็นแม่คำ ๑๔ คำ และลูกคำ ๔ คำ ตัวอย่าง

แม่คำ

กฎ [กค] (โบ)

ก. จดไว้เป็นหลักฐาน เช่น ให้นายกกระบัตร
กฎปากหลากคำไว้. (กฎหมายอาัยคทาต);
ตรา เช่น ตรัสแก่ขุนศรีฐริปริชาให้กฎเป็น
ตำราไว้. (อัยการเบ็ดเสร็จ), “พระมหาธรรม
ราชาที่ตรัสให้กฎลงมาให้เอาพระยารามเป็น
พระยาพิชัย”. (พงศ. ๑๑๓๖). (เทียบ ข. กฎ
ตรา = ก. จดหมายเหตุ; จด เช่น กฎบัญญัติ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กฎ [กค] (โบ)

ก. จดไว้เป็นหลักฐาน เช่น ให้นายกกระบัตร
กฎปากหลากคำไว้. (กฎหมายอาัยคทาต);
ตรา เช่น ตรัสแก่ขุนศรีฐริปริชาให้กฎเป็น
ตำราไว้. (อัยการเบ็ดเสร็จ), “พระมหาธรรม
ราชาที่ตรัสให้กฎลงมาให้เอาพระยารามเป็น
พระยาพิชัย”. (พงศ. ๑๑๓๖). (เทียบ ข. กต
ว่า จด).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กรรลี [กัน-]

น. โทษ. (ส. กลี แปลงเป็น กระลี และ
แปลงกระลี เป็น กรรลี อีกทอดหนึ่ง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรรลี [กัน-]

น. โทษ. (ส. กลี แปลงเป็น กระลี และแปลง
กระลี เป็น กรรลี).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระจอก ๓

ว. เขยก (ใช้แก่ชา). (ข. ขุจก = เขยก).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระจอก ๓

ว. เขยก (ใช้แก่ขา). (ข. ขุก ว่า ขาพิการ);
(ปาก) ไม่สำคัญ, เล็กน้อย, เช่น เรื่อง
กระจอก, คำด้อย เช่น คนกระจอก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กระบิล

น. ระเบียบ, หมู่, (แผลงมาจาก กบิล).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระบิล ๒ [กะบิน]

น. ระเบียบ, หมู่, ทาง, เช่น กบิลความ;
วิธีการ เช่น กบิลเมือง; กระบวน, หมู่, เช่น
กบิลไม้; บรรดา เช่น กบิลว่าน, คำนี้บางที
เขียนเป็นกะบิล กระบิล ระเบียบ. (เทียบ ฮ.
กบิล ว่า ชนิด, จำพวก, ตระกูล).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กรพินธุ์ [กอรระ-]

น. ทับทิม เช่น ดยรดาษแก้วกรพินธุ์.
(ม. คำหลวง มหาราช). (บางที่จะเพี้ยนมาจาก
กรพินท์). (ส. กรุวินท = ทับทิม).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรพินธุ์ [กอรระ-]

น. ทับทิม เช่น จงแต่งเขนแต่งขันธุ์ฟ้าเกราะ
พรรณรายแพรว ดยรดาษแก้วกรพินธุ์.
(ม. คำหลวง มหาราช). (บางที่จะเพี้ยนมาจาก
กรพินท์ ซึ่งตรงกับคำสันสกฤตว่า กรุวินท =
ทับทิม).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กรัษกาย [กะรัคชะ-] (แบบ)

น. ร่างกาย เช่น เจ้างามยามประจจจัด
กรัษกาย. (กลบทบัวบานกลีบขยาย).
(ป. ก = สรีระ + รัช = ฐลี + กาย = กรชกาย
= กายอันเกิดด้วยฐลีในสรีระ). (ลธิ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรัษกาย [กะรัดชะ-, กะหรััดชะ-, กุรัดชะ-] (แบบ) น. ร่างกาย เช่น

เจ้างามยามประจ้งจัดกรัษกาย. (กลบท

บัวบานกลีบขยาย). [ป. ก (น้ำ) +

รช (ฐลี) + กาย = กายที่เกิดจากฐลี

ในน้ำ (น้ำ หมายถึง น้ำกาม น้ำอสุจิ,

ฐลีในน้ำ คือ ตัวสเปิร์มที่อยู่ในน้ำ

อสุจิ), ก (สรีระ) + รช (ฐลี) + กาย =

กายที่เกิดจากฐลีในสรีระ, กายอันบังเกิด

ด้วยดีด้วยฐลีเป็นไปในสรีระ (บาฬีปิกรม),

ก (กวจิต = นารังเกียรจ) + รช (ฐลี)

+ กาย = กายที่เกิดจากฐลีที่นารังเกียรจ,

กร (การกระทำ) + ช (เกิด) + กาย =

กายที่เกิดด้วยสันถวะ (ความเชยชิด)

อันมารดาบิดากระทำแล้ว].

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กัณลง, กัณลง ๑

น. แมลงภู่ เช่น กัณลงกันถึงคลึงคนธ.

(ม. คำหลวง จุลพน). (ข. กนฺลง); ของที่

เหลือ, มูลฝอย; การกบฏ, การบุกรุก.

ก. กระโดด, ข้าม, ผ่าน.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กัณลง, กัณลง ๑

น. แมลงภู่ เช่น กัณลงกันถึงคลึงคนธ.

(ม. คำหลวง จุลพน). (ข. กนฺลง); ของที่

เหลือ, มูลฝอย; การกบฏ, การบุกรุก.

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

เขนย [ชะเหฺนย] (กลอน)

น. หมอนหนุน, ราชาศัพทว่า

พระเขนย. (ข. เขนีย).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เขนย [ชะเหฺนย] (กลอน) น. หมอนหนุน, ราชศัพท์ว่า
พระเขนย. (ข. เขนีย).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ขลวน [ขุลวน] น. ตัว. (ข. ขุลวน ว่า ตัวตน).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ขลวน [ขุลวน] น. ตัว. (ข. ขุลวน ว่า ตัว, ตน).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

คล [คน] (แบบ) น. คอ เช่น เหลือกดาเมียงเอียงคล.
(ม. คำหลวง กุมาร). (ศ., ป.).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

คล [คน] (แบบ) น. คอ เช่น เหลือกดาเมียงเอียงคล.
(ม. คำหลวง กุมาร). (ป., ศ.).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ดูคำ

กิโลเมตร น. ชื่อมาตรวัด เท่ากับ ๑,๐๐๐ เมตร, อักษร
ย่อว่า กม., (ปาก) เรียกสั้น ๆ ว่า กิโลเมตร.
(ฝ. kilometre).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กิโลเมตร น. ชื่อมาตรวัด เท่ากับ ๑,๐๐๐ เมตร, อักษร
ย่อว่า กม., (ปาก) เรียกสั้น ๆ ว่า กิโลเมตร.
(ฝ. kilometre).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กลางนอก (กฏ; โป) น. เรียกหญิงที่ขายตัวขอมาเลี้ยงเป็น
อนุภริยาว่า เมียกลางนอก. (ลักษณะ
ผิวเมีย).
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กลางนอก (กฎ; โบ)

น. เรียกหญิงที่ขายสู่ขอม้าเลี้ยงเป็น

อนุภริยาว่า เมียกลางนอก. (ตราสามดวง).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า กฎ - และกรรลี เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ทำให้ กระชับขึ้น คำว่า กุรพินธุ์ ทำให้ข้อความทั้ง ๒ วงเล็บ ซึ่งควรจะอยู่ในวงเล็บเดียวกันมารวมอยู่ด้วยกัน ทำให้มีลักษณะเดียวกับคำอื่น ๆ คำว่า กระจอก ๓ กบิล ๒ ขลวน และกรัษกาย เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ให้รายละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น คำว่า กลางนอก เป็นการเปลี่ยนแปลงแหล่งที่มาของคำ คือจาก “ลักษณะผิวเมีย” เป็น “ตราสามดวง” คำว่า คล เป็นการสลับที่อักษรย่อของภาษา คือเปลี่ยนจาก (ส., ป.) เป็น (ป., ส.) การปรับเปลี่ยนเช่นนี้ อาจมาจากการปรับให้เป็นแนวเดียวกับคำอื่น ๆ ซึ่งมีแนวโน้มว่า หากคำใดมีที่มาจากทั้งภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต และรูปเดิมของทั้ง ๒ ภาษาไม่แตกต่างกัน รวมทั้งรูปเขียนที่ภาษาไทยใช้ก็ไม่แตกต่างกับคำเดิมมากนัก ก็บอกแต่ (ป., ส.) โดยไม่บอกคำในภาษาเดิม [ไม่นิยมที่จะบอก (ส., ป.)] คำว่า กันลง, กันลง ๑ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ถูกต้อง เพราะการใช้อักษรไทยเขียนคำเขมร จะใส่เครื่องหมาย รัสตัณญา (ก) ไว้บนตัวสะกด เพื่อแสดงว่าออกเสียงสระสั้น (ก ก ออกเสียง กอก ส่วน กก ออกเสียง ก็อก) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เปลี่ยนจากการใส่เครื่องหมายรัสตัณญาบนพยัญชนะต้นมาเป็นบนตัวสะกด จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถูกต้อง ส่วนการเปลี่ยนแปลงในคำว่า เขนย และ กิโลเมตร น่าจะมาจากความคลาดเคลื่อนในการพิสูจน์อักษร กล่าวคือ คำว่าเขนย หากสอบทานกับพจนานุกรมเขมร – ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชชน (บรรจบ พันธุเมธา, ๒๕๑๗ หน้า ๔๒) พบว่า คำที่มีความหมายว่า หมอน คือ เขนีย ไม่ใช่ เขนีย (ใช้ ไม่ใช่) คำว่า กิโลเมตร ซึ่งมีที่มาจากภาษาฝรั่งเศสนั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ไม่ปรากฏเครื่องหมาย accent () ซึ่งเป็นเครื่องหมายกำหนดเสียงสระของคำในภาษาฝรั่งเศส ฉะนั้นจึงสันนิษฐานว่าการแสดงที่มาของกิโลเมตร ก็น่าจะเกิดจากความผิดพลาดในการพิสูจน์อักษรเช่นเดียวกับการแสดงที่มาของคำว่า เขนย

๔. การเปลี่ยนแปลงเครื่องหมายเป็นถ้อยคำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ปรับเปลี่ยนเครื่องหมายเสมอภาค หรือเท่ากับ ของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นคำ ว่า รวม ทั้งสิ้น ๓๗ คำ เป็นแม่คำ ๒๖ คำ และลูกคำ ๑๑ คำ ดังตัวอย่าง

แม่คำ

กระจอก ๒ (โบ)

น. เล็บ เช่น กระจอกสอภายในใหญ่หน้า
เล็กกลาน หลีออนแฮ. (ตำราช้างคำโคลง).

(ข. กระจก = เล็บ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กระจอก ๒ (โบ)

น. เล็บ เช่น กระจอกสอภายในใหญ่หน้า
เล็กกลาน หลีออนแฮ. (ตำราช้างคำโคลง).

(ข. กระจก ว่า เล็บ).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กมุท [กะมุค])แบบ)

น. บัว เช่น ส่งดอกกมุทให้ค้นหา.

(ม. คำหลวง มัทรี). (ป., ส. กุมุท = บัวสายดอกขาว).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กมุท [กะมุค])แบบ)

น. บัว เช่น ส่งดวงกมุทให้ค้นหา.

(ม. คำหลวง มัทรี). (ป., ส. กุมุท ว่า
บัวสายดอกขาว).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ดูคำ

กถามุข

น. เบื้องต้นของเนื้อเรื่อง. (ป.; ส. - मुख = หน้า).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กถามุข

น. เบื้องต้นของเนื้อเรื่อง. (ป.; ส. - मुख ว่า หน้า).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

กรรมคติ [กัมมะคะติ]

น. ทางดำเนินแห่งกรรม. (ส. กรฺม + คติ, ป.

คติ = ที่ไป).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

กรรมคติ [กัมมะคะติ]

น. ทางดำเนินแห่งกรรม. (ส. กรฺม + คติ, ป. คติ

ว่า ที่ไป).

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จะมาจากความคิดที่ว่า เครื่องหมายเท่ากับหรือเสมอภาค ควรใช้ในวงการคณิตศาสตร์หรือใช้ในเรื่องภาษาเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ในทางภาษามีคำว่าเท่ากับ หมายความว่า หรือ ว่า ใช้อยู่แล้วจึงเปลี่ยนจากเครื่องหมายเป็นคำว่า ว่า.

ภาพประกอบคำศัพท์

มีคำกล่าวว่า ภาพ ๑ ภาพ มีค่ามากกว่าคำพูด ๑๐๐ คำ ๑,๐๐๐ คำ เพราะภาพสามารถอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ได้ชัดเจนกว่าการอธิบายด้วยถ้อยคำ ราชบัณฑิตยสถานก็ลงมีความเชื่อเช่นเดียวกับคำกล่าวข้างต้น ฉะนั้นจึงใช้ภาพประกอบบทนิยาม คำศัพท์บางคำ จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีภาพประกอบ ๒๑ ภาพ ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีภาพประกอบจำนวน ๒๒ ภาพ โดยมีภาพร่วมกัน ๒๐ ภาพ อันมีรายละเอียดดังนี้

๑. ภาพร่วมกัน มีทั้งที่เป็นภาพประกอบบทนิยาม ของแม่คำและลูกคำ ได้แก่ เบญจราชกกุธภัณฑ์ กรรชิง กร้อ กรอบหน้า กระคน กระเชอ กระดองหอย กระดานถีบ กระเดื่อง กระต่าย กระบอก กระวิน กะโล่ กากะเขี่ย เกษ ภูเขาเสียด โกรกกราก โกลน เครื่องสูง และแคร่คานหาม

๒. ภาพที่มีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ แต่ไม่มีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ จำนวน ๒ ภาพ ได้แก่ กรวย และไม้ค้อน

๓. ภาพที่มีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่ไม่มีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ จำนวน ๓ ภาพ ได้แก่ กระแตเวียน กระบม และขันสาคร

การที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ตัดภาพประกอบ กรวย และ ไม้ค้อน ออก น่าจะมาจากเหตุที่ว่าคณะกรรมการชำระพจนานุกรมพิจารณาเห็นว่า กรวย ซึ่งมีความหมายว่า ของมีรูปกลม กลวง ขาวเรียวแหลมนั้น น่าจะเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เพราะรูปทรงเช่นนี้มีปรากฏในวิชาวิทยาศาสตร์ และสิ่งของที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กรวยอุปฆาต และคู่สวดในการบวชนาค รวมทั้งกรวยสำหรับโรยฝอยทองซึ่งเป็นชื่อขนมหวานชนิดหนึ่ง ฉะนั้นจึงได้ตัดภาพกรวยออก ส่วนการตัดภาพ ไม้ค้อนออกเพราะเหตุว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ตัดบทนิยามของค้อน ๑ ออก ๑ บท คือ บทนิยามที่มีความหมายว่า “ชื่อไม้ใช้เป็นเครื่องตี เช่น ตะพด เรียกว่า ไม้ค้อน” เหลือเพียงบทนิยามว่า “ชื่อเครื่องมือสำหรับเคาะ ตอก ตี ทบ” และบทนิยามว่า “เครื่องมือชนิดหนึ่งใช้ในการจับปลา” เท่านั้น ฉะนั้นจึงไม่มีความจำเป็นต้องมีรูป ไม้ค้อน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าบทนิยามที่คงอยู่คือชื่อเครื่องมือที่ใช้ในการจับปลา ที่เรียกว่า ค้อน นั้น ควรมีภาพประกอบ เพราะเชื่อว่าผู้ใช้พจนานุกรม

โดยส่วนใหญ่น่าจะไม่รู้จักเครื่องมือชนิดนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีความเห็นว่า นอกจากภาพกระบมแล้ว คณะกรรมการชำระพจนานุกรมควรเพิ่มภาพประกอบคำอีกหลายคำ เพราะจะทำให้ผู้อ่านพจนานุกรมได้เข้าใจหรือได้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น เช่น ภาพกระตัก ซึ่งมีความหมายว่า ปัก คือ “ไม้ที่ฝังเหล็กแหลมข้างปลาย ใช้แทงสัตว์พาหนะ” (ภู ปตัก อักษรรูปหนึ่งของพยัญชนะไทย) ภาพ ขลุบ ซึ่งมีความหมายว่า ลูกกลี, อวูรชนิดหนึ่ง ภาพ ขยาบ ซึ่งมีความหมายว่า “เครื่องกันแดดและฝนที่เลื่อนเข้าออกจากประตูเรือได้”

ส่วน ภาพ กระแตเวียน มีเพิ่มขึ้นในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เพราะพจนานุกรมฉบับนี้ได้เพิ่มคำว่า กระแตเวียน ซึ่งหมายถึง “อุปกรณ์สำหรับช่วยให้เด็กหัดเดิน ทำด้วยกระบอกลู่วาลูให้มียึดติดอยู่ข้างหนึ่งแล้วสวมลงกับหลักไม้ เหนือข้อตอนบนสอดไม้ขวางสำหรับให้เด็กเกาะเดิน” การมีภาพประกอบคำนี้ ทำให้ผู้อ่านพจนานุกรมเข้าใจบทนิยามอย่างแท้จริง